

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА”

Замула І.В.
Танасієва М.М.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ

Навчальний посібник

ЧЕРНІВЦІ

Технопринт

2021

УДК 657.6:658(075.8)
3-26

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Державного університету “Житомирська політехніка”
(протокол № 4 від 29.03.2021 р.)*

Рецензенти:

д.е.н., професор Виговська Н.Г.

Державний університет “Житомирська політехніка” (м. Житомир)

д.е.н., професор Головач Т.А.

Національна академія внутрішніх справ (м. Київ)

д.е.н., професор Осадча О.О.

*Національний університет водного господарства та природокористування
(м. Рівне)*

Замула І.В., Танасієва М.М.

3-26 Внутрішній контроль : навч. посіб. Чернівці : Технодрук, 2021.
336 с.
ISBN 978-617-7611-97-3

Навчальний посібник висвітлює особливості організації та методики внутрішнього контролю господарської діяльності підприємств. Розділи навчального посібника присвячені питанням теоретико-методологічних засад внутрішнього контролю, а також організації та методики внутрішнього контролю господарської діяльності підприємства.

Навчальний посібник призначений для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів відповідної спеціальності, а також керівників, аудиторів, економістів і тих, хто самостійно вивчає організацію та методику внутрішнього контролю.

УДК 657.6:658(075.8)

ISBN 978-617-7611-97-3

© Замула І.В., 2021
© Танасієва М.М., 2021
© ПБКФ «Технодрук», 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	4
<i>РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади внутрішнього контролю</i>	7
Тема 1. Роль, значення та суть внутрішнього контролю	7
Тема 2. Основні категорії внутрішнього контролю	27
Тема 3. Форми і види внутрішнього контролю	51
Тема 4. Система методів і прийомів внутрішнього контролю	69
Тема 5. Суб'єкти здійснення внутрішнього контролю та інформаційне забезпечення	95
<i>РОЗДІЛ 2. Організація та методика внутрішнього контролю господарської діяльності підприємств</i>	122
Тема 6. Організація контролю статутної діяльності та власного капіталу	122
Тема 7. Організація контролю грошових коштів та фінансових інвестицій	142
Тема 8. Організація контролю дебіторської заборгованості та зобов'язань	163
Тема 9. Організація контролю основних засобів, довгострокових біологічних та нематеріальних активів	187
Тема 10. Організація контролю матеріальних запасів та поточних біологічних активів	209
Тема 11. Організація і методика контролю доходів і витрат діяльності та фінансових результатів	233
Тема 12. Організація контролю бухгалтерського обліку, звітності та фінансового стану підприємств	263
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	287
ДОДАТКИ	296

ВСТУП

Сучасні інтеграційні процеси та кризові умови зовнішнього середовища, в якому функціонують суб'єкти господарювання усіх форм власності зумовлюють потребу вироблення ефективної системи управління. Важливу роль в удосконаленні ієрархічної системи управління відводять внутрішньому контролю, як первинному виду контролю, який організовується і проводиться в середині підприємства. Головне призначення внутрішнього контролю полягає в забезпеченні своєчасною релевантною інформацією керівництва підприємства про виявлення та попередження відхилень, помилок і шахрайства, усунення їх причин. Тому, належно організований внутрішній контроль, який водночас потребує ґрунтовних знань у сфері бухгалтерського обліку, як основного інформаційного джерела підтримки управлінських рішень, дасть змогу налагодити взаємозв'язок функцій управління різних рівнів підприємства. Все це потребує підготовки висококваліфікованих кадрів зі спеціальності «Облік і оподаткування», які б могли на належному рівні та в установленому законодавством порядку організовувати підрозділи внутрішнього контролю на підприємствах, в установах та організаціях; складати плани проведення перевірок; проводити інвентаризації майна, грошей, розрахунків та інших об'єктів внутрішнього контролю; організовувати та здійснювати перевірки фінансової та податкової звітності; аналізувати і узагальнювати результати контролю та відображати їх у відповідних матеріалах контролю; пропонувати заходи щодо усунення виявлених недоліків, порушень та зловживань, виявлених за результатами контролю.

Мета навчальної дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль» – оволодіння базовими теоретичними знаннями та набуття практичних навиків щодо організації та здійснення внутрішнього контролю на підприємствах різних форм власності та господарювання.

Вивчення навчальної дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль» базується на засвоєнні знань з таких навчальних дисциплін «Фінансовий облік І», «Облік і звітність в оподаткуванні», «Фінансовий облік II», «Звітність підприємств», «Аудит», «Аналіз господарської діяльності». Для підвищення ефективності вивчення навчальної дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль» студенту пропонуються такі вибіркові дисципліни: «Аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень», «Оподаткування фізичних осіб», «Нормативне регулювання обліку і аудиту».

Компетентності, які забезпечує навчальна дисципліна «Внутрішньогосподарський контроль» відповідно до освітньої програми «Облік і оподаткування»:

а) загальні компетенції:

ЗК 1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

б) фахові компетенції:

ФК 2. Використовувати математичний інструментарій для дослідження соціально-економічних процесів, розв'язання прикладних завдань в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

ФК 7. Застосовувати методики проведення аудиту й послуг з надання впевненості.

ФК 9. Здійснювати зовнішній та внутрішній контроль діяльності підприємства та дотримання ним законодавства з бухгалтерського обліку і оподаткування.

Очікувані програмні результати після вивчення студентами навчальної дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль» відповідно до освітньої програми «Облік і оподаткування»:

ПРН 2. Розуміти місце і значення облікової, аналітичної, контрольної, податкової та статистичної систем в інформаційному забезпеченні користувачів обліково-аналітичної інформації у вирішенні проблем в сфері соціальної, економічної і екологічної відповідальності підприємств.

ПРН 3. Визначити сутність об'єктів обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування та розуміти їх роль і місце в господарській діяльності.

ПРН 4. Формувати й аналізувати фінансову, управлінську, податкову і статистичну звітність підприємств та правильно інтерпретувати отриману інформацію для прийняття рішень.

ПРН 5. Володіти методичним інструментарієм обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування господарської діяльності підприємств.

ПРН 6. Розуміти особливості практики здійснення обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування діяльності підприємств різних форм власності, організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності.

ПРН 8. Розуміти організаційно-економічний механізм управління підприємством та оцінювати ефективність прийняття рішень з використанням обліково-аналітичної інформації.

ПРН 11. Визначати напрями підвищення ефективності формування фінансових ресурсів, їх розподілу та контролю використання на рівні

підприємств різних організаційно-правових форм власності.

ПРН 23. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

ТЕМА 1. РОЛЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА СУТЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Після вивчення теми студент повинен знати:

- економічний зміст категорії внутрішній контроль;
- підходи до визначення поняття внутрішній контроль;
- роль та місце внутрішнього контролю в інформаційній системі управління підприємством;
- взаємозв'язок внутрішнього контролю з функціями управління;
- сутність та значення функцій внутрішнього контролю.

Після вивчення теми студент повинен уміти:

- визначити взаємозв'язки внутрішнього контролю з основними функціями управління та їхніми підфункціями;
- охарактеризувати особливості внутрішнього контролю в ринкових умовах;
- розкривати особливості внутрішнього контролю за видами економічної діяльності підприємства;
- охарактеризувати взаємозв'язок внутрішнього контролю з функціями управління;
- охарактеризувати функції внутрішнього контролю.

Термінологічний словник

Контроль – одна з основних функцій системи управління, яка здійснюється на основі спостереження за поведінкою керованої системи з метою забезпечення оптимального її функціонування (вимірювання досягнутих результатів і співвіднесення їх із очікуваними результатами), та

завдяки якому здійснюється адаптація системи, тобто прийняття оптимальних управлінських рішень.

Внутрішній контроль – це система безперервних контрольних дій за функціонуванням об'єктів управління, що здійснюються керівництвом підприємства або уповноваженою ним посадовою особою, з метою формування певних інформаційних засад прийняття управлінських рішень або їх коригуванням для досягнення поставлених цілей найбільш ефективним для підприємства способом.

Система внутрішнього контролю – інформаційна підсистема управління, яка виконує конкретні функції та взаємодіє з іншими інформаційними підсистемами (бухгалтерського обліку та економічного аналізу).

Соціальна функція внутрішнього контролю – це регулювання сукупністю процесів соціального характеру на підприємстві (дотримання трудової дисципліни, чинного трудового законодавства та ін).

Екологічна функція внутрішнього контролю – побудова діяльності підприємства таким чином, щоб мінімізувати негативний вплив на зовнішнє середовище.

Технологічна функція внутрішнього контролю – підвищення рівня якості та дотримання технології виробництва, запобігання непродуктивним втратам.

Інформаційна функція внутрішнього контролю – надання своєчасної інформації про його об'єкти та виявлених відхилень від передових показників, помилок і фактів шахрайства, їх причин та шляхів усунення, мінімізації їх у майбутньому.

Діагностична функція внутрішнього контролю – дає змогу виявити сильні та слабкі сторони в ретроспективному, оперативному та перспективному періодах господарської діяльності підприємства та спрямовує зусилля на підвищення ефективності господарювання та запобігання таких помилок у майбутньому.

Захисна функція внутрішнього контролю – забезпечує збереження активів підприємства, їхнє раціональне використання та системне функціонування.

Профілактична функція внутрішнього контролю – запобігання виникненню та повторенню помилок, шахрайства та марнотратства на підприємстві, а також неефективному використанню усіх ресурсів підприємства.

Ключовим критерієм до розуміння поняття «контроль» є вивчення наукових підходів до дослідження його економічного змісту, оскільки його тлумачення є основою при формуванні похідних від нього понять «внутрішній контроль» та «внутрішньогосподарський контроль». Тобто, в навчальній та науковій літературі не сформовано єдиного підходу до розуміння поняття «контроль», а його узагальнення та визначення трактують в межах системного, процесного, функціонального та прикладного підходів, які наведено на рис. 1.1.

Цікавим є той факт, що поняття «контроль» походить від латинського слова «контраротулюс», від якого пізніше утворилося французьке «контроль», яке означає зіставлення або протиставлення.

Рис. 1.1. Основні підходи до визначення поняття «контроль»

Проаналізувавши зміст зазначених підходів вважаємо за доцільне при визначенні сутності поняття «контроль» використовувати їх комплексно з урахуванням того, що:

1) системний підхід дає змогу формалізувати елементи контролю з їхніми взаємозв'язками із урахуванням потреб досягнення цілей та завдань в межах як зовнішнього так і внутрішнього середовища підприємства;

2) процесний підхід дає змогу розглядати контроль як сукупність послідовних дій, які спрямовані на досягнення цілей та завдань контролю, що розглядаються як міжфункціональні, що передбачає поєднання системного і функціонального підходів шляхом об'єднання базових функцій контролю та його системи;

3) функціональний підхід є основою при визначенні значення контролю у господарській діяльності підприємства шляхом визначення тих функцій, які реалізуються ним, при цьому сам контроль розглядається як функція управління;

4) прикладний підхід визначає контроль як перевірку і/або спостереження за функціонуванням відповідного об'єкта контролю. На нашу думку, використання даного підходу є недоречним, оскільки він обмежує його розуміння та виключає з його складу ряд методів і форм контролю.

Похідним від категорії контроль є внутрішній контроль. Літературний огляд підходів вітчизняних та зарубіжних науковців щодо визначення сутності поняття «внутрішній контроль» та «внутрішньогосподарський контроль» подано в додатках А та Б відповідно. Проаналізувавши трактування вказаних категорій нами встановлено, що більшість науковців не розмежовує дані поняття. Важко не помітити, що при визначенні поняття «внутрішній контроль» вчені зосереджують увагу на різних аспектах досліджуваного терміну. Вагомо виокремити основні думки, що покладені в основу визначення поняття внутрішній контроль: 1) інтерпретація внутрішнього контролю як системи спостереження; 2) зведення його суті лише до встановлення суб'єктів здійснення такого контролю; 3) зосередження уваги виключно на меті здійснення такого контролю та 4) розгляд внутрішнього контролю як функції управління.

Провівши узагальнення результатів досліджень щодо сутності поняття «внутрішній контроль», доцільно подати їх у вигляді схеми (рис. 1.2).

При вивченні значення внутрішнього контролю потрібно розглянути сучасні концепції внутрішнього контролю (додаток В).

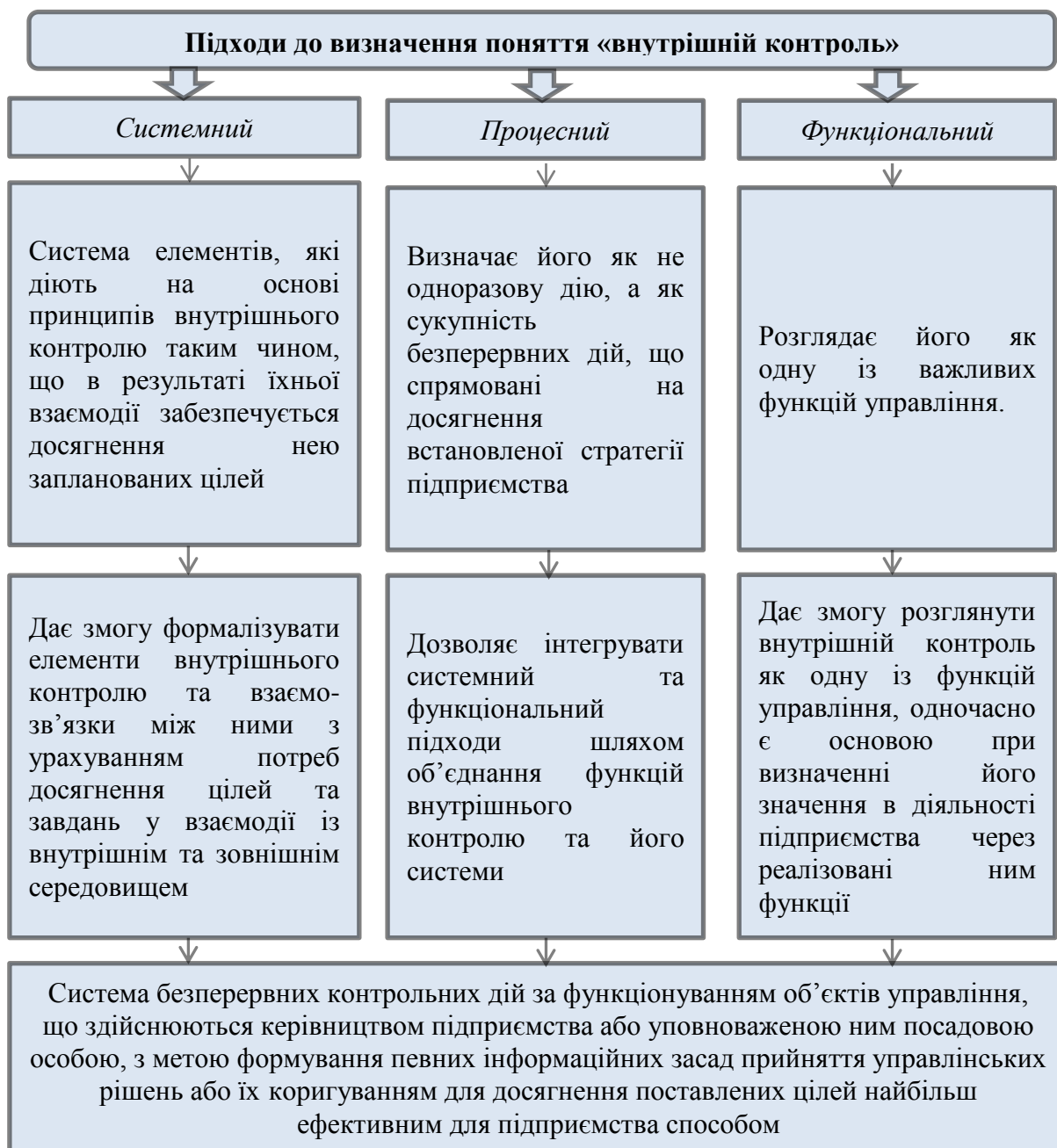

Рис. 1.2. Сутність поняття «внутрішній контроль»

Важливим є виокремлення характерних особливостей внутрішнього контролю: 1) реалізація функцій контролю особами, що представляють інтереси колективу підприємства та є його членами; 2) забезпечення ієрархічного взаємозв'язку між керівниками та структурними підрозділами підприємства, тобто між керуючою та керованою підсистемами управління підприємством; 3) комплексне охоплення усіх видів та напрямів господарської діяльності підприємства; 4) здійснення контролю та

самоконтролю безпосередніми виконавцями окремих господарських операцій та управлінських рішень.

Беззаперечним в дослідженнях науковців є саме той факт, що контроль виступає основним елементом системи управління підприємством. Такі основні функції управління як планування, організацію та мотивацію потрібно поєднувати із внутрішнім контролем. Жодна із зазначених функцій не здатна самостійно здійснювати сам процес управління, і тільки можливість їхнього поєднання у визначеній послідовності розкриває економічний зміст та цілі управління на підприємстві. Вагомим є розуміння того, що саме внутрішній контроль виступає основою координаційною функцією системи управління.

Для розуміння ролі та місця внутрішнього контролю серед основних функцій системи управління підприємством та їхнього взаємозв'язку розгляньте рисунок 1.3.

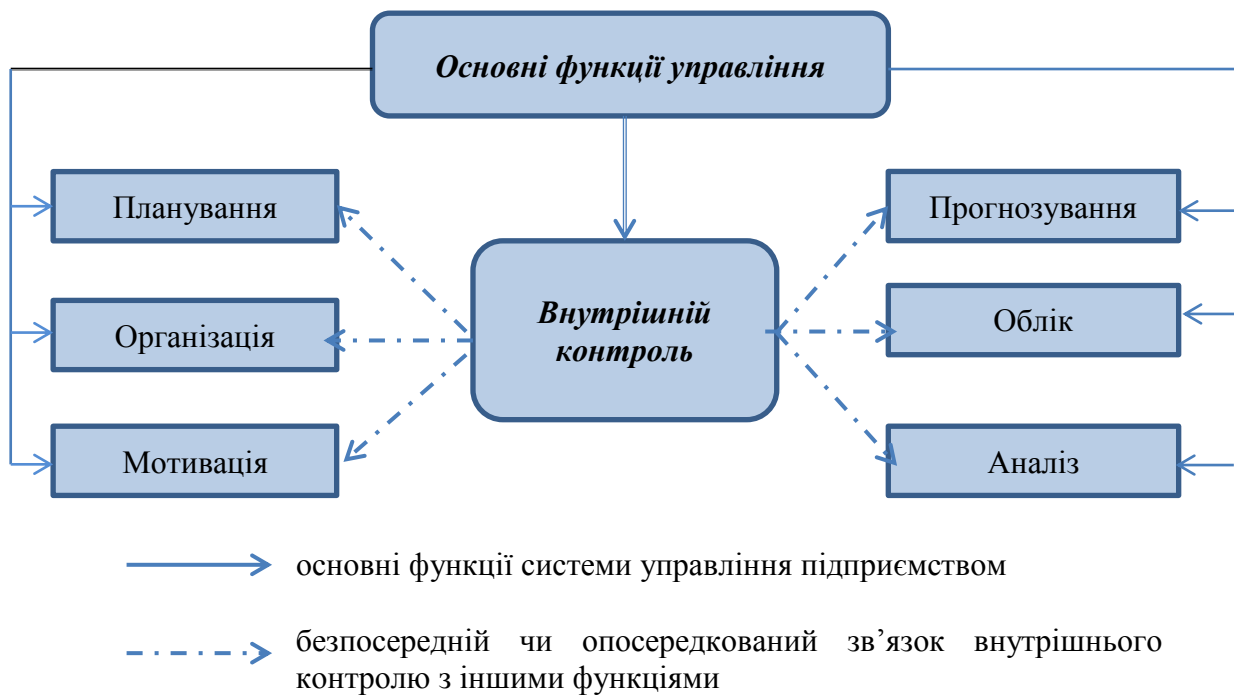

Рис. 1.3. Роль та місце внутрішнього контролю серед основних функцій системи управління підприємством

Згідно інформації на рисунку 3, потрібно чітко розуміти, що внутрішній контроль являється самостійною функцією системи управління, оскільки виступає одним із засобів організації зворотного зв'язку, через який одержуються уся необхідна інформація про об'єкт внутрішнього контролю у процесі прийняття управлінського рішення. Саме завдяки цьому суб'єкт

управління має змогу впливати на прийняття виважених та економічно ефективних управлінських рішень на кожній із стадій його здійснення. Завершуючи роботу над темою, запам'ятайте, що використання методів та прийомів внутрішнього контролю сприяє виявленню відхилень та недоліків у прогнозуванні, плануванні, обліку, аналізі та дає змогу їх нейтралізувати або мінімізувати їхній вплив на господарські процеси.

Завершуючи роботу над темою, з'ясуйте економічний зміст основних та допоміжних функцій внутрішнього контролю. До основних функцій відносять інформаційну, захисну, діагностичну, інвестиційну та профілактичну, які, відповідно до окреслених завдань й визначених об'єктів, доповнюють екологічною, соціальною та технологічною функціями.

Рекомендована література: 3; 19; 10; 11; 12; 68; 69; 83; 104.

Питання для самоконтролю

1. Підходи до визначення поняття «контроль».
2. Підходи до визначення поняття «внутрішній контроль».
3. Взаємозв'язок категорій «контроль» та «внутрішній контроль».
4. Взаємозв'язок внутрішнього контролю з функціями управління.
5. Місце внутрішнього контролю в інформаційній системі управління підприємством.
6. Сутність функцій внутрішнього контролю.
7. Взаємозв'язок внутрішнього контролю з іншими дисциплінами.

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Трагування поняття внутрішнього контролю вітчизняними та зарубіжними вченими.
2. Сучасні концепції внутрішнього контролю.
3. Значення внутрішнього контролю в малому бізнесі.
4. Економічний зміст функцій внутрішнього контролю.
5. Історія виникнення та розвиток внутрішнього контролю.
6. Перспективи розвитку внутрішнього контролю в Україні.

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Розкрийте сутність зовнішнього та внутрішнього контролю. Які особливості внутрішнього контролю економічної діяльності підприємства?
2. Розкрийте роль внутрішнього контролю в управлінні підприємством.

3. Опишіть взаємозв'язок внутрішнього контролю з конкретними функціями управління та їхніми підфункціями.

4. Опишіть взаємозв'язок внутрішнього контролю як науки з філософією, теорією економічних вчень, статистикою, математикою, економікою, технологією виробництва, логістикою та ін. дисциплінами.

5. Висвітліть необхідність комп'ютеризації внутрішнього контролю.

6. Розкрийте характерні риси для зовнішнього і внутрішнього контролю операційної діяльності підприємства.

7. Охарактеризуйте прямі й зворотні взаємозв'язки внутрішнього контролю, бухгалтерського обліку, економічного аналізу та планування.

8. Охарактеризуйте підфункцію контролю – економічний аналіз як інструмент впливу на стан об'єкта і суб'єкта управління структурними підрозділами підприємства.

9. Опишіть суспільні функції внутрішнього контролю.

10. Висвітліть захисну функцію внутрішнього контролю.

11. Висвітліть роль інформаційної та діагностичної функцій внутрішнього контролю.

12. Опишіть зміст соціальної та екологічної функцій внутрішнього контролю.

13. Як забезпечується технологічна функція внутрішнього контролю?

14. Розкрийте призначення профілактичної функції внутрішнього контролю.

Тестові завдання

1. Від якого слова походить поняття «контроль» і означає «зіставлення» або «протиставлення»?

- а) французького;
- б) латинського;
- в) англійського;
- г) грецького;
- д) італійського.

2. Функціональний підхід щодо визначення поняття «контроль» описується як:

- а) складова частина управління економічними об'єктами та процесами;
- б) процес, який повинен забезпечити відповідність функціонування керованого об'єкта прийнятим управлінським рішенням;

в) система спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта прийнятим управлінським рішенням;

г) спостереження і перевірка процесу функціонування відповідного об'єкта з метою усунення його відхилення від заданих параметрів;

д) одна із другорядних функцій управління, яка є початковою стадією управлінського процесу.

3. *Прикладний підхід щодо визначення поняття «контроль» описується як:*

а) процес, який повинен забезпечити відповідність функціонування керованого об'єкта прийнятим управлінським рішенням;

б) система спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта прийнятим управлінським рішенням;

в) спостереження і перевірка процесу функціонування відповідного об'єкта з метою усунення його відхилення від заданих параметрів;

г) складова частина управління економічними об'єктами та процесами;

д) спостереження і перевірка процесу функціонування відповідного об'єкта з метою проведення аналізу.

4. *Який з наведених вчених розглядав та описував системний та функціональний підхід до визначення поняття «контроль»:*

а) І. С. Багнюк;

б) В. Д. Андреев;

в) Н. А. Соколов;

г) М. Х. Мескон;

д) Т. А. Гринь.

5. *Який підхід до визначення поняття «контроль» характеризується наступним змістом: «одна з основних функцій управління, яка є заключною стадією управлінського процесу»:*

а) системний;

б) функціональний;

в) прикладний;

г) процесний;

д) методологічний.

6. *Який підхід до визначення поняття «контроль» дозволяє визначити його не як одноразову дію, а як серію безперервних дій, спрямованих на досягнення визначеної стратегії підприємства:*

а) системний;

б) прикладний;

в) методологічний;

- г) процесний;
- д) функціональний.

7. При якому підході щодо визначення поняття «контроль», внутрішній контроль розглядається як одна з важливих функцій управління підприємством:

- а) функціональному;
- б) системному;
- в) прикладному;
- г) методологічному;
- д) процесному.

8. Хто є автором підходу до визначення поняття «внутрішній контроль» – це система контролю, яка організовується самим підприємством з метою захисту інтересів власників та керівників підприємства і регламентується внутрішніми актами?

- а) А. Н. Азриліян;
- б) Т. Ф. Бутинець;
- в) Н. І. Дорош;
- г) А. Е. Загородній;
- д) Є. В. Калюга.

9. Яка із функцій внутрішнього контролю полягає в запобіганні виникненню та повторенню помилок, шахрайства та марнотратства на підприємстві, а також неефективному використанню ресурсів підприємства?

- а) профілактична;
- б) інформаційна;
- в) діагностична;
- г) захисна;
- д) соціальна.

10. Система безперервних контрольних дій за функціонуванням об'єктів управління, що здійснюються керівником підприємства або уповноваженою ним посадовою особою з метою формування певних інформаційних засад прийняття управлінських рішень або їх коригування для досягнення певних цілей – це:

- а) бухгалтерський облік;
- б) внутрішній контроль;
- в) статистичний облік;
- г) аналітична діяльність;
- д) управлінський процес.

11. *Внутрішній контроль є:*

- а) самостійною функцією управління;
- б) функцією управління, яка є ієрархічно підпорядкованою;
- в) функцією системи контролю;
- г) функцією системи планування;
- д) елементом системи прогнозування.

12. *За перевірку достовірності даних у інформаційній системі управління підприємством відповідає:*

- а) прогнозування;
- б) планування;
- в) бухгалтерський облік;
- г) внутрішній контроль;
- д) економічний аналіз.

13. *За інформацію про причини відхилень у інформаційній системі управління підприємством відповідає:*

- а) планування;
- б) бухгалтерський облік;
- в) прогнозування;
- г) внутрішній контроль;
- д) економічний аналіз.

14. *За інформацію про фактичний стан підприємства за минулі періоди у інформаційній системі управління підприємством відповідає:*

- а) бухгалтерський облік;
- б) планування;
- в) економічний аналіз;
- г) прогнозування;
- д) внутрішній контроль.

15. *Інформаційна, профілактична, діагностична, захисна – це функції:*

- а) внутрішнього контролю;
- б) статистичного контролю;
- в) бухгалтерського обліку;
- г) аналізу;
- д) планування.

16. *Виділяють такі основні функції управління:*

- а) прогнозування, планування, організація;
- б) облік, аналіз, аудит;
- в) мотивація, прогнозування, планування, організація;
- г) мотивація, прогнозування, планування, організація, облік, аналіз;

д) обмік, аналіз, аудит, планування, організація.

17. *Внутрішній контроль у системі управління варто розглядати як:*

- а) інформаційну підсистему;
- б) інформаційну мережу;
- в) бюджетування (планування);
- г) інформаційне бюджетування;
- д) підсистему внутрішнього контролю.

18. *Взаємозв'язок економічного аналізу та внутрішнього контролю полягає в:*

- а) обґрунтуванні причин відхилень за допомогою аналітичних процедур, які були виявленні в ході внутрішнього контролю;
- б) обґрунтуванні фактичної інформації про стан діяльності підприємства;
- в) виявленні відхилень, які відображаються в бухгалтерському обліку та впливають на коригування планів або вироблення нових підходів до їх формування в майбутньому;
- г) виконанні внутрішнім контролем певних функцій де проявляється його значення;
- д) виявленні фактичної інформації про стан діяльності підприємства.

19. *Суть захисної функції полягає в:*

- а) збереженні активів підприємства, їх раціональному використанні та злагодженій діяльності загалом;
- б) виявленні сильних та слабких сторін в поточній і перспективній діяльності, а також в операціях минулих подій;
- в) запобіганні виникненню та повторенню помилок, шахрайства та марнотратства на підприємстві;
- г) наданні своєчасної інформації щодо об'єктів та виявлених відхилень від «еталонних» параметрів (показників), помилок і фактів шахрайства;
- д) підвищенні рівня якості та дотримання технології виробництва, запобігання непродуктивним втратам.

20. *Суть профілактичної функції полягає в:*

- а) підвищенні рівня якості та дотримання технології виробництва, запобігання непродуктивним втратам.
- б) наданні своєчасної інформації щодо об'єктів та виявлених відхилень від «еталонних» параметрів (показників), помилок і фактів шахрайства;
- в) запобіганні виникненню та повторенню помилок, шахрайства та марнотратства на підприємстві;

г) виявленні сильних та слабких сторін в поточній і перспективній діяльності, а також в операціях минулих подій;

д) збереженні активів підприємства, їх раціональному використанні та злагодженій діяльності загалом;

21. Який учений характеризує систему внутрішнього контролю як систему контролю, яка організовується самим підприємством з метою захисту інтересів власників та керівників підприємства і регламентується внутрішніми актами:

- а) Т. А. Бутинець;
- б) В. М. О'Рейлли;
- в) Р. М. Воронко;
- г) Н. І. Дорош;
- д) Є. В. Калюга.

22. Встановіть відповідність між підходом до визначення поняття контроль та його значенням.

Назва підходу	Значення
1. Системний підхід	а) визначає контроль як перевірку та / або спостереження функціонування відповідного об'єкта контролю. На нашу думку, використання даного підходу є недоцільним, оскільки звужує його розуміння та виключає з його складу ряд методів та форм контролю;
2. Процесний підхід	б) дозволяє формалізувати елементи контролю та взаємозв'язки між ними з урахуванням необхідності досягнення цілей та завдань у взаємодії з зовнішнім та внутрішнім середовищем підприємства;
3. Функціональний підхід	в) дозволяє розглядати контроль як послідовність дій, спрямованих на досягнення цілей та завдань контролю, які розглядаються як міжфункціональні, що дозволяє інтегрувати системний та функціональний підходи шляхом об'єднання функцій контролю та його системи;
4. Прикладний підхід	г) є основою при визначенні значення контролю в діяльності підприємства через визначення тих функцій, що реалізуються ним, при цьому сам він розглядається як функція управління.

23. Встановіть відповідність між функцією управління та її значенням.

Назва функції	Значення
1. Планування	а) виявлення причинно-наслідкових зв'язків стану підприємства;
2. Організація	б) формування інформації про фактичний стан діяльності підприємства;
3. Мотивація	в) визначення стану господарської діяльності підприємства в майбутньому;
4. Контроль	г) дана функція направлена на забезпечення сумлінного виконання підлеглими своїх обов'язків;
5. Аналіз	д) виявлення відхилень діяльності підприємства від планових показників;

6. Облік	е) відомий процес, спрямований на об'єднання та впорядковану взаємодію елементів або частин (людей, ідей, речей) у ціле, у результаті чого утворюється життєздатна, продуктивна, стійка система.
----------	--

24. Встановіть відповідність між функціями внутрішнього контролю та їхніми значеннями.

Назва функції	Значення
1. Інформаційна функція	а) полягає в запобіганні виникненню та повторенню помилок, шахрайства та марнотратства на підприємстві, а також неефективному використанню ресурсів підприємства;
2. Профілактична функція	б) внутрішній контроль забезпечує збереження активів підприємства, їх раціональне використання та злагоджену діяльність загалом;
3. Діагностична функція	в) надає своєчасну інформацію щодо його об'єктів та виявлених відхилень від «еталонних» параметрів (показників), помилок і фактів шахрайства, їх причин та шляхів усунення, мінімізації їх у майбутньому;
4. Захисна функція	г) полягає в тому, що внутрішній контроль дозволяє виявити сильні та слабкі сторони в поточній і перспективній діяльності, а також в операціях минулих подій та спрямовує зусилля підприємства на підвищення ефективності господарювання та уникнення таких помилок в майбутньому.

25. Встановіть відповідність між функціями внутрішнього контролю та їхніми значеннями.

Назва функції	Значення
1. Інвестиційна функція	а) передбачає функціонування підприємства із застосуванням із залученням фінансових інвестицій різних суб'єктів господарювання;
2. Соціальна функція	б) цільовим призначенням даної функції внутрішнього контролю є побудова діяльності підприємства таким чином, щоб мінімізувати негативний вплив на зовнішнє середовище;
3. Екологічна функція	в) передбачає підвищення рівня якості та дотримання технології виробництва, запобігання непродуктивним втратам;
4. Технологічна функція	г) полягає у регулюванні всієї сукупності процесів соціального характеру на підприємстві (дотримання трудової дисципліни, чинного трудового законодавства тощо).

26. Встановіть відповідність між авторами та підходами до визначення поняття «внутрішній контроль».

Автор	Поняття
1. Т. А. Бутинець	а) процес, розроблений, запроваджений і підтримуваний тими, кого наділено найвищими повноваженнями, управлінським персоналом, а також іншими працівниками,

	для забезпечення достатньої впевненості щодо досягнення цілей суб'єкта господарювання стосовно достовірності фінансової звітності, ефективності та результативності діяльності, а також дотримання застосовуваних законів і нормативних актів;
2. Н. І. Дорош	б) процес, спрямований на досягнення стратегічних довгострокових цілей компанії, що і є результатом дій керівництва з планування, організації, моніторингу діяльності компанії в цілому та її окремих підрозділів;
3. Є. В. Калюга	в) систему внутрішнього контролю можна визначити як політику і процедури підприємства, спрямовані на попередження, виявлення і виправлення суттєвих помилок та відхилень від норм, які можуть з'явитись у фінансових звітах;
4. Т. В. Ковтун	г) система контролю, яка організується самим підприємством з метою захисту інтересів власників та керівників підприємства і регламентується внутрішніми актами;
5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг	д) система спостереження за ефективністю, доцільністю та законністю здійснюваних операцій з метою збереження грошових потоків та матеріальних цінностей, а також це складова ринкового механізму та одна з основних функцій управління підприємством.

27. *Встановіть відповідність між авторами та підходами до визначення поняття «внутрішній контроль»*

<i>Автор</i>	<i>Поняття</i>
1. О. Б. Пишна	а) сукупність процедур, що забезпечують достовірність і повноту інформації, яка передається керівництву підприємства чи установи, дотримання вимог внутрішніх та зовнішніх нормативних актів при здійсненні операцій, збереження та оптимальне використання ресурсів, забезпечення чіткого виконання працівниками службових обов'язків і розпоряджень органів управління;
2. М. А. Проданчук	б) процес, який забезпечує відповідність функціонування конкретного об'єкта прийнятим управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети;
3. В. С. Стельмах	в) сукупність правил і процедур, які створюються керівництвом суб'єкта господарювання для забезпечення: досягнення цілей найбільш ефективним способом; відповідності діяльності законам та нормативно-правовим актам; збереження майна та інформації; попередження зловживань і помилок; належного бухгалтерського обліку та правильності і своєчасності складання фінансової звітності;
4. С. Олійник, І. Чугунов	г) функція управління із відповідною сукупністю методів і прийомів, здійснюваних особами, що представляють інтереси підприємства;

5. Н. П. Кузик	д) є науково обґрунтованою системою активного спостереження, перевірки та впливу на результати діяльності, що є важливим чинником ефективного управління виробничими структурами, здійснюваного для отримання максимального прибутку.
----------------	---

28. *Встановіть відповідність між науковцями та визначеними ними поняттями «внутрішній контроль».*

Науковець	Поняття
1. Э. А. Аренс	а) внутрішньогосподарський контроль включає контрольні функції, які здійснюються власниками підприємств, організацій і установ відповідно до діючого законодавства.
2. М. Т. Білуха	б) внутрішньогосподарський контроль – це система заходів відповідності діяльності підприємства поставленим завданням, надання керівництву інформації про стан об'єктів, які сприятимуть прийняттю правильних управлінських рішень.
3. Ф. Ф. Бутинець, В. П. Бондар, Н. Г. Виговська, Н. І. Петренко	в) Внутрішньогосподарський контроль – система, що створюється компанією з великої кількості конкретних методик і процедур, розроблених для того, щоб адміністрація була до певної міри упевнена, що визначені нею цілі компанії будуть успішно досягнуті.
4. Э. Г. Вайнштейн	г) Внутрішньогосподарський контроль – це система, яка складається з елементів входу (інформаційного забезпечення контролю), елементів виходу (інформації про об'єкт управління, яка одержана в результаті контролю) та сукупності наступних взаємопов'язаних ланцюгів.
5. З. П. Дереза	д) Внутрішньогосподарчий контроль – контроль, який здійснюється в процесі кругообігу засобів, що знаходяться у розпорядженні кожного госпрозрахункового підприємства.

29. *Встановіть відповідність між науковцями та визначеними ними поняттями «внутрішньогосподарський контроль».*

Науковець	Поняття
1. Л. В. Дікань	а) внутрішньогосподарський економічний контроль включає контрольні функції, здійснювані керівниками підприємств, комбінатів, організацій і установ, концернів, асоціацій відповідно до діючого законодавства.
2. Є. В. Калюга	б) внутрішньогосподарський контроль являє собою систему безупинного спостереження за ефективністю використання майна господарського суб'єкта, законністю і доцільністю господарських операцій і процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей.
3. Є. В. Калюга	в) внутрішньогосподарський контроль – контроль, який здійснюється первинними ланками галузі за економічною і соціальною діяльністю своїх виробничих одиниць, цехів, ділянок, служб і інших внутрішніх підрозділів.

4. Т. Качанова	г) внутрішньогосподарський контроль являє собою систему безупинного спостереження за ефективністю використання активів і зобов'язань підприємства, законністю і доцільністю господарських операцій і процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей.
5. Л.Н. Крамаровский	д) внутрішньогосподарський контроль – це систематичне спостереження за ефективністю використання активів і зобов'язань підприємства, законністю та доцільністю господарських операцій і процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей.

30. *Встановіть відповідність між науковцями та визначеним ними поняттям «внутрішньогосподарський контроль».*

Науковець	Поняття
1. Р. И. Криницкий	а) внутрішній контроль як функція управління – це процес, який забезпечує якісну розробку та ефективне досягнення цілей, накреслених організацією, шляхом реалізації прийнятих управлінських рішень.
2. Л. В. Нападовська	б) внутрішній контроль – це комплекс бухгалтерського і управлінського контролю, який допомагає забезпечити відповідність рішень, прийнятих на підприємстві, з реалізацією їх на практиці.
3. О. П. Погрібна	в) внутрішній контроль є однією із найважливіших функцій управління, яка забезпечує прийняття і аналіз виконання ефективних управлінських рішень.
4. М. И. Протасов, О. Н. Шапиро, М. М. Безвидная	г) внутрішній контроль – контроль, який здійснюється функціональними відділами виробничого об'єднання (підприємства), а також його громадськими організаціями.
5. І. І. Сардачук	д) внутрішнім контролем є контроль, який здійснюється службами конкретного об'єднання, організації, підприємства. Безпосереднім організатором внутрішньогосподарського контролю є керівник підприємства.

31. *Встановіть відповідність між сучасною концепцією внутрішнього контролю та короткою її характеристикою.*

Концепція контролю	Коротка характеристика
1. COBIT Control Objectives for Information and Related Technology «Цілі контролю при використанні інформаційних технологій»	а) концепція полягає у підтримці внутрішніми аудиторами питання контролю та аудиту в умовах інформаційних систем, висвітлює детальний механізм вивчення впливу різних компонентів інформаційних технологій на систему внутрішнього контролю.

<p>2. SAC Systems Auditability and Control «Контроль і аудит систем»</p>	<p>б) згідно даної концепції керівництву компаній поставлено обов'язкову вимогу підтверджувати правильність фінансової звітності особисто, тим самим підтверджувати свою відповідальність за ефективність системи внутрішнього контролю і, в першу чергу, при підготовці фінансової звітності.</p>
<p>3. COSO The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission «Внутрішній контроль: інтегрований підхід»</p>	<p>в) концепція містить основні принципи організації системи внутрішнього контролю в компанії, які є базовими та першочерговими для її створення і вдосконалення, а також здійснення оцінки даної системи.</p>
<p>4. SAS 55 / SAS 78 Стандарти аудиту «Вказівки про розгляд структури внутрішнього контролю при аудиті фінансової звітності»</p>	<p>г) у стандартах нової концепції приділено увагу виявленню аудиторських ризиків на основі аналізу внутрішнього контролю організацій, звітність яких розглядає аудитор. Стандарти передбачають оцінку аудитором ризиків суттєвого викривлення звітності, за ними визначають подальші процедури, засновуючи їх на аналізі надійності системи внутрішнього контролю організації з точки зору ризиків можливого викривлення фінансової звітності з причини шахрайства або помилки.</p>
<p>5. SOX Закон Sarbanes-Oxley</p>	<p>д) завдання даної концепції полягає у ліквідації розриву між керівництвом компанії щодо їх баченням бізнес-цілей та IT- департаментом, що здійснює підтримку інформаційної інфраструктури, яка повинна сприяє досягненню цих цілей.</p>
<p>6. ISA 315 «Розуміння бізнесу підприємства, його середовища та оцінка ризику суттєвого викривлення» / ISA 330 «Аудиторські процедури з оцінки ризиків»</p>	<p>е) концептуальна модель внутрішнього контролю; Рекомендації зі стандартів внутрішнього контролю в державному секторі; Етичний кодекс INTOSAI для аудиторів в державному секторі.</p>
<p>7. INTOSAI</p>	<p>є) визначають внутрішній контроль, описують його компоненти та пропонують рекомендації щодо оцінки впливу засобів контролю при плануванні та проведенні аудиту фінансової звітності.</p>

Необхідно продовжити твердження

1. «Формування теоретичних засад дослідження внутрішнього контролю передбачає оцінку ... понятійно-термінологічного апарату дослідження ... ».

2. «...таке поняття як «внутрішньогосподарський контроль» вміщує в собі...економічний, фінансовий і фінансово-господарський контроль операцій підприємства ...».

3. «... Внутрішній контроль, як процес, дозволяє визначити його не як одноразову дію, а як ... серію безперервних дій, спрямованих на досягнення визначеної стратегії підприємства ...».

4. «...внутрішній контроль виступає основою координаційною ... функцією управління ...».

5. «... До основних функцій внутрішнього контролю віднесено ... інформаційну, діагностичну, захисну, інвестиційну та профілактичну ...».

6. «Формування теоретичних засад дослідження внутрішнього контролю передбачає оцінку ... дослідження».

7. «Внутрішній контроль, як процес, дозволяє визначити його не як одноразову дію, а як серію безперервних дій, ...».

8. «Внутрішній контроль у системі управління варто розглядати як ... підсистему, яка взаємодіє з іншими інформаційними підсистемами, до яких варто віднести бюджетування (планування), бухгалтерський облік та економічний аналіз».

9. «Виконуючи захисну функцію, внутрішній контроль забезпечує збереження ... підприємства, їх раціональне використання та злагоджену діяльність загалом».

10. «Суть діагностичної функції полягає в тому, що внутрішній контроль дозволяє виявити ... в поточній і перспективній діяльності, а також в операціях минулих подій та спрямовує зусилля підприємства на підвищення ефективності господарювання та уникнення таких помилок в майбутньому».

11. «До основних функцій внутрішнього контролю віднесено інформаційну, діагностичну, захисну, інвестиційну та профілактичну, які, відповідно до окреслених завдань і визначених об'єктів, доповнені ... функціями».

12. «Економічний зміст та значення контролю загалом та внутрішнього контролю, зокрема, проявляється в його ...».

13. «Система планування є постачальником планової інформації, а система бухгалтерського обліку – ... про стан діяльності підприємства».

14. «Загалом, поняття ... походить від латинського слова «контраротулюс», що означає зіставлення або протиставлення».

15. «..., як процес, дозволяє визначити його не як одноразову дію, а як серію безперервних дій, спрямованих на досягнення визначеної стратегії підприємства».

16. «Згідно функціонального підходу внутрішній контроль є самостійною функцією ...».

17. «Внутрішній контроль у системі управління варто розглядати як інформаційну підсистему, яка взаємодіє з іншими інформаційними підсистемами, до яких варто віднести ... , ... облік та ...».

ТЕМА 2.

ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Після вивчення теми 2 студент повинен знати:

- економічний зміст понятійного апарату внутрішнього контролю;
- предмет, об'єкти і суб'єкти внутрішнього контролю;
- мету внутрішнього контролю, його основні цілі та завдання;
- складові елементи методології внутрішнього контролю;
- взаємозв'язок понять метод, методика та методологія внутрішнього контролю;
- сутність принципів внутрішнього контролю.

Після вивчення теми 2 студент повинен уміти:

- визначити взаємозв'язки між основними категоріями внутрішнього контролю (предмет, об'єкт, суб'єкт, мета, завдання, процедури, класифікація, методологія, методика, методи, принципи, інформація, організація, ресурсне забезпечення та ін.);
- охарактеризувати специфічні об'єкти внутрішнього контролю в ринкових умовах;
- охарактеризувати взаємозв'язок об'єктів внутрішнього контролю з суб'єктами;
- розкривати особливості методології внутрішнього контролю за видами економічної діяльності підприємства;
- охарактеризувати принципи внутрішнього контролю, їхній взаємозв'язок із основними цілями і завданнями.

Термінологічний словник

Термінологія – це сукупність термінів (визначень), тобто слів або їхніх сполучень, які точно характеризують певне поняття.

Категорія – це загальне поняття, яке відображає найбільш суттєві властивості явищ, предметів об'єктивного світу.

Принципи внутрішнього контролю – це норми та правила його здійснення, обов'язкове дотримання яких визначає ефективність внутрішнього контролю.

Предмет внутрішнього контролю – стан об'єкту внутрішнього контролю і (або) дію суб'єктів управління господарською діяльністю підприємства.

Об'єкт внутрішнього контролю – причинно-наслідкові зв'язки явищ та процесів, як сукупності факторів, що впливають на результати господарської діяльності підприємства, та діяльність пов'язану з її управлінням, що включає процеси господарської діяльності, використовувані в них фінансові, матеріальні та трудові ресурси та отримані за ними результати, а також достовірність їхнього відображення у звітності без порушення вимог чинного нормативно-правового законодавства.

Суб'єкт внутрішнього контролю – особи, групи осіб, відділи, служби та структурні підрозділи, які здійснюють контрольні дії по відношенню до об'єктів внутрішнього контролю відповідно до прав та обов'язків, передбачених посадовими інструкціями та положеннями.

Мета внутрішнього контролю – забезпечення своєчасною доречною інформацією керівництво підприємства, виявлення та попередження відхилень, помилок та шахрайства, усунення їх причин, що здатне вплинути на прийняття управлінських рішень.

Методологія внутрішнього контролю – це загальний підхід до його здійснення, який включає: теорію внутрішнього контролю та усі його категорії (предмет, об'єкт, суб'єкт, мету, завдання, методики і способи, принципи і т.д.), а також види забезпечення внутрішнього контролю (законодавче, організаційне, методичне, інформаційне, програмне та ресурсне забезпечення).

Методика внутрішнього контролю – це заздалегідь визначена послідовність вирішення його завдань, яка обумовлена вимогами практики, із обов'язковим дотриманням принципів контролю під час вибору та використання методів здійснення контрольних процедур і цілей для досягнення мети внутрішнього контролю.

Метод внутрішнього контролю – це комплексна система попереднього, поточного та наступного дослідження об'єкту внутрішнього контролю з метою перевірки його законності, достовірності, доцільності, ефективності та якості управління на основі використання облікової, звітної, нормативної та інших джерел інформації (прийоми документального контролю) та обстеження і спостереження фактичного стану об'єкта контролю (прийоми фактичного контролю) з використанням загально-наукових та розрахунково-аналітичних методичних прийомів.

Принципи системи внутрішнього контролю

Принцип системності – внутрішній контроль має розглядатися як система, що включає елементи, і, водночас, є однією із складових системи управління загалом.

Принцип порівнянності – зіставлення суб'єктом контролю фактичного значення двох і більше величин об'єктів контролю з передовими показниками за допомогою контрольних дій.

Принцип безперервного розвитку – організація внутрішнього контролю має мати адаптаційний характер до соціально-економічних умов сьогодення.

Принцип економічності – здійснення внутрішнього контролю з найменшими затратами та перевищення економічних вигід від його здійснення над витратами, понесеними на його організацію.

Принцип синергії – організована взаємодія всіх елементів системи внутрішнього контролю, за для підвищення його результативності.

Принципи суб'єкта внутрішнього контролю

Принципу об'єктивності – неупередженість, чесність і незалежність суджень.

Принцип незалежності – відсутність фінансової, матеріальної або інших зацікавленостей контролера щодо досліджуваного об'єкта.

Принцип компетентності – професійна майстерність, фахова підготовка, наявність досвіду та спеціальних знань у суб'єкта, що здійснює внутрішній контроль.

Принцип відповідальності – кожен суб'єкт внутрішнього контролю несе відповідальність у випадках передбачених чинним нормативно-правовим законодавством України, якщо його дії призвели до завдання збитків підприємству.

Принципи контрольних дій внутрішнього контролю

Принципі доцільності – здійснення з певною метою відповідно до поставлених завдань та потреб у визначений час.

Принцип регулярності й оперативності – здійснення регулярно (постійно) з певними інтервалами часу й обов'язково своєчасно або з деяким випередженням з метою оперативного надання інформації для прийняття управлінських рішень.

Принцип планування – реалізація контрольних дій згідно з розробленими на етапі планування внутрішнього контролю відповідними

програмами та планами, для цілей раціонального розподілу функціональних обов'язків.

Принцип всеосяжності – поширення контролю на всі процеси господарської діяльності та всі об'єкти внутрішнього контролю.

Потрібно знати, що будь-яка наука виокремлюється в самостійну за умови наявності її понятійного апарату та власного предмету дослідження. При цьому, понятійний апарат внутрішнього контролю включає сукупність його взаємопов'язаних категорій. Понятійний апарат будь-якої науки передбачає розгляд притаманних саме їй термінології, дефініцій, категорій та їх форм (рис. 2.1).

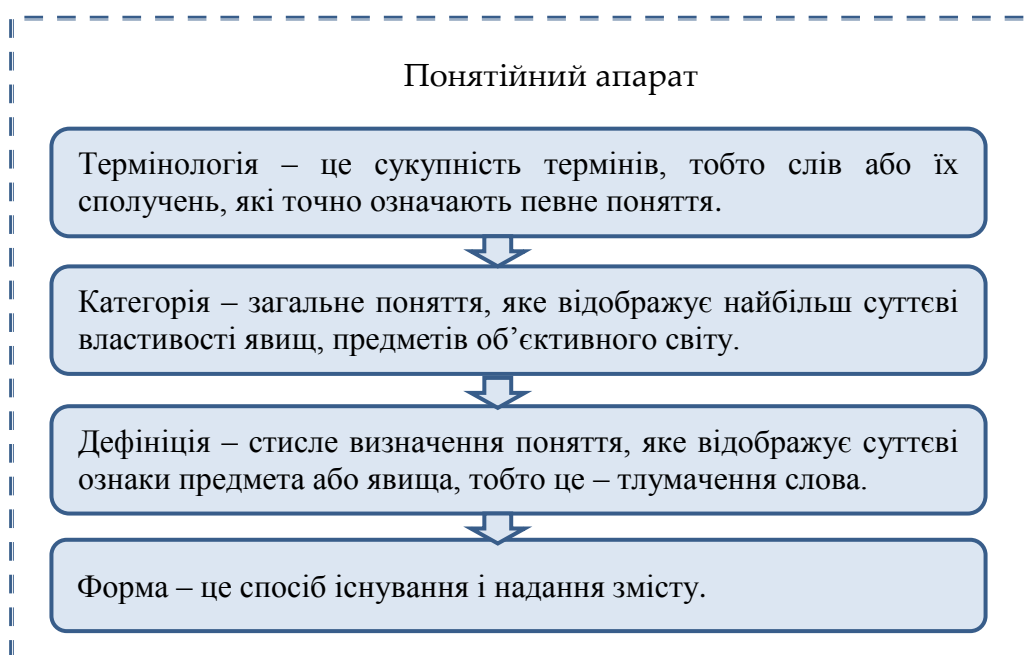

Рис. 2.1. Понятійний апарат

Важливим є розуміння змісту поняття категорія (пох. від грецької – *katēgoria*) – це загальне поняття, яке відображає найбільш суттєві властивості явищ, предметів об'єктивного світу. До основних категорій внутрішнього контролю належать (рис. 2.2).

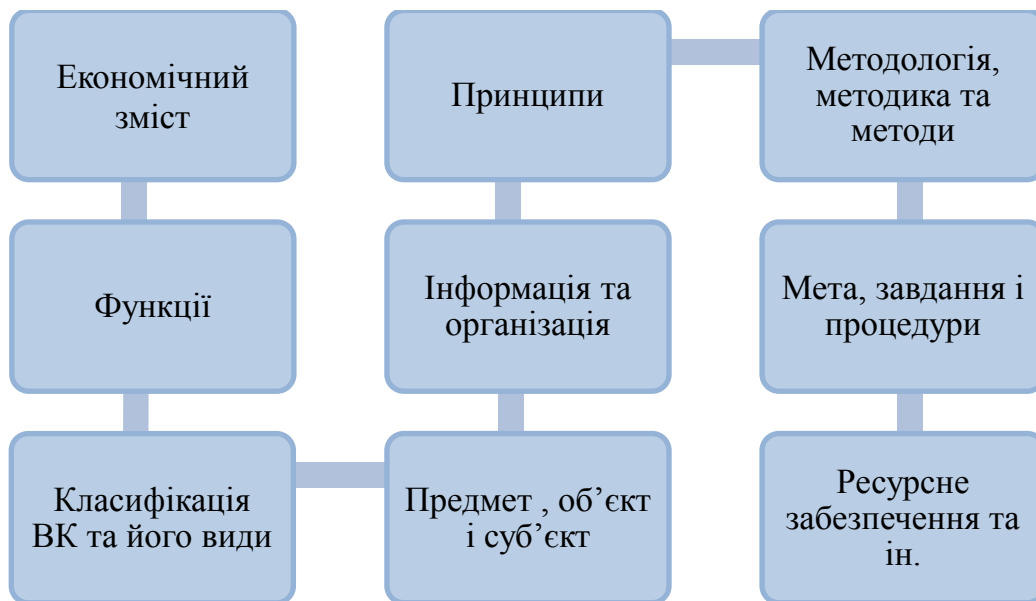

Рис. 2.2. Основні категорії внутрішнього контролю

Вивчаючи тему, варто зупинитися на проблемі визначення предмету внутрішнього контролю, еволюції його розвитку. Серед науковців немає єдності у розумінні предмета контролю як науки. Визначення предмета внутрішнього контролю, які найчастіше зустрічаються в навчальній та науковій літературі та частково відповідають його змісту подано в додатку Е, за яким доцільно згрупувати за такими ознаками: елементи теорії контролю; наукові знання як продукт науки; стан і поведінка об'єктів управління; забезпечення діяльності підприємства згідно вибраної економічної політики; стадії (процеси) розширеного відтворення господарських операцій; процеси та явища, які розглядаються з точки зору можливої невідповідності наміченій меті, планам, нормам, управлінським рішенням.

Предметом внутрішнього контролю є стан його об'єкту і (або) дії суб'єктів управління господарською діяльністю підприємства. У широкому розумінні **предметом внутрішнього контролю** є забезпечення функціонування підприємства відповідно до інтересів власника.

Необхідно знати, що не існує спільної думки щодо складових об'єктів внутрішнього контролю. Розбіжності в поглядах вчених представлено у додатку Д, за узагальненням даних якого можна дійти висновку, що під об'єктами внутрішнього контролю деякі вчені розуміють як функціональні цикли/процеси діяльності підприємства (виробництво, постачання та реалізація), так і предмети та засоби праці, в тому числі працівників підприємства.

За результатами вивчення трактування змісту об'єктів внутрішнього контролю науковцями сформовано їхнє узагальнення на рисунку 2.3.

Рис. 2.3. Об'єкти внутрішнього контролю

Об'єктом внутрішнього контролю – причинно-наслідкові зв'язки явищ та процесів, як сукупності факторів, що впливають на результати господарської діяльності підприємства, та діяльність пов'язану з її управлінням, що включає процеси господарської діяльності, використовувани в них фінансові, матеріальні та трудові ресурси та отримані за ними результати, а також достовірність їхнього відображення у звітності без порушення вимог чинного нормативно-правового законодавства.

Об'єкт та суб'єкт являються складовими, які впливають із класичного підходу до теорії систем, при якому спостерігається вплив суб'єкта на об'єкт, що у свою чергу на базі оцінки такого впливу відбувається зворотній зв'язок. Важливо те, що при цьому суб'єкти і об'єкти внутрішнього контролю взаємодіють через контрольні дії. Під контрольними діями потрібно розуміти «операції порівняння (зіставлення) показників господарської діяльності контролюваного об'єкта з певною нормою (нормами)». Склад суб'єктів внутрішнього контролю ілюструє рисунок 2.4.

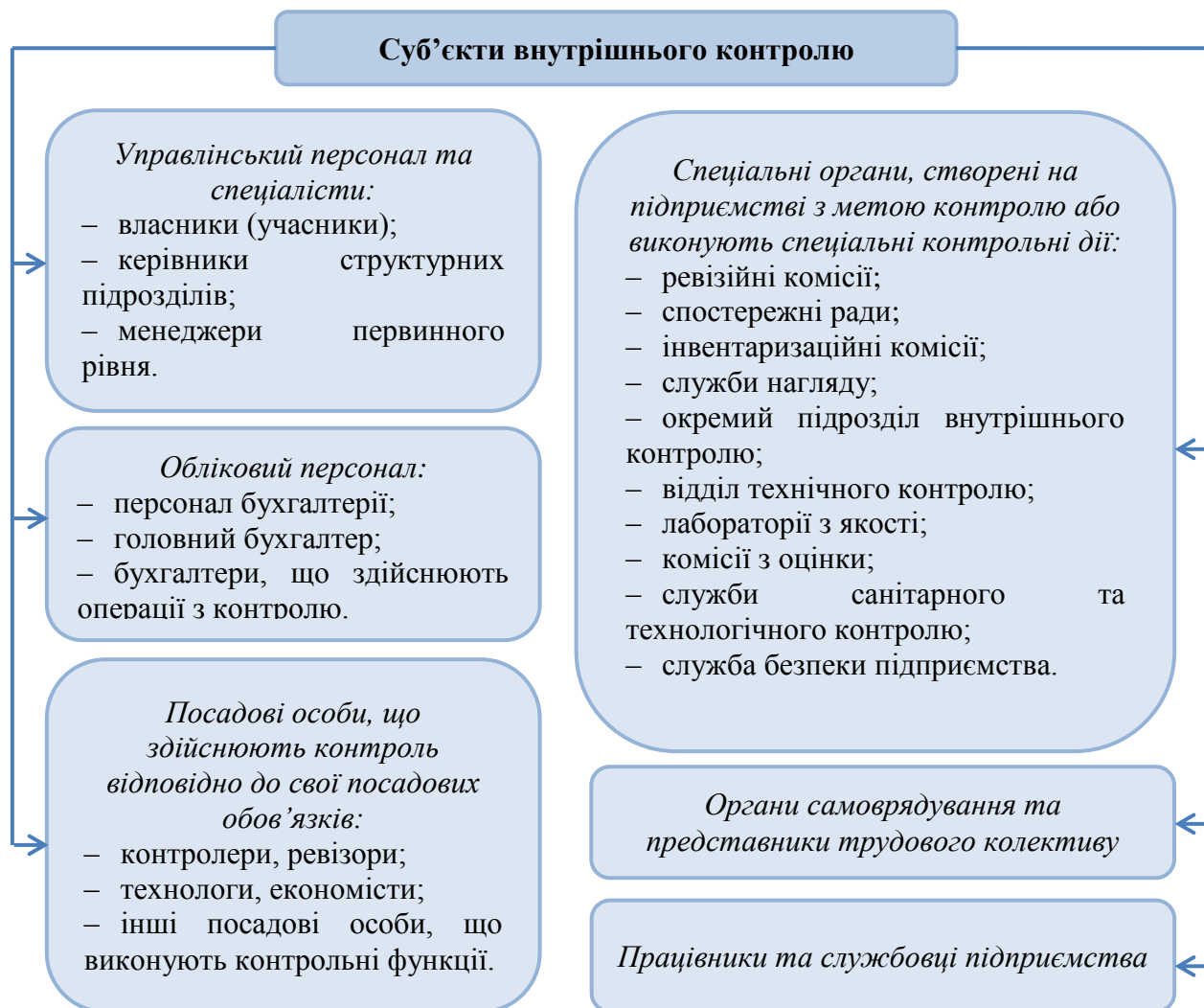

Рис. 2.4. Суб'єкти внутрішнього контролю

Суб'єктами внутрішнього контролю являються особи, групи осіб, відділи, служби та ін., які застосовують контрольні дії по відношенню до об'єктів внутрішнього контролю відповідно до прав та обов'язків, які передбачені посадовими інструкціями.

Важливо усвідомити, що визначена закономірність логіки формування інформаційної системи внутрішнього контролю у системі управління фінансово-господарською діяльністю підприємств передбачає, в першу чергу, формулювання мети, цілей і завдань такої системи. Результати дослідження наукових праць з питань мети та цілей внутрішнього контролю (додаток Є) підтверджують, відсутність систематизації в формулюванні його мети.

Головною метою внутрішнього контролю, як складової системи управління, можна вважати сприяння створенню такого економічного середовища, яке б дало змогу виявлення на ранньому стадіях несприятливий розвиток подій задля можливості управліннями різних рівнів коригувати плани, формувати нові вказівки, посилити свій вплив на мотивацію трудової поведінки, а отже вирішити будь-яку із наявних проблем.

Опрацьовуючи матеріал, потрібно розуміти, що для досягнення вказаної мети потрібно формувати низку цілей та належних до них завдань (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Характеристика цілей та завдань внутрішнього контролю

Групи	Характеристика цілей та завдань	
Стратегічні	цілі	Контроль досягнення стратегічних цілей господарської діяльності підприємства, визначених його стратегією та бізнес-планами.
	завдання	Відповідність господарської діяльності підприємства стратегії та бізнес-планам.
Операційні	цілі	Контроль операційної ефективності господарської діяльності підприємства, що полягає в контролі бізнес-процесів, використаних в ході їх здійснення ресурсів та отриманих результатів.
	завдання	Рациональне та економне використання фінансових, матеріальних, трудових та інформаційних ресурсів, що використовуються для здійснення господарської діяльності підприємства, при забезпеченні дотримання запланованих результатів без підвищення рівня ризиків понад встановлений рівень.
Інформаційні	цілі	Інформаційне забезпечення менеджерів підприємства інформацією, що відповідає всім вимогам для прийняття своєчасних та адекватних ситуації управлінських рішень щодо господарської діяльності.
	завдання	Необхідний рівень обліку бізнес-процесів господарської діяльності, використаних ними ресурсів та отриманих результатів, достовірність, своєчасність складання та подання всіх видів звітності за ними.
Дотримання законодавства	цілі	Контроль дотримання вимог законодавчих та нормативних актів України, внутрішніх документів та стандартів, що регулюють господарську діяльність підприємств в цілому чи окремих бізнес-процес у її межах.
	завдання	Дотримання працівниками підприємства законодавчих та нормативних актів, що регламентують господарську діяльність в цілому або окремих бізнес-процес.

Вагомою частиною вивчення теми є розуміння значення та складу методології внутрішнього контролю. Під методологією слід розуміти методичний підхід або її методика. Методологія внутрішнього контролю – це загальний підхід до його здійснення, який зображено на рисунку 2.5.

Рис. 2.5. Склад методології внутрішнього контролю

Під *методикою внутрішнього контролю* потрібно розуміти строго визначену послідовність вирішення його завдань, яка обумовлена практикою, з обов'язковим дотриманням принципів контролю під час вибору та застосування методів здійснення контрольних процедур і дій для досягнення мети. Методика диференціюється за рангом (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Диференціація методики за рангом

Метод внутрішнього контролю – це комплексна система попереднього, поточного та наступного дослідження об'єкту внутрішнього контролю з метою перевірки його законності, достовірності, доцільності, ефективності та якості управління на основі використання облікової, звітної, нормативної та інших джерел інформації (прийоми документального контролю) та обстеження і спостереження фактичного стану об'єкта контролю (прийоми фактичного контролю) з використанням загальнонаукових та розрахунково-аналітичних методичних прийомів.

Вивчаючи склад методів та методичних прийомів внутрішнього контролю загалом можна об'єднати їх за такими класифікаційними ознаками:

1) загальнонаукові методи (індукція, дедукція, аналогія, аналіз, синтез, абстрагування, конкретизування, порівняння);

2) методи документального контролю (перевірка по суті; нормативно-правова перевірка; формальна перевірка; аналітична та арифметична перевірки; перевірка бухгалтерських проведень; зустрічна перевірка та взаємний контроль; хронологічна перевірка записів; контрольне порівняння кількісного сумового обліку);

3) методи фактичного контролю (інвентаризація, обстеження, експеримент, контрольні заміри, лабораторний аналіз, опитування, спостереження, логічне дослідження операцій, отримання письмових пояснень та довідок);

4) розрахунково-аналітичні методи (моделювання, фінансового аналізу, статистичні та математичні, економетричні, аналітичні).

Завершуючи роботу над темою слід вивчити зміст принципів, властивих внутрішньому контролю загалом (сукупність принципів системності, порівнянності, безперервного розвитку, економічності, синергізму) та його елементам зокрема (доцільності, всеосяжності, об'єктивності, незалежності, компетентності, відповідальності, регулярності і оперативності, плановості).

Рекомендована література: 2; 4; 11; 15; 16; 26; 32; 54; 67.

Питання для самоконтролю

1. Взаємозв'язок основних категорій понятійного апарату внутрішнього контролю.
2. Предмет внутрішнього контролю, його об'єкти.
3. Склад суб'єктів внутрішнього контролю.

4. Мета внутрішнього контролю, характеристика його цілей та завдань.
5. Методологія внутрішнього контролю: метод та методика.
6. Сутність принципів внутрішнього контролю.

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Узагальнення різних поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених понять «метод» та «прийом».
2. Характеристика основних елементів внутрішнього контролю.
3. Взаємозв'язок видів внутрішнього контролю із суб'єктами їх здійснення.
4. Оцінка впливу галузевих особливостей на елементи внутрішнього контролю.
5. Організація внутрішнього контролю на підприємствах.

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Охарактеризуйте понятійний апарат внутрішнього контролю, обґрунтуйте його призначення та потребу в удосконаленні.
2. Поясніть економічний зміст понять контроль та внутрішній контроль.
3. Опишіть предмет, об'єкт, суб'єкт внутрішнього контролю залежно від його мети та інформаційного забезпечення.
4. Розкрийте завдання контролю, які вирішуються при проведенні внутрішнього та зовнішнього контролю господарської діяльності підприємства.
5. Висвітліть можливі наслідки неповного вирішення комплексу цілей внутрішнього контролю або його окремих завдань.
6. Розкрийте прямий та зворотний зв'язки між метою та завдання внутрішнього контролю.
7. Назвіть завдання внутрішнього контролю, які можуть виникати в результаті галузевих особливостей суб'єктів господарювання.
8. Розкрийте особливості методології та методики внутрішнього контролю господарської діяльності підприємств.
9. Охарактеризуйте методики внутрішнього контролю в межах застосування типових, галузевих та спеціальних методик. Розкрийте їхній взаємозв'язок.
10. Опишіть базові принципи внутрішнього контролю діяльності підприємства.

11. Наведіть конкретні приклади коригування форми та змісту основних категорій внутрішнього контролю на сучасному етапі розвитку підприємства під впливом інтеграції та глобалізації, ІТ-технологій.

12. Висвітліть роль статистичної інформації в інформаційному забезпеченні внутрішнього контролю.

13. Розкрийте проблеми спільні та відмінні риси принципів і методів внутрішнього контролю.

14. Обґрунтуйте прояви протиріч між учасниками ринкових відносин та способами їхнього виявлення, усунення або зменшення їхнього впливу.

15. Опишіть можливі наслідки недотримання базових принципів внутрішнього контролю.

16. Висвітліть взаємозв'язок між ризиками і внутрішнього контролем.

17. Опишіть процес формування та досягнення мети внутрішнього контролю.

Тестові завдання

1. До основних категорій внутрішнього контролю належать:

а) економічний зміст, функції, предмет, об'єкт, суб'єкт, мета, завдання і процедури;

б) мета, завдання і процедури, інформація та організація;

в) класифікація, його види, мета, завдання і процедури;

г) методологія, методика, методи, принципи, класифікація та його види;

д) економічний зміст, функції, предмет, об'єкт, суб'єкт, мета, завдання, процедури, класифікація, методологія, методика, методи, принципи, інформація, організація, ресурсне забезпечення та ін.

2. Об'єктом внутрішнього контролю є:

а) господарська діяльність загалом, та процеси що відбуваються на підприємстві в момент здійснення господарських операцій;

б) формування змістовного розуміння поняття «внутрішнього контролю» та уточнення його суб'єкту;

в) явища та процеси, які виникають при її здійсненні, причинно-наслідкові зв'язки процесів і явищ як фактори, що впливають на результати господарської діяльності підприємства та діяльність по управлінню нею;

г) предмети та засоби праці, включаючи працівників підприємства;

д) інформаційне забезпечення господарської діяльності підприємства відповідно до інтересів власника.

3. Предметом внутрішнього контролю є:

а) господарська діяльність загалом, та процеси що відбуваються на підприємстві в момент здійснення господарських операцій;

б) формування змістовного розуміння поняття «внутрішній контроль» та уточнення його суб'єкту;

в) явища та процеси, які виникають при її здійсненні, причинно-наслідкові зв'язки процесів і явищ як фактори, що впливають на результати господарської діяльності підприємства та діяльність по управлінню нею;

г) предмети та засоби праці, включаючи працівників підприємства

д) стан об'єкту внутрішнього контролю і/або дію суб'єктів управління господарською діяльністю підприємства.

4. Дефініція – це:

а) стисле визначення поняття, яке відображує суттєві ознаки предмета або явища;

б) сукупність термінів;

в) загальне поняття, яке відображує найбільш суттєві властивості явищ, предметів об'єктивного світу;

г) економіко-правова категорія;

д) спосіб існування і надання змісту.

5. Категорія – це:

а) спосіб існування і надання змісту;

б) економіко-правова категорія;

в) загальне поняття, яке відображує найбільш суттєві властивості явищ, предметів об'єктивного світу;

г) сукупність термінів;

д) стисле визначення поняття, яке відображує суттєві ознаки предмета або явища;

6. Предмет ВК, суб'єкт ВК та об'єкт ВК належать до:

а) методів внутрішнього контролю;

б) основних категорій внутрішнього контролю;

в) термінів внутрішнього контролю;

г) дефініцій внутрішнього контролю;

д) функцій внутрішнього контролю.

7. До об'єктів внутрішнього контролю **НЕ належать:**

а) аналітичні дані;

б) господарські процеси;

- в) ресурси;
- г) фінансові результати;
- д) звітність про об'єкти внутрішнього контролю.

8. До господарських процесів у розрізі об'єктів внутрішнього контролю відноситься:

- а) фінансові результати, реалізація;
- б) виготовлена і реалізована продукція у грошовому та натуральному вимірі;
- в) засоби виробництва, виробництво, реалізація;
- г) постачання, виробництво, реалізація;
- д) трудові та фінансові ресурси.

9. До ресурсів у розрізі об'єктів внутрішнього контролю відносяться:

- а) фінансові результати;
- б) засоби виробництва;
- в) постачання, виробництво, реалізація;
- г) виготовлена і реалізована продукція у грошовому та натуральному вимірі;
- д) трудові та фінансові ресурси, виробництво.

10. До суб'єктів внутрішнього контролю **НЕ** належать:

- а) управлінський персонал;
- б) обліковий персонал;
- в) органи самоврядування, та представники колективу;
- г) спеціальні органи, створені на підприємстві з метою контролю;
- д) органи державного контролю.

11. До управлінського персоналу у розрізі суб'єктів внутрішнього контролю належать:

- а) власники;
- б) спостережні ради;
- в) ревізійні комісії;
- г) бухгалтери-ревізори;
- д) технологи, економісти.

12. До облікового персоналу у розрізі суб'єктів внутрішнього контролю належить:

- а) персонал бухгалтерії;
- б) технологи, економісти;
- в) інвентаризаційні комісії;
- г) контролери, ревізори;
- д) менеджери первинного рівня.

13. До посадових осіб, що здійснюють контроль відповідно до своїх посадових обов'язків, належить:

- а) керівники різних ланок управління;
- б) власники;
- в) менеджери первинного рівня;
- г) контролери, ревізори;
- д) працівники підприємства.

14. Забезпечення менеджерів підприємства інформацією, що відповідає всім вимогам для прийняття своєчасних та адекватних ситуації управлінських рішень щодо господарської діяльності належить до:

- а) стратегічних цілей;
- б) тактичних цілей;
- в) операційних цілей;
- г) інформаційних цілей;
- д) цілей у сфері дотримання законодавства.

15. До сфери інформаційних цілей належить:

- а) відповідність господарської діяльності підприємства стратегії та бізнес-планам;
- б) необхідний рівень обліку бізнес-процесів господарської діяльності, використаних ними ресурсів та отриманих результатів;
- в) раціональне та економне використання фінансових, матеріальних, трудових та інформаційних ресурсів;
- г) дотримання працівниками підприємства законодавчих та нормативних актів;
- д) проведення аналітичної роботи.

16. До сфери стратегічних цілей належить:

- а) раціональне та економне використання фінансових, матеріальних, трудових та інформаційних ресурсів;
- б) необхідний рівень обліку бізнес-процесів господарської діяльності, використаних ними ресурсів та отриманих результатів;
- в) дотримання працівниками підприємства законодавчих та нормативних актів;
- г) проведення аналітичної роботи.
- д) відповідність господарської діяльності підприємства бізнес-планам;

17. До методів внутрішнього контролю у розрізі його елементів належать:

- а) загальнонаукові методи;
- б) інвестиційні методи;

- в) діагностичні методи;
- г) технологічні методи;
- д) соціальні методи.

18. *До суб'єкта внутрішнього контролю належать такі принципи:*

- а) доцільності;
- б) плановості;
- в) всеосяжності;
- г) незалежності;
- д) економічності.

19. *До об'єкта внутрішнього контролю належать такі принципи:*

- а) незалежності;
- б) об'єктивності;
- в) регулярності й оперативності;
- г) компетентності;
- д) всеосяжності.

20. *До контрольних дій належать такі принципи:*

- а) плановості;
- б) об'єктивності;
- в) компетентності;
- г) системності;
- д) синергізму.

21. *Сутність принципу системності, це:*

- а) внутрішній контроль повинен розглядатися як система, що включає елементи;
- б) здійснення внутрішнього контролю з найменшими затратами та перевищення економічних вигід над витратами його здійснення;
- в) порівняння суб'єктом контролю фактичного значення двох і більше величин об'єктів контролю з "еталонними" показниками за допомогою контрольних дій;
- г) неупередженість, чесність і незалежність суджень;
- д) внутрішній контроль, який має здійснюватися регулярно (постійно) з певними інтервалами часу й обов'язково своєчасно або з деяким випередженням з метою оперативного надання інформації для прийняття управлінських рішень.

22. *Відсутність матеріальної або іншої зацікавленості контролера щодо досліджуваного об'єкта передбачає принцип:*

- а) компетентності;
- б) відповідальності;

- в) незалежності;
- г) об'єктивності;
- д) системності;

23. *Сутність принципу всеосяжності, це:*

- а) здійснення контрольних дій з певною метою;
- б) неупередженість, чесність і незалежність суджень;
- в) порівняння суб'єктом контролю фактичного значення двох і більше величин об'єктів контролю з "еталонними" показниками за допомогою контрольних дій;
- г) поширення контролю на всі процеси господарської діяльності та всі об'єкти внутрішнього контролю;
- д) відповідальність за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків.

25. *Основною метою внутрішнього контролю є:*

- а) надання рекомендацій управлінській ланці суб'єкта господарювання з питань економного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, досягнення кінцевого результату і програмних цілей;
- б) забезпечення прибутковості чи дохідності діяльності організації на основі раціонального налагодження виробничого процесу і процесу управління, розвитку матеріально-технічної і технологічної бази, ефективного використання кадрового потенціалу, власних та залучених коштів;
- в) забезпечення своєчасною інформацією управлінську ланку, щодо оцінки активів і зобов'язань підприємства, яка здійснюється на основі принципу безперервності;
- г) забезпечення своєчасною інформацією керівництво підприємства, виявлення та попередження відхилень, помилок та шахрайства, усунення їхніх причин, що стане основою для прийняття управлінських рішень;
- д) контроль досягнення стратегічних цілей господарської діяльності підприємства, визначених його стратегією та бізнес-планами.

26. *Цілі внутрішнього контролю підприємств доцільно поділяти на:*

- а) прості, складні та загальноприйняті;
- б) стратегічні, операційні, інформаційні, цілі в сфері дотримання законодавства;
- в) операційні, інформаційні, функціональні, загальні;
- г) стратегічні, інформаційні, функціональні, загальні;
- д) прості, складні, функціональні, управлінські.

27. *Контроль операційної ефективності господарської діяльності підприємства, що полягає в контролі бізнес-процесів, використаних в ході їхнього здійснення ресурсів та отриманих результатів – це суть ... цілі внутрішнього контролю підприємств.*

- а) стратегічної;
- б) операційної;
- в) інформаційної;
- г) цілі в сфері дотримання законодавства;
- д) управлінської.

28. *Методика внутрішнього контролю – це:*

а) чітко визначена послідовність вирішення його завдань, яка обумовлена вимогами практики, з обов'язковим дотриманням принципів контролю під час вибору та використання методів здійснення контрольних процедур і задач для досягнення мети внутрішнього контролю;

б) загальний підхід до здійснення внутрішньогосподарського контролю;

в) необхідний рівень обліку бізнес-процесів господарської діяльності, використаних ними ресурсів та отриманих результатів, достовірність, своєчасність складання та подання всіх видів звітності за ними;

г) комплексна система попереднього, поточного та наступного дослідження об'єкту внутрішнього контролю з метою перевірки його законності, достовірності, доцільності, ефективності та якості управління на основі використання облікової, звітної, нормативної та інших джерел інформації та обстеження і спостереження фактичного стану об'єкта контролю з використанням загальнонаукових та розрахунково-аналітичних методичних прийомів;

д) спосіб організації або здійснення внутрішнього контролю, є невід'ємною складовою частиною методики, при цьому спосіб відповідає на питання: як здійснити контрольну процедуру або як вирішити конкретне контрольне завдання.

29. *Принцип системності полягає в:*

а) неупередженості, чесності і незалежності суджень;

б) здійсненні внутрішнього контролю з найменшими затратами та перевищення економічних вигод над витратами, понесеними на його організацію та проведення;

в) порівнянні суб'єктом контролю фактичного значення двох і більше величин об'єктів контролю з рейтинговими показниками за допомогою контрольних дій;

г) внутрішній контроль має розглядатися як система, що включає елементи, і, разом з тим, є однієї із складових системи управління загалом;

д) майстерності, фаховій підготовці, наявності досвіду та спеціальних знань у суб'єкта, що здійснює внутрішній контроль.

30. *Хто з вчених під «предметом контролю» розуміє – процеси та явища, які розглядаються з точки зору можливої невідповідності наміченій меті, планам, нормам, управлінським рішенням:*

а) В. В. Дементьев;

б) Є. В. Калюга;

в) Е. А. Кочерин;

г) В. Ф. Максимова;

д) В. П. Пантелеєв.

31. *Завданням внутрішнього контролю є всі, окрім:*

а) відстеження достовірності, повноти та своєчасності відображення інформації в обліку;

б) встановлення причин відхилень, що виникли, та доведення відповідальності причетних осіб за їх наслідки;

в) упередження зривів, простоїв у роботі структурних підрозділів;

г) оцінка ефективності елементів системи внутрішнього контролю;

д) вжиття коригуючих заходів і встановлення результатів управлінських впливів.

32. *Цілі внутрішнього контролю підприємств поділяють на всі, окрім:*

а) операційні;

б) стратегічні;

в) в сфері дотримання законодавства;

г) комерційні;

д) інформаційні.

33. *Загальний підхід до здійснення внутрішнього контролю – це:*

а) система внутрішнього контролю;

б) метод внутрішнього контролю;

в) методологія внутрішнього контролю;

г) методика внутрішнього контролю;

д) стратегія внутрішнього контролю.

34. *Методика, яка містить загальні методичні положення, що стосуються контролю усіх суб'єктів господарювання називається:*

а) галузева;

б) типова;

в) сукупна;

- г) часткова;
- д) загальна.

35. До принципів системи внутрішнього контролю відносять, всі принципи, окрім:

- а) економічності;
- б) компетентності;
- в) порівнянності;
- г) синергізму;
- д) безперервного розвитку.

36. Відсутність матеріальної або іншої зацікавленості контролера щодо досліджуваного об'єкта передбачає принцип:

- а) об'єктивності;
- б) синергічності;
- в) відповідальності;
- г) компетентності;
- д) незалежності.

37. Принцип всеосяжності полягає в:

- а) регулярне здійснення контролю;
- б) контроль поширюється на всі процеси та об'єкти господарської діяльності;
- в) здійснення контролю з певною метою;
- г) перевірка всієї звітності підприємства;
- д) перевірці економічного відділу підприємства.

37. Встановіть відповідність між принципами внутрішнього контролю та їх значеннями відповідно:

Принципи	Значення
1.Принцип системності	а) полягає у порівнянні суб'єктом контролю фактичного значення двох і більше величин об'єктів контролю з «еталонними» показниками за допомогою контрольних дій;
2.Принцип порівнянності	б) вимагає професійної майстерності, фахової підготовки, наявності досвіду та спеціальних знань у суб'єкта, що здійснює внутрішньогосподарський контроль;
3.Принципу безперервного розвитку	в) базується на тому, що кожен суб'єкт внутрішньогосподарського контролю за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків, за надання недостовірної інформації, за розголошення інформації, що становить комерційну таємницю, несвоєчасне виявлення помилок, порушень, шахрайства, відхилень

	у фінансово-господарській діяльності підприємства та прийняття заходів щодо їх виправлення, приховування виявлених випадків шахрайства несе відповідальність у випадку, якщо перераховані вище пункти призвели до завдання збитків підприємству, відповідно до чинного законодавства України;
4. Принцип економічності	г) здійснення внутрішнього контролю з найменшими затратами та перевищення економічних вигод над витратами, понесеними на його організацію та проведення, мінімальною кількістю працівників, які володіють спеціальними знаннями і навичками контрольної роботи;
5. Принцип компетентності	д) внутрішній контроль повинен мати адаптаційний характер до соціально-економічних умов сьогодення;
6. Принцип відповідальності	ж) внутрішній контроль повинен розглядатися як система, що включає елементи і, разом з тим, є однієї із складових системи управління в цілому.

38. *Встановіть відповідність категорій внутрішнього обліку з їхнім змістом:*

1. Предмет	а) це спосіб організації або здійснення внутрішнього контролю;
2. Суб'єкт	б) стан об'єкту внутрішнього контролю і (або) дію суб'єктів управління діяльністю підприємства;
3. Мета	в) причинно-наслідкові зв'язки процесів і явищ як факторів, що впливають на результати господарської діяльності підприємства, та діяльність по управлінню нею, що включає процеси господарської діяльності, використані в них ресурси та отримані за ними результати, а також достовірність відображення їх у звітності без порушення вимог чинного законодавства;
4. Об'єкт	г) оцінка подій і фактів господарської діяльності підприємства щодо економічної ефективності та законності її здійснення та забезпечення достовірності даних в процесі господарської діяльності;
5. Методологія	д) загальний підхід до здійснення внутрішнього контролю
6. Метод	е) особи, групи осіб, відділи, служби тощо, які здійснюють контрольні дії по відношенню до об'єктів внутрішнього контролю відповідно до прав та обов'язків, передбачених посадовими інструкціями та положеннями.

39. *Встановіть відповідність між авторами та їх поглядами щодо сутності предмету внутрішнього контролю:*

1) Дементьев В.В.	а) під предметом контролю розуміє процеси та явища, які розглядаються з точки зору можливої невідповідності наміченій меті, планам, нормам, управлінським рішенням;
2) Калюга Є. В.	б) під предметом контролю розуміє процеси і явища з точки

	зору можливої невідповідності поставленій мети;
3) Соловйов Г. А.	в) предмет контролю розглядає як діяльність посадових осіб, дії працівників щодо планування, організації, обліку й аналізу господарської діяльності;
4) Чумаченко М. Г.	г) під предметом контролю розуміє стадії (процеси) розширеного відтворення господарських операцій з погляду їх економічної ефективності, законності, вірогідності та доцільності.

40. *Встановіть відповідність між авторами та їх поглядами щодо сутності методу внутрішнього контролю.*

1) Белобежецький І.А.	а) «метод господарського контролю – це сукупність способів і прийомів перевірки законності, достовірності та доцільності операцій господарюючого суб'єкта шляхом документального дослідження, визначення реального стану, порівняння і оцінки результатів перевірки».
2) Бутинець Ф. Ф., Бардаш С. В., Малюга Н. М., Петренко Н. І.	б) метод сукупністю контрольних-ревізійних дій, а прийом – окремою такою дією”.
3) Максимова В. Ф.	в) ... «метод фінансово- господарського контролю можна сформулювати як комплексне, органічно взаємопов'язане вивчення законності, достовірності, доцільності та економічної ефективності господарських і фінансових операцій і процесів на основі використання облікової, звітної, планової (нормативної) та іншої економічної інформації в поєднанні з дослідженням фактичного стану об'єктів контролю».
4) Фленов С. І.	г) «...метод внутрішнього економічного контролю – це сукупність специфічних прийомів, які використовуються за додержання відповідних принципів для вивчення законності, доцільності, достовірності фінансово-господарських операцій на основі облікової, звітної, нормативної та іншої інформації в поєднанні з дослідженням фактичного стану підконтрольних об'єктів».

41. *Встановіть відповідність між авторами та підходом до визначення мети та цілей внутрішнього контролю.*

1. Рибалко Л. В.	а) «Метою внутрішнього контролю є інформаційне забезпечення та перевірка управлінських рішень щодо наявності чи попередження помилок, відхилень і усунення їх причин»;
2. Сморганюк Т. П., Труш В. Є., Шрам Т. В.	б) внутрішній контроль проводиться з метою сприяння раціональному використанню капіталу, збереженню активів відповідно до чинного законодавства та прийнятої обліково-економічної політики;
3. Сухарева Л. О.	в) основна мета внутрішнього контролю полягає у

	зіставлення відповідності процесу розширеного відтворення інтересам невинного зростання матеріального і культурного рівня життя людей;
4. Цупко О. О.	г) підкреслює, що існують різні підходи до визначення цілей внутрішнього контролю. На її думку, «...однією з найважливіших цілей внутрішнього контролю є забезпечення керівництва підприємства оперативною та повною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо усунення негативних відхилень і підвищенню ефективності господарської діяльності»;
5. Артамонова Н. Н.	д) цілями внутрішнього контролю є «...забезпечення достатньої впевненості в тому, що: фінансово-господарські операції, що здійснюються господарюючим суб'єктом, задовольняють критеріям ефективності та економічності, встановленим даним суб'єктом, фінансова звітність господарюючого суб'єкта достовірна, діяльність господарюючого суб'єкта здійснюється з дотриманням вимог законодавства».

Необхідно продовжити твердження

1. «Об'єктом внутрішнього контролю є...причинно-наслідкові зв'язки процесів і явищ як факторів, що впливають на результати господарської діяльності підприємства...».
2. «Під предметом внутрішнього контролю, варто розуміти ... стан його об'єкту і дію суб'єктів управління діяльністю підприємства...».
3. «Основною метою внутрішнього контролю є... забезпечення своєчасною інформацією керівництво підприємства, виявлення та попередження відхилень, помилок та шахрайства, усунення їх причин, що стане основою для прийняття управлінських рішень...».
4. «Методологія ВК – це ... загальний підхід до здійснення внутрішнього контролю...».
5. «Суб'єкт внутрішнього контролю повинен здійснювати контроль на основі принципу об'єктивності, який полягає в... неупередженості, чесності і незалежності суджень...».
6. «Загальне поняття, яке відображує найбільш суттєві властивості явищ, предметів об'єктивного світу – це ...».
7. «Термінологія – це сукупність ..., тобто слів або їх сполучень, які точно означають певне поняття».
8. «Цілі внутрішнього контролю підприємств доцільно поділяти на ...».

9. «Комплексна система попереднього, поточного та наступного дослідження об'єкту внутрішнього контролю з метою перевірки його законності, достовірності, доцільності, ефективності та якості управління на основі використання облікової, звітної, нормативної та інших джерел інформації (прийоми документального контролю) та обстеження і спостереження фактичного стану об'єкта контролю (прийоми фактичного контролю) з використанням загальнонаукових та розрахунково-аналітичних методичних прийомів – це ...».

10. Принцип регулярності й оперативності означає, що внутрішній контроль, як правило, має здійснюватися...».

11. Одним з основних принципів, який стосується об'єктів внутрішнього контролю, є ...».

12. «Контрольні дії повинні ґрунтуватися на ..., тобто здійснюватися з певною метою відповідно до поставлених завдань і тоді, коли це необхідно».

13. «... полягає в тому, що внутрішній контроль повинен розглядатися як система, що включає елементи, і, разом з тим, є однієї із складових системи управління в цілому.

ТЕМА 3.

ФОРМИ І ВИДИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Після вивчення теми 3 студент повинен знати:

- економічний зміст організації внутрішнього контролю;
- переваги та недоліки кожної з форм внутрішнього контролю (централізованої, децентралізованої, змішаної);
- призначення класифікації видів внутрішнього контролю, основні класифікаційні ознаки;
- сутність видів внутрішнього контролю, їхніх виконавців;
- основні функції, права та обов'язки служби внутрішнього контролю;
- правове забезпечення системи внутрішнього контролю.

Після вивчення теми 3 студент повинен уміти:

- визначити взаємозв'язки між основними видами внутрішнього контролю;
- охарактеризувати форми організації внутрішнього контролю на підприємствах різних форм власності;
- охарактеризувати взаємозв'язок служби внутрішнього контролю із усіма структурними підрозділами підприємства;
- розкривати особливості класифікації внутрішнього контролю, їхній взаємозв'язок із основними цілями і завданнями.

Термінологічний словник

Форма організації внутрішнього контролю – це упорядкованість змісту його організації, зовнішній вираз цього змісту, а також внутрішні зв'язки між об'єктами та особливості підпорядкування суб'єктів.

Централізована форма – уся або значна частина контрольної роботи зосереджена в одному спеціалізованому центрі або підрозділі операційної системи управління підприємством.

Децентралізована форма – передбачає розосередження контрольних робіт у виробничих цехах та функціональних підрозділах підприємства.

Змішана форма – поєднує в різних співвідношеннях централізовану і децентралізовану форми.

Адміністративний контроль – полягає, відповідно до компетенції управлінців, у своєчасному прийнятті управлінських рішень та у сприянні ефективної діяльності підприємства в рамках затверджених внутрішніх положень (наказів, розпоряджень, посадових інструкцій).

Бухгалтерський контроль – це сукупність процедур, які спрямовані на забезпечення збереження активів підприємства та достовірності облікових даних та фінансової звітності.

Технологічний контроль – передбачає дотримання технології виробництва, рецептур, норм і нормативів витрат сировини, якості виготовленої продукції, заходів щодо її обробки.

Попередній контроль здійснюється на етапі планування діяльності чи господарської операції, і тим самим запобігає вчиненню втрат, безгосподарності та прийняттю хибних рішень.

Поточний (оперативний) контроль проводиться безпосередньо в процесі здійснення господарської діяльності одночасно в момент звершення господарських операцій та їх документування.

Наступний контроль проводиться після того, як контрольовані операції, події відбулися.

Ревізія – комплексна оцінка законності, достовірності, економічної доцільності, правильності організації та виявленні відхилень в обліку й звітності за всіма завершуваними фінансово-господарськими операціями суб'єкта підприємницької діяльності.

Перевірка – оцінка та аналіз, що спрямовані на вивчення однієї чи декількох сторін фінансово-господарської діяльності підприємства.

Фінансова експертиза – оцінка фінансової спроможності об'єкта, що здійснює реалізацію проекту, обґрунтованість фінансових прогнозів, здатність своєчасного забезпечення покриття платежів за позичками, фінансові наслідки проекту для інвесторів, замовників і підприємства, що реалізують проект.

Службове розслідування – це комплекс заходів з метою повного, всебічного та об'єктивного з'ясування обставин вчинення посадовою особою дисциплінарного або іншого правопорушення, пов'язаного із здійсненням службової діяльності, виявлення причин і умов, що сприяли його вчиненню, встановлення наявності (відсутності) вини, її ступеня, а також установа інших подій, обставин, що потребують з'ясування під час проведення таких заходів.

Самоконтроль – кожний працівник незалежно від місця його роботи й посади систематично співставляє результати своєї праці, праці колег, праці

безпосередньо підлеглих (за кількістю, якістю й термінами виконання) з передбаченими посадовими обов'язками чи конкретними завданнями.

Внутрішній аудит – перелік консалтингових та аналітичних процедур з метою попередження виникнення помилок, оптимізації організаційно-управлінського процесу підприємства.

Документальний контроль – перевірка первинної документації, різноманітних документів, нормативно-правової документації, внутрішньої звітності, бухгалтерських реєстрів тощо.

Фактичний контроль – визначення дійсного реального стану об'єкта перерахуванням, зважуванням, вимірюванням, лабораторним аналізом та ін.

Організаційна форма внутрішнього контролю залежить від розміру підприємства, його організаційно-правової форми, якості побудованої системи управління, традицій та ін. Найбільш розповсюдженими в практиці господарювання є три форми організації внутрішнього контролю: централізована, децентралізована та змішана (рис. 3.1).

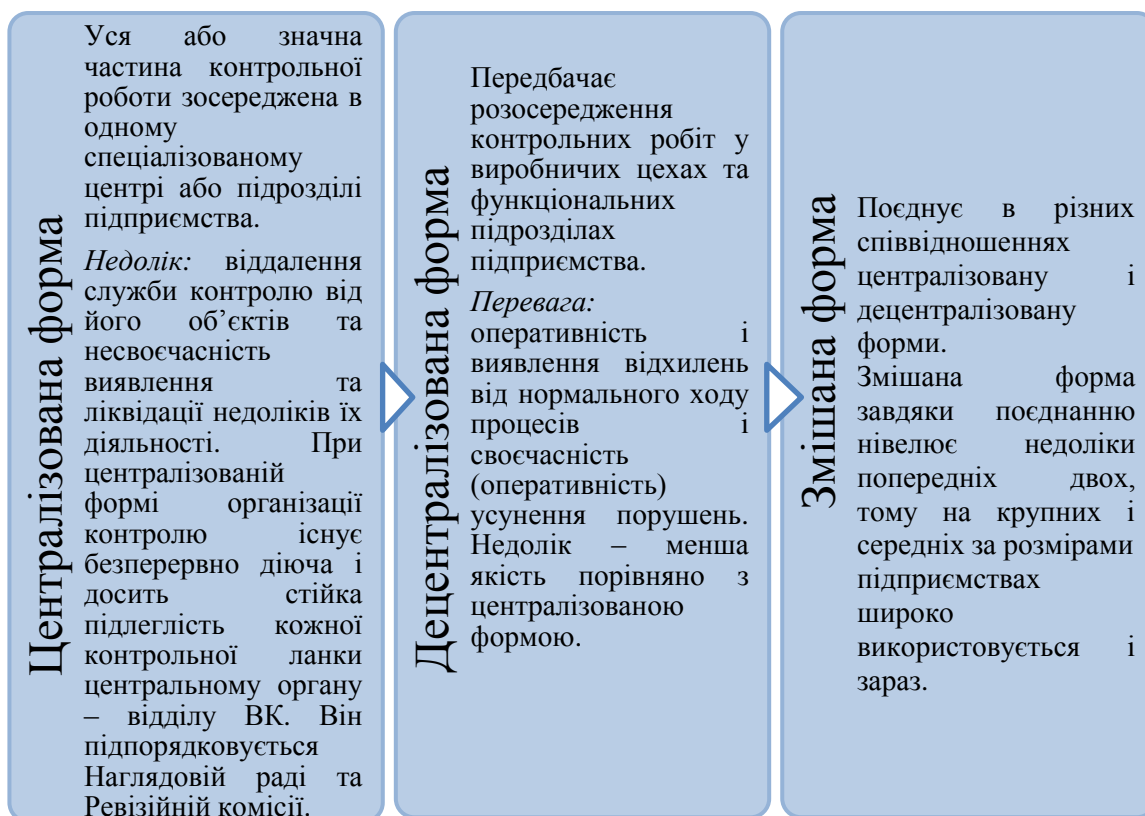

Рис. 3.1. Зміст форм організації внутрішнього контролю

Важливо при виборі форми організації внутрішнього контролю врахувати його основні функції. Наприклад, оціночна функція при

централізованій формі реалізується на більш високому рівні, а точність діагностичної оцінки, що надається в умовах невизначеності буде вищою при децентралізованій формі. При реалізації пошукової функції найефективнішою є змішана форма, оскільки її перевагою є зосередження в єдиному центрі відповідальності і використання висококваліфікованих фахівців та врахування конкретних й детальних особливостей об'єкта і предмета внутрішнього контролю у виробничих та функціональних підрозділах підприємства, якими володіють суб'єкти внутрішнього контролю на місцях.

Уважно ознайомтеся із основними функціями та правами служби внутрішнього контролю, які наведено на рисунку 3.2.

Рис. 3.2. Функції та права служби внутрішнього контролю

До основних обов'язків служби внутрішнього належать:

- проводити постійний аналіз виробництва та фінансової діяльності підприємства, повноти та надійності ведення бухгалтерського обліку та податкового обліку, оперативного та адміністративного контролю;
- забезпечувати постійний контроль за дотриманням робітниками підприємства встановленого графіку документообігу;
- розглядати факти порушень робітниками чинного законодавства, нормативно-правових документів, які регулюють і визначають стратегію діяльності підприємства;
- забезпечувати документування кожного факту перевірки, оформлювати письмові висновки, де мають бути відображені всі питання, вивчені у ході перевірки;
- розробляти рекомендації та вказівки щодо усунення виявлених порушень; рекомендувати керівникові вживати заходи для недопущення дій, результатом яких може стати порушення чинного законодавства.

Важливо також те, що господарська діяльність в сучасних умовах складна і різноманітна, і зрозуміло, що цей факт обумовлює необхідність виконання значного комплексу контрольних робіт. Тобто, з цього випливає необхідність в класифікації видів внутрішнього контролю, яка дає змогу: орієнтуватися в різноманітті його видів; систематизувати й упорядкувати їхню різноманітність; чітко визначити місце кожного з них в загальній системі контролю та урахувати при розподілі контрольних робіт (процедур); виокремлення видів полегшує вибір і застосування методів і прийомів контролю для його виконавцями.

Необхідно розуміти, що класифікація є системою підпорядкованих понять у будь-якій галузі знань, яка складена на підставі загальних ознак (ознак угруповання), яка фіксує закономірні зв'язки між видами внутрішньогосподарського контролю у єдиній системі такої галузі знань. Під єдиною системою знань, у нашому випадку, виступає внутрішній контроль.

При вивченні цієї теми детальніше зупиніться на ознаках угруповання та видах внутрішнього контролю, які наведено в табл. 3.1.

Виокремлюючою особливістю класифікації видів контролю є невід'ємний зв'язок між усіма видами внутрішнього контролю та зовнішнім контролем. Окрім того, кожен вид внутрішньогосподарського контролю одночасно входить до різних груп, але має в них своє конкретне призначення.

Таблиця 3.1

Класифікація видів внутрішнього контролю

Ознака кваліфікації	Види контролю
Сектор знань відповідно до ієрархічної побудови економічного середовища	<ul style="list-style-type: none"> – теорія контролю і ВК; – мегаконтроль; – макроконтроль; – мезоконтроль; – мікроконтроль; – наноконтроль.
Мета та інформаційне забезпечення контролю	<ul style="list-style-type: none"> – зовнішній контроль; – внутрішній контроль.
За видами економічної (господарської) діяльності	<ul style="list-style-type: none"> – контроль операційної діяльності; – контроль інвестиційної діяльності; – контроль фінансової діяльності і т.д.;
За часовою ознакою	<ul style="list-style-type: none"> – оперативний контроль технологічних параметрів в реальному часі; – оперативний контроль; – поточний контроль.
За видами основної операційної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> – контроль виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг); – контроль зовнішньоекономічної діяльності; – контроль трудової діяльності; – контроль соціального розвитку колективу; – контроль екологічного стану; – контроль використання ресурсів; – контроль витрат і собівартості продукції (робіт, послуг); – контроль ефективності діяльності; – фінансовий контроль і т.д.
За мірою охоплення	<ul style="list-style-type: none"> – суцільний контроль; – вибіркового контролю.
За функціональною метою	<ul style="list-style-type: none"> – лінійний контроль; – функціональний контроль; – операційний контроль.
За остаточністю отриманих результатів	<ul style="list-style-type: none"> – попередній (превентивний); – остаточний.
За ступенем механізації	<ul style="list-style-type: none"> – ручний; – машино-ручний; – механізований; – автоматизований (з використанням ІТ-технологій контролю в реальному часі).

Важливо також з'ясувати зв'язки контролю з його суб'єктами, через які виділяють такі види: контроль власника (адміністративний), бухгалтерський контроль, технічний, технологічний, соціальний (громадський) контроль,

внутрішній аудит, самоконтроль, контроль, спрямований на забезпечення безпеки підприємства тощо.

Вивчаючи цю тему, зверніть увагу на правове регулювання, яке вносить порядок у контрольні відносини, визначає поведінку контролюючих органів, межі їхніх повноважень. За допомогою правового регулювання вирішуються такі завдання: затвердження системи органів державного контролю, їх завдань і повноважень; раціональний розподіл функцій контролю між органами і посадовими особами, що забезпечує рівнобічну перевірку діяльності на основі єдиних принципів; встановлення стабільного порядку проведення контролю, що забезпечує його об'єктивність, достовірність, організаційність, узгодженість дій та ефективність; створення системи організаційно-правових гарантій правильного і своєчасного здійснення контролю, виконання приписів контролюючих органів, дотримання прав підконтрольних органів і осіб.

Правовою основою, що регулює права та обов'язки суб'єктів контролю під час здійснення їх функцій у сфері внутрішнього контролю, є сукупність *законодавчих актів та нормативно-правових документів*. Нормативно-правове регулювання внутрішнього контролю на національному рівні подано в дод. 3.

Рекомендована література: 11; 17; 37; 71; 73; 74; 96.

Питання для самоконтролю

1. Форми організації внутрішнього контролю.
2. Класифікація видів внутрішнього контролю.
3. Функції та права служби внутрішнього контролю.
4. Обов'язки служби внутрішнього контролю.
5. Правове забезпечення системи внутрішнього контролю.

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Система внутрішнього контролю на підприємстві і принципи його організації.
2. Необхідність та передумови розробки Положення про внутрішній бухгалтерський контроль.
3. Реалізація принципів закріплення функцій контролю при розробці посадових інструкцій.
4. Методологічні і нормативні основи внутрішнього контролю.

5. Світовий досвід внутрішнього контролю.

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Дайте характеристику основних форми організації внутрішнього контролю.
2. Опишіть недоліки та переваги, які властиві кожній із форм (централізованих, децентралізованих і змішаних) організації внутрішнього контролю.
3. Назвіть форму перевагою якої є оперативність і виявлення відхилень від нормального ходу процесів і своєчасність (оперативність) усунення порушень; недолік – менша якість порівняно з централізованою формою?
4. Назвіть форму організації внутрішнього контролю, яка поєднує в різних співвідношеннях централізовану і децентралізовану форми.
5. Недоліком якої форми є віддалення служби контролю від його об'єктів та несвоєчасність виявлення та ліквідації недоліків їх діяльності?
6. Розкрийте взаємозв'язок функцій внутрішнього контролю із вибором форми організації.
7. Розкрийте призначення класифікації видів внутрішнього контролю.
8. Висвітліть ознаки покладені в основу систематизації внутрішнього контролю.
9. Охарактеризуйте якісний та кількісний контроль діяльності промислового підприємства.
10. Наведіть відмінні ознаки суцільного та вибіркового контролю.
11. Обґрунтуйте переваги та недоліки суцільного та вибіркового контролю.
12. Висвітліть класифікаційні ознаки, що характеризують розвиток теорії контролю.
13. Наведіть особливості видів внутрішнього контролю за ознакою «ціль та інформаційне забезпечення».
14. Опишіть нормативно-правове забезпечення внутрішнього контролю.

Тестові завдання

1. *Форма організації внутрішнього контролю, яка передбачає розосередження контрольних робіт у виробничих цехах та функціональних підрозділах ОСУ це:*

- а) децентралізована форма;
- б) змішана форма;
- в) централізована форма;
- г) сегментна форма;
- д) ланкова форма.

2. *Форма організації внутрішнього контролю, при якій уся або значна частина контрольної роботи зосереджена в одному спеціалізованому центрі або підрозділі ОСУ підприємством – це:*

- а) сегментна форма;
- б) централізована форма;
- в) змішана форма;
- г) ланкова форма.
- д) децентралізована форма;

3. *Класифікація видів внутрішнього контролю за метою та інформаційним забезпеченням контролю містить таке поняття, як:*

- а) мікроконтроль;
- б) наноконтроль;
- в) внутрішній контроль;
- г) контроль операційної діяльності;
- д) оперативний контроль.

4. *Класифікація видів внутрішнього контролю за видами економічної діяльності містить таке поняття, як:*

- а) контроль інвестиційної діяльності;
- б) зовнішній контроль;
- в) мегаконтроль;
- г) суцільний контроль;
- д) оперативний контроль.

5. *Поняття суцільного контролю відноситься до такої класифікації:*

- а) мета та інформаційне забезпечення контролю;
- б) за часовою ознакою;
- в) за мірою охоплення;
- г) за ступенем механізації;
- д) за видами основної операційної діяльності.

6. *Поняття контролю зовнішньоекономічної діяльності відноситься до такої класифікації:*

- а) за видами основної операційної діяльності;
- б) за часовою ознакою;
- в) за остаточністю отриманих результатів;

- г) за видами економічної (господарської) діяльності;
- д) за ступенем механізації.

7. З якими суб'єктами здійснення контролю пов'язаний вид внутрішнього контролю – адміністративний контроль?

- а) з персоналом бухгалтерії;
- б) з інвентаризаційними комісіями;
- в) з спеціалістами з кадрової політики;
- г) з власниками, керівниками;
- д) з органами самоврядування.

8. З якими суб'єктами здійснення контролю пов'язаний вид внутрішнього контролю – бухгалтерський контроль?

- а) з службами нагляду;
- б) з інвентаризаційними комісіями;
- в) з ревізійними комісіями;
- г) з аналітичною службою;
- д) з внутрішніми аудиторами.

9. До функцій служби внутрішнього контролю відноситься наступне твердження:

- а) перевірка розрахунково-касових документів, контрактів підприємства, фінансової та статистичної звітності та іншої документації;
- б) залучання, у разі необхідності співробітників інших структурних підрозділів підприємства, для виконання завдань, поставлених перед службою внутрішнього контролю;
- в) надсилання документації третім особам, суб'єктам підприємницької діяльності з питань відповідності чинному законодавству господарських та фінансових операцій, які проводяться підприємством;
- г) виявлення відхилень від затверджених кошторисів і нормативів, аналіз їх причин;
- д) рекомендуванню керівникові вживати заходи для недопущення дій, результатом яких може стати порушення чинного законодавства.

10. До обов'язків служби внутрішнього контролю відноситься наступне твердження:

- а) проведення постійного аналізу виробництва та фінансової діяльності підприємства, повноти та надійності ведення бухгалтерського та фінансового обліку, оперативного та адміністративного контролю;
- б) залучання, у разі необхідності співробітників інших структурних підрозділів підприємства, для виконання завдань, поставлених перед службою внутрішнього контролю;

в) надсилання документацію третім особам, суб'єктам підприємницької діяльності з питань відповідності чинному законодавству господарських та фінансових операцій, які проводяться підприємством;

г) перевірка розрахунково-касових документів, контрактів підприємства, фінансової та статистичної звітності та іншої документації;

д) мати доступ до виробничих, складських, торгових та інших приміщень підрозділу.

11. *Спосіб існування і надання змісту – це*

а) вид;

б) мета;

в) категорія;

г) методика;

д) форма.

12. *Які із форм організації внутрішнього контролю найбільш розповсюджені на практиці?*

а) централізована та змішана;

б) децентралізована та змішана;

в) змішана;

г) централізована, децентралізована та змішана;

д) жодна.

13. *Класифікація видів внутрішнього контролю НЕ дозволяє:*

а) орієнтуватися в різноманітті видів внутрішнього контролю;

б) чітко визначити місце кожного з них в загальній системі контролю і врахувати це при розподілі контрольних робіт;

в) систематизувати й упорядкувати різноманітність видів;

г) орієнтуватися в упорядкуванні та виокремленні видів;

д) виокремлення видів полегшує вибір і застосування методів і прийомів контролю для його виконавців.

14. *Суть даного контролю полягає, відповідно до компетенції управлінців, у своєчасному прийнятті управлінських рішень та у сприянні ефективної діяльності підприємства.*

а) бухгалтерського;

б) адміністративного;

в) фінансово-економічного;

г) соціального;

д) внутрішнього аудиту.

15. *Головними завданнями ... можна вважати забезпечення документування та обліку всіх фінансово-господарських фактів діяльності*

підприємства та перевірка їх правильності, законності тощо, виконання наказу про облікову політику та дотримання його положень, забезпечення збереження активів підприємства тощо.

- а) фінансово-економічного контролю;
- б) технологічного контролю;
- в) адміністративного контролю;
- г) бухгалтерського контролю;
- д) самоконтролю.

16. *Розглядати факти порушень робітниками чинного законодавства, нормативно-правових документів, які регулюють і визнають стратегію діяльності підприємства, це:*

- а) право служби внутрішнього контролю;
- б) функція служби внутрішнього контролю;
- в) обов'язок служби контролю;
- г) метод служби внутрішнього контролю;
- д) форма внутрішнього контролю.

17. *Який із видів контролю не є видом основної операційної діяльності?*

- а) оперативний контроль;
- б) контроль екологічного стану;
- в) контроль використання ресурсів;
- г) контроль соціального розвитку колективу;
- д) фінансовий контроль.

18. *Враховуючи зв'язок контролю з його суб'єктами, виділяють такі види контролю:*

- а) внутрішній аудит, самоконтроль, соціальний (громадський) контроль;
- б) бухгалтерський контроль, технічний, технологічний, соціальний (громадський) контроль;
- в) соціальний (громадський) контроль, внутрішній аудит, самоконтроль, контроль, спрямований на забезпечення безпеки підприємства;
- г) контроль власника (адміністративний), бухгалтерський контроль, технічний, технологічний, соціальний (громадський) контроль, внутрішній аудит, самоконтроль;
- д) контроль власника (адміністративний), бухгалтерський контроль, технічний, технологічний, соціальний (громадський) контроль, внутрішній аудит, самоконтроль, контроль, спрямований на забезпечення безпеки підприємства;

19. *Технологічний контроль – це контроль, який:*

а) забезпечує документування та облік всіх фінансово-господарських фактів діяльності підприємства та перевірку їх правильності, законності, виконання положень наказу про облікову політику, збереження активів підприємства;

б) передбачає дотримання технології виробництва, рецептур, норм і нормативів витрат сировини, якості виготовленої продукції, заходів щодо її обробки;

в) включає сукупність процедур, що спрямовані на забезпечення збереження активів підприємства та достовірності облікових даних і звітності;

г) полягає, відповідно до компетенції управлінців, у своєчасному прийнятті управлінських рішень та в сприянні ефективної діяльності підприємства;

д) основним завданням якого є перевірка наявності та стану активів, зобов'язань підприємства і забезпечення достовірності облікових даних і фінансової звітності.

20. *Головними завданнями бухгалтерського контролю можна вважати:*

а) забезпечення документування та обліку всіх фінансово-господарських фактів діяльності підприємства та перевірка їх правильності, законності тощо, виконання наказу про облікову політику та дотримання його положень, забезпечення збереження активів підприємства;

б) дотримання технології виробництва, рецептур, норм і нормативів витрат сировини, якості виготовленої продукції, заходів щодо її обробки;

в) сукупність процедур, які спрямовані на забезпечення збереження активів підприємства та достовірності облікових даних та звітності;

г) своєчасне прийняття управлінських рішень та сприяння ефективній діяльності підприємства;

д) перевірку наявності та стану активів, зобов'язань підприємства і забезпечення достовірності облікових даних, а, як наслідок, і фінансової звітності.

21. *Інвентаризаційна комісія в бухгалтерському контролі має роль:*

а) мети;

б) предмета;

в) об'єкта;

г) суб'єкта;

д) завдання.

22. Встановіть відповідність між формами організації внутрішнього контролю та їхніми значеннями:

1.Централізована форма	а) передбачає розосередження контрольних робіт у виробничих цехах та функціональних підрозділах ОСУ підприємствомі ОСУ цехом;
2.Децентралізована форма	б) уся або значна частина контрольної роботи зосереджена в одному спеціалізованому центрі або підрозділі ОСУ підприємством (або об'єднанням);
3. Змішана форма	в) поєднує в різних співвідношеннях централізовану і децентралізовану форми.

23. Встановіть відповідність між функціями та формами організації внутрішнього контролю:

1.Оціночна функція	а) децентралізована форма;
2.Діагностична функція	б) змішана форма;
3.Пошукова функція	в) централізована форма;

24. Встановіть відповідність між ознакою класифікації та видами контролю:

1.Сектор знань відповідно до ієрархічної побудови економічного середовища	а) зовнішній та внутрішній контроль;
2. Мета та інформаційне забезпечення контролю	б) контроль операційної діяльності, контроль інвестиційної діяльності, контроль фінансової діяльності і т.д.
3. За видами економічної (господарської) діяльності	в) теорія контролю і внутрішнього контролю, мегаконтроль, макроконтроль, мезоконтроль, мікроконтроль, наноконтроль;
4. За видами основної операційної діяльності	г) контроль виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг), контроль зовнішньоекономічної діяльності, контроль трудової діяльності, контроль соціального розвитку колективу, контроль екологічного стану, контроль використання ресурсів, контроль витрат і собівартості продукції (робіт, послуг), контроль ефективності діяльності, фінансовий контроль і т.д.

25. Встановіть відповідність між ознакою класифікації та видами контролю:

1. За часовою ознакою	а) ручний, машино – ручний, механізований, автоматизований (з використанням ІТ-технологій контролю в реальному часі);
2. За мірою охоплення	б) оперативний контроль технологічних параметрів в реальному часі, оперативний контроль, поточний контроль;

3. За остаточністю отриманих результатів	в) суцільний і вибірковий контроль;
4. За ступенем механізації	г) попередній (превентивний) та остаточний контроль.

26. *Встановіть відповідність між видом контролю та його значенням:*

1.Адміністративний контроль	а) передбачає дотримання технології виробництва, рецептур, норм і нормативів витрат сировини, якості виготовленої продукції, заходів щодо її обробки тощо;
2.Бухгалтерський контроль	б) полягає, відповідно до компетенції управлінців, у своєчасному прийнятті управлінських рішень та у сприянні ефективної діяльності підприємства;
3.Технологічний контроль	в) це сукупність процедур, які спрямовані на забезпечення збереження активів підприємства та достовірності облікових даних та звітності;
4. Самоконтроль	г) який полягає в тому, що кожний працівник незалежно від місця його роботи й посади систематично співставляє результати своєї праці, праці колег, праці безпосередньо підлеглих (за кількістю, якістю й термінами виконання) з передбаченими посадовими обов'язками чи конкретними завданнями;
5. Внутрішній аудит	д) перелік консалтингових та аналітичних процедур з метою попередження виникнення помилок, оптимізації організаційно управлінського процесу підприємства.

27. *Встановіть відповідність між функцією служби контролю та її продовженням:*

1. Контроль ...	а) від затверджених кошторисів і нормативів, аналіз їх причин, встановлення діяльності підприємства;
2. Виявлення відхилень ...	б) під час проведення перевірок, забезпечення необхідною інформацією керівництва підприємства;
3. Пошук внутрішніх резервів ...	в) за формуванням витрат за місцем їх виникнення, основними технологічними процесами та окремими видами діяльності підприємства;
4. Складання та надання висновків і звітів ...	г) поліпшення фінансово-господарської діяльності підприємства.

28. *Встановіть відповідність між даними реченнями та правами, обов'язками служби внутрішнього контролю:*

1. Право служби внутрішнього контролю	а) проводити постійний аналіз виробництва та фінансовій діяльності підприємства, повноти та надійності ведення бухгалтерського та податкового обліку, оперативного та адміністративного контролю;
2. Обов'язок служби внутрішнього	б) мати безперешкодний доступ до виробничих, складських, торгових та інших приміщень підрозділу, а

контролю	також у приміщення, що використовуються з метою зберігання документів, готівки та коштовностей, отримувати інформацію, яка зберігається на магнітних носіях;
3. Право служби внутрішнього контролю	в) забезпечувати постійний контроль за дотриманням робітниками підприємства встановленого графіку документообігу, процедур проведення операцій, функцій та повноважень – згідно з покладеними на них обов'язками;
4. Обов'язок служби внутрішнього контролю	г) залучати, у разі необхідності, співробітників інших структурних підрозділів, підприємства для виконання завдань, поставлених перед службою внутрішнього контролю;
5. Право служби внутрішнього контролю	д) з дозволу керівництва підприємства знімати копії з одержаних документів, у т.ч. копії файлів, копії будь-яких записів, що зберігаються в локальних обчислювальних мережах і автономних комп'ютерних системах, а також розшифрувати ці записи.

29. Встановіть відповідність між даними реченнями та правами, обов'язками служби внутрішнього контролю:

1. Право служби внутрішнього контролю	а) розглядати факти порушень робітниками чинного законодавства, нормативно-правових документів, які регулюють і визначають стратегію діяльності підприємства;
2. Обов'язок служби внутрішнього контролю	б) рекомендувати керівникові підприємства вживати заходи для недопущення дій, результатом яких може стати порушення чинного законодавства, інших чинних нормативно-правових актів;
3. Право служби внутрішнього контролю	в) за виявлення грубих порушень чинного законодавства, випадків розкрадення коштів та майна, допущених працівниками підрозділів, рекомендувати керівникові підприємства усунути їх від виконання службових обов'язків;
4. Обов'язок служби внутрішнього контролю	г) надсилати документацію третім особам, суб'єктам підприємницької діяльності з питань відповідності чинному законодавству господарських та фінансових операцій, які проводяться підприємством.

30. Встановіть відповідність між даними реченнями та правами, обов'язками служби внутрішнього контролю:

1. Право служби внутрішнього контролю	а) перевіряти розрахунково-касові документи, контракти підприємства, фінансову і статистичну звітність, іншу документацію, а в разі необхідності, наявність у структурному підрозділі товарно-матеріальних цінностей;
2. Обов'язок	б) отримувати усно або письмово від керівників підрозділу,

служби внутрішнього контролю	який перевіряється необхідні документи, пояснення, а також матеріали, пов'язані з діяльністю цього підрозділу;
3. Право служби внутрішнього контролю	в) розробляти рекомендації та вказівки щодо усунення виявлених порушень, покращення системи внутрішнього аудиту та здійснювати контроль за їх використанням і виконанням;
4. Обов'язок служби внутрішнього контролю	г) забезпечувати документування кожного факту перевірки, оформлювати письмово висновки, де мають бути відображені усі питання, вивчені в ході перевірки та рекомендації, дані керівникові підприємства.

31. Встановіть відповідність між видом контролю та його значенням:

1. Теорія контролю і ВК	а) здійснюється галузевими і регіональними органами контролю за дотриманням підприємствами екологічних норм, податків і зборів у місцеві бюджети і т.д.);
2. Мегаконтроль	б) здійснюється контрольними органами держави – Податковою адміністрацією, АПУ, КРУ та ін.) щодо дотримання законодавства, П(С)БО і т.д.;
3. Макроконтроль	в) контроль відповідності форми і змісту наукових категорій сучасним вимогам;
4. Мезоконтроль	г) контроль на робочому місці з ходом нанотехнологій – знаходиться на початковій стадії розвитку;
5. Мікроконтроль	д) здійснюється міжнародними органами контролю – ООН, ВТО та ін. за зовнішньоекономічною діяльністю підприємств;
6. Наноконтроль	е) здійснюється службою ВК за діяльністю підприємства і його структурних підрозділів.

Необхідно продовжити твердження:

1. «Форма організації ВК – це ... упорядкованість змісту організації внутрішнього контролю, зовнішній вираз цього змісту, а також внутрішні зв'язки між об'єктами ВК...».
2. «Змішана форма організації внутрішнього контролю поєднує в різних співвідношеннях...централізовану і децентралізовану форми ...».
3. «Важливою особливістю класифікації видів контролю є невід'ємний зв'язок між усіма видами ВК ... та зовнішнім контролем ...».
4. «Суть адміністративного контролю полягає, відповідно до компетенції управлінців, у ... своєчасному прийнятті управлінських рішень та у сприянні ефективної діяльності підприємства ...».

5. «Бухгалтерський контроль – це сукупність процедур, які спрямовані на...забезпечення збереження активів підприємства та достовірності облікових даних та звітності...».

6. «Упорядкованість змісту організації внутрішнього контролю, зовнішній вираз цього змісту, а також внутрішні зв'язки між об'єктами ВК та особливості підпорядкування суб'єктів ВК, – це ...».

7. «... децентралізованої форми є менша якість порівняно з централізованою формою».

8. «При ... існує безперервно діюча і досить стійка підлеглість кожної контрольної ланки центральному органу – відділу ВК».

9. «... функція при централізованій формі виконується на більш високому рівні».

10. «Точність діагностичної оцінки, яка надається в умовах невизначеності – вище при ... формі».

11. «... – це сукупність процедур, які спрямовані на забезпечення збереження активів підприємства та достовірності облікових даних та звітності».

12. «Розробляти рекомендації та вказівки щодо усунення виявлених порушень, покращення системи внутрішнього аудиту та здійснювати контроль за їх використанням і виконанням, це ...».

ТЕМА 4. СИСТЕМА МЕТОДІВ І ПРИЙОМІВ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Після вивчення теми 4 студент повинен знати:

- сутність та призначення способів внутрішнього контролю;
- класифікаційні ознаки та види способів внутрішнього контролю;
- особливості методичних прийомів перевірки достовірності діяльності підприємств в рамках внутрішнього контролю;
- сутність, види та структуру контрольних процедур;
- зміст способів дослідження документів;
- прийоми дослідження господарських операцій внутрішнього контролю;
- особливості та сферу використання способів внутрішнього контролю.

Після вивчення теми 4 студент повинен уміти:

- визначати способи внутрішнього контролю та сферу їх застосування;
- використовувати способи внутрішнього контролю на підприємствах різних форм власності;
- застосовувати контрольні процедури на практиці господарювання служби внутрішнього контролю із усіма структурними підрозділами підприємства;
- застосовувати прийоми та способи дослідження господарських операцій на практиці господарювання підприємств.

Термінологічний словник

Формальна перевірка – спосіб контролю за наявністю і достовірністю тих реквізитів, які передбачені для даного типу документів (підписи, печатки, штампи).

Арифметична перевірка – перевірка документів, що здійснюється з метою визначення правильності підрахунків та виявлення помилок і шахрайства.

Зустрічна перевірка – виявлення фіктивних документів та фактично нездійснених операцій, неоприбуткованих матеріалів, привласнення грошей,

коштів, списаних не за призначенням, виявлення ознак безтоварних і безгрошових операцій.

Контрольне порівняння – перевірка кількісної інформації про рух однорідних цінностей за міжінвентаризаційний період на підприємстві.

Обстеження – безпосередньому вивченні певних об'єктів підприємства.

Метод внутрішнього контролю – сукупність прийомів та способів, за допомогою яких вивчається діяльність підприємств і організацій.

Власні методичні прийоми внутрішнього контролю – це специфічні прийоми, вироблені практикою на основі досягнень економічної науки.

Фактичний контроль – проводиться для встановлення реального стану об'єктів, який об'єднує: спостереження; обстеження; інвентаризацію; лабораторний аналіз; контрольні перевірки, запуски та заміри; технологічний контроль; експертизу; експеримент.

Документальний контроль – це спосіб контролю, який передбачає перевірку, що здійснюється з метою встановлення сутності, законності та цілеспрямованості господарських операцій та управлінських рішень шляхом використання планових, облікових та інших документів.

Документальні прийоми контролю складаються з *приймів контролю окремого документа* (формальна, нормативно-правова та арифметична перевірка документа) та *приймів контролю господарських операцій* (зустрічна перевірка документів, контрольні порівняння на збалансованість окремих показників, аналітична перевірка звітності та балансів, техніко-економічні розрахунки) та *нормативно-правова перевірка*.

Методи узагальнення та реалізації результатів контролю – синтезування результатів здійсненого контролю та прийняття рішень з усунення виявлених недоліків у фінансово-господарській діяльності підприємства, упередження їх повторення в майбутньому.

Процедура (від лат. *procedo* – проходжу, протікаю) – поняття, яке встановлює виконання певних дій засобами праці над предметами праці з метою пізнання, перетворення або удосконалення їх для досягнення оптимуму. Контрольні функції в господарському механізмі здійснюються за допомогою контрольно-ревізійних процедур.

Контрольно-ревізійні процедури – це система методичних дій на суб'єкти і об'єкти процесу, які здійснюються органами управління при проведенні контрольних функцій.

Контрольні процедури – це дії, які конкретизують застосування методичних прийомів контролю процесу розширеного відтворення

суспільного необхідного продукту, забезпечують виявлення конфліктних ситуацій з метою їх своєчасного усунення.

Доцільні законні операції – всі господарські операції, що здійснюються підприємством, передбачені його статутом, виробничими програмами і іншими нормативними актами.

Недоцільні законні операції – не переслідуються законом, але приносять витрати і збитки підприємству.

Доцільні незаконні операції – як правило переслідуються законом, але несуть адміністративну відповідальність лише, якщо буде доказана сумнівна доцільність цієї операції.

Недоцільні незаконні господарські операції – це операції які переслідуються законом у кримінальному порядку(мають підлягати посиленому контролю).

Приєм – це певна сукупність дій, спосіб – це система прийомів і дій, а метод, у свою чергу, розглядається як сукупність способів та прийомів.

Прийоми внутрішнього контролю – це якісна однорідна контрольна дія контрольного спрямування на виявлення дотримання певних нормативних положень суб'єктом господарювання.

Приєм порівняння є універсальним і використовується для оцінки ступеня виконання завдань та вивчення динаміки (зміни в часі) показників та встановлення тенденцій їхнього розвитку.

Приєм перерахунків – перевірка правильності проведення фахівцями розрахунків та перевірки складеного бухгалтерами балансу підприємства.

Спостереження – загальнонауковий метод дослідження, який при застосуванні у внутрішньогосподарському контролі потребує: пристосування методу до предмета і об'єкта, поглиблене знання контролером підконтрольних господарських явищ і процесів, поєднання методу з іншими способами досліджень.

Контрольні замірювання використовуються в контролі за дотриманням норм витрат сировини, паливно-енергетичних ресурсів, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів та ін., коли їх перевитрати не супроводжуються зростанням обсягу виробництва продукції.

Вибірковий метод вимагає попереднього встановлення обсягу вибірки для забезпечення допустимого рівня об'єктивності оцінки. Його недолік порівняно з суцільною перевіркою – менша точність.

Метод опитування містить систему цілеспрямованих питань із запропонованими відповідями на них (у ах закритого типу), або з відповідями «так» та «ні» (в аудиторських ах), або не містять відповіді, а

потребують обґрунтованих відповідей з використанням інших методів дослідження.

Метод аналітичних таблиць використовується для узагальнення результатів перевірки і аналітичних оцінок.

Вивчаючи цю тему, потрібно розуміти, що принцип системності або системного підходу до внутрішнього контролю вимагає певного вибору та комплексного застосування усієї сукупності способів контролю. Тому важливо знати, в залежності від науки – розробника конкретного способу дослідження, виділяється декілька груп способів із урахуванням місця внутрішнього контролю в системі наук та його взаємозв'язків із ними:

1) загальнонаукові методи дослідження, розроблені філософією для вивчення суспільної діяльності (гіпотеза, наукова абстракція, аналогія, асоціація, спостереження, експеримент, емпатія, аналіз; синтез; індукцію; дедукцію);

2) основні або загальні методи управління (економічні, адміністративно-розпорядчі, соціально-психологічні);

3) методи обліку (інвентаризація, сальдовий метод, касовий метод, балансовий метод та ін.);

4) методи і прийоми контрольної перевірки (порівняння, відхилення, інвентаризація, перерахунок, контрольні замірювання, документальна перевірка, відстеження, службове розслідування, вибірковий метод та ін.);

5) методи і прийоми економічного аналізу (традиційні методи та прийоми аналізу, економіко-математичні методи і моделі);

6) методи ринкових досліджень.

Важливо розуміти, що на сучасному етапі розвитку науки про внутрішній контроль існує великий вибір різноманітних методів і прийомів внутрішнього контролю, але не всі вони використовуються на практиці.

Важливо запам'ятати, що під *методом внутрішнього контролю* треба розуміти сукупність прийомів та способів, за допомогою яких вивчається діяльність підприємств і організацій. Тобто, до *власних методів та прийомів внутрішнього контролю* відносять специфічні прийоми, вироблені практикою на основі досягнень економічної науки.

До групи методів документального контролю відносять *прийоми контролю окремого документа* (формальна, нормативно-правова та арифметична перевірка документа) та *прийомів контролю господарських операцій* (зустрічна перевірка документів, контрольні порівняння на

збалансованість окремих показників, аналітична перевірка звітності та балансів, техніко-економічні розрахунки) та *нормативно-правова перевірка*.

Суттєвим є те, що вказані прийоми фактичного та документального контролю використовуються суб'єктом контролю при проведенні попереднього, поточного та наступного контролю оцінки активів у бухгалтерському обліку.

Наступною ваговою групою методів, які використовуються у внутрішньому контролі є *методи узагальнення та реалізації результатів контролю* – це синтезування результатів здійсненого контролю та прийняття рішень з усунення виявлених недоліків у фінансово-господарській діяльності підприємства, упередження їх повторення в майбутньому та включає такі прийоми:

- документування результатів проміжного контролю (складання відомостей вибіркової інвентаризації цінностей, актів ревізії каси, обстеження місць збереження цінностей тощо);

- групування недоліків (класифікація і групування недоліків господарської діяльності за економічною однорідністю і хронологічною послідовністю);

- аналітичне групування (складання таблиць, схем, графіків, відомостей, машинограм за даними виявлених ревізією недоліків у діяльності підприємств);

- слідчо-юридичне обґрунтування (розгляд пояснювальних записок від службових осіб, матеріально-відповідальних та інших працівників з питань правопорушень у господарській діяльності);

- систематизоване групування результатів контролю (систематизоване групування результатів контролю в акті комплексної ревізії діяльності підприємства за економічною однорідністю);

- прийняття рішень (видання наказів, розпоряджень, службового листа контролюючою організацією; прийняття рішення власником за результатами контролю);

- контроль за виконанням прийнятих рішень (вибір об'єкта спостереження і одержання інформації про функціонування його згідно з управлінськими діями за результатами контролю. Перевірка достовірності інформації про фактичний стан об'єктів контролю).

Ще однією суттєвою групою способів, що застосовуються в методології внутрішнього контролю являються **контрольно-ревізійні процедури** – це система методичних дій на суб'єкти і об'єкти процесу, які

здійснюються органами управління при проведенні контрольних функцій. Важливо знати, що контрольні-ревізійні процедури реалізують *методичні прийоми контролю*, кожен методичний прийом у системі внутрішнього контролю передбачає використання певних контрольних-ревізійних процедур.

Контрольно-ревізійні процедури за призначенням у застосуванні прийомів контролю поділяють на:

1) *організаційні* – вибір спеціалістів для виконання контрольних функцій; оформлення організаційно-розпорядчої документації (накази, розпорядження, графіки та ін.); встановлення об'єктів; розробка методики контролю;

2) *моделюючі* – побудова організаційних та інформаційних моделей об'єктів контролю, які дають змогу оптимізувати проведення контролю за часом і якісними характеристиками із застосуванням обчислювальної техніки;

3) *нормативно-правові* – перевірка відповідності функціонування об'єкта контролю правилам, передбаченим нормативно-правовими актами, наприклад додержання трудового законодавства у трудових відносинах на підприємствах;

4) *аналітичні* – поділ об'єкта контролю на складові елементи і дослідження їх із застосуванням спеціальних методик;

5) *розрахункові* – перевіряють достовірність кількісних і вартісних вимірників господарських операцій, розраховують узагальнюючі показники, які характеризують об'єкт контролю;

6) *розрахунково-обчислювальні* – застосовуються при перевірці кількісної характеристики об'єктів контролю (встановлення вартості товарів відповідно до ринкових цін, перевірку правильності нарахування заробітної плати робітникам, розрахункових відносин тощо);

7) *логічні* – ґрунтуються на застосуванні прийомів логіки у процесі контролю. Використовуються також у поєднанні з іншими контрольними-ревізійними процедурами, наприклад, при перевірці документів, економіко-математичних розрахунках та економічному аналізі;

8) *порівняльні* – передбачають порівняння і зіставлення об'єкта з його аналогом, затвердженими зразками, нормативно-правовими актами для виявлення відхилень від них. Запам'ятайте, що порівняльні процедури широко використовуються разом з іншими методичними прийомами контролю, але особливо важливу роль вони відіграють при дослідженні документів.

Вивчаючи матеріал далі, потрібно знати, що способи дослідження документів при проведенні внутрішнього контролю підприємств поділяються на: формальний (з'ясовують точність і повноту заповнення всіх необхідних реквізитів, своєчасність складання документів, наявність підписів осіб, відповідальних за складання документів і здійснення відображених в них операцій); юридичний (перевірка відповідності відображеної в документі господарської операції чинним законодавчим актам чи нормативно-правовим документам); за змістом (критична оцінка змісту документа – відповідність характеру відображеної в ньому господарської операції); економічний (визначення господарської доцільності й економічної ефективності господарських операцій, тобто економічної вигоди підприємству в результаті господарювання); нормативний (перевірка відповідності списання виробничих запасів діючим нормам, нормативам, лімітам, планам, кошторисам); логічний (порівняння різних показників між собою, в результаті чого виявляються невідповідність, або навпаки, закономірність); математичний (перевірка в документах і облікових регістрах правильності виконання математичних дій (таксування і підведення підсумків)); відповідності встановленим правилам (перевірка правомірності (законності) складених документів, здійснення господарських операцій, дій посадових осіб, а також встановлення фактів порушень правил, інструкцій, положень).

Рекомендована література: 11; 13; 17; 33; 46; 66; 71; 73; 76; 87; 106.

Питання для самоконтролю

1. Класифікація способів внутрішнього контролю.
2. Методичні прийоми перевірки достовірності діяльності підприємств в рамках внутрішнього контролю.
3. Контрольні процедури, їхня структура.
4. Способи дослідження документів.
5. Прийоми дослідження господарських операцій.
6. Сутність і сфера використання способів внутрішнього контролю.

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Проблеми методології внутрішнього контролю в Україні.
2. Шляхи модернізації інструментарію внутрішнього контролю.
3. ІТ-забезпечення внутрішнього контролю.

4. Удосконалення методології внутрішнього контролю на основі принципів програмно-цільового бюджетування.

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Висвітліть ознаки, що характеризують метод внутрішнього контролю.

2. Розкрийте особливості методу внутрішнього контролю.

3. Опишіть принципи, які покладено в основу класифікації способів внутрішнього контролю.

4. Охарактеризуйте спільні та відмінні риси методу та прийому, принципів та методу, методики та методу внутрішнього контролю.

5. Розкрийте значення порівняння та області його застосування у внутрішньому контролі.

6. Опишіть особливості забезпечення порівнянності інформації у внутрішньому контролі.

7. Розкрийте особливості використання індексного методу внутрішнього контролю.

8. Охарактеризуйте статистичні методи внутрішнього контролю.

9. Наведіть вимоги до аналітичних таблиць, їхню роль у внутрішньому контролі.

10. Висвітліть особливості електронних таблиць.

11. Опишіть особливості графічних і графоаналітичних методів внутрішнього контролю.

12. Опишіть умови вибору методів та прийомів внутрішнього контролю.

13. Дайте характеристику застосування абсолютних і відносних відхилень.

14. Опишіть особливості методу опитування.

15. Висвітліть переваги і недоліки кожного з методів внутрішнього контролю.

16. Назвіть метод, вимагає попереднього встановлення обсягу вибірки для забезпечення допустимого рівня об'єктивності оцінки.

17. Розкрийте метод, особливість якого це наявність вихідних даних, проміжних результатів і кінцевих аналітичних оцінок, дотримання вимог стандартів щодо оформлення друкованої інформації.

18. За допомогою якого способу дослідження документів порівнюється (зіставляються) різні показники між собою, в результаті чого виявляються невідповідність, або навпаки, закономірність?

19. Назвіть типи господарських операцій працівники можуть контролювати з послабленою увагою.

20. Дайте визначення, що таке процедура.

21. До яких прийомів контролю відносять: економічний аналіз, статистичні розрахунки, економіко-математичні методи?

22. Який із прийомів методу узагальнення та реалізації результатів контролю відповідає за видання наказів, розпоряджень, службового листа контролюючою організацією; прийняття рішення власником за результатами контролю?

Тестові завдання

1. Дослідження документів з метою виявлення фактів підробки та дописувань в них, виправлення цифрових даних та зміни реквізитів здійснюється під час:

- а) формальної перевірки;
- б) зустрічної перевірки;
- в) контрольного порівняння;
- г) арифметичної перевірки;
- д) обстеження.

2. Виявлення фіктивних документів та фактично нездійснених операцій, неоприткованих матеріалів, привласнення грошей, коштів, списаних не за призначенням, виявлення ознак безтоварних і безгрошових операцій здійснюється під час:

- а) арифметичної перевірки;
- б) контрольного порівняння;
- в) зустрічної перевірки;
- г) обстеження;
- д) формальної перевірки.

3. Суть контрольного порівняння полягає в:

а) перевірці кількісної інформації про рух однорідних цінностей за міжінвентаризаційний період;

б) виявленні фіктивних документів та фактично нездійснених операцій, неоприткованих матеріалів, привласнення грошей, коштів;

в) перевірці документів, що здійснюється з метою визначення правильності підрахунків та виявлення помилок і шахрайства;

г) контролі за наявністю і достовірністю тих реквізитів, які передбачені для даного типу документів (підписи, печатки, штампи);

д) вивчені певних об'єктів підприємства.

4. *За допомогою арифметичної перевірки на підприємствах проводиться:*

- а) вивчення певних об'єктів підприємства;
- б) контроль за наявністю і достовірністю тих реквізитів, які передбачені для даного типу документів (підписи, печатки, штампи);
- в) перевірка документів, що здійснюється з метою визначення правильності підрахунків та виявлення помилок і шахрайства;
- г) виявлення фіктивних документів та фактично нездійснених операцій, неопритобутованих матеріалів, привласнення грошей, коштів;
- д) перевірка кількісної інформації про рух однорідних цінностей за міжінвентаризаційний період.

5. *Сутністю фактичного прийому внутрішнього контролю – спостереження, є:*

- а) статистичне вивчення якісних характеристик господарського процесу;
- б) вивчення стану окремих елементів досліджуваного процесу на певний час;
- в) перевірка наявності та стану об'єктів шляхом огляду, перерахунку, зважування, обмірів;
- г) вивчення інженерного та технічного стану виробництва, його відповідності стандартам;
- д) науково поставлений дослід відповідно до мети контролю для перевірки результатів планових чи виконаних процесів.

6. *Сутністю фактичного прийому внутрішнього контролю – експертизи, є:*

- а) науково поставлений дослід відповідно до мети контролю для перевірки результатів планових чи виконаних процесів.
- б) вивчення інженерного та технічного стану виробництва, його відповідності стандартам;
- в) вивчення стану окремих елементів досліджуваного процесу на певний час;
- г) перевірка достовірності застосовуваних норм витрат виробничих запасів;
- д) експертна оцінка при дослідженні спеціальних питань у взаємозв'язку з внутрішньогосподарським контролем;

7. *Аналітичне групування – це:*

а) вибір об'єкта спостереження і одержання інформації про функціонування його згідно з управлінськими діями за результатами контролю;

б) класифікація і групування недоліків господарської діяльності за економічною однорідністю і хронологічною послідовністю;

в) систематизоване групування результатів контролю в акті комплексної ревізії діяльності підприємства за економічною однорідністю;

г) складання таблиць, схем, графіків, відомостей, машинограм за даними виявлених ревізією недоліків у діяльності підприємств;

д) розгляд пояснювальних записок від службових осіб, матеріально-відповідальних та інших працівників з питань правопорушень у господарській діяльності.

8. Доцільні законні операції – це:

а) операції, які як правило переслідуються законом, але несуть адміністративну відповідальність лише, якщо буде доказана сумнівна доцільність цієї операції;

б) операції які переслідуються законом у кримінальному порядку;

в) операції, які не переслідуються законом, але приносять витрати і збитки підприємству;

г) всі господарські операції, що здійснюються підприємством, передбачені його статутом, виробничими програмами і іншими нормативними актами;

д) всі операції, які може проводити суб'єкт господарювання.

9. Недоцільні незаконні господарські операції – це:

а) операції, які як правило переслідуються законом, але несуть адміністративну відповідальність лише, якщо буде доказана сумнівна доцільність цієї операції;

б) операції які переслідуються законом у кримінальному порядку;

в) операції, які не переслідуються законом, але приносять витрати і збитки підприємству;

г) всі господарські операції, що здійснюються підприємством, передбачені його статутом, виробничими програмами і іншими нормативними актами;

д) всі операції, які може проводити суб'єкт господарювання.

10. Юридичний спосіб вивчення документів, – це:

а) перевірка відповідності відображеної в документі господарської операції чинним законодавчим актам чи нормативно-правовим документам;

б) визначення господарської доцільності і економічної ефективності господарських операцій;

в) перевірка відповідності списання виробничих запасів діючим нормам, нормативам, лімітам, планам, кошторисам тощо;

г) зіставлення різних показники між собою, в результаті чого виявляються невідповідність, або навпаки, закономірність;

д) перевірка в документах і облікових регістрах правильність виконання математичних дій (таксування і підведення підсумків).

11. *Математичний спосіб вивчення документів, – це:*

а) виявлення правомірності (законності) складених документів, здійснення господарських операцій;

б) перевірка відповідності списання виробничих запасів діючим нормам, нормативам, лімітам, планам, кошторисам тощо;

в) перевірка в документах і облікових регістрах правильність виконання математичних дій (таксування і підведення підсумків);

г) зіставлення різних показники між собою, в результаті чого виявляються невідповідність, або навпаки, закономірність;

д) перевірка відповідності відображеної в документі господарської операції чинним законодавчим актам чи нормативно-правовим документам.

12. *Прийом контролю господарських операцій – зустрічна перевірка документів, – це:*

а) дослідження достовірності документів шляхом зіставлення даних різних примірників одного документа або взаємопов'язаних документів;

б) порівняння залишку на початок ревізованого періоду з документованим надходженням матеріальних цінностей;

в) дослідження обґрунтованості показників звітності та балансів даними бухгалтерського аналітичного і синтетичного чи податкових розрахунків;

г) прийом, який здійснюються при необхідності перевірки достовірності встановлених норм;

д) прийом, який передбачає контроль достовірності здійснених в документі обчислень, підрахунків підсумків і т.д.

13. *Прийом контролю господарських операцій – аналітична перевірка звітності та балансів, – це:*

а) прийом, який здійснюються при необхідності перевірки достовірності встановлених норм;

б) прийом, який передбачає контроль достовірності здійснених в документі обчислень, підрахунків підсумків і т.д.;

в) порівняння залишку на початок ревізованого періоду з документованим надходженням матеріальних цінностей;

г) дослідження обґрунтованості показників звітності та балансів даними бухгалтерського аналітичного і синтетичного чи податкових розрахунків;

д) дослідження достовірності документів шляхом зіставлення даних різних примірників одного документа або взаємопов'язаних документів.

14. *Прийом порівняння використовується для:*

а) оцінки ступеня виконання завдань (плану, норми, стандарту): результати, які фактично досягнуті в роботі металургійного підприємства (цеху, ділянки, бригади та ін.);

б) оцінки динаміки господарських явищ та процесів для виявлення тенденції їхнього розвитку;

в) оцінка тенденцій розвитку показників, які досліджуються, в динаміці (в часі), за допомогою стрічкових графіків;

г) перевірки правильності проведення фахівцями розрахунків та перевірки складеного бухгалтерами балансу підприємства;

д) контролю за дотриманням норм витрат сировини, паливно-енергетичних ресурсів, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів та ін.

15. *Прийом аналітичних таблиць використовується для:*

а) контролю за дотриманням норм витрат сировини, паливно-енергетичних ресурсів, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів та ін.;

б) оцінки стану системи внутрішнього контролю на об'єкті ВК;

в) оцінки динаміки господарських явищ та процесів для виявлення тенденції їхнього розвитку;

г) перевірки правильності проведення фахівцями розрахунків та перевірки складеного бухгалтерами балансу підприємства;

д) узагальнення результатів перевірки і аналітичних оцінок.

16. *Метод документування використовується для:*

а) контролю за дотриманням норм витрат сировини, паливно-енергетичних ресурсів, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів та ін.;

б) оцінки стану системи внутрішнього контролю на об'єкті ВК;

в) узагальнення результатів перевірки і аналітичних оцінок;

г) перевірки правильності проведення фахівцями розрахунків та перевірки складеного бухгалтерами балансу підприємства;

д) контролю за дотриманням норм витрат сировини, паливно-енергетичних ресурсів, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів та ін.

17. До загальнонаукових методів внутрішнього контролю належить:

- а) аналіз;
- б) перевірка по суті;
- в) інвентаризація;
- г) формальна перевірка;
- д) моделювання.

18. До документальних методів внутрішнього контролю належить:

- а) лабораторний аналіз;
- б) синтез;
- в) перевірка по суті;
- г) обстеження;
- д) порівняння.

19. До фактичних методів внутрішнього контролю належить:

- а) синтез;
- б) аналогія;
- в) нормативно-правова перевірка;
- г) зустрічна перевірка;
- д) спостереження.

20. Індукція належить до таких методів:

- а) загальнонаукових;
- б) документального контролю;
- в) фактичного контролю;
- г) формалізованих розрахунково-аналітичних;
- д) неформалізованих розрахунково-аналітичних.

21. Що є сукупністю декількох прийомів?

- а) спосіб;
- б) метод;
- в) методика;
- г) методологія;
- д) об'єкт.

22. При якій перевірці здійснюється контроль за наявністю і достовірністю тих реквізитів, які передбачені для даного типу документів (підписи, печатки, штампи)?

- а) арифметичній;
- б) зустрічній;

- в) контрольному порівнянні;
- г) формальній;
- д) обстеження.

23. *Якою перевіркою встановлюють наявність доброякісних та недоброякісних документів щодо всіх об'єктів внутрішнього контролю, інформація про які документується?*

- а) формальною;
- б) зустрічною;
- в) обстеженням;
- г) контрольним порівнянням;
- д) арифметичною.

24. *Яка перевірка здійснюється шляхом перерахунку загальних підсумків, узгодження нарахунків і утримань?*

- а) контрольне порівняння;
- б) зустрічна;
- в) формальна;
- г) обстеження;
- д) арифметична.

25. *Яка перевірка полягає у безпосередньому вивченні певних об'єктів підприємства?*

- а) контрольне порівняння;
- б) зустрічна;
- в) формальна;
- г) обстеження;
- д) арифметична.

26. *Прийом статистичного вивчення якісних характеристик господарського процесу, – це:*

- а) спостереження;
- б) інвентаризація;
- в) обстеження;
- г) експеримент;
- д) технологічний контроль.

27. *Вивчення якісних характеристик об'єктів, їх фізико-хімічних властивостей, це:*

- а) спостереження;
- б) лабораторний аналіз;
- в) обстеження;
- г) експеримент;

д) технологічний контроль.

28. Який із прийомів не відноситься до методу узагальнення та реалізації результатів контролю?

- а) прийом контролю окремого документа;
- б) документування результатів проміжного контролю;
- в) групування недоліків;
- г) аналітичне групування;
- д) прийняття рішень.

29. Поняття, яке встановлює виконання певних дій засобами праці над предметами праці з метою пізнання, перетворення або удосконалення їх для досягнення оптимуму, – це:

- а) спосіб;
- б) прийом;
- в) процедура;
- г) метод;
- д) категорія.

30. Які процедури означають поділ об'єкта контролю на складові елементи і дослідження їх із застосуванням спеціальних методик?

- а) організаційні;
- б) моделюючі;
- в) розрахункові;
- г) розрахунково-обчислювальні;
- д) аналітичні.

31. На скільки типів відповідно до змін у балансі поділяються всі господарські операції?

- а) 5;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 2;
- д) 6.

32. Які із операцій не переслідуються законом, але приносять витрати і збитки підприємству?

- а) доцільні законні операції;
- б) недоцільні законні операції;
- в) доцільні незаконні операції;
- г) недоцільні незаконні господарські операції;
- д) ні одна із операцій не підходить.

33. Яким із способів не може здійснюватись контроль бухгалтерських документів та реєстрів?

- а) суцільним;
- б) вибіркоvim;
- в) аналітичним;
- г) несуцільним;
- д) комбінованим.

34. Який спосіб перевірки документів полягає у визначенні господарської доцільності і економічної ефективності господарських операцій, тобто економічної вигоди підприємству в результаті господарювання?

- а) юридичний спосіб;
- б) економічний спосіб;
- в) нормативний спосіб;
- г) математичний спосіб;
- д) спосіб відповідності встановленим правилам.

35. Який із методів внутрішнього контролю не відноситься до розрахунково-аналітичних?

- а) фінансового аналізу;
- б) економетричні;
- в) статистичні та математичні;
- г) моделювання;
- д) абстрагування.

36. Абсолютне відхилення ($\pm \Delta B_{\text{абс.}}$) будь-якого показника (техніко-економічного, фінансового) розраховується за моделлю:

- а) $\pm \Delta B_{\text{абс.}} = B_{\text{баз}} - B_{\text{звіт}}$;
- б) $\pm \Delta B_{\text{абс.}} = B_{\text{звіт}} + B_{\text{баз}}$;
- в) $\pm \Delta B_{\text{абс.}} = B_{\text{звіт}} - B_{\text{баз}}$;
- г) $\pm \Delta B_{\text{абс.}} = B_{\text{баз}} + B_{\text{звіт}}$;
- д) $\pm \Delta B_{\text{абс.}} = B_{\text{звіт}} / B_{\text{баз}}$.

37. Встановіть відповідність між перевіркою та її значенням:

1. Формальна перевірка	а) за допомогою цієї перевірки на досліджуваних підприємствах проводиться перевірка документів, що здійснюється з метою визначення правильності підрахунків та виявлення помилок і шахрайства;
------------------------	--

2. Арифметична перевірка	б) метою даної перевірки є виявлення фіктивних документів та фактично нездійснених операцій, неоприбуткованих матеріалів, привласнення грошей, коштів, списаних не за призначенням, виявлення ознак безтоварних і безгрошових операцій; наявності та реалізації сторонніх товарів; створення неврахованих лишків матеріалів, готової продукції, товарів, грошей; необґрунтованого нарахування заробітної плати, ознак розкрадання і зловживання;
3. Зустрічна перевірка	в) при цій перевірці здійснюється контроль за наявністю і достовірністю тих реквізитів, які передбачені для даного типу документів (підписи, печатки, штампи);
4. Контрольне порівняння	г) вона полягає у безпосередньому вивченні певних об'єктів підприємства;
5. Обстеження	д) суть даної перевірки полягає в перевірці кількісної інформації про рух однорідних цінностей за міжінвентаризаційний період.

38. *Встановіть відповідність між методами внутрішнього контролю та що до них відноситься:*

1. Загальнонаукові методи	а) фінансового аналізу, статистичні та математичні, економетричні, аналітичні, моделювання;
2. Методи документального контролю	б) дедукція, індукція, аналогія, аналіз, синтез, абстрагування, конкретизування, порівняння;
3. Методи фактичного контролю	в) інвентаризація, експеримент, обстеження, лабораторний аналіз, контрольні заміри, опитування, спостереження, логічне дослідження операцій, хронометраж робочого часу, отримання письмових пояснень та довідок;
4. Розрахунково-аналітичні методи	г) перевірка по суті, нормативно-правова перевірка, формальна перевірка, аналітична та арифметична перевірка, перевірка бухгалтерських проводок, зустрічна перевірка (взаємний контроль), хронологічна перевірка записів, контрольне порівняння кількісно-сумового обліку.

39. *Встановіть відповідність між власним методичними прийомами ВК та прийомами, які до них належать:*

1. Фактичні прийоми	а) економічний аналіз, статистичні розрахунки, економіко-математичні методи;
2. Документальні прийоми	б) спостереження, обстеження, інвентаризація, лабораторний аналіз, контрольні перевірки, запуски та заміри, технологічний контроль, експертиза, експеримент;
3. Розрахунково-аналітичні прийоми	в) прийоми контролю окремого документа, прийоми контролю господарських операцій, нормативно-правова перевірка;

4. Методи узагальнення та реалізації результатів контролю	г) документування результатів проміжного контролю, групування недоліків, аналітичне групування, слідчо-юридичне обґрунтування, систематизоване групування результатів контролю, прийняття рішень, контроль за виконанням прийнятих рішень.
---	--

40. *Встановіть відповідність між фактичними прийомами та їхнім значенням:*

1. Спостереження	а) експертна оцінка при дослідженні спеціальних питань у взаємозв'язку з внутрішньогосподарським контролем;
2. Обстеження	б) вивчення якісних характеристик об'єктів, їх фізико-хімічних властивостей;
3. Інвентаризація	в) перевірка наявності та стану об'єктів шляхом огляду, перерахунку, зважування, обмірів;
4.Лабораторний аналіз	г) прийом статистичного вивчення якісних характеристик господарського процесу;
5.Контрольні перевірки, запуски та заміри	д) використовуються для перевірки достовірності застосовуваних норм витрат виробничих запасів, повноти оприбуткування готової продукції, обсягів та якості виконаних робіт, наданих послуг;
6.Технологічний контроль	е) вивчення інженерного та технічного стану виробництва, його відповідності стандартам;
7. Експертиза	є) вивчення стану окремих елементів досліджуваного процесу на певний час. Практикується для отримання інформації про умови зберігання та експлуатації активів, умови праці, дотримання заданої технології;
8. Експеримент	ж) науково поставлений дослід відповідно до мети контролю для перевірки результатів планових чи виконаних процесів.

41. *Встановіть відповідність між прийомами методу узагальнення і реалізації результату контролю та прикладами, що до них відноситься:*

1.Документування результатів проміжного контролю	а) класифікація і групування недоліків господарської діяльності за економічною однорідністю і хронологічною послідовністю;
2.Групування недоліків	б) систематизоване групування результатів контролю в акті комплексної ревізії діяльності підприємства за економічною однорідністю;
3.Аналітичне групування	в) складання відомостей вибіркової інвентаризації цінностей, актів ревізії каси, обстеження місць збереження цінностей;
4.Слідчо-юридичне обґрунтування	г) вибір об'єкта спостереження і одержання інформації про функціонування його згідно з управлінськими діями за результатами контролю;
5. Систематизоване групування	д) складання таблиць, схем, графіків, відомостей, машинограм за даними виявлених ревізією недоліків у

результатів контролю	діяльності підприємців;
6. Прийняття рішень	е) розгляд пояснювальних записок від службових осіб, матеріально-відповідальних та інших працівників з питань правопорушень у господарській діяльності);
7. Контроль за виконанням прийнятих рішень	є) видання наказів, розпоряджень, службового листа контролюючою організацією; прийняття рішення власником за результатами контролю.

42. Встановіть відповідність між процедурами, які відносяться до контрольно-ревізійних процедур та їхнім значенням:

1. Організаційні	а) вибір спеціалістів для виконання контрольних функцій; оформлення організаційно-розпорядчої документації (накази, розпорядження, графіки та ін.; встановлення об'єктів; розробка методики контролю;
2. Моделюючі	б) перевіряють достовірність кількісних і вартісних вимірників господарських операцій, розраховують узагальнюючі показники, які характеризують об'єкт контролю;
3. Нормативно-правові	в) застосовуються при перевірці кількісної характеристики об'єктів контролю;
4. Аналітичні	г) побудова організаційних та інформаційних моделей об'єктів контролю, які дають змогу оптимізувати проведення контролю за часом і якісними характеристиками із застосуванням обчислювальної техніки;
5. Розрахункові	д) поділ об'єкта контролю на складові елементи і дослідження їх із застосуванням спеціальних методик;
6. Розрахунково-обчислювальні	е) передбачають порівняння і зіставлення об'єкта з його аналогом, затвердженими зразками, нормативно-правовими актами для виявлення відхилень від них;
7. Логічні	є) перевірка відповідності функціонування об'єкта контролю правилам, передбаченим нормативно-правовими актами, наприклад додержання трудового законодавства у трудових відносинах на підприємствах;
8. Порівняльні	є) ґрунтуються на застосуванні прийомів логіки у процесі контролю.

43. Встановіть відповідність між типами господарських операцій та їхнім значенням:

1. Доцільні законні операції	а) як правило переслідуються законом, але несуть адміністративну відповідальність лише, якщо буде доказана сумнівна доцільність цієї операції;
2. Недоцільні законні операції	б) не переслідуються законом, але приносять витрати і збитки підприємству;
3. Доцільні незаконні операції	в) це операції які переслідуються законом у кримінальному порядку(мають підлягати посиленому

	контролю);
4. Недоцільні незаконні господарські операції	г) всі господарські операції, що здійснюються підприємством, передбачені його статутом, виробничими програмами і іншими нормативними актами.

44. *Встановіть відповідність між способами дослідження документів при проведенні внутрішнього контролю та їхнім значенням:*

1.Юридичний спосіб	а) передбачає перевірку відповідності списання виробничих запасів діючим нормам, нормативам, лімітам, планам, кошторисам;
2. За змістом	б) передбачає перевірку відповідності відображеної в документі господарської операції чинним законодавчим актам чи нормативно-правовим документам;
3.Економічний спосіб	в) полягає у визначенні господарської доцільності і економічної ефективності господарських операцій, тобто економічної вигоди підприємству в результаті господарювання;
4.Нормативний спосіб	г) передбачає перевірку в документах і облікових регістрах правильність виконання математичних дій (таксування і підведення підсумків);
5. Логічний спосіб	д) полягає у критичній оцінці змісту документа – відповідність характеру відображеної в ньому господарської операції;
6. Математичний спосіб	е) виявляє правомірність (законність) складених документів, здійснення господарських операцій, дій посадових осіб, а також установити факти порушень правил, інструкцій, положень;
7.Спосіб відповідності встановленим правилам	є) за допомогою даного способу порівнюється (зіставляються) різні показники між собою, в результаті чого виявляються невідповідність, або навпаки, закономірність.

45. *Встановіть відповідність між прийомами контролю господарських операцій та їхнім значенням:*

1.Зустрічна перевірка документів	а) здійснюються при необхідності перевірки достовірності встановлених норм, складених кошторисів, різних планових чи звітних показників шляхом комплексного вивчення планових чи фактичних витрат на виконання окремих видів робіт чи виготовлення продукції;
2.Контрольні порівняння на збалансованість окремих показників	б) отримання письмових пояснень від відповідальних та причетних осіб щодо змісту й особливостей документів, господарських операцій, ролі осіб, що брали участь в даній господарській операції;
3. Аналітична	в) дослідження обґрунтованості показників звітності та

перевірка звітності та балансів	балансів даними бухгалтерського аналітичного і синтетичного чи податкових розрахунків;
4. Техніко-економічні розрахунки	г) дослідження достовірності документів шляхом зіставлення даних різних примірників одного документа або взаємопов'язаних документів, записів в облікових регістрах, що належать до одних і тих самих або різних але взаємопов'язаних господарських операцій підприємства, а також організацій з якими воно має господарські відносини;
5. Отримання письмових пояснень	д) суть прийому полягає в порівнянні залишку на початок ревізованого періоду з документованим надходженням матеріальних цінностей, з одного боку, і документованих витрат та залишку на кінець ревізованого періоду з іншого боку (залишок на початок + надходження = залишок на кінець + витрати).

46. *Встановіть відповідність між різновидами спостережень та значенням, для чого вони потрібні:*

1. Хронометраж	а) проводиться для контролю не тільки часової характеристики технологічного і трудового процесів, а й для контролю технічних параметрів і витрат матеріальних ресурсів;
2. Фотографія робочого часу (ФРЧ) робочих або ФРЧ устаткування	б) для виявлення причин непродуктивних витрат робочого часу з метою їх подальшого попередження;
3. Фотографія виробничого процесу	в) використовується для визначення втрат робочого часу контролерами та керівниками контрольної служби, які спостерігають самі за своїм робочим часом для усунення його втрат, зменшення переробки часу з метою оптимізації структури свого часу роботи;
4. Фотохронометраж	г) для контролю дотримання норм часу на виконання технологічних або трудових операцій та їх складових елементів;
5. Самофотографія	д) комплексний метод дослідження, що поєднує спостереження за нормою часу на здійснення операції (що характерно для хронометражу) з контролем за іншими параметрами протягом зміни або декількох змін.

47. *Встановити відповідність між контрольно-ревізійні процедури та їх характеристиками:*

1.Організаційні	а) перевірка відповідності функціонування об'єкта контролю правилам, передбаченим нормативно-правовими актами, наприклад додержання трудового законодавства у трудових відносинах на підприємствах;
2.Моделюючі	б) поділ об'єкта контролю на складові елементи і

	дослідження їх із застосуванням спеціальних методик;
3. Аналітичні	в) вибір спеціалістів для виконання контрольних функцій; оформлення організаційно-розпорядчої документації (накази, розпорядження, графіки та ін.; встановлення об'єктів; розробка методики контролю;
4. Розрахункові	г) побудова організаційних та інформаційних моделей об'єктів контролю, які дають змогу оптимізувати проведення контролю за часом і якісними характеристиками із застосуванням обчислювальної техніки;
5. Нормативно-правові	д) перевіряють достовірність кількісних і вартісних вимірників господарських операцій, розраховують узагальнюючі показники, які характеризують об'єкт контролю.

Необхідно продовжити твердження

1. «Суть контрольного ... порівняння полягає в перевірці кількісної інформації про рух однорідних цінностей за міжінвентаризаційний період ...».

2. «Власні методичні прийоми внутрішнього контролю – це ... специфічні прийоми, вироблені практикою на основі досягнень економічної науки ...».

3. «Контрольно-ревізійні процедури – це ... система методичних дій на суб'єкти і об'єкти процесу, які здійснюються органами управління при проведенні контрольних функцій ...».

4. «Юридичний спосіб вивчення документів передбачає ... перевірку відповідності відображеної в документі господарської операції чинним законодавчим актам чи нормативно-правовим документам ...».

5. «Прийоми внутрішнього контролю – це ... якісна однорідна контрольна дія контрольного спрямування на виявлення дотримання певних нормативних положень суб'єктом господарювання ...».

6. «Міжнародними стандартами аудиту спостереження розглядається як ... нагляд за процесом або процедурою контролю, що їх виконують інші особи ...».

7. «Істотними ... внутрішнього контролю підприємств є його обмеженість окремими тематичними перевірками без системного вивчення господарських операцій та їх процесів за документами, а також зосередженість на перевірці вже прийнятих рішень».

8. «За допомогою ... на досліджуваних підприємствах проводиться перевірка документів, що здійснюється з метою визначення правильності підрахунків та виявлення помилок і шахрайства».

9. «Метою ... є виявлення фіктивних документів та фактично нездійснених операцій, неопритобкованих матеріалів, привласнення грошей, коштів, списаних не за призначенням, виявлення ознак безтоварних і безгрошових операцій; наявності та реалізації сторонніх товарів; створення неврахованих лишків матеріалів, готової продукції, товарів, грошей; необґрунтованого нарахування заробітної плати, ознак розкрадання і зловживання тощо».

10. « ... – як правило переслідуються законом, але несуть адміністративну відповідальність лише, якщо буде доказана сумнівна доцільність цієї операції».

11. «За допомогою ... порівнюється (зіставляються) різні показники між собою, в результаті чого виявляються невідповідність, або навпаки, закономірність».

12. « ... – це система методичних дій на суб'єкти і об'єкти процесу, які здійснюються органами управління при проведенні контрольних функцій».

13. «Податківцями метод спостереження – ... застосовується за веденням господарської діяльності платником податків, коли цей метод здійснюється для проведення фактичної перевірки для встановлення реальних показників стосовно діяльності платника податків, яку фахівці податкової служби здійснюють на підприємстві».

14. «Якісна однорідна контрольна дія контрольного спрямування на виявлення дотримання певних нормативних положень суб'єктом господарювання, це ...».

Практичні завдання

Завдання 4.1

Необхідно: на основі даних таблиці здійснити горизонтальний та вертикальний аналіз операційних витрат. Скласти узагальнюючу таблицю. Зробити висновки.

Таблиця 4.1

Операційні витрати, тис. грн.

<i>Елементи витрат</i>	<i>Минулий рік</i>	<i>Фактично</i>
Матеріальні витрати	22197	25767
Витрати на оплату праці	10570	12884
Відрахування на соціальні заходи	6342	7975
амортизація	9513	10430
Інші витрати	4238	4294
Разом	52850	61350

Завдання 4.2

Необхідно: визначити середньоденну продуктивність праці робітників: по першому цеху; по другому цеху. Зробити висновки.

Дані для виконання:

середньозмінний виробіток продукції одним робітником у двох цехах підприємства, які виробляють одну продукцію, характеризуються наступними даними (табл. 4.2).

Таблиця 4.2

Номер бригади	Цех №1		Номер бригади	Цех №2	
	Обсяг виробленої продукції, шт.	Денна продуктивність праці, шт.		Денна продуктивність праці, шт.	Чисельність робітників, осіб
1	180	27	4	54	24
2	648	45	5	57	17
3	765	51	6	32	12

Завдання 4.3

Необхідно: на основі показників, що характеризують виробництво продукції за роками (табл. 4.3), провести аналіз змін ряду динаміки:

- 1) розрахувати абсолютний приріс;
- 2) визначити абсолютний приріст за попередні роки до базисного;
- 3) установити темпи росту;
- 4) розрахувати темпи росту;
- 5) визначити середній темпи росту та приросту.

Дані для виконання:

Таблиця 4.3

Показники	Роки							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Товарна продукція, тис. грн.	4850	5000	5250	5588	6149	6782	7498	8365

Завдання 4.4

Необхідно: провести порівняльний аналіз доходу підприємства з використанням графічного методу (табл. 4.4).

Дані для виконання:

Таблиця 4.4

	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	За рік
План	25000	25000	25000	25000	100000
Факт	20000	21000	30000	49000	120000

Завдання 4.5

Необхідно: за даними табл. 4.5 скласти аналітичне групування, яке описує залежність якості роботи ткацьких верстатів від їх технічного стану (0 – пройшов планово-профілактичний ремонт; 1- потребує ремонту). Визначити ефект впливу технічного стану верстата на якість його роботи. Результати подати у формі статистичної таблиці, зробити висновки.

Дані для виконання:

Таблиця 4.5

№	Технічний стан верстата	Число обривів нитки на 100 м ² тканини
1	2	3
1	0	65
2	0	64
3	1	75
4	1	73
5	0	62
6	1	76
7	0	61
8	1	79
9	1	72
10	1	77
11	0	69
12	0	65
13	1	78
14	0	63
15	1	75
16	0	70
17	0	63
18	1	77
19	1	72
20	0	69

Завдання 4.6

Необхідно: використавши індексний метод, визначити за даними таблиці темпи приросту продуктивності праці та середньої заробітної плати і встановити їх співвідношення.

Дані для виконання:

Таблиця 4.6

Показники	Минулий рік	Звітний рік	
		план	факт
Середньорічний виробіток одного працюючого, грн.	457,0	510,0	659,0
Середньорічна заробітна плата одного працюючого, грн.	210,0	265,0	329,0

ТЕМА 5.

СУБ'ЄКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Після вивчення теми 5 студент повинен знати:

- мету та призначення організаційного забезпечення внутрішнього контролю;
- суб'єктів здійснення внутрішнього контролю;
- особливості роботи спостережної ради, її функції в рамках внутрішнього контролю;
- особливості роботи правління товариства (кооперативу) та його функції в рамках внутрішнього контролю;
- права, обов'язки та відповідальність керівника підприємства як суб'єкта внутрішнього контролю;
- особливості посадової інструкції фінансового директора підприємства як суб'єкта внутрішнього контролю;
- особливості контрольних функцій, обов'язків та відповідальності головного бухгалтера підприємства як суб'єкта контролю;
- мету та сферу впливу інформаційного забезпечення внутрішнього контролю.

Після вивчення теми 5 студент повинен уміти:

- визначати ієрархічні зв'язки при побудові організаційної структури внутрішнього контролю та сферу їх застосування;
- формувати основні положення посадових положень керівника, фінансового директора та головного бухгалтера підприємства як суб'єктів внутрішнього контролю підприємств різних форм власності;
- окреслювати контрольні процедури що притаманні практиці господарювання служби внутрішнього контролю із усіма організаційними управлінськими структурами підприємства;
- формувати оптимальні джерела інформаційного забезпечення внутрішнього контролю залежно від його цілей та завдань.

Термінологічний словник

Мета організаційного забезпечення внутрішнього контролю – створення або удосконалення життєздатної системи контролю на

підприємстві з раціональними внутрішньою підпорядкованістю, зв'язками та координацією контрольних процесів.

Інформація – це відомості, знання, повідомлення, які містять елементи новизни для їх отримувача чи користувача в процесі прийняття ними управлінських рішень (УР).

Інформованість – наявність інформації у особи, яка приймає управлінське рішення, робить його поінформованим.

Інформаційні процеси – процесів зберігання, обробки і передачі даних з метою управління підприємством або його окремими структурними підрозділами, або прийняття управлінських рішень.

Інформаційний бар'єр – перепони, які мішають сприйняттю, передачі інформації й суттєво впливають на важливішу характеристику інформації – повноту відомостей, які передаються.

Інформаційний об'єм (обсяг) документа – це кількість обліково-видавничих аркушів, кількість рядків і знаків, які містяться в документах, або доріжок на магнітній стрічці і т.д., якщо це машинний документ.

Інформаційна ємкість документа – це реальна кількість інформації, яка вкладена в документ. Вона визначається підрахунком дискрипторів – слів і словосполучень, які мають визначений смисл (на відміну від службових слів).

Інсайдерська інформація – це інформація про емітента цінних паперів, його цінних паперів та угоди з ними, яка одночасно є істотною і не є оприлюдненою та розкриття якої вплине або може вплинути на ринкову ціну цих цінних паперів.

Вивчаючи цю тему, слід знати мету організаційного забезпечення внутрішнього контролю, під якою розуміють створення або удосконалення життєздатної системи контролю на підприємстві з раціональними внутрішньою підпорядкованістю, зв'язками та координацією контрольних процесів.

Організація внутрішнього контролю передбачає три основних підфункції: організацію проведення контрольних процесів на підприємстві; організацію праці керівників і фахівців контрольної служби підприємства; організацію управління ВК (рис. 5.1). Кожна з функцій проектується (для нових підприємств), або вдосконалюється (для існуючих підприємств) і функціонує на всіх об'єктах внутрішнього контролю в просторі і у часі.

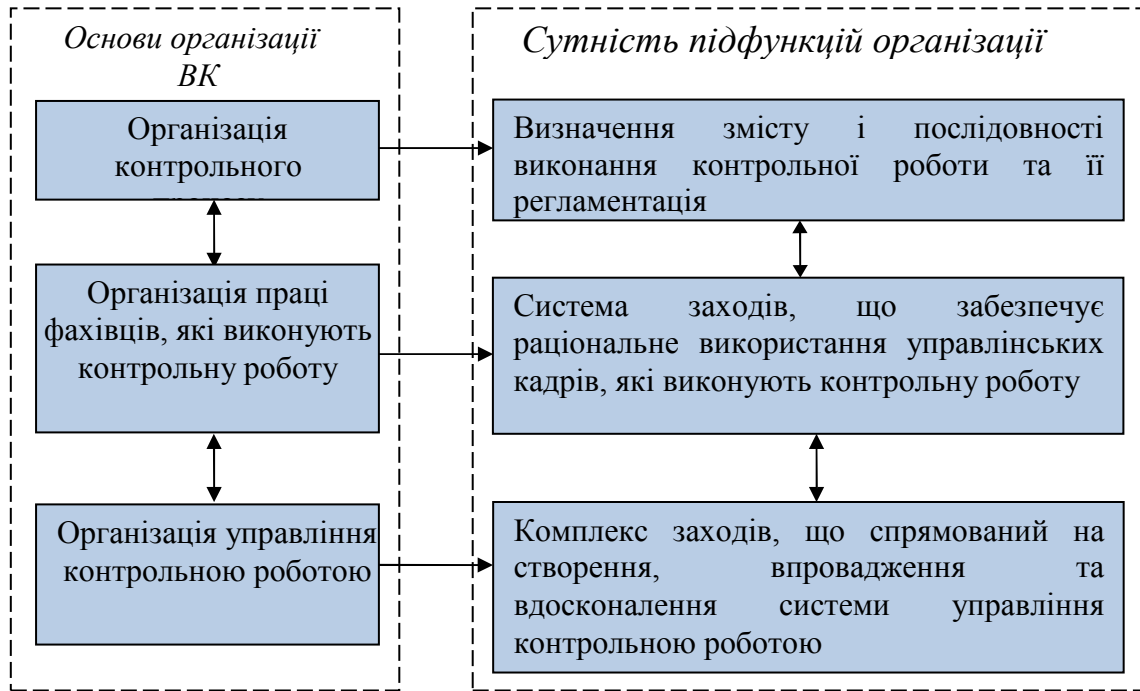

Рис. 5.1. Складові елементи підфункції організації внутрішнього контролю

Загальноприйнятим є виокремлення трьох етапів проведення контролю (рис. 5.2).

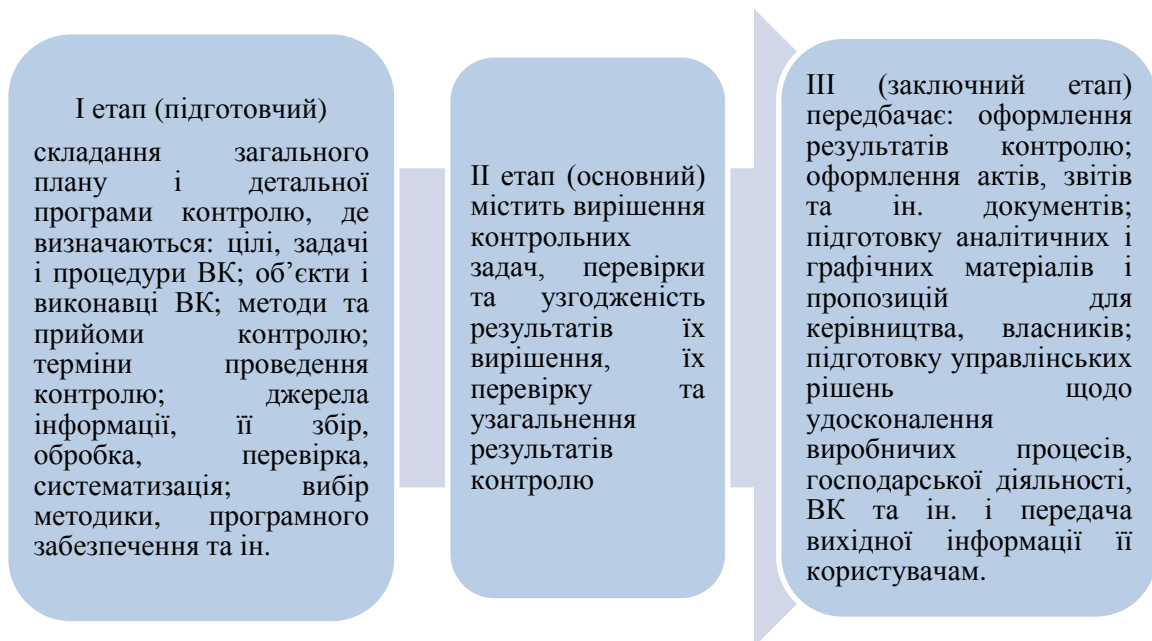

Рис. 5.2. Етапи проведення контролю

Організація управління внутрішнього контролю включає заходи щодо створення системи управління контрольною службою або обґрунтування та внесення прогресивних змін в побудову та в процес функціонування існуючої системи управління контрольною роботою, а також комплекс заходів, які спрямовані на досягнення упорядкованості, узгодженості та взаємодії структурних підрозділів та їхніх керівників й фахівців, які виконують контрольні функції та завдання. Вагомо, що реалізація підфункції організації управління контрольною роботою забезпечує: розробку (удосконалення) організаційної структури управління контрольною службою; розробку (коригування) положень структурних підрозділів контрольної служби; розробку (удосконалення) посадових інструкцій керівників, фахівців, які очолюють або виконують контрольну роботу.

Організація праці робітників контрольної служби здійснюється з урахуванням діючого законодавства і містить такі функції (рис. 5.3):

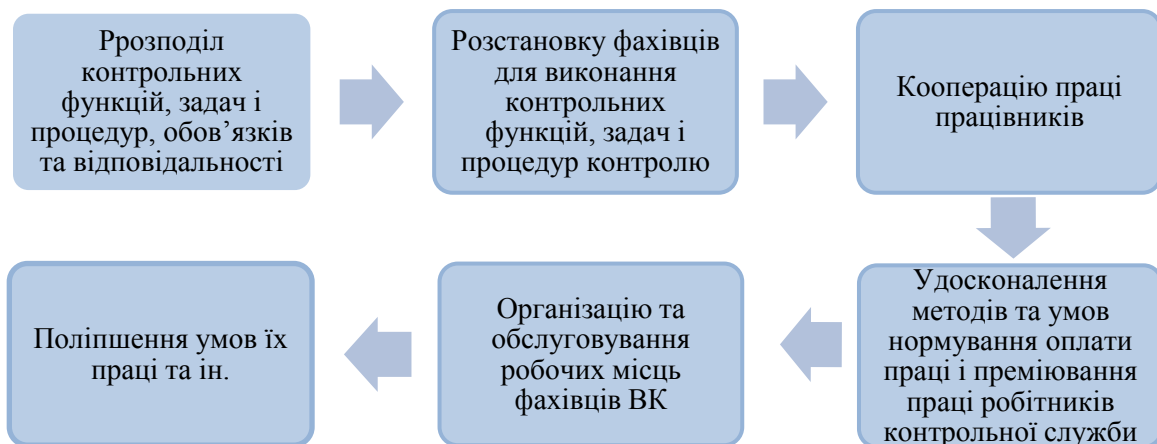

Рис. 5.3. Функції організації праці робітників контрольної служби

Варто розглянути детальніше функції та склад суб'єктів внутрішнього контролю.

Спостережна рада (рада товариства) формується з числа акціонерів. Однак закон установлює обмеження для певних категорій осіб щодо їх права бути обраними в цей орган. Функції та права спостережної ради наведено у таблиці 5.1.

Таблиця 5.1

Функції та права спостережної ради

<i>Функції згідно ЗУ «Про господарські товариства» від 1991 р. та ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 р.</i>	<i>Права</i>	<i>Додаткові функції</i>
1) представляє інтереси акціонерів у період між проведенням загальних зборів і в межах компетенції, визначеної статутом;	вимагати у правління скликання позачергових зборів акціонерів;	розглядає звіти за квартал, півріччя, які подає правління, і приймає відповідні рішення;
2) контролює і регулює діяльність правління;	скликати позачергові загальні збори товариства, якщо правління протягом 20 днів не виконало вимогу спостережної ради про скликання таких зборів;	аналізує дії правління щодо зміни, в тому числі розширення сфер діяльності товариства, його філій та представництв, і робить відповідні висновки;
3) призначає та відкликає членів виконавчого органу та ревізійної комісії, якщо це право делеговано їй загальними зборами акціонерів;	вимагати перевірки ревізійною комісією фінансово-господарської діяльності правління.	Подає пропозиції щодо умов оплати праці посадових осіб товариства, його філій та представництв;
4) виконує інші повноваження загальних зборів товариства за рішенням останніх з дотриманням вимог закону щодо виключної компетенції загальних зборів.		У разі необхідності виступає ініціатором проведення позачергових ревізій фінансово-господарської діяльності та аудиторських перевірок товариства, дочірніх підприємств. Філій та представництв і приймає рішення на підставі звітів ревізійної комісії; розглядає та аналізує висновки та матеріали перевірок та службових розслідувань, що проводяться ревізійною комісією АТ; здійснює попередній розгляд усіх питань, що належать до виключної компетенції загальних зборів акціонерів, підготовку цих питань до зборів, а також розгляд проектів рішень загальних зборів щодо цих питань та ін.

Діяльність *товариства (кооперативу)* ґрунтується на засадах вільного господарського функціонування в умовах ринкової економіки. Звідси випливає, що серед повноважень правління і посадових осіб вагоме місце належить питанням укладання господарських договорів та угод у відповідних сферах його діяльності. До основних компетенцій Правління товариства відносять (рис. 5.4).

Рис. 5.4. Функції правління кооперативу

Правління і голова кооперативу, товариства *покликані забезпечити належне виконання законодавства* про схоронність кооперативної власності, не допускати розкрадання, недостачу, знищення, псування матеріальних цінностей, прагнути до належного виконання договірних зобов'язань як самим товариством, так і іншими особами, які є стороною в цих договірних зобов'язаннях, вживати заходів щодо профілактики правопорушень.

Враховуючи складність правопорушень, правління застосовує обмежену і повну матеріальну відповідальність правопорушників.

Ревізійна комісія згідно з принципами корпоративного управління має здійснювати оперативний контроль за господарською діяльністю товариства шляхом проведення планових та позапланових перевірок (рис. 5.5).

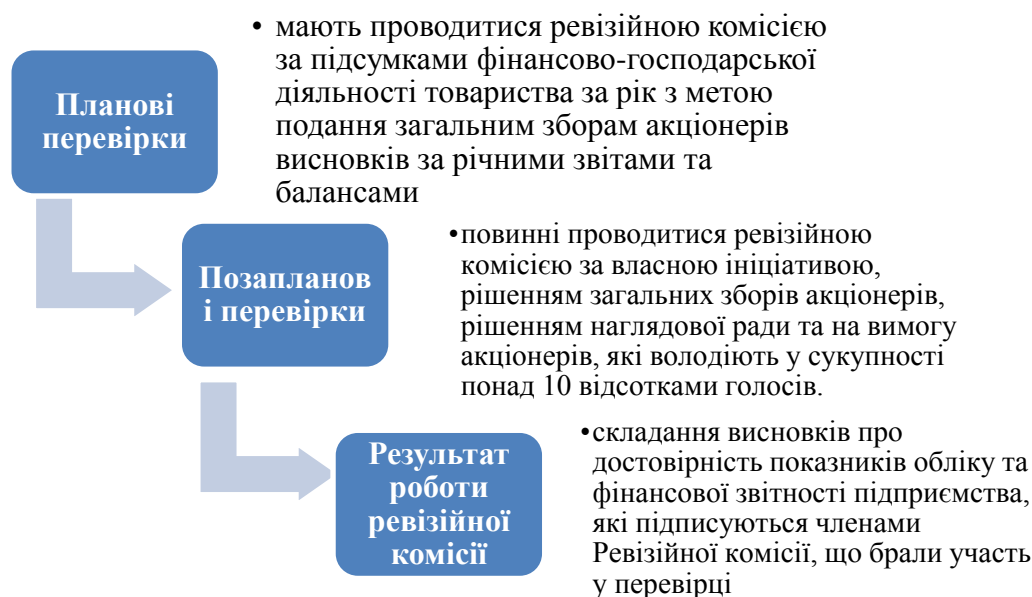

Рис. 5.5. Шляхи здійснення оперативного контролю ревізійною комісією

Тільки ревізійна комісія має право надавати на річні звітні збори висновок, про результати перевірки фінансово-господарської діяльності організації, в якому має бути: підтвердження вірогідності інформації у звітах та інших фінансових документах; інформація про факти порушень правових актів й порядку ведення бухгалтерського обліку.

Координатором внутрішнього контролю, який забезпечує його злагодженість, послідовність і регулярність, є *керівник підприємства*.

Внутрішньогосподарське контролювання, яке здійснює керівник безпосередньо або через уповноважені ним органи відповідно до статуту підприємства чи інших установчих документів *передбачає здійснення відповідних контрольних заходів* щодо (рис. 5.6):

Керівник зобов'язаний слідкувати за виконанням суб'єктами контролю контрольних функцій, вживати необхідних заходів відносно неправдивих працівників і обґрунтовано вирішувати інші питання, пов'язані із здійсненням внутрішнього контролю.

Повноваження щодо здійснення систематичного аналізу бухгалтерської, статистичної й оперативної звітності з питань пов'язаних з виконанням фінансового, касового та кредитного планів, дотриманням фінансової та платіжної дисципліни покладаються на *фінансовий відділ (службу) підприємства*.

Рис. 5.6. Контрольні заходи керівника

Об'єкти контролю фінансового відділу, зобов'язання та відповідальність фінансового директора наведено у табл. 5.2.

Таблиця 5.2

Об'єкти контролю фінансового відділу, зобов'язання та відповідальність фінансового директора

<i>Об'єкти контролю</i>	<i>Зобов'язання</i>	<i>Відповідальність</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
виконанням показників фінансового, касового та кредитного планів, а також планів з прибутку та рентабельності;	забезпечувати контроль за законністю, своєчасністю і правильністю оформлення документів, складанням економічно обґрунтованих звітних калькуляцій собівартості продукції, роботи (послуг) розрахунках по заробітній платі працівників підприємства, правильним нарахуванням і перерахуванням платежів в держбюджет, внесків на державне соціальне страхування, переведенням коштів на фінансування капітальних вкладів;	за якість і своєчасність виконання покладених на нього цією посадовою інструкцією обов'язків;

1	2	3
використанням за цільовим призначенням власних, залучених оборотних засобів в цілому по підприємству та його окремими структурними одиницями;	Забезпечувати контроль за погашенням у встановлені терміни заборгованості банкам по кредитах.	за нерозголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю підприємства;
недопущенням відволікання відділами, службами, підрозділами й цехами оборотних засобів основної діяльності на капітальне будівництво і капітальний ремонт;		за роботу підпорядкованих підрозділів;
своєчасним розглядом відповідними відділами, службами, підрозділами й цехами встановлених термінів для перевірки платіжних вимог постачальників, підрядчиків та інших організацій і своєчасним належним їх оформленням у відповідних випадках, повних або часткових відмов від оплати платіжних вимог;		за дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку;
дотриманням цільового використання централізованих джерел фінансування.		за дотримання інструкцій і вимог з охорони праці, протипожежної безпеки і виробничої санітарії.

Разом із керівниками інших підрозділів та служб, *головний бухгалтер зобов'язаний* ретельно контролювати (рис. 5.7):

У практиці роботи вітчизняних підприємств, відповідно до Положень про відділи та служби, що виконують економічні функції, та посадових інструкцій до *контрольних функцій бухгалтерії* належать (рис. 5.8):

При організації внутрішнього контролю вагоме місце належить його інформаційному забезпеченню. Інформаційні системи використовуються для організації *інформаційних процесів* – процесів зберігання, обробки і передачі

даних з метою управління підприємством або його окремими структурними підрозділами, або прийняття управлінських рішень.

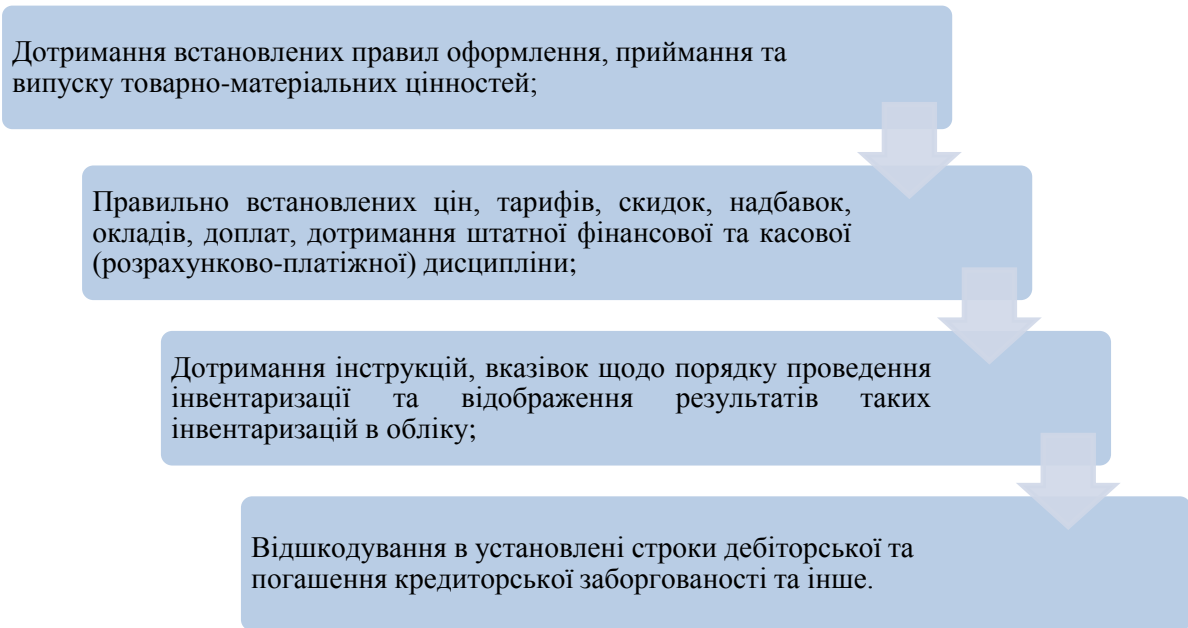

Рис. 5.7. Обов'язки головного бухгалтера

Рис. 5.8. Контрольні функції бухгалтерії

Інформаційні потоки диференціюються (розподіляються) на 3 види: 1) призначені для розробки програми дій, тобто для планування; 2) призначені для забезпечення вибору і формування цілей, тобто для цілеполягання; 3) призначені для забезпечення нормального протікання управлінського процесу за заданою програмою, тобто регулювання процесу.

Важливою характеристикою документально оформленої інформації є *інформаційна ємкість документа* – це реальна кількість інформації, яка вкладена в документ.

До якісних ознак інформації відносять: 1) *семантичний аспект* – характеристика інформації з точки зору її смислу, змісту. Для сприйняття інформації необхідно, щоб повідомлення, які передаються, відповідали тезаурусу, тобто рівню знань отримувача інформації; 2) *синтаксичний аспект інформації* – характеристика інформації з точки зору кількості, структури, побудови повідомлень, які передаються, безвідносно до їх смислового змісту і корисні для вирішення управлінських задач.

До джерел інформаційного забезпечення внутрішнього контролю підприємства належать (рис. 5.9):

Рис. 5.9. Джерела інформаційного забезпечення внутрішнього контролю підприємства

Доцільно зауважити, що на сучасних підприємствах через кількісне накопичення інформації виникла її якісна еволюція: від інформації через інформаційне забезпечення, інформаційну базу, інформаційний потік та інформаційні технології до інформаційної послуги.

Рекомендована література: 8; 11; 14; 17; 19; 33; 55; 74; 75; 84; 90; 100.

Питання для самоконтролю

1. Організаційне забезпечення внутрішнього контролю.
2. Спостережна рада акціонерного товариства та її функції.
3. Правління товариства (кооперативу) та його функції.
4. Ревізійна комісія підприємства та її функції.
5. Керівник підприємства як суб'єкт внутрішнього контролю та його контрольні функції.
6. Фінансовий директор підприємства та його контрольні функції.
7. Головний бухгалтер підприємства та його контрольні функції.
8. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю.

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Економічна служба підприємства та її контрольні функції.
2. Постійно діючі інвентаризаційні комісії та їх контрольні функції.
3. Служба внутрішнього аудиту як суб'єкт внутрішнього контролю.
4. Необхідність та передумови розробки Положення про внутрішній бухгалтерський контроль.
5. Еволюція розвитку інформації.

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Розкрийте сутність інформації у внутрішньому контролі та внутрішньому аудиті.
2. Викладіть сучасні вимоги внутрішнього контролю, чим вони обумовлені.
3. Охарактеризуйте зміст єдності економічної інформації.
4. Опишіть фактори, що обумовлюють ефективність комп'ютерної обробки інформації
5. Висвітліть роль інформаційних технологій в контрольному процесі на промисловому підприємстві.
6. Розкрийте суб'єкти внутрішнього контролю та їх види.

7. Дайте характеристику діяльності наглядової ради, як суб'єкта внутрішнього контролю.
8. Охарактеризуйте правління, як суб'єкт внутрішнього контролю.
9. Дайте характеристику діяльності Ревізійної комісії підприємства, як суб'єкта внутрішнього контролю.
10. Розкрийте завдання керівника підприємства, як суб'єкта внутрішнього контролю.
11. Розкрийте роль фінансового директора, як суб'єкта внутрішнього контролю та його контрольні функції.
12. Розкрийте роль головного бухгалтера підприємства та його контрольні функції.
13. Розкрийте роль економічної служби підприємства та її контрольні функції.
14. Розкрийте роль постійно діючої інвентаризаційної комісії підприємства та її функції.
15. Охарактеризуйте служба внутрішнього аудиту, як суб'єкта внутрішнього контролю.
16. Назвіть орган який є постійно діючим органом в структурі підприємства, метою діяльності якого є здійснення контролю за господарською діяльністю шляхом проведення перевірки та надання її результатів, які свідчать про реальне фінансове становище такого підприємства.
17. Який етап проведення контролю містить вирішення контрольних задач, перевірки та узгодженість результатів їх вирішення, перевірку та узагальнення результатів контролю?
18. Хто має право другого підпису документів, повинен забезпечувати систематичний контроль за раціональним використанням наявного ресурсного потенціалу, а також збереження власності?
19. Висвітліть інформаційне забезпечення внутрішнього контролю.
20. Висвітліть мету організаційного забезпечення внутрішнього контролю.
21. Охарактеризуйте еволюційний розвиток інформації.
22. Наведіть ознаки та обґрунтуйте класифікацію економічної інформації.
23. Охарактеризуйте та області використання кожного виду інформації.

Тестові завдання

1. *Організація праці робітників контрольної служби як підфункція організації внутрішнього контролю містить:*

- а) удосконалення методів та умов нормування оплати праці і преміювання праці робітників контрольної служби;
- б) вирішення контрольних задач, перевірки та узгодженість результатів їх вирішення, їх перевірку та узагальнення результатів контролю;
- в) складання загального плану і детальної програми контролю, де визначаються: цілі, задачі і процедури ВК;
- г) заходи щодо створення системи управління контрольною службою або обґрунтування та внесення прогресивних змін у побудову й в процес функціонування існуючої системи управління;
- д) оформлення результатів контролю, оформлення актів, звітів та ін. документів, підготовку аналітичних і графічних матеріалів і пропозицій для керівництва, власників.

2. *Організація управління внутрішнього контролю як підфункція організації містить:*

- а) заходи щодо створення системи управління контрольною службою або обґрунтування та внесення прогресивних змін у побудову й в процес функціонування існуючої системи управління;
- б) розподіл контрольних функцій, задач і процедур, обов'язків та відповідальності;
- в) розстановку фахівців для виконання контрольних функцій, задач і процедур контролю;
- г) оформлення результатів контролю, оформлення актів, звітів та ін. документів, підготовку аналітичних і графічних матеріалів і пропозицій для керівництва, власників;
- д) вирішення контрольних задач, перевірки та узгодженість результатів їх вирішення, їх перевірку та узагальнення результатів контролю.

3. *Третім етапом організації контрольних процесів як підфункції організації внутрішнього контролю є:*

- а) вирішення контрольних задач, перевірки та узгодженість результатів їх вирішення, їх перевірку та узагальнення результатів контролю;
- б) удосконалення методів та умов нормування оплати праці і преміювання праці робітників контрольної служби;
- в) розподіл контрольних функцій, задач і процедур, обов'язків та відповідальності;

г) складання загального плану і детальної програми контролю, де визначаються: цілі, задачі і процедури внутрішнього контролю;

д) оформлення результатів контролю, оформлення актів, звітів та ін. документів, підготовку аналітичних і графічних матеріалів і пропозицій для керівництва, власників.

4. *Представлення інтересів акціонерів у період між проведенням загальних зборів і в межах компетенції, визначеної статутом є функцією:*

- а) комісії з оцінки;
- б) спостережної ради;
- в) ревізійної комісії;
- г) бухгалтерської служби;
- д) аудиторської служби.

5. *Скликання позачергових загальних зборів товариства, якщо правління протягом 20 днів не виконало вимогу спостережної ради про скликання таких зборів є:*

- а) функцією ревізійної комісії;
- б) функцією спостережної ради;
- в) одним із прав спостережної ради;
- г) поняттям, яке не входить до компетенції спостережної ради;
- д) одним із прав та обов'язків аудиторської служби.

6. *До функцій Правління кооперативу НЕ відноситься:*

а) здійснення попереднього розгляду усіх питань, що належать до виключної компетенції загальних зборів акціонерів, підготовку цих питань до зборів;

б) розробка і внесення на затвердження загальних зборів напрями розвитку кооперативу;

в) забезпечення збереження майна кооперативу;

г) організація проведення незалежних аудиторських перевірок діяльності кооперативу;

д) скликання загальних зборів членів кооперативу і контроль виконання прийнятих ними рішень;

7. *Вирішення питань навчання членів кооперативу, співробітництва з вітчизняними та іноземними організаціями є функцією:*

- а) спостережної ради;
- б) правління кооперативу;
- в) ревізійної комісії;
- г) керівника підприємства;
- д) аудиторської служби.

8. *Планові перевірки за підсумками фінансово-господарської діяльності товариства за рік з метою подання загальним зборам акціонерів висновків за річними звітами та балансами проводяться:*

- а) ревізійною комісією;
- б) бухгалтерською службою;
- в) аудиторською службою;
- г) спостережною радою;
- д) правлінням кооперативу.

9. *Результатом роботи ревізійної комісії є:*

- а) складання загального плану і детальної програми контролю, де визначаються: цілі, задачі і процедури ВК;
- б) скликання загальних зборів членів кооперативу і контроль виконання прийнятих ними рішень;
- в) організація проведення незалежних аудиторських перевірок діяльності кооперативу;
- г) складання висновків про достовірність показників обліку та фінансової звітності підприємства, які підписуються особами, що брали участь у перевірці;
- д) вирішення контрольних задач, перевірки та узгодженість результатів їх вирішення, їх перевірку та узагальнення результатів контролю.

10. *Координатором внутрішнього контролю, який забезпечує його злагодженість, послідовність і регулярність є:*

- а) голова ревізійної комісії;
- б) аудитор;
- в) керівник підприємства;
- г) власник підприємства;
- д) головний бухгалтер.

11. *Контроль за використанням та цільовим призначенням власних та залучених оборотних засобів в цілому по підприємству та його окремими структурними одиницями здійснює:*

- а) відділ кадрів;
- б) фінансовий відділ;
- в) маркетинговий відділ;
- г) оперативно-виробничий відділ;
- д) технічний відділ.

12. *Хто зобов'язаний забезпечувати законність, своєчасність і правильність оформлення документів, складання економічно обґрунтованих звітних калькуляцій собівартості продукції, роботи (послуг), розрахунків по*

заробітній платі працівників підприємства, правильне нарахування і перерахування платежів в держбюджет?

- а) фінансовий директор;
- б) акціонер;
- в) голова виробничого відділу;
- г) голова відділу кадрів;
- д) голова відділу маркетингу.

13. *До контрольних функцій бухгалтерії НЕ належить:*

а) своєчасний інструктаж працівників з питань бухгалтерського обліку, контролю, звітності й економічного аналізу б) здійснення контролю за своєчасним проведенням інвентаризацій грошових засобів, запасів і розрахунків, а також ревізій у підзвітних господарствах із самостійним балансом;

в) вжиття заходів до попередження недостач, розтрат та інших порушень і зловживань;

г) організація проведення незалежних аудиторських перевірок діяльності кооперативу;

д) забезпечення складання достовірної звітності на підставі первинних документів і бухгалтерських записів, надання її у відповідні органи.

14. *Характеристика інформації з точки зору її смислу, змісту – це:*

- а) семантичний аспект;
- б) синтаксичний аспект інформації;
- в) інформаційний бар'єр;
- г) кодування;
- д) інформаційна ємкість документа.

15. *Інформаційний об'єм (обсяг) документа – це:*

а) наявність інформації у особи, яка приймає управлінське рішення, робить його поінформованим;

б) кількість обліково-видавничих аркушів, кількість рядків і знаків, які містяться в документах, або доріжок на магнітній стрічці;

в) перепони, які мішають сприйняттю, передачі інформації й суттєво впливають на важливішу характеристику інформації;

г) процеси зберігання, обробки і передачі даних з метою управління підприємством або його окремими структурними підрозділами, або прийняття управлінських рішень;

д) схема потоків інформації, яка використовується в процесі управління і відображає різні процедури виконання функцій управління підприємством.

16. *Метою організаційного забезпечення внутрішнього контролю є:*

а) збереження життєздатної системи контролю на підприємстві з раціональними внутрішньою підпорядкованістю, зв'язками та координацією контрольних процесів;

б) встановлення життєздатної системи контролю на підприємстві з раціональними внутрішньою підпорядкованістю, зв'язками та координацією контрольних процесів;

в) створення або удосконалення життєздатної системи контролю на підприємстві з раціональними внутрішньою підпорядкованістю, зв'язками та координацією контрольних процесів;

г) здійснення життєздатної системи контролю на підприємстві з раціональними внутрішньою підпорядкованістю, зв'язками та координацією контрольних процесів;

д) забезпечення життєздатної системи контролю на підприємстві з раціональними внутрішньою підпорядкованістю, зв'язками та координацією контрольних процесів.

17. Скільки містить організація внутрішнього контролю основних підфункцій?

а) 4;

б) 3;

в) 2;

г) 5;

д) 6.

18. Який із етапів проведення контролю містить вирішення контрольних задач, перевірки та узгодженість результатів їх вирішення, їх перевірку та узагальнення результатів контролю?

а) підготовчий;

б) заключний;

в) основний;

г) передільний;

д) виробничий.

19. Ким визначається чисельність контрольної служби, розмір і порядок оплати контролерів в ревізійній комісії АТ?

а) Загальними зборами акціонерів;

б) Радою директорів або виконавчим органом;

в) Аудиторською фірмою у відповідності з обсягом перевірки;

г) Аудиторською Палатою України (АПУ), суспільством, клієнтом;

д) Загальними зборами акціонерів.

20. Яка із функцій не притаманна Спостережній раді (раді товариства)?

а) представляє інтереси акціонерів у період між проведенням загальних зборів і в межах компетенції, визначеної статутом;

б) скликає загальні збори членів кооперативу і контролює виконання прийнятих ними рішень;

в) контролює і регулює діяльність правління;

г) призначає та відкликає членів виконавчого органу та ревізійної комісії, якщо це право делеговано їй загальними зборами акціонерів;

д) виконує інші повноваження загальних зборів товариства за рішенням останніх з дотриманням вимог закону щодо виключної компетенції загальних зборів.

21. Складання висновків про достовірність показників обліку та фінансової звітності підприємства, які підписуються членами комісії, що брали участь у перевірці, є результатом роботи:

а) ревізійної комісії;

б) спостережної ради;

в) керівника підприємства;

г) головного бухгалтера підприємства;

д) фінансового директора підприємства.

22. Координатором внутрішнього контролю, який забезпечує його злагодженість, послідовність і регулярність є:

а) фінансовий директор підприємства;

б) правління товариства;

в) головний бухгалтер підприємства;

г) керівник підприємства;

д) працівники підприємства.

23. Хто зобов'язаний забезпечувати контроль за законністю, своєчасністю і правильністю оформлення документів, складанням економічно обґрунтованих звітних калькуляцій собівартості продукції, роботи (послуг) розрахунках по заробітній платі працівників підприємства, правильним нарахуванням і перерахуванням платежів в держбюджет, внесків на державне соціальне страхування, переведенням коштів на фінансування капітальних вкладів?

а) головний бухгалтер підприємства;

б) керівник підприємства;

в) працівники підприємства;

г) правління товариства;

д) фінансовий директор підприємства.

24. *Схема потоків інформації, яка використовується в процесі управління і відображає різні процедури виконання функцій управління підприємством, називається:*

- а) інформацією;
- б) інформаційною моделлю;
- в) інформованістю;
- г) інформаційною системою;
- д) інформаційним процесом.

25. *Інформація про емітента цінних паперів (ЦП), його ЦП та угоди з ними, яка одночасно є істотною і не є оприлюдненою та розкриття якої вплине або може вплинути на їхню ринкову ціну, це:*

- а) експрес-інформація;
- б) інтерпретація;
- в) інсайдерська інформація;
- г) комбінована інформація;
- д) текстова інформація.

26. *Координатором внутрішнього контролю, який забезпечує його злагодженість, послідовність і регулярність є:*

- а) керівник підприємства;
- б) головний бухгалтер;
- в) касир;
- г) адміністративний персонал;
- д) заступник бухгалтера

27. *Якісними ознаками інформації є:*

- а) інформаційна ємкість документа, значення експрес-інформації;
- б) кількість інформації (об'єму інформації, яка використовується в процесі управління виробництвом і міститься в документах), кодування інформації;
- в) обслуговуючий аспект, функціональний аспект інформації;
- г) семантичний аспект, синтаксичний аспект інформації;
- д) індукційний та дедукційний аспекти інформації.

28. *Встановіть відповідність між підфункціями організації ВК та сутністю цих під функцій:*

1.Організація проведення контрольних процесів	а) комплекс заходів, що спрямований на створення, впровадження та вдосконалення системи управління контрольною роботою;
---	---

2. Організація праці керівників і фахівців контрольної служби підприємства	б) визначення змісту і послідовності виконання контрольної роботи та її регламентація;
3. Організація управління ВК	в) система заходів, що забезпечує раціональне використання управлінських кадрів, які виконують контрольну роботу.

29. *Встановіть відповідність між етапами проведення контролю та їх змістом:*

1. Перший етап (підготовчий)	а) містить вирішення контрольних задач, перевірки та узгодженість результатів їх вирішення, їх перевірку та узагальнення результатів контролю;
2. Другий етап (основний)	б) передбачає: оформлення результатів контролю; оформлення актів, звітів та ін. документів; підготовку аналітичних і графічних матеріалів і пропозицій для керівництва, власників; підготовку управлінських рішень щодо удосконалення виробничих процесів, господарської діяльності, ВК та ін. і передача вихідної інформації її користувачам;
3. Третій (заключний етап)	в) містить складання загального плану і детальної програми контролю, де визначаються: цілі, задачі і процедури ВГК; об'єкти і виконавці ВК; методи та прийоми контролю; терміни проведення контролю; джерела інформації, її збір, обробка, перевірка, систематизація; вибір методики, програмного забезпечення.

30. *Встановіть відповідність між контрольними службами та метою створення і функціонування:*

1. Наглядова (або Спостережна) рада (НР)	а) здійснення чергових і позачергових перевірок. Складання підсумків та звітування їх НР та загальним зборам акціонерів;
2. Ревізійна комісія АТ	б) незалежний зовнішній контроль для захисту інтересів учасників ринку;
3. Відділ внутрішнього контролю або внутрішнього аудиту	в) своєчасне виявлення та запобігання негативних відхилень, задоволення потреб менеджерів у наданні контрольної інформації за їх функціями;
4. Аудиторська фірма	г) запобігання конфлікту інтересів. Оцінювання системи контролю за господарською діяльністю та розробка пропозицій щодо їх усунення.

31. *Встановіть відповідність між контрольними службами та ким визначаються мета створення і функціонування:*

1. Наглядова (або Спостережна) рада (НР)	а) Законом України «Про акціонерні товариства в Україні». Законом України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні»;
--	---

2. Ревізійна комісія акціонерного товариства	б) «Про акціонерні товариства в Україні»;
3. Відділ внутрішнього контролю або внутрішнього аудиту	в) Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»;
4. Аудиторська фірма	г) Радою директорів або виконавчим органом управління акціонерним товариством.

32. Встановіть відповідність між контрольними службами та суб'єктами контролю:

1. Наглядова (або Спостережна) рада (НР)	а) Голова НР, Члени НР;
2. Ревізійна комісія акціонерного товариства	б) Внутрішні аудитори знаходяться у штаті акціонерного товариства;
3. Відділ внутрішнього контролю або внутрішнього аудиту	в) ревізори знаходяться у штаті акціонерного товариства, а також сторонні ревізори (а державної служби – ревізори);
4. Аудиторська фірма	г) незалежні зовнішні аудитори аудиторських фірм.

33. Встановіть відповідність між контрольними службами та ким визначається чисельність контрольної служби, розмір і порядок оплати контролерів:

1. Наглядова (або Спостережна) рада (НР)	а) Аудиторською фірмою у відповідності з обсягом перевірки;
2. Ревізійна комісія акціонерного товариства	б) Загальними зборами власників;
3. Відділ внутрішнього контролю або внутрішнього аудиту	в) Загальними зборами акціонерів;
4. Аудиторська фірма	г) Радою директорів або виконавчим органом.

34. Встановіть відповідність між контрольними службами та компетенцією і вимоги до кваліфікації:

1. Наглядова (або Спостережна) рада (НР)	а) Законом «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», МСА.
2. Ревізійна комісія АТ	б) Професійна підготовка. Досвід роботи, у тому числі на керівних посадах. Бездоганна репутація.
3. Відділ внутрішнього контролю або внутрішнього аудиту	в) Радою директорів або виконавчим органом управління, МСА, Стандартами внутрішнього аудиту.
4. Аудиторська фірма	г) Законодавством, а також загальними зборами акціонерів.

35. Встановіть відповідність між контрольними службами та терміном повноважень контрольного органу, які встановлюються в його визначеному складі.

1. Наглядова (або Спостережна) рада (НР)	а) обираються та відкликаються загальними зборами акціонерів;
2. Ревізійна комісія акціонерного товариства	б) Радою директорів або виконавчим органом;
3. Відділ внутрішнього контролю або внутрішнього аудиту	в) Загальними зборами акціонерів;
4. Аудиторська фірма	г) директором аудиторської фірми і головним аудитором, який здійснює перевірку.

36. Встановіть відповідність між контрольними службами та відповідальністю:

1. Наглядова (або Спостережна) рада (НР)	а) перед Радою директорів або виконавчим органом за якість та своєчасність виконання своїх обов'язків, а також за перевищення своїх повноважень.
2. Ревізійна комісія акціонерного товариства	б) перед Аудиторською палатою України (АПУ), перед суспільством, перед клієнтом;
3. Відділ внутрішнього контролю або внутрішнього аудиту	в) перед загальними зборами акціонерів за якість;
4. Аудиторська фірма	г) перед загальними зборами акціонерів.

37. Встановіть відповідність між суб'єктами здійснення внутрішнього контролю та їх функціями:

1. Спостережна рада (рада товариства)	а) формування організаційної структури підприємства; визначення підпорядкованості структурних підрозділів; складання внутрішніх документів (регламентів роботи) – положень про підрозділи, посадових інструкцій працівників, розподіл повноважень і відповідальності між підрозділами; призначення на посади керівників підрозділів та надання їм повноважень; визначення кола матеріально-відповідальних осіб; встановлення порядку проходження і затвердження документів, ведення обліку та складання звітності; визначення порядку контролювання за діяльністю підприємства; визначення суб'єктів контролювання та надання їм повноважень.
2. Правління товариства (кооперативу)	б) розробляє і вносить на затвердження загальних зборів напрями розвитку кооперативу; скликає загальні збори членів кооперативу і контролює виконання прийнятих ними рішень; вносить на затвердження загальних зборів рішення про прийняття до кооперативу нових членів та припинення членства; забезпечує збереження майна кооперативу; організовує проведення незалежних аудиторських перевірок діяльності

	кооперативу; вирішує питання навчання членів кооперативу, співробітництва з вітчизняними та іноземними організаціями; делегує виконавчому директору кооперативу право на прийняття відповідних рішень з питань компетенції правління, якщо це передбачено статутом кооперативу вирішує інші питання діяльності кооперативу.
3. Ревізійна комісія підприємства	в) зобов'язаний ретельно контролювати: дотримання встановлених правил оформлення, приймання та випуску товарно-матеріальних цінностей; правильно встановлених цін, тарифів, скидок, надбавок, окладів, доплат, дотримання штатної фінансової та касової (розрахунково-платіжної) дисципліни; дотримання інструкцій, вказівок щодо порядку проведення інвентаризації та відображення результатів таких інвентаризацій в обліку; відшкодування в установлені строки дебіторської та погашення кредиторської заборгованості та інше.
4. Керівник підприємства	г) перевіряти відповідність дійсному стану речей відомостей про результати господарської діяльності акціонерних товариств, що надаються загальним збором.
5. Фінансовий директор підприємства	д) представляє інтереси акціонерів у період між проведенням загальних зборів і в межах компетенції, визначеної статутом; контролює і регулює діяльність правління; призначає та відкликає членів виконавчого органу та ревізійної комісії, якщо це право делеговано їй загальними зборами акціонерів; виконує інші повноваження загальних зборів товариства за рішенням останніх з дотриманням вимог закону щодо виключної компетенції загальних зборів.
6. Головний бухгалтер підприємства	е) зобов'язаний забезпечувати контроль за: законністю, своєчасністю і правильністю оформлення документів, складанням економічно обґрунтованих звітних калькуляцій собівартості продукції, роботи (послуг) розрахунках по заробітній платі працівників підприємства, правильним нарахуванням і перерахуванням платежів в держбюджет, внесків на державне соціальне страхування, переведенням коштів на фінансування капітальних вкладів; погашенням у встановлені терміни заборгованості банкам по кредитах.

38. Встановити відповідність між термінами та їх значенням:

1. Семантичний аспект	а) це кількість обліково-видавничих аркушів, кількість рядків і знаків, які містяться в документах, або доріжок на магнітній стрічці і т.д., якщо це машинний документ;
2. Інсайдерська інформація	б) характеристика інформації з точки зору кількості, структури, побудови повідомлень, які передаються, безвідносно до їх смислового змісту і корисні для вирішення управлінських задач;
3. Інформаційний об'єм (обсяг) документа	в) складання висновків про достовірність показників обліку та фінансової звітності підприємства, які підписуються членами комісії, що брали участь у перевірці;

4. Синтаксичний аспект інформації	г) характеристика інформації з точки зору її смислу, змісту. Для сприйняття інформації необхідно, щоб повідомлення, які передаються, відповідали тезаурусу, тобто рівню знань отримувача інформації;
5. Результат роботи ревізійної комісії	д) це інформація про емітента цінних паперів (ЦП), його ЦП та угоди з ними, яка одночасно є істотною і не є оприлюдненою та розкриття якої вплине або може вплинути на їхню ринкову ціну.

39. *Необхідно встановити відповідність між визначеннями та їх значеннями відповідно:*

1. Інформація	а) схема потоків інформації, яка використовується в процесі управління і відображає різні процедури виконання функцій управління підприємством;
2. Інформованість	б) наявність інформації у особи, яка приймає управлінське рішення, робить його поінформованим;
3. Інформаційна модель	в) відомості, знання, повідомлення, які містять елементи новизни для їх отримувача чи користувача в процесі прийняття ними управлінських рішень;
4. Інформаційна система	г) перепони, які мішають сприйняттю, передачі інформації й суттєво впливають на важливішу характеристику інформації – повноту відомостей, які передаються;
5. Інформаційний бар'єр	д) система збору, зберігання, накопичення, пошуку та передачі даних, які використовуються в системі управління;
6. Інформаційний об'єм (обсяг) документа	е) реальна кількість інформації, яка вкладена в документ. Вона визначається підрахунком дискрипторів – слів і словосполучень, які мають визначений смисл (на відміну від службових слів);
7. Інформаційна ємкість документа	ж) кількість обліково-видавничих аркушів, кількість рядків і знаків, які містяться в документах, або доріжок на магнітній стрічці і т.д., якщо це машинний документ.

Необхідно продовжити твердження:

1. «Мета ВК це ... раціональне використання ресурсів підприємства ...».
«Спостережна рада (Рада товариства) формується ... з числа акціонерів ...».

2. «Діяльність кооперативу, товариства ґрунтується на засадах ... вільного господарського функціонування в умовах ринкової економіки ...».

3. «Ревізійна комісія є постійно діючим органом в структурі підприємства, метою діяльності якого є ... здійснення контролю за господарською діяльністю шляхом проведення перевірки та надання її

результатів, які свідчать про реальне фінансове становище такого підприємства ...».

4. Директор, затверджуючи посадові інструкції відповідних працівників, встановлює кожній особі, ланці апарату управління ... коло контрольованих питань ...».

5. Фінансовий відділ займається ... прогнозуванням результатів господарської діяльності, питаннями покращення використання основних і оборотних засобів, виявлення й мобілізації внутрішньогосподарських резервів й додаткових джерел фінансування ...».

6. «Головний бухгалтер має право другого підпису документів, повинен забезпечувати систематичний контроль за ... раціональним використанням наявного ресурсного потенціалу, а також збереження власності ...».

7. «Інформація – це ... відомості, знання, повідомлення, які містять елементи новизни для їх отримувача чи користувача в процесі прийняття ними управлінських рішень ...».

8. «Семантичний аспект – це ... характеристика інформації з точки зору її смислу, змісту ...».

9. «Синтаксичний аспект інформації – це ... характеристика інформації з точки зору кількості, структури, побудови повідомлень, які передаються, безвідносно до їх смислового змісту і корисні для вирішення управлінських задач ...».

10. «Для виконання функцій ... наділяється правами: вимагати у правління скликання позачергових зборів акціонерів; скликати позачергові загальні збори товариства, якщо правління протягом 20 днів не виконало вимогу спостережної ради про скликання таких зборів; вимагати перевірки ревізійною комісією фінансово-господарської діяльності правління».

11. «Ревізійна комісія згідно з принципами корпоративного управління повинна здійснювати оперативний контроль за господарською діяльністю товариства шляхом проведення ... перевірок».

12. «... – наявність інформації у особи, яка приймає управлінські рішення, робить його поінформованим».

13. «Якісними ознаками інформації є: ... - характеристика інформації з точки зору її смислу, змісту. Для сприйняття інформації необхідно, щоб повідомлення, які передаються, відповідали тезаурусу, тобто рівню знань отримувача інформації».

14. «Інформаційні потоки диференціюються (розподіляються) на ... види».

Практичні завдання

Завдання 5.1

Необхідно: розробити посадову інструкцію головного бухгалтера Вашого навчального закладу (вимоги, права, обов'язки, відповідальність), враховуючи специфіку діяльності та законодавчі вимоги.

Завдання 5.2

Необхідно: розробити посадову інструкцію фінансового директора промислового підприємства (вимоги, права, обов'язки, відповідальність), враховуючи специфіку діяльності та законодавчі вимоги.

Завдання 5.3

Необхідно: розробити посадову інструкцію директора промислового підприємства (основний вид діяльності – виробництво меблів) (вимоги, права, обов'язки, відповідальність), враховуючи специфіку діяльності та законодавчі вимоги.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

ТЕМА 6.

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ СТАТУТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Після вивчення теми 6 студент повинен знати:

- мету та особливості організації внутрішнього контролю дотримання статуту підприємства;
- особливості ліцензійних умов та контроль діяльності, що підлягає ліцензуванню;
- особливості організації контролю зареєстрованого (пайового), вилученого та неоплаченого капіталу;
- особливості організації контролю додаткового та резервного капіталу;
- особливості організації контролю нерозподілених прибутків (непокритих збитків);

Після вивчення теми 6 студент повинен уміти:

- застосовувати способи та процедури при контролі дотримання статутної діяльності;
- оперувати нормативно-правовими документами при перевірці дотримання ліцензійних умов;
- окреслювати та застосовувати контрольні процедури при перевірці обсягів зареєстрованого (статутного) капіталу, вилученого і неоплаченого, додаткового та резервного капіталу;

Термінологічний словник

Ліцензійні умови – це особливі вимоги, які встановлює держава до здійснення господарської діяльності тих видів, які істотно впливають на інтереси, життя та здоров'я громадян, стан навколишнього природного середовища, безпеку держави.

Мета внутрішнього контролю прибутків (непокритих збитків) – підтвердження обліково-звітних даних щодо сум нерозподілених прибутків (непокритих збитків) поточного та минулого років, а також використання прибутку в поточному році.

Статут – це основний організаційно-правовий документ підприємства, в якому визначено цілі діяльності, завдання, права та обов'язки засновників та управлінського персоналу; власність підприємства, його землекористування; виробнича та фінансово-господарська діяльність підприємства; організація, оплата та дисципліна праці; розподіл валової продукції та доходів, а також органи управління і контролю підприємства.

Зареєстрований (пайовий) капітал – це один із основних показників, що характеризує розміри зареєстрованих внесків засновників, учасників у діяльність створеного ними підприємства.

Неоплачений капітал – це частка капіталу, яка на дату реєстрації підприємства заявлена, але фактично ще не внесена засновниками.

Вилучений капітал – вартість акцій власної емісії у разі викупу їх у акціонерів, і які на певний момент залишаються нерозміщеними.

Пайовий капітал – це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для здійснення його фінансово-господарської діяльності.

Капітал в дооцінках – відображається сума дооцінки необоротних активів та фінансових інвестицій за виключенням уцінки раніше дооцінених об'єктів, яка списується на зменшення капіталу в дооцінках.

Додатковий капітал – вартість емісійного доходу, тобто доходу, одержаного з різниці в ціні від первісного розміщення акцій власної емісії, якщо ціни продажу перевищують номінальну вартість акцій; додаткових внесків учасників, незареєстрованих у статутних документах; накопичених курсових різниць; безоплатного одержання необоротних активів; іншого додаткового капіталу.

Резервний капітал – це створені відповідно до чинного законодавства чи статутних документів резерви за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

Нерозподілений прибуток – це прибуток, одержаний у результаті фінансово-господарської діяльності підприємства, зменшений на суму прибутку, використаного у звітному році, включаючи нарахування податку на прибуток.

Вивчаючи цю тему, необхідно знати, хто виступає суб'єктами при організації контролю статутної діяльності та які їхні функціональні обов'язки. До них відносяться (рис. 6.1). До повноважень кожного з суб'єктів входить набір визначених контрольних функцій, які мають бути закріплені у відповідних внутрішніх розпорядчих документах з ціллю забезпечення своєчасного та належного виконання суб'єктами контролю своїх обов'язків. В першу чергу, контролери мають здійснити перевірку дотримання положень статуту підприємства, його реєстрації, відповідність та необхідність внесення тих чи інших відмінностей від встановленого зразка статуту.

При перевірці, важливо звернути увагу на наявність виду діяльності підприємства, що підлягає ліцензуванню та відповідно наявність належного зразка ліцензії. Згідно із Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» ліцензуванню підлягають 59 видів господарської діяльності (додаток И), перелік органів, які здійснюють ліцензування наведено в додатку К.

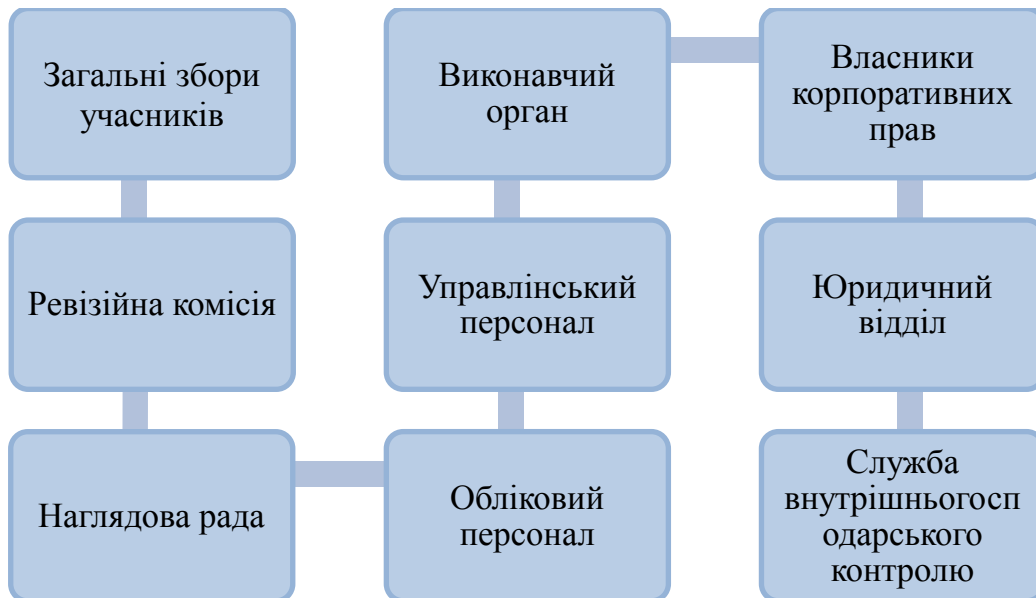

Рис. 6.1. Суб'єкти, які здійснюють контроль статутної діяльності

При перевірці, слід звернути особливу увагу на ліцензійні умови, які містять кваліфікаційні вимоги до суб'єктів підприємницької діяльності –

фізичних осіб та їхніх працівників, а також юридичних осіб; технологічні та технічні вимоги до будівель, приміщень, обладнання та інших засобів; вимоги до організації діяльності, а також інші спеціальні вимоги залежно від виду діяльності що підлягає ліцензуванню. Важливо знати, що контроль за дотриманням ліцензійних умов з боку ліцензіатів має право здійснювати лише орган ліцензування, який видав ліцензію, Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва, а також територіальні органи органу ліцензування та Держпідприємництва. При цьому, жодні інші органи влади не мають права перевіряти дотримання ліцензійних умов, якщо цього не передбачає спеціальний закон. Тобто, *основним завданням внутрішнього контролю ліцензування діяльності* є попередня перевірка дотримання зазначених умов ліцензування з метою запобігання негативних наслідків перевірки ліцензіатами, і як наслідок уникнення сплати штрафів та санкцій або й остаточної втрати такої ліцензії.

Потрібно знати, що об'єктами внутрішнього контролю зареєстрованого (пайового) капіталу являються господарські операції, відображення яких в системі обліку за допомогою рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал». При цьому слід дотримуватися основного завдання, яке стоїть перед контролерами – підтвердити повноту та правомірність записів за дебетом і кредитом цього рахунку та реальність розрахованого за ним сальдо. При цьому в процесі перевірки потрібно звернути увагу на такі питання:

- чи дотримуються законодавчі вимоги щодо розміру статутного капіталу підприємства, складу його учасників та величини їх вкладу;
- чи виконуються зобов'язання учасників за внесками до статутного капітал, а також зобов'язання підприємствами перед учасниками;
- чи реальною є оцінка майна, переданого засновниками у рахунок погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу;
- чи законними є наявні зміни розміру статутного капіталу підприємства.

Для того щоб перевірити правильність відображення зареєстрованого (пайового) капіталу потрібно зіставити його величину зафіксовану в установчих документах (статут, засновницький договір) із даними звітності («Зареєстрований (пайовий) капітал» – р. 1400 Балансу (Звіту про фінансовий стан) та гр. 3 Звіту про власний капітал) та бухгалтерських реєстрів (сальдо за кредитом рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»).

Найбільш поширеним *прийомом у внутрішньому контролі власного капіталу є інвентаризація* – перевірка виникнення та погашення заборгованості здійснюється за відповідними особовими рахунками аналітичного обліку засновників (акціонерів, учасників) підприємства. За результатами здійсненої інвентаризації контролери встановлюють терміни виникнення заборгованості засновників (акціонерів, учасників) та обґрунтованість сум заборгованості. Для визначення реальної вартості зареєстрованого капіталу ревізорам потрібно знайти різницю залишків за рахунками 40 і 46, при цьому сальдо на рахунок 40 має відповідати розміру зареєстрованого капіталу, який вказаний в установчих документах підприємства.

Далі в процесі перевірки контролерам слід звернути увагу на дотримання порядку оцінки вкладів, що визначені в установчих документах підприємства. Для цього потрібно зіставити інформацію виписок банку, прибуткових касових ордерів, актів приймання-передачі майна, Журналу № 7, статуту (установчого договору), а також даних інвентаризації, що дасть змогу з'ясувати реальність внесків окремих учасників та справедливої вартості майна переданого підприємству у вигляді внесків засновників.

Пам'ятайте, що ретельної перевірки потребують також господарські операції зі зміни розміру зареєстрованого (пайового) капіталу. Будь-які зміни мають фіксуватися лише після перереєстрації його установчих документів в законодавчо встановлені терміни.

Що стосується *контролю вилученого капіталу* акціонерних товариств, який утворюється внаслідок викупу власних акцій (часток) у акціонерів з метою їх перепродажу, анулювання (зменшення статутного капіталу) то він здійснюється за даними рахунку 45 «Вилучений капітал». Перевіряючим необхідно перевірити наявність викуплених акцій і їхню відповідність даним системи обліку, встановити дотримання чинного законодавства за операціями, які пов'язані з вилученням акцій, вкладів, паїв тощо, а також правильність відображення таких господарських операцій у фінансовій звітності підприємства.

Контроль неоплаченого капіталу, що являє собою суму заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу здійснюють за даними рахунку 46 «Неоплачений капітал». Перевіряючим необхідно перевірити, чи по дебету рахунка відображається засновників (учасників) господарського товариства за внесками до статутного капіталу підприємства, а за кредитом – погашення заборгованості за внесками до зареєстрованого капіталу підприємства.

При перевірці власного капіталу важливо звернути увагу на додатковий капітал. *Основними завданнями внутрішнього контролю додаткового капіталу є:* перевірка правильності визначення його величини; обґрунтованості його формування та розподілу; правильності відображення цих подій у системі бухгалтерського обліку та звітності підприємства.

Для перевірки достовірності операцій, пов'язаних із формуванням та скороченням додаткового капіталу використовується облікова інформація, що відображена за відповідними субрахунками рахунку 42 «Додатковий капітал». При цьому, фінансовий результат (прибуток або збиток) від продажу, випуску або анулювання інструментів власного капіталу відстежують за даними субрахунку 421 «Емісійний дохід». Перевіряючим необхідно звернути увагу на наявність викуплених акцій, законність і доцільність викупу та продажу акцій, та проаналізувати ефективність їхнього продажу.

Особливої уваги в процесі контролю потребують господарські операції зі утворення та використання *резервного капіталу* підприємства. Що передбачає перевірку законності його створення відповідно до чинного нормативного законодавства та установчих документів, але не менше 25 % зареєстрованого капіталу. Важливо врахувати при перевірці, що розмір щорічних відрахувань на поповнення резервного капіталу передбачається установчими документами та здійснюється за рахунок чистого прибутку, але не менше 5 % його загальної вартості.

Ще одним елементом перевірки, є вивчення джерел утворення та використання резервного капіталу, які слід перевіряти за їх видами та напрямками використання, що відображаються в аналітичному обліку.

Перевіряючим необхідно пам'ятати, що поповнення до цього капіталу може здійснюватись за рахунок нерозподіленого прибутку або додаткового капіталу (у бухгалтерському обліку записи за кредитом рахунку 43 «Резервний капітал» і дебетом 42 або 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» відповідно) та, як правило, використовується він на додаткові заходи для поповнення статутного капіталу або покриття покритих збитків (записи за дебетом рахунку 43 і за кредитом рахунків 40 або 44). При цьому, тотожність підсумків у бухгалтерських регістрах (сальдо за кредитом рахунків 42, 43) і даних звітності (відповідно «Додатковий вкладений капітал» – р. 1410 Балансу, «Резервний капітал» – р. 1415 Звіту про

фінансовий стан (Баланс) та граф 5, 6, 7 Звіту про власний капітал) підтверджує відсутність помилок на даній ділянці обліку.

Метою внутрішнього контролю прибутків (непокритих збитків) являється підтвердження даних обліку щодо сум нерозподілених прибутків (непокритих збитків) поточного та минулого років, а також використання прибутку у поточному періоді.

Головне на що перевіряючі звертають увагу, це правильність списаного за бухгалтерською довідкою-розрахунком фінансового результату від основної та іншої операційної діяльності, фінансової, інвестиційної та надзвичайних подій, а саме: правомірність бухгалтерського запису з дебету рахунка 79 «Фінансові результати» в кредит субрахунка 441 «Прибуток нерозподілений» – на суму прибутку, та з дебету субрахунка 442 «Непокриті збитки» в кредит рахунка 79 «Фінансові результати діяльності». Водночас перевіряють списання суми непокритих збитків, яке може здійснюватись за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного або додаткового капіталу. При цьому, вивчають причини утворення таких збитків і законність їхнього списання за рахунок відповідного джерела покриття.

При цьому у Журналі № 7 та відомості аналітичних даних рахунку 44 №7.2 аналізують зроблені бухгалтерські записи за дебетом 443 і кредитом різних рахунків залежно від напрямку використання прибутку: рахунку 40 – використання на поповнення зареєстрованого капіталу; рахунок 41 – використання на поповнення капіталу в дооцінках; рахунку 43 – використання на поповнення резервного капіталу; рахунку 67 «Розрахунки з учасниками» – розподіл на дивіденди тощо.

Особливої уваги контролерів потребують можливі випадки виправлення помилок за минулий період, які виявлені в поточному році. Виправлення помилок, які відносяться до попередніх періодів, потребує повторного відображення відповідної порівняльної інформації у фінансовій звітності. У зв'язку з чим перевіряючим варто звернути увагу на зміст виявлених помилок та правомірність коригуючих записів, які були здійснені для виправлення.

Рекомендована література: 44-49; 53; 62; 65; 82; 101.

Питання для самоконтролю

1. Організація контролю дотримання статуту та ліцензування діяльності підприємства.

2. Організація контролю зареєстрованого (пайового), вилученого і неоплаченого капіталу.
3. Організація контролю додаткового та резервного капіталу.
4. Організація контролю нерозподілених прибутків (непокритих збитків).

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Еволюція розвитку поняття «капітал».
2. Нормативне регулювання власного капіталу.
3. Організаційна модель внутрішнього контролю власного капіталу підприємства.
4. Проблеми ліцензування господарської діяльності в Україні.

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Назвіть основних суб'єктів контролю статутної діяльності.
2. Висвітліть завдання, об'єкти та джерела проведення контролю статутної діяльності і власного капіталу.
3. Висвітліть методичні прийоми та напрямки проведення контролю статутної діяльності і власного капіталу.
4. Розкрийте порядок інвентаризації зареєстрованого (пайового) капіталу.
5. Розкрийте організацію та методику контролю додаткового та резервного капіталу.
6. Розкрийте організацію та методику контролю вилученого і неоплаченого капіталу.
7. Розкрийте організація контролю нерозподілених прибутків (непокритих збитків).
8. Яку санкцію можна використовувати згідно із податковим кодексом України щодо підприємців, які провадять господарську діяльність, що підлягає ліцензуванню, без відповідної ліцензії?
9. Розкрийте особливості ліцензійних умов.
10. Назвіть суб'єктів ліцензування.
11. Опишіть процес отримання ліцензії на здійснення господарської діяльності, яка підлягає ліцензуванню.
12. Перелічіть види діяльності, яка підлягає ліцензуванню.

Тестові завдання

1. *До об'єктів контролю власного капіталу належить:*

- а) пайовий капітал;
- б) положення про підприємство;
- в) реєстри аналітичного і синтетичного обліку;
- г) аналітичне групування;
- д) документальний прийом перевірки.

2. *До джерел інформації щодо власного капіталу належить:*

- а) статутний капітал;
- б) резервний капітал;
- в) слідчо-юридичне обґрунтування;
- г) положення про підприємство;
- д) дослідження документів за змістом і формою.

3. *До методичних прийомів контролю щодо власного капіталу належить:*

- а) економічний аналіз;
- б) контроль за виконанням прийнятих рішень;
- в) слідчо-юридичне обґрунтування;
- г) документування результатів проміжного контролю;
- д) аналітичне групування.

4. *Статутний капітал в межах організаційної моделі контролю власного капіталу відноситься до:*

- а) джерел інформації;
- б) суб'єктів контролю;
- в) методичних прийомів контролю;
- г) об'єктів контролю;
- д) методичних прийомів узагальнення результатів.

5. *Планову перевірку дотримання ліцензійних умов згідно закону можна проводити не частіше ніж раз:*

- а) на квартал;
- б) на рік;
- в) на два роки;
- г) на п'ять років;
- д) дане поняття не регламентується законом.

6. *За проведення діяльності без ліцензії, під час якої було отримано дохід у великому розмірі, можуть притягнути до такого виду відповідальності:*

- а) професійної;

- б) до штрафних санкцій;
- в) цивільно-правової;
- г) кримінальної;
- д) адміністративної.

7. *Об'єктами внутрішнього контролю зареєстрованого (пайового) капіталу є операції, відображення яких в обліку відбувається на рахунку:*

- а) 40;
- б) 41;
- в) 42;
- г) 43;
- д) 46.

8. *На суму оголошеного зареєстрованого капіталу у бухгалтерському обліку повинен бути зроблений запис:*

- а) Дт 46 Кт 40;
- б) Дт 28 Кт 46;
- в) Дт 40 Кт 46;
- г) Дт 44 Кт 40;
- д) Дт 28 Кт 40.

9. *Для встановлення реальної вартості зареєстрованого капіталу ревізорам слід знайти різницю залишків за рахунками:*

- а) класу 1;
- б) 41, 42, 43;
- в) класу 4;
- г) 40 і 46;
- д) класу 2.

10. *Шляхом зіставлення інформації яких документів з'ясовуються реальність внесків окремих учасників?*

- а) журналу №7, журналу №6;
- б) журналу №7, прибуткового касовий ордеру, засновницьких документів;
- в) журналу №4, накладної;
- г) видаткового касового ордеру, журналу №1;
- д) журналу №5, засновницьких документів.

11. *Чисті активи дорівнюють:*

- а) Необоротні активи – Оборотні активи – Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання і забезпечення;

б) Необоротні активи + Оборотні активи – Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання і забезпечення;

в) Необоротні активи + Оборотні активи + Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання і забезпечення;

г) Необоротні активи + Довгострокові зобов'язання;

д) Оборотні активи + Поточні зобов'язання і забезпечення.

12. *Контроль вилученого капіталу акціонерних товариств, що утворюється внаслідок викупу власних акцій проводять за даними рахунку:*

а) 41;

б) 43;

в) 44;

г) 45;

д) 47.

13. *Розмір резервного капіталу згідно законодавства не має бути менший ніж:*

а) 25%;

б) 30%;

в) 10%;

г) 50%;

д) 1%.

14. *Фінансовий результат (прибуток або збиток) від продажу, випуску або анулювання інструментів власного капіталу відслідковують за даними субрахунку:*

а) 311;

б) 401;

в) 423;

г) 451;

д) 461.

15. *Перевірку правильності ведення обліку використання прибутку у звітному періоді здійснюють за даними субрахунку:*

а) 701;

б) 301;

в) 401;

г) 443;

д) 442.

16. *Скільки є суб'єктів, які здійснюють контроль та мають функціональні обов'язки?*

а) 5;

- б) 8;
- в) 6;
- г) 9;
- д) 7.

17. До повноважень кожного з суб'єктів входить набір визначених ..., що повинні бути закріплені у відповідних внутрішніх розпорядчих документах з метою забезпечення своєчасного на належного виконання суб'єктами контролю своїх обов'язків:

- а) контрольних дій;
- б) контрольних прийомів;
- в) контрольних функцій;
- г) методів;
- д) способів.

18. Ким затверджується Статут підприємства?

- а) Наглядовою радою;
- б) Загальними зборами засновників підприємства;
- в) Виконавчим органом;
- г) Юридичним відділом;
- д) Управлінським персоналом.

19. Скільки видів господарської діяльності відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» підлягають ліцензуванню?

- а) 49 видів;
- б) 56 видів;
- в) 59 видів;
- г) 46 видів;
- д) 95 видів.

20. В чому полягає суть ліцензійних умов?

а) держава встановлює особливі вимоги до провадження господарської діяльності тих видів, які істотно впливають на інтереси, життя та здоров'я громадян, стан навколишнього природного середовища, безпеку держави;

б) держава не встановлює особливих вимог до провадження господарської діяльності тих видів, які істотно впливають на інтереси, життя та здоров'я громадян, стан навколишнього природного середовища, безпеку держави;

в) держава не встановлює особливі вимоги до провадження господарської діяльності тих видів, які неістотно впливають на інтереси,

життя та здоров'я громадян, стан навколишнього природного середовища, безпеку держави;

г) держава встановлює особливі вимоги до провадження господарської діяльності тих видів, які неістотно впливають на інтереси, життя та здоров'я громадян, стан навколишнього природного середовища, безпеку держави;

д) відповідь б) і в) правильні.

21. *У скількох примірниках складається акт за результатами перевірки?*

а) в одному;

б) у двох;

в) у трьох;

г) в чотирьох;

д) в п'ятьох.

22. *У разі виявлення порушень ліцензійних умов, орган, який здійснив перевірку, не пізніше ніж за ... робочих днів від дати складання акту перевірки видає розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов:*

а) 10;

б) 14;

в) 21;

г) 15;

д) 30.

23. *Який із принципів не належить основним принципам державної політики у сфері ліцензування згідно Закону України «Про ліцензування господарської діяльності» (ст. 3):*

а) забезпечення рівності прав, законних інтересів усіх суб'єктів господарювання;

б) встановлення різних переліків видів господарської діяльності, що не підлягають ліцензуванню;

в) захист прав, законних інтересів, життя та здоров'я громадян, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави;

г) встановлення єдиного порядку ліцензування видів господарської діяльності на території України та визначення його особливостей для окремих видів господарської діяльності, що зумовлені специфікою їх провадження, у законах, що регулюють відносини у відповідній сфері;

д) запровадження ліцензування окремого виду господарської діяльності у разі недостатності інших засобів державного регулювання господарської діяльності, визначених відповідним законом.

24. На якому рахунку відбувається відображення в обліку операцій, які є об'єктами внутрішньогосподарського контролю статутного капіталу?

- а) 42 «Додатковий капітал»;
- б) 46 «Неоплачений капітал»;
- в) 43 «Резервний капітал»;
- г) 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»;
- д) 45 «Вилучений капітал».

25. Розрахунок чистих активів товариства (визначення вартості чистих активів товариства) проводиться за формулою:

а) Чисті активи = Необоротні активи (розділ 1 балансу) + Оборотні активи (розділ 2 балансу) + Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання і забезпечення;

б) Чисті активи = Необоротні активи (розділ 1 балансу) + Оборотні активи (розділ 2 балансу) + Довгострокові зобов'язання – Поточні зобов'язання і забезпечення;

в) Чисті активи = Необоротні активи (розділ 1 балансу) + Оборотні активи (розділ 2 балансу) – Довгострокові зобов'язання – Поточні зобов'язання і забезпечення;

г) Чисті активи = Необоротні активи (розділ 1 балансу) + Оборотні активи (розділ 2 балансу) – Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання і забезпечення;

д) Чисті активи = Необоротні активи (розділ 1 балансу) – Оборотні активи (розділ 2 балансу) + Довгострокові зобов'язання – Поточні зобов'язання і забезпечення.

26. Виберіть один із варіантів відповідей, де викуп власних акцій (часток) у акціонерів з метою їх перепродажу, анулювання (зменшення статутного капіталу) не є необхідним для того, щоб:

- а) підтримати сприятливу кон'юнктуру для акцій підприємства;
- б) збільшити дохід підприємства на кожному акцію;
- в) запобігти захопленню контрольного пакета акцій іншими інвесторами;
- г) не запобігати захопленню контрольного пакета акцій іншими інвесторами;
- д) мати в наявності акції для розподілу їх серед своїх робітників і службовців.

27. Внутрішній контроль додаткового капіталу передбачає:

- а) перевірку правильності визначення його величини;

- б) обґрунтованості його формування та розподілу;
- в) правильності відображення цих подій у бухгалтерському обліку та звітності підприємства;
- г) відповідь а) і в) правильні;
- д) відповідь а), б) і в) правильні.

28. Метою внутрішнього контролю прибутків є підтвердження обліково-звітних даних щодо сум ... поточного та минулого років, а також використання прибутку в поточному році:

- а) вилученого капіталу;
- б) неоплаченого капіталу;
- в) додаткового капіталу;
- г) резервного капіталу.
- д) нерозподілених прибутків (непокритих збитків).

29. Який орган ліцензування відповідає за діяльність у сфері телекомунікацій?

- а) НКЦПФР;
- б) НКРЗІ;
- в) Нацкомфінпослуг;
- г) НКРЕКП;
- д) ДСНС.

30. У якому журналі аналізують зроблені записи за дебетом 443 і кредитом різних рахунків залежно від напрямку використання прибутку?

- а) 6;
- б) 3;
- в) 5;
- г) 4;
- д) 7.

31. Встановіть відповідність між об'єктами контролю, джерелами інформації, методичними прийомами контролю, методичними прийомами узагальнення результатів та прикладами, які відносяться до них:

1. Об'єкти контролю	а) документування результатів проміжного контролю, аналітичне групування, слідчо-юридичне обґрунтування, систематичне групування недоліків в акті комплексної ревізії, прийняття рішень за результатами контролю і ревізії, контроль за виконанням прийнятих рішень;
2. Джерела інформації	б) статутний капітал, пайовий капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілені прибутки (непокриті збитки), вилучений капітал, неоплачений капітал, фонди спеціального призначення, бухгалтерський облік і звітність;

3. Методичні прийоми контролю	в) органоідентичні, розрахунково-аналітичні, документальні;
4. Методичні прийоми узагальнення результатів	г) положення про підприємство, первинна документація власного капіталу, реєстри аналітичного і синтетичного обліку, звітність за операціями з власним капіталом.

32. *Встановіть відповідність між джерелами щодо ліцензування та статтею або номером даного джерела:*

1. Цивільний Кодекс України	а) № 93 від 11 лютого 2016 р.;
2. Господарський Кодекс України	б) від 1 червня 2015 р.;
3. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»	в) затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 609 від 5 серпня 2015 р.;
4. Порядок формування, ведення і користування відомостями ліцензійного реєстру та подання їх до Єдиного ліцензійного реєстру	г) ч. 3 ст. 91;
5. Перелік органів ліцензування	д) затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 1658 від 8 листопада 2000 р.;
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про бланки ліцензії єдиного зразка для певних видів господарської діяльності»	е) ст. 14; ч. 3 ст. 43.; ч. 6 ст. 128.

33. *Встановіть відповідність між рахунками та їхніми назвами:*

1. 40	а) «Додатковий капітал»;
2. 46	б) «Зареєстрований (пайовий) капітал»;
3. 45	в) «Вилучений капітал»;
4. 42	г) «Неоплачений капітал».

34. *Встановіть відповідність між номерами рахунків та їхніми назвами:*

1. 421	А) «Інший вкладений капітал»;
2. 422	Б) «Безоплатно одержані необоротні активи»;
3. 423	В) «Накопичені курсові різниці»;
4. 424	Г) «Емісійний дохід»;
5. 425	Д) «Інший додатковий капітал».

35. *Встановіть відповідність між рахунками та їхніми назвами:*

Номер рахунку	Назва рахунку
1. 441	а) «Фінансові результати»;
2. 442	б) «Прибуток нерозподілений»;

3. 443	в) «Непокриті збитки»;
4. 79	г) «Розрахунки з учасниками»;
5. 67	д) «Прибуток, використаний у звітному періоді».

36. Встановіть відповідність між найменуванням органу ліцензування та видом господарської діяльності:

1. Нацкомфінпослуг	а) діяльність у галузі телебачення і радіомовлення;
2. НКЦПФР	б) освітня діяльність закладів освіти;
3. Національна рада з питань телебачення і радіомовлення	в) діяльність у сфері використання ядерної енергії;
4. Держатомрегулювання	г) надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів);
5. МОН, обласні, Київська міська держадміністрації	д) професійна діяльність на ринку цінних паперів.

36. Встановіть відповідність між найменуванням органу ліцензування та видом господарської діяльності:

1. ДФС	а) надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису) та технічного захисту інформації за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України;
2. НКРЗІ	б) діяльність у сфері телекомунікацій;
3. Адміністрація Держспецзв'язку	в) виробництво лікарських засобів, оптова та роздрібна торгівля лікарськими засобами, імпорт лікарських засобів;
4. Держархбуд-інспекція	г) будівництво об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми та значними наслідками);
5. Держлікслужба	д) виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами.

37. Встановіть відповідність між найменуванням органу ліцензування та видом господарської діяльності:

1. МВС	а) надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України;
2. Держпраці	б) медична практика; діяльність банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим МОЗ;
3. ДСНС	в) виробництво та ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боеприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду торгівля вогнепальною зброєю невійськового призначення та боеприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і

	швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; виробництво спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продаж; охоронна діяльність;
4. Мінприроди	г) виробництво особливо небезпечних хімічних речовин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, поводження з небезпечними відходами. Не підлягає ліцензуванню зберігання (накопичення) суб'єктом господарювання утворених ним небезпечних відходів, якщо протягом року з дня утворення небезпечні відходи передаються суб'єктам господарювання, що мають ліцензію на поводження з небезпечними відходами;
5. МОЗ	д) виробництво вибухових матеріалів промислового призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України;

38. *Встановіть відповідність між найменуванням органу ліцензування та видом господарської діяльності:*

1. Держпродспоживслужба	а) діяльність, пов'язана з розробленням, виготовленням, постачанням спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації (критерії належності та перелік технічних засобів негласного отримання інформації визначаються Кабінетом Міністрів України за поданням СБУ);
2. Мінфін	б) випуск та проведення лотерей;
3. Мінсоцполітики	в) посередництво у працевлаштуванні за кордоном;
4. Держрибагентство	г) ветеринарна практика; виробництво ветеринарних препаратів;
5. СБУ	д) промисловий вилов водних біоресурсів за межами юрисдикції України.

39. *Встановіть відповідність між найменуванням органу ліцензування та видом господарської діяльності:*

1. Укртрансбезпека	а) перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів повітряним транспортом;
2. Державіаслужба	б) діяльність у сфері електроенергетики, крім діяльності з постачання електричної енергії за нерегульованим тарифом (постачання незалежним електропостачальником); транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом; транспортування та розподіл природного газу, газу (метану) вугільних родовищ, його зберігання в обсягах, що перевищують рівень, встановлений ліцензійними умовами, та постачання, крім постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за нерегульованим тарифом;

3. Мінеконом-розвитку	в) перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів автомобільним, залізничним транспортом, міжнародні перевезення пасажирів та вантажів автомобільним транспортом;
4. Мінеконом-розвитку, обласні, Київська міська держадміністрації	г) імпорт, експорт спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, алкогольних напоїв; імпорт, експорт тютюнових виробів; турсервісна діяльність;
5. НКРЕКП	д) зовнішньоекономічна діяльність.

Необхідно продовжити твердження:

1. «Суть ліцензійних умов полягає в тому, ... що держава встановлює особливі вимоги до провадження господарської діяльності тих видів, які істотно впливають на інтереси, життя та здоров'я громадян ...».
2. «Закон встановлює, що планову перевірку можна проводити не частіше ніж ... раз на рік ...».
3. «Для контролю правильності відображення статутного капіталу зіставляють його величину зафіксовану в ... установчих документах, із даними звітності ...».
4. «Розмір щорічних відрахувань на поповнення резервного капіталу передбачається ... установчими документами та здійснюється за рахунок чистого прибутку, але не менше 5 % його загальної вартості ...».
5. «Метою внутрішнього контролю прибутків (непокритих збитків) є підтвердження обліково-звітних даних ... щодо сум нерозподілених прибутків (непокритих збитків) поточного та минулого років ...».
6. «Організація контролю статуту включає ..., які здійснюють контроль та мають функціональні обов'язки».
7. «Перевірка виникнення та погашення заборгованості здійснюється за відповідними особовими рахунками аналітичного обліку засновників (акціонерів, учасників) підприємства здійснюється із застосуванням такого прийому контролю як ...».
8. «Статут затверджується Загальними зборами засновників підприємства та реєструється в ...».
9. «Суть ... полягає в тому, що держава встановлює особливі вимоги до провадження господарської діяльності тих видів, які істотно впливають на інтереси, життя та здоров'я громадян, стан навколишнього природного середовища, безпеку держави».
10. «Забезпечення рівності прав, законних інтересів усіх суб'єктів господарювання, це ...».

11. «Об'єктами внутрішнього контролю зареєстрованого капіталу є операції, відображення яких в обліку відбувається на рахунку ...».

12. «По мірі надходження внесків до зареєстрованого капіталу дебетують рахунки відповідних активів і кредитують ...».

13. «У разі перевищення вартості «Зареєстрованого (пайового) капіталу» над величиною вартості чистих активів товариство має здійснити ... свого зареєстрованого капіталу в установленому порядку до величини чистих активів, однак в результаті такого ... зареєстрований капітал не повинен стати менше нормативної величини, визначеної законодавством на момент реєстрації товариства».

14. «Фінансовий результат (прибуток або збиток) від продажу, випуску або анулювання інструментів власного капіталу відслідковують за даними субрахунку ...».

15. «Підтвердження обліково-звітних даних щодо сум нерозподілених прибутків (непокритих збитків) поточного та минулого років, а також використання прибутку в поточному році є ...».

16. «Готожність підсумків бухгалтерських реєстрів (сальдо за кредитом рахунків 42, 43) і даних звітності підтверджує ...».

17. «Правомірність обліку інших видів додаткового капіталу, що не включається до переліку наведених субрахунків відслідковують за даними субрахунку ...».

18. «Законність і доцільність операцій з іншим вкладеним засновниками капіталом (внесками) без рішень про зміни розміру статутного капіталу перевіряють за даними субрахунку ...».

ТЕМА 7.

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Після вивчення теми 7 студент повинен знати:

- мету, завдання, об'єкти та етапи здійснення внутрішнього контролю грошових коштів та фінансових інвестицій;
- організаційну модель контролю грошових коштів та фінансових інвестицій;
- джерела інформації та основні методичні прийоми контролю грошових коштів та фінансових інвестицій;
- об'єкти та суб'єкти контролю коштів у касі та касових операцій;
- організацію внутрішньогосподарського контролю коштів у касі та касових операцій за напрямками;
- оформлення результатів внутрішнього контролю касових операцій;
- об'єкти та суб'єкти контролю операцій з коштами на рахунках у банку ;
- організацію внутрішнього контролю операцій з коштами на рахунках у банку;
- джерела інформації та етапи внутрішнього контролю видатків коштів у банку;
- організаційні етапи внутрішнього контролю грошових документів і коштів у дорозі;
- об'єкти та напрямки внутрішнього контролю фінансових інвестицій.

Після вивчення теми 7 студент повинен уміти:

- застосовувати способи та процедури при контролі операцій пов'язаних з грошовими коштами та їх еквівалентами;
- оперувати нормативно-правовими документами при перевірці операцій з грошовими коштами та їх еквівалентами, а також з фінансовими інвестиціями;
- окреслювати та застосовувати контрольні процедури при перевірці залишків сум грошових коштів та фінансових інвестицій та розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

Термінологічний словник

Готівка (готівкові кошти) – грошові знаки національної валюти України – банкноти і монети, у тому числі розмінні, обігові, пам'ятні монети, які є дійсними платіжними засобами.

Еквіваленти грошових коштів – це короткострокові, високоліквідні інвестиції, які вільно конвертуються у відомі суми **грошових коштів** і яким притаманний незначний ризик зміни вартості.

Касові операції – це операції підприємств між собою та з фізичними особами, що пов'язані з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку (видача грошей працівнику під звіт, на відрядження; видача заробітної плати, інших винагород працівникам; закупівля товарів за готівку; прийом готівки від клієнтів, покупців тощо).

Каса – це приміщення або місце здійснення розрахунків готівкою, а також прийому, видачі, зберігання готівкових коштів, інших цінностей, касових документів.

Ліміт залишку готівки в касі – це граничний розмір суми готівки, що може залишатися в касі в позаробочий час.

Поточний рахунок – рахунок, що банк відкриває клієнту на договірній основі для зберігання грошей та для здійснення всіх видів операцій за цим рахунком відповідно до умов договору та вимог законодавства України.

Фінансові інвестиції – це господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів.

Вивчаючи цю тему варто з'ясувати *мету внутрішнього контролю грошових коштів*, під якою розуміють забезпечення їхнього збереження, повноти оприбуткування, раціонального та економного використання, дотримання касової дисципліни та встановленого порядку безготівкових розрахунків.

Основними завданнями внутрішнього контролю грошових коштів і фінансових інвестицій вважають наступні: встановлення відповідності даних в бухгалтерському обліку фінансово-господарських операцій; з'ясувати правильність ведення документального обліку операцій з руху грошових коштів і фінансових інвестицій; оцінка стану платіжно-грошової дисципліни підприємства; оцінка стану фінансово-інвестиційної ефективності підприємства; виявлення правопорушень, що утворюють матеріальні збитки.

Об'єктами внутрішнього контролю грошових коштів і фінансових інвестицій є (рис. 7.1):

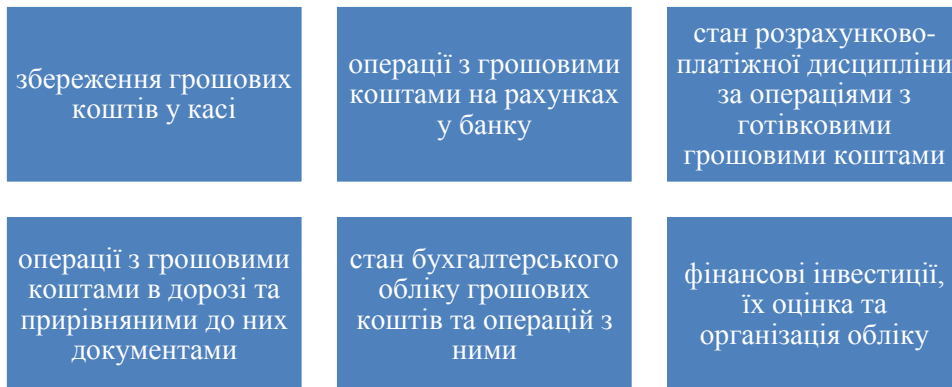

Рис. 7.1. Об'єкти внутрішнього контролю грошових коштів і фінансових інвестицій

В залежності від суті господарських операцій та основних напрямків контролю грошових коштів і фінансових інвестицій в процесі внутрішнього контролю застосовують ряд способів і методичних прийомів (рис. 7.2).

Під час здійснення процедур контролю використовуються як нормативно-правові матеріали, так і облікова (фактографічна) інформація.

До законодавчих джерел інформації відносять: нормативно-правові акти, що регулюють операції з грошовими коштами: Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого Постановою Правління НБУ від 29.12.2017 № 148; П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджений наказом МФУ №73 від 07.02.2013 р.; Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-111; Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 № 2473-VIII; П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» затверджений наказом МФУ № 91 від 26.04.2000 р.; П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» затверджений наказом МФУ № 193 від 10.08.2000 р.

До облікових джерел відносять: первинна документація з обліку грошових коштів і фінансових інвестицій; касова звітність про рух грошових коштів та грошових документів на рахунках підприємства; виписки банків про рух грошових коштів; регістри аналітичного та синтетичного обліку за рахунками 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти», 14 «Довгострокові фінансові інвестиції», 35 «Поточні фінансові інвестиції», 08 «Бланки суворого обліку».

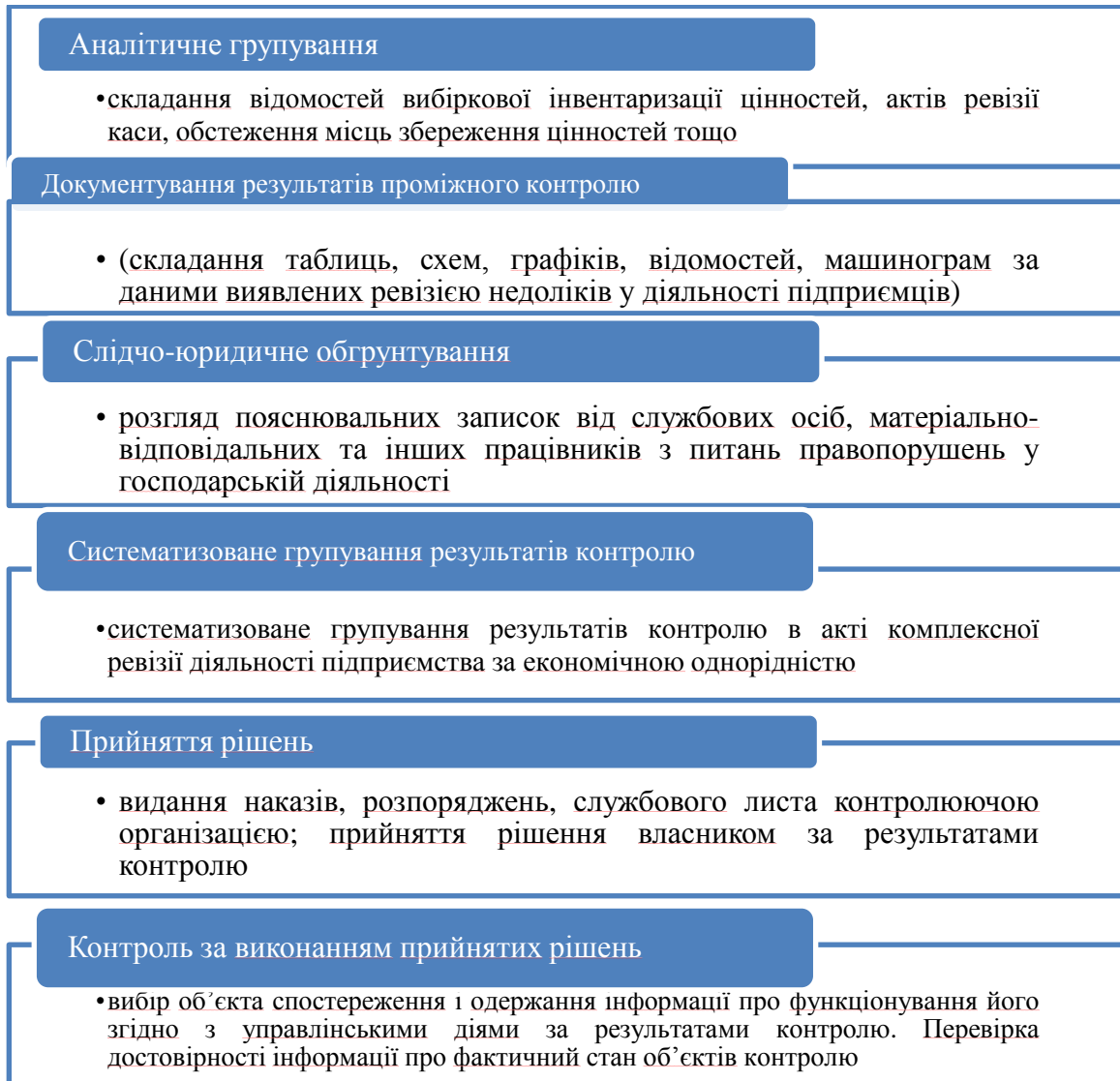

Рис. 7.2. Способи та методичні прийоми при внутрішньому контролі грошових коштів і фінансових інвестицій

Зауважте, що грошові кошти є однією із найвідповідальніших ділянок внутрішнього контролю, оскільки значна частина зловживань відбувається шляхом розкрадань готівки з каси підприємства.

Об'єктами контролю коштів у касі та касових операцій є: стан збереження готівки, бланків суворого обліку в касі; операції з руху готівки та їх відображення в обліку підприємства.

Зверніть увагу на організацію внутрішнього контролю коштів у касі та касових операцій, яка передбачає наступні напрямки (рис. 7.3).

Рис. 7.3. Організація внутрішнього контролю коштів у касі та касових операцій за напрямками

Згідно вимог Положення про ведення касових операцій повноваження з контролю операцій з готівкою покладаються на головного бухгалтера, а також членів Ревізійної комісії підприємства. У випадку, коли Ревізійна комісія перевіряє здійснення касових операцій періодично в разі потреби відповідно до плану її роботи, то головний бухгалтер (або його заступник) здійснює такий контроль систематично: у попередньому порядку – при підписанні прибуткових та видаткових касових ордерів, у наступному порядку – при прийманні звітів касира.

Важливі контрольні функції покладаються також на касира, який зобов'язаний суворо стежити за правильністю оформлення касових документів. Вагомим в процесі контролю перевірити порядок дотримання касової дисципліни та ліміту залишку готівки в касі, відповідальність за які несе касир.

Під час комплексного контролю, який здійснюється ревізійною комісією за результатами фінансово-господарської діяльності за звітний період для подання висновків щодо річного звіту та балансу, слід зіставити

інформацію про залишки готівки в облікових регістрах і фінансовій звітності.

Внутрішній контроль операцій на рахунках в банку передбачає систематичне здійснення перевірки їхньої законності та доцільності, а також достовірності банківських документів.

Об'єктами контролю є операції з відкриття рахунків в банках та переказу грошових коштів із рахунків підприємства на рахунки його контрагентів в установах банків. Особливого значення тут набуває попередній контроль, який здійснюється головним бухгалтером.

Основними джерелами даних для контролю операцій на рахунках в банку являється облікова інформація: виписки банку з прикладеними виправдовувальними документами; записи в облікових регістрах за рахунком 31: Журнал 1 і відомість 1.2; баланс (звіт про фінансовий стан) (ф. №1); звіт про рух грошових коштів (ф. №3); примітки до річної фінансової звітності (ф. №5).

Процес наступного контролю операцій на рахунках у банку представлена на рис. 7.4.

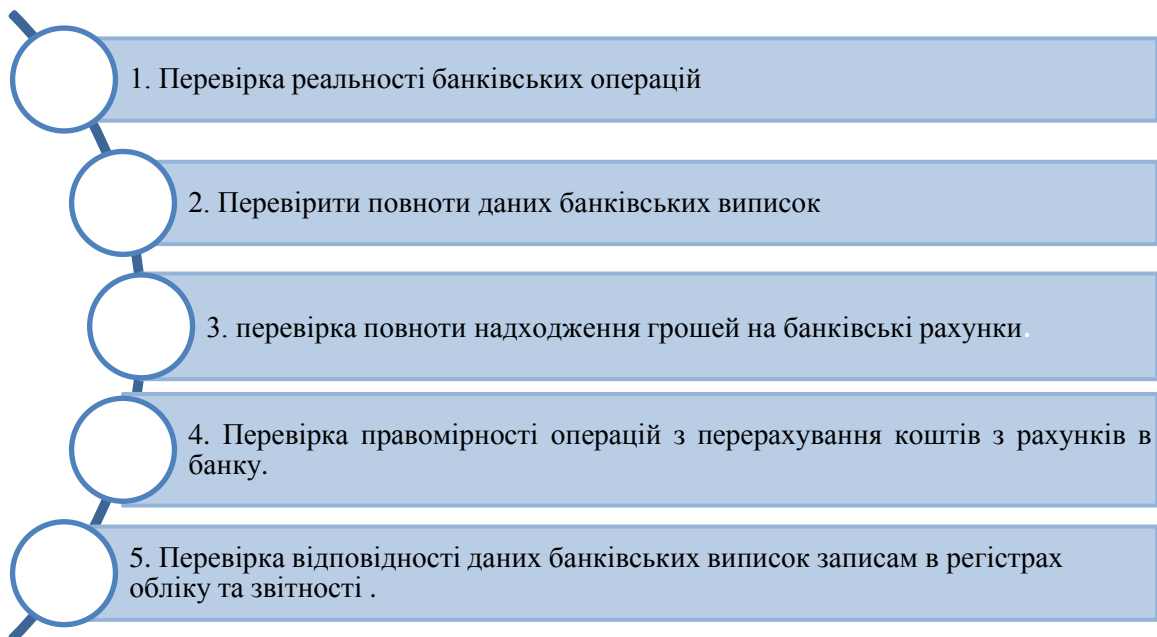

Рис. 7.4. Послідовність наступного контролю операцій в банку

Контролеру варто під час контролю звернути увагу на операції з валютними коштами, де потрібно перевірити: наявність перекладу українською мовою текстів платіжних документів, що стали підставою для оплати їх в іноземній валюті з валютного рахунку; правильність розрахунків

перевідного курсу іновалюти в гривні; дотримання строків та порядку декларування валютних цінностей, доходів та майна за межами України; дотримання термінів повернення валютної виручки (поставки товару) за експортно-імпортними операціями.

Об'єктами внутрішнього контролю операцій з грошовими документами й коштами в дорозі є: поштові марки; марки гербового збору; марки податкові; митні марки; проїзні документи; путівки до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку; готівка в національній (іноземній) валюті в дорозі; стан збереження та обліку таких активів.

Організація внутрішнього контролю грошових документів і коштів у дорозі передбачає наступні напрямки (рис. 7.5).

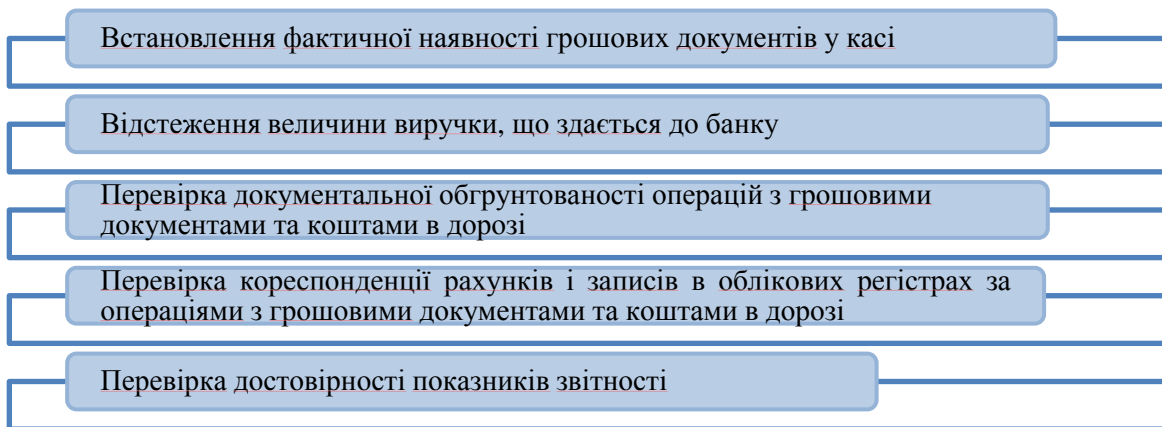

Рис. 7.5. Організація внутрішнього контролю грошових документів і коштів у дорозі за напрямками

Першочерговою процедурою під час контролю грошових документів є їх фактична перевірка шляхом інвентаризації. Контролери з'ясовують дотримання чинного порядку зберігання та використання грошових документів на підприємстві, а потім підраховують наявні грошові документи порівнюють їхні залишки з обліковими даними та відображають одержані дані в акті інвентаризації й додатках до нього.

Достовірність інформації у фінансовій звітності про наявність інших коштів підприємства перевіряється на основі зіставлення даних Журналу 1 та відомості 1.3 з даними форми № 5 (стаття «Грошові кошти в дорозі», стаття «Еквіваленти грошових коштів»).

Завершальним питанням цієї теми є вивчення особливостей внутрішнього контролю фінансових інвестицій. Об'єктами контролю фінансових інвестицій є: корпоративні права, цінні папери, деривативи та інших фінансові інструменти, придбання яких здійснюється з метою

отримання доходу у вигляді дивідендів або зростання ринкової вартості акцій, здійснення впливу на діяльність підприємства, що інвестується, отримання податкових пільг за інвестиціями тощо.

Основними напрямками внутрішнього контролю фінансових інвестицій вважаються (рис. 7.6).

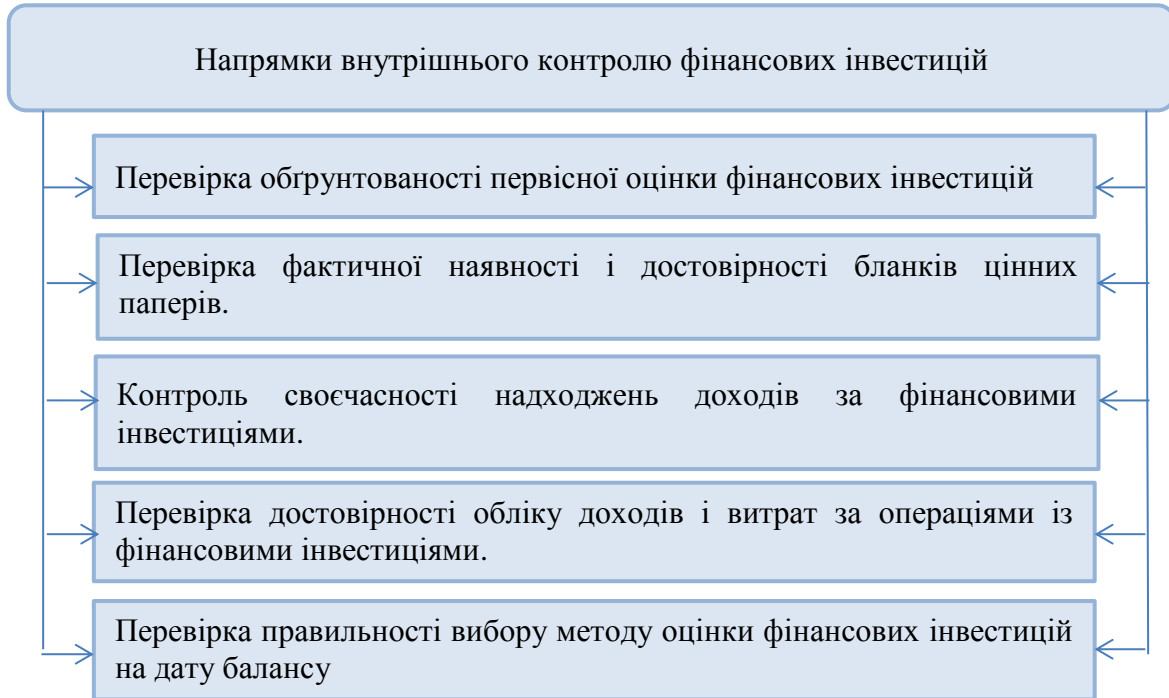

Рис. 7.6. Основні напрямки внутрішнього контролю фінансових інвестицій

Зберігати бланки цінних паперів можна у касі підприємства чи в спеціальних організаціях. Встановлення фактичної наявності цінних паперів, з'ясування правильності їх оформлення та підтвердження реальності вартості відображених у балансі підприємства цінних паперів проводиться шляхом інвентаризації. За цінними паперами, що зберігаються в депозитарії, банку також слід перевірити достовірність (доброякісність) документа про зберігання.

Контроль своєчасності надходжень доходів за інвестиціями та розрахунки ефективності вкладень здійснюють на основі аналітичних даних до рахунків 14 «Довгострокові фінансові інвестиції», 35 «Поточні фінансові інвестиції», 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи», 95 «Фінансові витрати», 96 «Втрати від участі в капіталі», «Інші витрати»: даних Журналу 4 і відомості 4.2, Журналу 5, Журналу 5 А, Журналу 6, а також даних Балансу (стаття «Довгострокові фінансові інвестиції»: які обліковують за методом участі в капіталі інших підприємств;

інші фінансові інвестиції» код рядка 1030, стаття «Інші фінансові інвестиції» код рядка 1035, стаття «Поточні фінансові інвестиції» код рядка 1160) та Приміток до фінансових звітів (стаття «Довгострокові фінансові інвестиції», стаття «Поточні фінансові інвестиції»).

Рекомендована література: 45-48; 53; 65; 108; 110.

Питання для самоконтролю

1. Завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми та напрями проведення контролю грошових коштів і фінансових інвестицій.
2. Організація контролю коштів у касі та касових операцій.
3. Організація контролю операцій з коштами на рахунках в банку.
4. Організація контролю грошових документів і коштів у дорозі.
5. Організація контролю фінансових інвестицій та їх ефективності.

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Еволюція розвитку грошових коштів та їх еквівалентів.
2. Роль та значення фінансових інвестицій в господарській діяльності підприємства.
3. Електронні гроші: види, зміст та призначення.
4. Організаційна модель контролю фінансових інвестицій.
5. Контроль операцій з грошовими коштами з урахуванням МСФЗ.

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Розкрийте мету та завдання, внутрішнього контролю грошових коштів та фінансових інвестицій.
2. Опишіть об'єкти та етапи здійснення внутрішнього контролю грошових коштів та фінансових інвестицій.
3. Охарактеризуйте організаційну модель контролю грошових коштів та фінансових інвестицій.
4. Назвіть джерела інформації та основні методичні прийоми контролю грошових коштів та фінансових інвестицій.
5. Висвітліть об'єкти та суб'єкти контролю коштів у касі та касових операцій.
6. Дайте характеристику організації внутрішнього контролю коштів у касі та касових операцій за напрямками.

7. Розкрийте оформлення результатів внутрішнього контролю касових операцій.

8. Назвіть об'єкти та суб'єктів контролю операцій з коштами на рахунках у банку.

9. Охарактеризуйте організацію внутрішнього контролю операцій з коштами на рахунках у банку.

10. Назвіть джерела інформації та етапи внутрішнього контролю видатків коштів у банку.

11. Розкрийте організаційні етапи внутрішнього контролю грошових документів і коштів у дорозі.

12. Назвіть об'єкти та напрямки внутрішнього контролю фінансових інвестицій.

13. Чим оформляють результати інвентаризації?

14. Що передбачає внутрішній контроль операцій на рахунках в банку?

Тестові завдання

1. *Перевірка коштів, касових і банківських операцій та фінансових інвестицій здійснюється:*

- а) ревізійною комісією;
- б) аудиторською службою;
- в) касиром;
- г) директором;
- д) податковою службою.

2. *До об'єктів контролю в організаційній моделі контролю грошових коштів належить:*

- а) інструкція про безготівкові розрахунки і кредитні операції;
- б) положення про ведення касових операцій підприємствами і організаціями;
- в) інструкції про розрахункові та поточні рахунки підприємств в банку;
- г) збереження грошових коштів в касі;
- д) касова звітність про рух грошових коштів та цінних паперів.

3. *До джерел інформації в організаційній моделі контролю грошових коштів належить:*

- а) операції з готівковими грошовими коштами;
- б) первинна документація по обліку грошових коштів;
- в) цінні папери, їх збереження та облік;

- г) бухгалтерський облік грошових коштів та операцій з ними;
- д) збереження грошових коштів в касі.

4. До облікових джерел контролю грошових коштів відноситься:

- а) рахунки 20, 21, 22;
- б) звіт про власний капітал ф.4;
- в) рахунки 30, 31, 33;
- г) журнал 7;
- д) аналітичні відомості 3.1, 3.2, 3.3.

5. Об'єктом контролю коштів у касі та касових операцій є:

- а) доходи підприємства;
- б) витрати підприємства;
- в) стан дебіторської заборгованості;
- г) стан збереження запасів;
- д) стан збереження готівки.

6. Здійснення касових операцій на систематичній основі перевіряє:

- а) аудиторська служба;
- б) ревізійна комісія;
- в) головний бухгалтер;
- г) касир;
- д) директор.

7. Готівкові кошти обліковують на рахунку:

- а) 37;
- б) 30;
- в) 31;
- г) 33;
- д) 35.

8. Хто зобов'язаний забезпечити збереження грошей у касі, а також при їх доставці та здаванні до установи банку?

- а) інкасатор;
- б) касир;
- в) головний бухгалтер;
- г) керівник підприємства;
- д) власник підприємства.

9. Об'єктом контролю операцій з коштами на рахунках у банках є:

- а) доходи підприємства;
- б) операції з відкриття рахунків в банках;
- в) стан дебіторської заборгованості;
- г) стан збереження запасів;

д) стан збереження готівки.

10. Джерелом даних для контролю операцій на рахунках у банку є:

- а) рахунок 31;
- б) рахунок 30;
- в) журнал 5;
- г) звіт про власний капітал ф.4;
- д) аналітичні відомості 4.1, 4.2.

11. До суми доходів належить:

- а) погашена кредиторська заборгованість;
- б) погашена дебіторська заборгованість;
- в) амортизація;
- г) доходи майбутніх періодів;
- д) податковий кредит.

12. Правомірність використання коштів акредитиву, оплати банком пред'явлених чеків перевіряють за аналітичними даними субрахунків:

- а) 313, 314;
- б) 201, 202;
- в) 301, 302;
- г) 341, 342;
- д) 371, 377.

13. Об'єктами контролю за операціями з грошовими документами й коштами в дорозі є:

- а) доходи підприємства;
- б) поштові марки, марки гербового збору;
- в) стан дебіторської заборгованості;
- г) стан збереження запасів;
- д) стан збереження готівки.

14. Операції з грошовими документами й коштами в дорозі обліковуються:

- а) в журналі 1, аналітичній відомості 1.3;
- б) в журналі 4, аналітичній відомості 4.1;
- в) на рахунку 30;
- г) на рахунку 38;
- д) в журналі 7.

15. Рахунок 333 використовується для обліку:

- а) готівкових коштів;
- б) коштів на рахунках в банку;

- в) короткострокових векселів одержаних;
- г) дебіторської заборгованості;
- д) грошових коштів в дорозі в національній валюті.

16. *До організації внутрішнього контролю грошових документів і коштів у дорозі належить:*

- а) перевірка кореспонденції рахунків і записів в облікових регістрах за операціями з грошовими документами та коштами в дорозі;
- б) інвентаризація касової готівки;
- в) перевірка своєчасності й повноти оприбуткування готівки в касу за джерелами її надходження;
- г) встановлення фактичної наявності грошових документів в касі;
- д) перевірка фактичної наявності та достовірності бланків цінних паперів.

17. *Об'єктом контролю фінансових інвестицій є:*

- а) операції з відкриття рахунків в банках;
- б) корпоративні права, цінні папери;
- в) стан дебіторської заборгованості;
- г) стан збереження запасів;
- д) стан збереження готівки.

18. *«Фінансові інвестиції первісно оцінюються та відображаються в обліку за собівартістю, яка включає ціну придбання та всі додаткові витрати, що були понесені при придбанні» – зазначено в П(С)БО:*

- а) 12;
- б) 15;
- в) 17;
- г) 5;
- д) 1.

19. *Сума збільшення (зменшення) балансової вартості поточних фінансових інвестицій на дату балансу повинна відобразитись у складі статті:*

- а) інший операційний дохід;
- б) дохід від реалізації;
- в) інші доходи;
- г) страхові платежі;
- д) дохід від участі в капіталі.

20. *Аналіз своєчасності надходжень доходів за інвестиціями та розрахунки ефективності вкладень здійснюються на основі аналітичних даних до рахунків:*

- а) 73, 74, 90;
- б) 10, 11, 12;
- в) 20, 22, 28;
- г) 34, 62, 70;
- д) 14, 36, 72.

21. *Забезпечення їх збереження, повноти оприбуткування, раціонального та економного використання, дотримання касової дисципліни й встановленого порядку безготівкових розрахунків, – це:*

- а) завдання внутрішнього контролю грошових коштів;
- б) джерела внутрішнього контролю грошових коштів;
- в) мета внутрішнього контролю грошових коштів;
- г) методичні прийоми внутрішнього контролю грошових коштів;
- д) напрями проведення внутрішнього контролю грошових коштів.

22. *Скільки є основних завдань внутрішнього контролю грошових коштів і фінансових інвестицій?*

- а) 6;
- б) 7;
- в) 5;
- г) 4;
- д) 3.

23. *Збереження грошових коштів у касі; стан розрахунково-платіжної дисципліни за операціями з готівковими грошовими коштами; операції з грошовими коштами на рахунках у банку; операції з грошовими коштами в дорозі та прирівняними до них документами; стан бухгалтерського обліку грошових коштів та операцій з ними; фінансові інвестиції, їх оцінка та організація обліку, – це:*

- а) методичні прийоми внутрішнього контролю грошових коштів і фінансових інвестицій;
- б) об'єкти внутрішнього контролю грошових коштів і фінансових інвестицій;
- в) напрями проведення внутрішнього контролю грошових коштів і фінансових інвестицій;
- г) завдання внутрішнього контролю грошових коштів і фінансових інвестицій;
- д) джерела внутрішнього контролю грошових коштів і фінансових інвестицій.

24. Якому із способів належать такі методичні прийоми, як інвентаризація, вибіркові та суцільні спостереження, обстеження, експертизи?

- а) розрахунково-аналітичному;
- б) документальному;
- в) узагальнення та реалізації результатів контролю;
- г) органоідентичному;
- д) правильна відповідь а) і в).

25. Чим є первинні документи при здійсненні контролю коштів в касі та касових операцій?

- а) об'єктами грошових коштів;
- б) методичними прийомами;
- в) напрямками проведення контролю;
- г) об'єктами грошових коштів;
- д) джерелами фактографічної інформації.

26. Дані касової книги необхідно звіряти з даними чеків або контрольних стрічок за кожний ...:

- а) день;
- б) тиждень;
- в) місяць;
- г) два дні;
- д) два тижні.

27. Сальдо рахунку 30 (відомість 1.1) має бути тотожним даним форми:

- а) № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- б) № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукурний дохід)»;
- в) № 3 «Звіт про рух грошових коштів»;
- г) № 4 «Звіт про власний капітал»;
- д) № 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

28. Що не входить в перший етап контролю видатків за розрахунками в банку?

- а) економічна оцінка своєчасності, доцільності, реальності видаткових операцій;
- б) порядок і організація здійснення розрахунків;
- в) особливості оформлення розрахункових документів;
- г) правильність обліку видаткових операцій;
- д) правильність списання витрат на відповідні їх види.

29. *Поштові марки; марки гербового збору; марки податкові; митні марки; проїзні документи; путівки до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку; готівка в національній (іноземній) валюті в дорозі; стан збереження та обліку таких активів є:*

- а) об'єктами контролю за касовими операціями;
- б) об'єктами контролю за операціями з грошовими документами й коштами в дорозі;
- в) об'єктами контролю за операціями з коштами на рахунках в банку;
- г) об'єктами контролю за операціями з фінансових інвестицій;
- д) об'єктами контролю за операціями з грошовими документами.

30. *Що із даних не повинен містити купонний листок на виплату дивідендів:*

- а) порядковий номер купона на виплату дивідендів;
- б) порядковий номер акції, за якою виплачуються дивіденди;
- в) повне найменування підприємства, що виготовило бланк або його код;
- г) найменування акціонерного товариства;
- д) рік виплати дивідендів.

31. *Оформлення результатів внутрішнього контролю касових операцій пропонується здійснювати:*

- а) Актом (довідкою – у разі відсутності відхилень і порушень);
- б) Актом про результати інвентаризації готівкових коштів;
- в) Актом перевірки наявності бланків суворої звітності;
- г) документом суворого обліку та звітності (доручення (ф. № 2-М);
- д) Актом на списання використаних бланків суворої звітності.

32. *Касир не повинен здійснювати операції приймання-видачі грошей:*

- а) за відсутності дати реєстраційного документа та підпису касира;
- б) за відсутності реєстраційного номера документа;
- в) за відсутності дозвільних підписів керівника або головного бухгалтера підприємства;
- г) за відсутності дозвільних підписів керівника та головного бухгалтера підприємства, реєстраційного номера документа, підписів, що засвідчують особу одержувача, а також у разі підчищень, помарок, виправлень, хоча б і оговорених;
- д) у разі підчищень, помарок, виправлень, хоча б і оговорених.

33. Встановіть відповідність між об'єктами контролю, джерелами інформації, методичними прийомами контролю та методичними прийомами узагальнення результатів контролю та їхніми прикладами:

1. Об'єкти контролю	а) документування результатів проміжного контролю, аналітичне групування, слідчо-юридичне обґрунтування, систематичне групування недоліків в акті комплексної ревізії, прийняття рішень за результатами контролю і ревізії, контроль за виконанням прийнятих рішень;
2. Джерела інформації	б) збереження грошових коштів в касі, операції з готівковими грошовими коштами, операції з грошовими коштами на рахунку в банку, цінні папери, їх збереження і облік, облік грошових коштів і операцій з ними, інші спеціальні кошти, бухгалтерська звітність;
3. Методичні прийоми контролю	в) органолептичні, розрахунково-аналітичні, документальні;
4. Методичні прийоми узагальнення результатів контролю	г) положення про ведення касових операцій підприємствами і організаціями, інструкції про розрахункові і поточні рахунки підприємств в банку, інструкція про безготівкові розрахункові і кредитні операції, первинна документація по обліку грошових коштів, касова звітність про рух грошових коштів і цінних паперів, матеріали інвентаризації, реєстри аналітичного і синтетичного обліку, звітність про використання і стан грошових коштів.

34. Встановіть відповідність між способами та методичними прийомами при контролі грошових коштів і фінансових інвестицій:

1. Органолептичні	а) економічний аналіз, статистичні розрахунки, інформаційне моделювання;
2. Розрахунково-аналітичні	б) групування, документування результатів контролю, прийняття рішень за результатами контролю, контроль за виконанням прийнятих рішень;
3. Документальні	в) інвентаризація, вибіркові та суцільні спостереження, обстеження, експертизи;
4. Узагальнення та реалізація результатів контролю	г) формальна, нормативно-правова, арифметична перевірки окремого документа, зустрічна перевірка документів, аналітична (камеральна) перевірка звітності та балансів, отримання пояснень від посадових осіб.

35. Встановіть відповідність між об'єктами внутрішнього обліку та прикладами, які відносяться до них:

1. Об'єкти внутрішнього контролю грошових коштів і фінансових	а) стан збереження готівки, бланків суворого обліку в касі; операції з руху готівки та їх відображення в обліку підприємства;
---	---

Розділ 2. Організація та методика внутрішнього контролю господарської діяльності підприємств

інвестицій	
2. Об'єкти контролю коштів у касі та касових операцій	б) поштові марки; марки гербового збору; марки податкові; митні марки; проїзні документи; путівки до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку; готівка в національній (іноземній) валюті в дорозі; стан збереження та обліку таких активів;
3. Об'єкти контролю за операціями з грошовими документами й коштами в дорозі	в) корпоративні права, цінні папери, деривативи та інших фінансові інструменти, придбання яких здійснюється з метою отримання доходу у вигляді дивідендів або зростання ринкової вартості акцій, здійснення впливу на діяльність підприємства, що інвестується, отримання податкових пільг за інвестиціями;
4. Об'єкти контролю фінансових інвестицій	г) збереження грошових коштів у касі; стан розрахунково-платіжної дисципліни за операціями з готівковими грошовими коштами; операції з грошовими коштами на рахунках у банку; операції з грошовими коштами в дорозі та прирівняними до них документами; стан бухгалтерського обліку грошових коштів та операцій з ними; фінансові інвестиції, їх оцінка та організація обліку.
5. Об'єкти контролю операцій з коштами на рахунках в банку	д) операції з відкриття рахунків в банках та переказу грошових коштів із рахунків підприємства на рахунки його контрагентів в установах банків.

36. Встановіть відповідність між первинними документами та їх формою:

1. Прибутковий касовий ордер	а) ф. № КО-2;
2. Видатковий касовий ордер	б) ф. № КО-3;
3. Журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів	в) ф. № КО-1;
4. Касова книга	г) ф. № КО-4;
5. Документи суворого обліку та звітності	д) ф. № М-2б;
6. Доручення	е) ф. № 2-М.

37. Встановіть відповідність між первинними документами та їх номером:

1. Типові форми бланків суворої звітності	а) № СЗ-2;
2. «Прибутково-видаткова книга з обліку бланків суворої звітності»	б) № СЗ-4;
3. «Акт на списання використаних бланків суворої звітності»	в) № СЗ-3;
4. «Акт перевірки наявності бланків суворої звітності»	г) № СЗ-1 «Прибутково-видаткова накладна №_на бланки суворої звітності»;
5. «Картка-довідка за виданими і	д) № СЗ-5.

використаними звітності»	бланками	суворої	
-----------------------------	----------	---------	--

38. *Встановіть відповідність між формами фінансової звітності та номером відповідної форми:*

1. Баланс (Звіт про фінансовий стан);	а) ф. № 4;
2. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	б) ф. № 3;
3. Звіт про рух грошових коштів	в) ф. № 5;
4. Звіт про власний капітал	г) ф. № 2;
5. Примітки до річної фінансової звітності	д) ф. № 1.

39. *Встановіть послідовність контролю операцій в банку:*

1.	а) перевірка реальності банківських операцій (достовірності (справжності) первинних документів);
2.	б) перевірка повноти надходження грошей на рахунки в банку;
3.	в) перевірка відповідності даних банківських виписок записам в регістрах обліку та звітності;
4.	г) перевірка повноти даних банківських виписок;
5.	д) перевірка правомірності операцій з перерахування коштів з рахунків в банку.

Необхідно продовжити твердження:

1. «Метою внутрішнього контролю грошових коштів є ... забезпечення їх збереження, повноти оприбуткування, раціонального та економного використання, дотримання касової дисципліни й встановленого порядку безготівкових розрахунків ...».

2. «Згідно вимог Положення про ведення касових операцій повноваження з контролю операцій з готівкою покладаються на...головного бухгалтера, а також членів Ревізійної комісії підприємства ...».

3. «Внутрішній контроль операцій на рахунках в банку передбачає ... систематично здійснювати перевірки їх законності та доцільності, а також достовірності банківських документів ...».

4. «Першочерговою процедурою під час контролю грошових документів є ... їх фактична перевірка шляхом інвентаризації ...».

5. «Довгострокові фінансові інвестиції у дочірні підприємства відображаються материнською компанією за ... справедливою вартістю ...».

6. Забезпечення їх збереження, повноти оприбуткування, раціонального та економного використання, дотримання касової дисципліни й встановленого порядку безготівкових розрахунків є ...».

7. «... грошових коштів і фінансових інвестицій підприємств проводиться на стадії здійснення таких операцій керівниками підприємств, бухгалтерською службою та працівниками підрозділів при виконанні ними функціональних обов'язків».

8. «Перевірка коштів, касових і банківських операцій та фінансових інвестицій є формою наступного контролю й здійснюється ...».

9. «Об'єктами внутрішнього контролю грошових коштів і фінансових інвестицій є ...».

10. «Стан збереження готівки, бланків суворого обліку в касі; операції з руху готівки та їх відображення в обліку підприємства, – це ...».

11. «Джерелами фактографічної інформації при здійсненні контролю коштів в касі та касових операцій є ...».

12. «Головний бухгалтер підприємства відповідно до вимог чинного Положення зобов'язаний не рідше ... на квартал за умови забезпечення раптовості проводити інвентаризацію касової готівки, грошових документів, включаючи бланки суворої звітності, що знаходяться під відповідальністю касира».

13. «Що отримують за фактами пред'явлених не повністю оформлених документів, без підписів керівника, головного бухгалтера, осіб, що отримали гроші, а також особистих розписок на тимчасову позичку грошей?»

Практичні завдання

Завдання 7.1

Необхідно: скласти акт інвентаризації наявних грошових коштів у касі за встановленою формою.

Дані для виконання:

У процесі перевірки 10 березня була здійснена інвентаризація головної каси промислового підприємства. Касир пред'явив комісії готівку – 22500 грн. За даними касового звіту залишок на кінець дня – 1556 грн., ПКОН№161 від 10 березня на суму виручки операційної каси №1 – 40000 грн., ПКО №152 на суму виручки від операційної каси № 2 – 17000грн., ВКО №138 від 10 березня на здана в банк виручка – 44800 грн.

У пояснювальній записці старший касир вказав, що з каси були видані кошти в рахунок майбутньої заробітної плати: Ткач Т.О. (токарь) – 2050 грн.; Бойко Б.О. (механік) – 400 грн.; Небоженко Н. (прибиральниця) – 500 грн. Згідно пояснення касира вказані суми будуть внесені в касу в день виплати заробітної плати.

Завдання 7.2

Необхідно: виявити порушення та вказати, як правильно було б здійснити дану операцію, застосовувати за необхідності штрафні санкції.

Дані для виконання:

Ліміт готівки в касі для ВАТ «Прогрес» встановлений у розмірі 10000 грн. Згідно записів у регістрах по рахунку 30 «Готівка», а також касових звітів, залишки коштів у період, що перевіряється, були такі (у гривнях).

Дата	Сума	Дата	Сума
На 01.02	1500	01.07	12700
18.02	760000	10.07	16800
01.03	22000	01.08	11300
05.04	28650	10.09	15700
15.04	14870	10.10	15800
02.05	13700	12.12	17700
16.06	472700	18.12	280560

При перевірці дотримання ліміту залишку готівки в касі потрібно взяти до уваги, що для промислових підприємств встановлені терміни виплати заробітної плати 3 і 17 числа кожного місяця.

Завдання 7.3

Необхідно: визначити, чи правомірні дії касира і головного бухгалтера в даній ситуації, обґрунтувати свою точку зору. Застосовувати за необхідності штрафні санкції.

Дані для виконання:

Здійснюючи контроль повноти і своєчасності оприбуткування у касі грошових коштів, отриманих з поточного рахунка в банку, контролер виявив, що касир по чеку № 077759 15 квітня одержав 90000 грн. на виплату заробітної плати працівникам, а оприбуткував їх 20 квітня. Він же одержав в банку 16 вересня на відрядження 10000 грн., а оприбуткував їх 18 вересня.

Касир і головний бухгалтер пояснили, що несвоєчасність оприбуткування коштів допущена з вини установи банку, яка не видала вчасно кошти на відрядження. Тому, в першому випадку кошти, що були отримані на виплату зарплати, були частково витрачені на відрядження, а в іншому випадку, навпаки: кошти, що були призначені для відряджень, були використані для виплати зарплати.

ТЕМА 8.

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Після вивчення теми 8 студент повинен знати:

- мету, завдання, об'єкти та етапи здійснення контролю дебіторської заборгованості та зобов'язань;
- організаційну модель контролю дебіторської заборгованості та зобов'язань;
- джерела інформації та основні методичні прийоми контролю дебіторської заборгованості та зобов'язань;
- об'єкти та суб'єкти контролю коштів у касі та касових операцій;
- організацію внутрішнього контролю дебіторської заборгованості за видами;
- оформлення результатів внутрішнього дебіторської заборгованості;
- елементи контролю операцій із зобов'язаннями;
- організацію внутрішньогосподарського контролю операцій з оплати праці та розрахунками зі страхування;
- джерела інформації та послідовність внутрішнього контролю зобов'язань за розрахунками;
- організаційні етапи та способи внутрішнього контролю грошових вексельного обігу;
- об'єкти та напрямки внутрішнього контролю цільового фінансування та цільових надходжень.

Після вивчення теми 8 студент повинен уміти:

- застосовувати способи та процедури при контролі операцій пов'язаних з дебіторською заборгованістю та зобов'язаннями;
- оперувати нормативно-правовими актами при перевірці операцій з дебіторською заборгованістю та зобов'язаннями, а також цільовими надходженнями;
- окреслювати та застосовувати контрольні процедури при перевірці залишків сум дебіторської заборгованості та зобов'язань та розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

Термінологічний словник

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу. Датою балансу при цьому вважають останній день звітного періоду – 31 грудня.

Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла в наслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди.

Виплати працівникам – заробітна плата за окладами та тарифами, інші нарахування з оплати праці; виплати за невідпрацьований час (щорічні відпустки та інший оплачуваний невідпрацьований час); премії та інші заохочувальні виплати, що підлягають сплаті протягом дванадцяти місяців по закінченні періоду, у якому працівники виконують відповідну роботу тощо.

Єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) — це консолідований страховий внесок в Україні, збір якого здійснюється в системі загальнообов'язкового державного страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі.

Форма заробітної плати – це механізм встановлення розміру заробітку залежно від кількості, якості та результатів праці.

При вивченні цієї теми, потрібно розуміти, що ефективність розрахункових відносин між суб'єктами підприємництва загалом залежить від стану внутрішнього контролю розрахунків в межах окремого підприємства. Водночас, несвоєчасне виявлення помилок в розрахункових документах може призвести до виникнення різних суперечок під час розрахунків, утворення конфліктних ситуацій між контрагентами. Тому, основна мета внутрішнього контролю полягає не лише в перевірці дотримання вимог нормативно-правового забезпечення під час здійснення розрахункових операцій з дебіторською заборгованістю та зобов'язаннями, але і їхнього документально-облікового обґрунтування. Основні категорії зобов'язань наведено в додатку М.

Контролеру особливу увагу необхідно звернути на законність розрахунків, їхню доцільність, документальне оформлення і правильність відображення розрахункових операцій за даними бухгалтерського обліку та звітності. Основними завданнями внутрішньогосподарського контролю операцій за розрахунками є: встановлення обґрунтованості документального оформлення дебіторської заборгованості та зобов'язань за розрахунками підприємства; з'ясування дотримання порядку розрахунково-платіжної дисципліни; оцінка ведення бухгалтерського обліку та звітності за розрахунковими операціями; викриття правопорушень чинного законодавства з обліку й звітності дебіторської заборгованості та зобов'язань, а також факторів, що спричинили їх настання.

Об'єктами внутрішнього контролю операцій за розрахунками є використання коштів і стан їхнього обліку та звітності в процесі наступних операцій: розрахунки з постачання й закупок, розрахунки з іншими дебіторами та кредиторами, розрахунки з бюджетом, розрахунки з персоналом з оплати праці, розрахунки за претензіями та відшкодуванням завданих матеріальних збитків, інші розрахунки підприємства.

Джерелами інформації внутрішнього контролю розрахунків у частині нормативно-правового забезпечення складаються з:

1) Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті затверджена Постановою НБУ 21.01.04 № 22 зареєстрована в Міністерстві юстиції України 29.03.04 № 377/8976;

2) П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» затверджений наказом МФУ від 08.10.1999 р. № 237;

3) П(С)БО 11 «Зобов'язання» затверджений наказом МФУ від 31.01.2000 р. № 20 та інших законодавчих актів стосовно регулювання розрахунків за їх видами.

Також разом з нормативно-законодавчими джерелами інформації, застосовують розрахунково-платіжні документи, виписки банку, записи в бухгалтерських реєстрах, акти взаємозвірення.

Перевірка виникнення погашення заборгованості здійснюється за відповідними субрахунками (синтетичних рахунків) в розрізі особових рахунків аналітичного обліку.

Методичні прийоми контролю розрахунків включають: інвентаризацію; вибіркові та суцільні спостереження; службові розслідування; економічний аналіз та економіко-математичні методи; інформаційне моделювання; документальні прийоми (дослідження

інформації за сутністю та змістом, перевірка на нормативно-правову відповідність, зустрічна перевірка, зіставлення, логічна перевірка розрахункових регістрів, взаємний контроль операцій).

Методичні прийоми узагальнення та реалізації результатів контролю включають систематизацію та групування виявлених порушень, складання проміжних актів, додатків до актів та висновків Ревізійної комісії, оформлення результатів контролю. Основні елементи контролю зобов'язань наведено в додатку Н.

Метою внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками підприємства є:

- забезпечення систематичного спостереження за достовірністю облікових та звітних даних про наявність і зміну сум дебіторсько-кредиторської заборгованості;
- своєчасністю перерахування коштів кредиторам і відшкодування належних боргів із дебіторів;
- правильністю пред'явлення претензій і вчасністю їхнього погашення, дотриманням розрахунково-платіжної дисципліни на рівні її впливу на платоспроможність підприємства, що забезпечує його нормальну фінансово-господарську діяльність.

Послідовність контролю розрахунків з покупцями та замовниками зображено на рис. 8.1.

Внутрішній контроль розрахунків з покупцями та замовниками варто починати з перевірки виконання договірної дисципліни із реалізації готової продукції, товарів, робіт, послуг. Далі, необхідно вивчити динаміку зміни та величини залишків заборгованості за окремими місяцями.

Джерелами інформації для такої перевірки є Звіт про фінансовий стан (баланс) (ф. № 1), головна книга, Журнал № 3 і відомості аналітичного обліку 3.1, 3.5. у процесі контролю аналізують стан розрахунків на початок і кінець звітного періоду, обґрунтовують зміни, які виникли за звітний період. Значні суми залишків заборгованостей, їх зростання або тривалий термін слугують підставою для суцільної перевірки за суттю та змістом документів, які оформлені на окрему поставку (відвантаження) готової продукції, товарів.

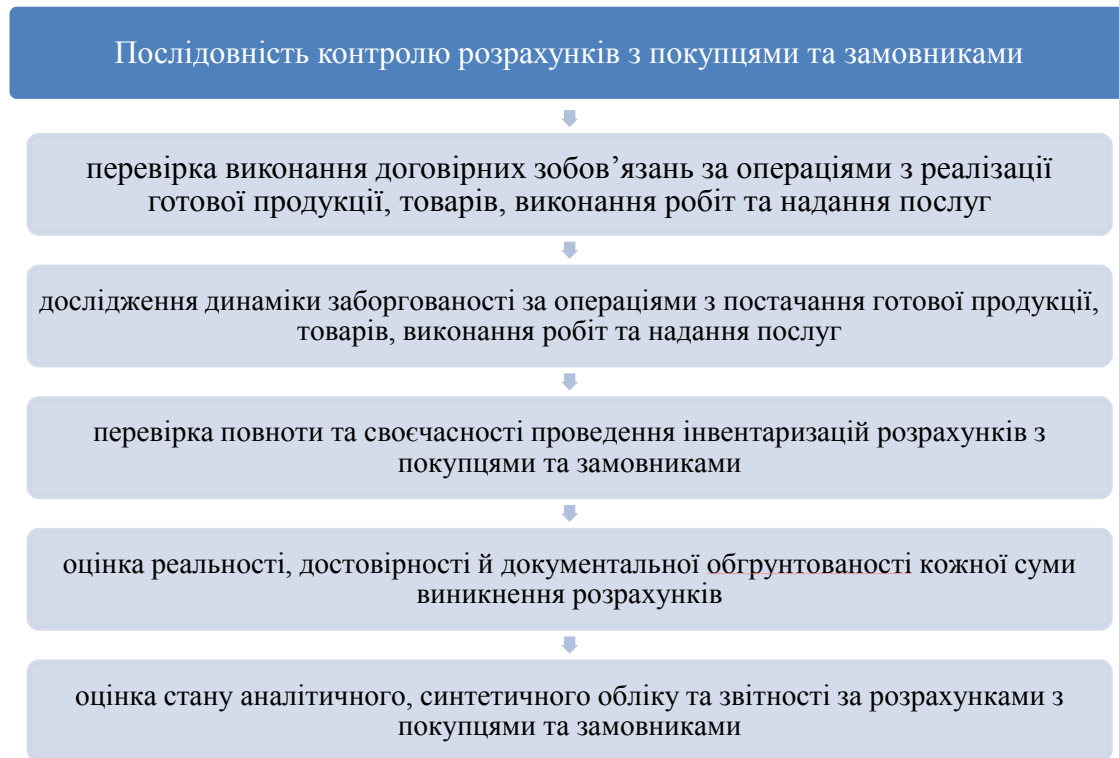

Рис. 8.1 Послідовність контролю розрахунків з покупцями та замовниками

Особливого контролю потребує дебіторська заборгованість підприємства, щодо якої існують сумніви її повернення. Етапи проведення контролю резерву сумнівних боргів наведено на (рис. 8.2).

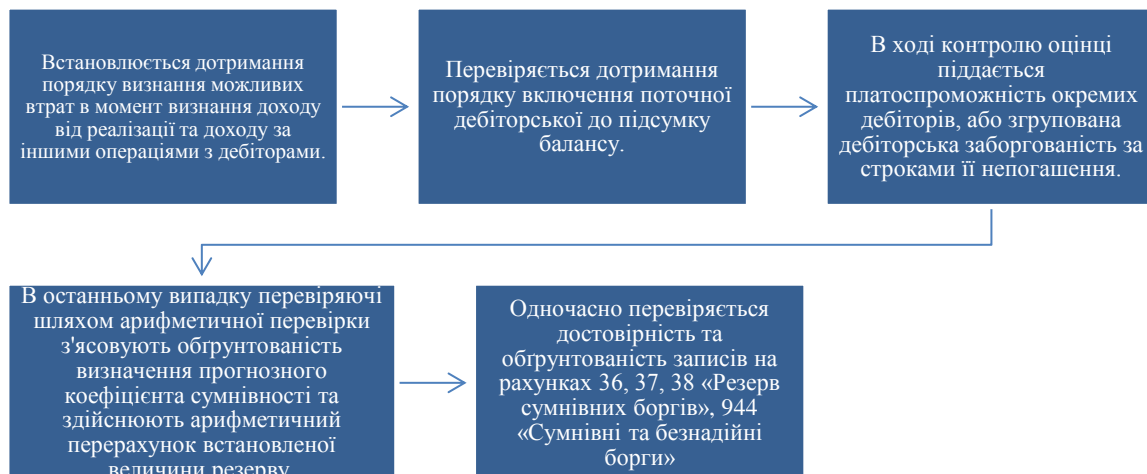

Рис. 8.2. Етапи проведення контролю сумнівної дебіторської заборгованості

В залежності від обраного підприємством методу нарахування резерву сумнівних боргів в процесі контролю оцінці підлягає платоспроможність окремих дебіторів, або згрупована дебіторська заборгованість за строками її непогашення. В останньому випадку контролер шляхом арифметичної перевірки з'ясовує обґрунтованість визначення прогнозного коефіцієнта сумнівності (відсоток сумнівних боргів від загальної суми дебіторської заборгованості певної групи) та здійснює арифметичний перерахунок встановленої величини резерву як суми добутоків поточної дебіторської заборгованості певної групи та коефіцієнта сумнівності відповідної групи.

Проведення внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства передбачає такі етапи (рис. 8.3).

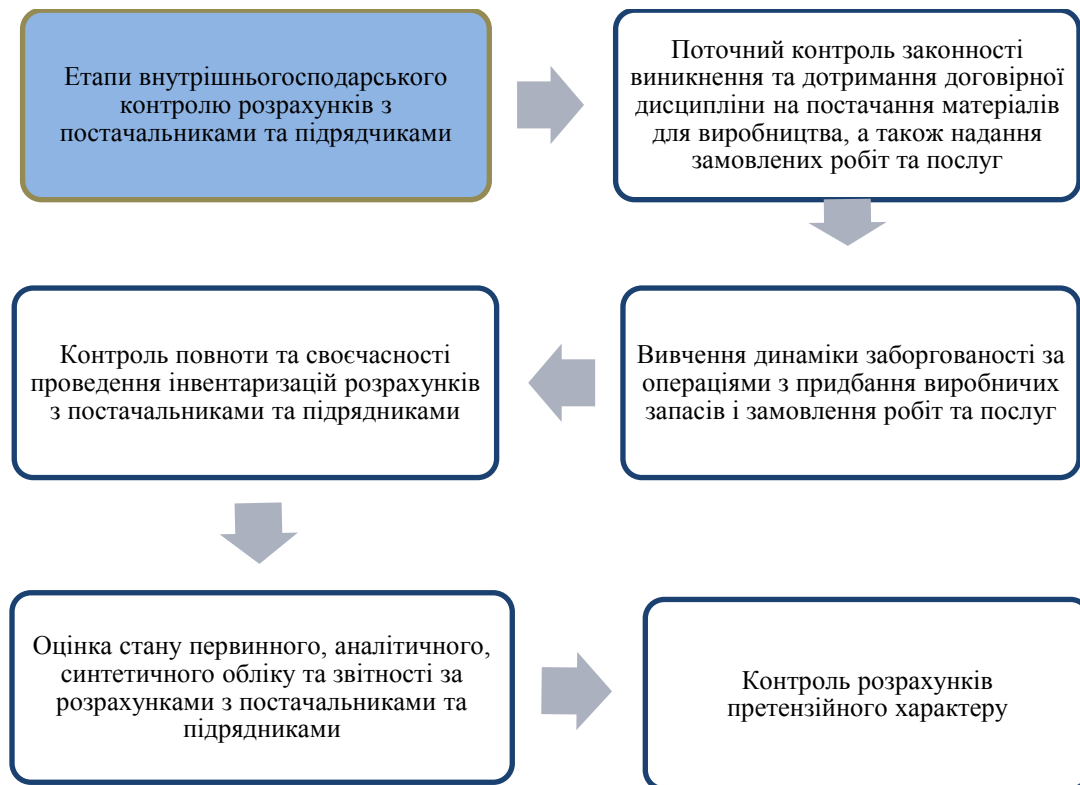

Рис. 8.3 Етапи внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками

Підстави та особливості господарських зв'язків із постачальниками визначаються за договорами (угодами), в яких обумовлюються: найменування продукції, (товарів, робіт, послуг), кількість поставки (обсяги виконання), ціна, терміни, спосіб поставки, порядок розрахунків.

Джерелами даних для перевірки документальної обґрунтованості розрахунків з постачальниками та підрядниками є наступні документи: рахунки-фактури, накладні, рахунки, акти приймання виконаних робіт (послуг), товарно-транспортні накладні, податкові накладні, документи транспортних підприємств, вантажно-митні декларації, документи, що підтверджують якість товару.

Об'єктами внутрішнього контролю розрахунків за податками і платежами є розрахунки, що здійснює підприємство на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами», й охоплює такі важливіші питання як спостереження за дотриманням вимог податкового законодавства, виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом.

Основними завдання внутрішнього контролю розрахунків за податками і платежами є: забезпечення достовірності розрахунків сум податків і платежів; своєчасне погашення зобов'язань за податками і платежами; недопущення фактів помилок у веденні бухгалтерського та податкового обліку та звітності підприємства за податками й платежами; Неухильне дотримання термінів подання звітності до податкових органів за видами податків і платежів.

Внутрішній контроль розрахунків за податками й платежами здійснюється за видами таких податків і платежів, і порядок її здійснення передбачає наступні напрямки дослідження:

- достовірність реєстрації підприємства як платника за належними видами податків, зборів, обов'язкових платежів, враховуючи особливості його практики підприємницької діяльності;
- дотримання вимог ведення поточних записів у первинному, аналітичному та синтетичному обліку операцій за розрахунками з бюджетом і цільовими фондами;
- правильність обчислення бази (об'єкта) оподаткування за видами податків і зборів;
- обґрунтованість застосовуваних ставок податків, зборів, обов'язкових платежів;
- правомірність використання пільг за податками, зборами, обов'язковими платежами підприємства;
- достовірність арифметичних розрахунків сум податкових зобов'язань за податками, зборами, обов'язковими платежами;
- своєчасність і повнота перерахування податкових зобов'язань за податками, зборами, обов'язковими платежами;

- правильність складання і дотримання термінів подання звітних форм податковим органам;
- реальність відображення залишків заборгованості в розрахунках з бюджетом та цільовими фондами за показниками фінансової звітності підприємства.

Такий контроль здійснюють на основі інформації податкових розрахунків підприємства, податкової звітності (декларації про прибуток), а також інформації бухгалтерського обліку за рахунками 64, 70-76. Основним нормативним документом є Податковий кодекс України.

Контроль розрахунків за податками і платежами доцільно розпочати із встановлення достовірності визначення величини прибутку, що підлягає оподаткуванню. Наступним кроком є перевірка правильності застосування ставок нарахування податку (згідно ПКУ ставка податку на додану вартість становить 20 %, ставка податку на прибуток – 18%).

Що стосується контролю розрахунків за оподаткуванням доходів фізичних осіб, то особливу увагу потрібно надати таким питанням (рис. 8.4):

Рис. 8.4. Основні питання при здійсненні контролю розрахунків за податком доходів фізичних осіб

У процесі контролю варто звернути увагу на правильність визначення загального оподаткованого доходу окремої особи. Об'єкт оподаткування при нарахуванні доходів у вигляді заробітної плати розраховується як різниця між сумою такої заробітної плати й суми ЄСВ.

Зо стосується внутрішнього контролю розрахунків за соціальним страхуванням, то об'єктом такого контролю є розмір нарахованого соціального внеску загалом та за кожним працівником окремо. Згідно Закону України «Про збір та облік єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-VI розмір ЄСВ становить 22 %.

Мета внутрішнього контролю розрахунків з оплати праці є встановлення достовірності облікових і звітних даних стосовно нормування, документування, нарахування, утримання й розрахунків з оплати праці.

Важливо розглянути завдання контролю розрахунків з оплати праці: оцінка обґрунтованості та якості планових завдань, щодо використання трудових ресурсів, норм і нормативів; встановлення правомірності застосування форм і систем оплати праці; оцінка законності та достовірності операцій з використання та відображення їх в обліку та звітності підприємства;

виявлення та запобігання вчиненню порушень вимог трудового законодавства.

Об'єктами внутрішнього контролю за розрахунками з оплати праці є стан роботи з кадрами, використання фонду робочого часу та дотримання штатної й трудової дисципліни підприємства, стан бухгалтерського обліку та звітності за операціями з нарахування та виплати заробітної плати.

Детальніше об'єкти та методичні прийоми внутрішнього контролю дотримання трудового законодавства наведено в додатках П та Р відповідно.

Основними напрямками внутрішнього контролю операцій за розрахунками з оплати праці є: перевірка правомірності й обґрунтованості нарахування оплати праці та інших видів виплат за нормами, передбаченими законодавством; перевірка ведення обліку особового складу; перевірка достовірності оперативного обліку використання робочого часу; перевірка частини утримань із зарплати.

Наступним етапом після перевірки нарахованої оплати праці є контроль проведених утримань із заробітної плати. Контролери з'ясовують обґрунтованість проведених утримань із заробітної плати до фондів соціального страхування. Зокрема, перевіряють правомірність

застосовуваних ставок проведення відрахувань (відповідно нарахованого доходу) за окремими категоріями працівників.

Рекомендована література: 45-48; 53; 63; 65; 108; 110.

Питання для самоконтролю

1. Завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми та напрямки проведення контролю розрахунків.
2. Організація контролю розрахунків з покупцями та замовниками.
3. Організація контролю розрахунків з іншими дебіторами підприємства.
4. Організація контролю резерву сумнівних боргів.
5. Організація контролю розрахунків із постачальниками та підрядниками.
6. Організація контролю розрахунків за податками та платежами.
7. Організація контролю за страхуванням.
8. Організація контролю розрахунків з оплати праці.
9. Організація контролю розрахунків за кредитними операціями.
10. Організація контролю вексельного обігу.
11. Організація контролю розрахунків цільового фінансування і цільових надходжень.

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Внутрішній контроль грошово-розрахункових операцій.
2. Дебіторська заборгованість: види, визнання та оцінка.
3. Роль та значення зобов'язань за розрахунками і платежами в господарській діяльності підприємства.
4. Організаційна модель контролю розрахунків цільового фінансування.
5. Внутрішній контроль за кредитними операціями.

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Назвіть функціональні завдання внутрішнього контролю дотримання трудового законодавства.
2. Дайте характеристику законодавчої та нормативної бази перевірки розрахунків з оплати праці.
3. Назвіть наслідки несвоєчасного виявлення помилок у розрахункових документах.
4. Опишіть методичні прийоми контролю дебіторської заборгованості та розрахунків за зобов'язаннями.

5. Розкрийте порядок перевірки розрахунків за податками й платежами.
6. Висвітліть завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми та напрямки проведення контролю розрахунків.
7. Розкрийте організацію та методику контролю розрахунків з покупцями та замовниками.
8. Висвітліть організацію та методику контролю розрахунків із постачальниками та підрядчиками.
9. Розкрийте організацію та методику контролю розрахунків за податками та платежами.
10. Розкрийте організацію та методику контролю розрахунків з оплати праці.
11. Розкрийте організацію та методику контролю розрахунків за кредитними операціями.
12. Розкрийте організацію та методику контролю вексельного обігу.
13. Висвітліть організацію та методику контролю розрахунків цільового фінансування і цільових надходжень.

Тестові завдання

1. *Методичні прийоми контролю розрахунків не включають:*

- а) інвентаризацію;
- б) службові розслідування;
- в) інформаційне моделювання;
- г) документальні прийоми;
- д) евристичні прийоми.

2. *Методичні прийоми контролю, які ґрунтуються на застосуванні методів аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості, що дає можливість оцінити й виявити динаміку цієї заборгованості, це:*

- а) евристичні прийоми;
- б) розрахунково-аналітичні методи;
- в) документальні методи;
- г) методи проведення розслідувань;
- д) моделювання.

3. *Методи, які потребують використання прийомів дослідження суті й змісту розрахункових операцій для з'ясування повноти, законності та правильності відображення останніх в обліку, це:*

- а) розрахунково-аналітичні методи;
- б) евристичні прийоми;

- в) документальні методи;
- г) моделювання;
- д) методи проведення розслідувань.

4. До мети внутрішньогосподарського контролю розрахунків з покупцями та замовниками підприємства **не** належить:

- а) забезпечення систематичного спостереження за достовірністю облікових та звітних даних про наявність і зміну сум дебіторсько-кредиторської заборгованості;
- б) правильність пред'явлення претензій і вчасність їх погашення;
- в) своєчасність перерахування коштів кредиторам і відшкодування належних боргів із дебіторів;
- г) забезпечення систематичного спостереження за станом запасів та готової продукції;
- д) дотримання розрахунково-платіжної дисципліни на рівні її впливу на платоспроможність підприємства, що забезпечує його нормальну фінансово-господарську діяльність.

5. Джерелами інформації для зустрічної перевірки є:

- а) журнал №3, баланс ф. №1;
- б) журнал №5,5.5А, звіт про рух грошових коштів ф. №3;
- в) рахунки 68, 36, журнал №1;
- г) відомості аналітичного обліку 1.1., 1.2., 1.3.;
- д) всі форми фінансової звітності.

6. Інвентаризацію повинна проводити:

- а) податковий інспектор;
- б) аудиторська служба;
- в) бухгалтер;
- г) комісія, затверджена наказом керівника підприємства;
- д) начальник складу.

7. Строк відрядження у межах України не може перевищувати:

- а) 30 днів;
- б) 35 днів;
- в) 60 днів;
- г) 90 днів;
- д) 7 днів.

8. Строк відрядження поза межами України не може перевищувати:

- а) 30 днів;
- б) 50 днів;
- в) 7 днів;

- г) 60 днів;
- д) 120 днів.

9. Платник податку повертає суму надміру витрачених коштів протягом звітного місяця, на який припадає такий граничний строк, яка ставка штрафу за таку дію, що накладається на базу оподаткування такого штрафу – надміру використані кошти:

- а) 22%;
- б) 20%;
- в) 15%;
- г) 18%;
- д) 30%.

10. Під час контролю сумнівних боргів застосовують рахунки:

- а) 36, 37, 38;
- б) 20, 22;
- в) 63, 64;
- г) рахунки 9 класу;
- д) рахунки 4 класу.

11. Джерелами даних для перевірки документальної обґрунтованості розрахунків з постачальниками та підрядниками за умови здійснення розрахунків у безготівковій формі є:

- а) квитанція до прибуткового касового ордера;
- б) чек ЕККА;
- в) копія чека з відміткою «сплачено»;
- г) видатковий касовий ордер;
- д) платіжні вимоги-доручення.

12. Джерелами даних для перевірки документальної обґрунтованості розрахунків з постачальниками та підрядниками за умови здійснення розрахунків у готівковій формі є:

- а) акредитиви;
- б) платіжні вимоги-доручення;
- в) чек ЕККА;
- г) векселі;
- д) інкасові доручення.

13. Об'єктами внутрішнього контролю розрахунків за податками і платежами є розрахунки, що здійснює підприємство на рахунку:

- а) 63;
- б) 64;

- в) 66;
- г) 31;
- д) 901.

14. Основним нормативним документом для контролю за податками і платежами є:

- а) МСБО;
- б) П(С)БО;
- в) Податковий кодекс України;
- г) Конституція України;
- д) Закон «Про бухгалтерський та фінансову звітність в Україні».

15. Об'єкт оподаткування при нарахуванні доходів у вигляді заробітної плати визначається як різниця між сумою такої заробітної плати і сумою:

- а) ПДВ;
- б) ЄСВ і ПДФО;
- в) ПДФО;
- г) ЄСВ;
- д) ЄСВ, ПДФО і військового збору.

16. Закон передбачає об'єднання функцій зі збору страхових внесків і контролю за їх сплатою одним органом, який є:

- а) Державним казначейством України;
- б) Пенсійним фондом України;
- в) Фондом соціального страхування на випадок тимчасової втрати працездатності;
- г) Фондом соціального страхування на випадок безробіття;
- д) Фондом соціального страхування від нещасного випадку на виробництві.

17. Рахунок, який перевіряють при контролі розрахунків за страхуванням, це рахунок:

- а) 65;
- б) 66;
- в) 36;
- г) 70;
- д) 64.

18. За рахунок фізичної особи на підприємстві сплачуються такі обов'язкові платежі:

- а) ПДВ;
- б) ПДФО, ЄСВ;
- в) військовий збір;

- г) ПДФО, військовий збір;
- д) ЄСВ.

19. *Об'єктами внутрішнього контролю за розрахунками з оплати праці є:*

- а) стан фінансової звітності;
- б) стан бухгалтерського обліку загалом;
- в) стан роботи з кадрами, використання фонду робочого часу;
- г) стан запасів;
- д) порядок нарахування ЄСВ.

20. *Джерелами фактографічної інформації для здійснення контролю розрахунків з оплати праці є:*

- а) колективний договір; правила внутрішнього трудового розпорядку; трудові книжки;
- б) облікова політика;
- в) журнал №1;
- г) звіт про власний капітал форма №4;
- д) книга обліку готової продукції.

21. *Загальний розмір усіх утримань з оплати праці за місяць не повинен перевищувати:*

- а) 30 %;
- б) 20 %;
- в) 50 %;
- г) 19,5 %;
- д) 22 %.

22. *Використання кредитів перевіряється в журналі-ордері:*

- а) №1;
- б) №2;
- в) №3;
- г) №5, 5.5А;
- д) №6.

23. *При перевірці розрахунків за кредитними операціями не перевіряють:*

- а) чи проводилася інвентаризація розрахунків;
- б) чи подавалися штрафні санкції постачальникам у разі порушення договірних зобов'язань;
- в) обґрунтованість нарахованих або отриманих сум штрафних санкцій;
- г) правильність списання сумнівних боргів;

д) правильність нарахування сум обов'язкових платежів.

24. *Векседавець – це:*

- а) трасант;
- б) трасат;
- в) ремітент;
- г) емітент;
- д) кредитор.

25. *Векселедержатель – це:*

- а) трасант;
- б) трасат;
- в) ремітент;
- г) емітент;
- д) кредитор.

26. *Скільки етапів пройшло вексельне законодавство в Україні?*

- а) не можливо виділити окремі етапи;
- б) шість;
- в) п'ять;
- г) три;
- д) два.

27. *Заборгованість по рахункам з покупцями, замовниками та іншими дебіторами забезпечена вексями одержаними, обліковуються на рахунках:*

- а) рахунки 9 класу;
- б) 50, 60;
- в) 63, 64;
- г) 182, 34;
- д) 36, 37.

28. *Джерелами інформації для здійснення контролю розрахунків цільового фінансування та надходження підприємства є рахунок:*

- а) 41;
- б) 48;
- в) 44;
- г) 79;
- д) всі рахунки 4 та 7 класу.

29. *Основними напрямками контролю операцій з коштами цільового фінансування та цільових надходжень є перевірка:*

а) дотримання нормативно-правового регулювання розрахунково-кредитних операцій, які забезпечують функціонування підприємств в умовах ринку;

- б) правильності документального оформлення кредитних операцій;
- в) своєчасності розрахунків із бюджетом, перерахування заборгованості кредиторам та стягнення належних сум із дебіторів;
- г) своєчасності і повноти зарахування коштів цільового фінансування;
- д) додержання умов договорів з різними контрагентами; перевірка фактів погашення боргів підприємством або не сплачених йому сум.

30. *Метою внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками підприємства є:*

а) встановлення дотримання вимог законодавства щодо використання та погашення кредиту банку, правильність відображення кредитних операцій у бухгалтерському обліку;

б) забезпечення систематичного спостереження за достовірністю облікових та звітних даних про наявність і зміну сум дебіторсько-кредиторської заборгованості;

в) встановлення достовірності та неповноти відображення вексельних операцій в обліку та звітності, невідповідності цього відображення чинному законодавству і обліковій політиці та вжиття заходів з усунення виявлених порушень;

г) встановлення достовірності та повноти відображення вексельних операцій в обліку та звітності, відповідності цього відображення чинному законодавству і обліковій політиці та вжиття заходів з усунення виявлених порушень;

д) забезпечення спостереження за недостовірністю облікових та звітних даних про наявність сум дебіторсько-кредиторської заборгованості.

31. *Метою контролю розрахунків за кредитними операціями є:*

а) встановлення дотримання вимог законодавства щодо використання та погашення кредиту банку, правильність відображення кредитних операцій у бухгалтерському обліку;

б) забезпечення спостереження за недостовірністю облікових та звітних даних про наявність сум дебіторсько-кредиторської заборгованості;

в) встановлення достовірності та неповноти відображення вексельних операцій в обліку та звітності, невідповідності цього відображення чинному законодавству і обліковій політиці та вжиття заходів з усунення виявлених порушень;

г) встановлення достовірності та повноти відображення вексельних операцій в обліку та звітності, відповідності цього відображення чинному

законодавству і обліковій політиці та вжиття заходів з усунення виявлених порушень;

д) забезпечення спостереження за достовірністю облікових та звітних даних про наявність сум дебіторсько-кредиторської заборгованості.

32. *Метою контролю вексельних операцій є:*

а) встановлення дотримання вимог законодавства щодо використання та погашення кредиту банку, правильність відображення кредитних операцій у бухгалтерському обліку;

б) забезпечення систематичного спостереження за достовірністю облікових та звітних даних про наявність і зміну сум дебіторсько-кредиторської заборгованості;

в) встановлення достовірності та неповноти відображення вексельних операцій в обліку та звітності, невідповідності цього відображення чинному законодавству і обліковій політиці та вжиття заходів з усунення виявлених порушень;

г) встановлення достовірності та повноти відображення вексельних операцій в обліку та звітності, відповідності цього відображення чинному законодавству і обліковій політиці та вжиття заходів з усунення виявлених порушень;

д) забезпечення спостереження за достовірністю облікових та звітних даних про наявність сум дебіторсько-кредиторської заборгованості.

33. *В якій із форм фінансової звітності відображається дебіторська заборгованість покупців за реалізовані ним товари (роботи, послуги)?*

а) Балансі;

б) Звіті про фінансові результати;

в) Звіті про власний капітал;

г) Звіті про рух грошових коштів;

д) Примітках.

34. *Об'єктами інвентаризації в ході проведення контролю є:*

а) технологічні процеси та процедури;

б) капітал і трудова дисципліна;

в) активи і зобов'язання;

г) діяльність матеріально відповідальних та посадових осіб підприємства;

д) правильність посад працівників.

35. *При перевірці якості проведеної інвентаризації доцільно здійснити:*

а) зустрічну перевірку;

б) повторну перевірку;

- в) суцільну інвентаризацію;
- г) вибірккову інвентаризацію;
- д) правильна відповідь а) і в).

36. *Основним нормативно-правовим документом під час проведення перевірки правильності оподаткування на підприємстві є:*

- а) Конституція України;
- б) Облікова політика;
- в) Накази МФУ;
- г) Податковий кодекс України;
- д) Наказ керівника підприємства.

37. *Який встановлюється строк сплати ЄСВ?*

- а) не пізніше 10 числа місяця, що настає за базовим;
- б) не пізніше 15 числа місяця, що настає за базовим;
- в) не пізніше 20 числа місяця, що настає за базовим;
- г) не пізніше 30 числа місяця, що настає за базовим;
- д) не пізніше 35 числа місяця, що настає за базовим.

38. *Контроль розрахунків за авансами виданими передбачає розгляд:*

а) достовірності кожної суми зафіксованої за кредитом відповідного субрахунку за картками та іншими регістрами аналітичного обліку із залученням первинних документів;

б) достовірності кожної суми зафіксованої за дебетом і кредитом відповідного субрахунку за картками;

в) достовірності кожної суми зафіксованої за кредитом відповідного субрахунку за картками та іншими регістрами аналітичного обліку із залученням первинних документів;

г) достовірності кожної суми зафіксованої за дебетом відповідного субрахунку за картками та іншими регістрами аналітичного обліку із залученням первинних документів;

д) достовірності кожної суми зафіксованої за дебетом і кредитом відповідного субрахунку за картками та іншими регістрами аналітичного обліку із залученням первинних документів.

39. *Під час реалізації продукції та товарів, наданні послуг і виконанні робіт у кредит і за іншими розрахунками з дебіторами підприємство має ризик:*

- а) непогашення всієї дебіторської заборгованості;
- б) погашення всієї дебіторської заборгованості;
- в) непогашення заборгованості;

- г) відстрочення заборгованості;
д) правильна відповідь б) і г).

40. Встановіть відповідність між первинними документами, що підтверджують виникнення поточної заборгованості з її видами:

1. Наказ про відрядження, посвідчення на відрядження.	а) розрахунки за відшкодуванням завданих збитків;
2. Договори, розрахунки бухгалтерії.	б) розрахунки з підзвітними особами;
3. Акти про встановлення розбіжностей, претензії.	в) розрахунки з іншими дебіторами;
4. Позови заявника до суду, протоколи засідання інвентаризаційної комісії.	г) розрахунки за нарахованими доходами;
5. Акти виконаних робіт, договір.	д) розрахунки за претензіями.

41. Встановіть відповідність між основними критеріями зобов'язань та їх визначенням:

1. Поточні зобов'язання	а) зобов'язання з невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу;
2. Довгострокові зобов'язання	б) зобов'язання, що мають бути погашені протягом поточного операційного циклу;
3. Забезпечення	в) теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться подія;
4. Непередбачені зобов'язання	г) зобов'язання, які не виникають в ході нормального операційного циклу та будуть погашені після 12 місяців з дати балансу.

42. Встановіть відповідність між первинними документами, що підтверджують погашення поточної заборгованості з її видами:

1. Згода постачальника на погашення претензії, платіжні доручення.	а) Розрахунки за виданими авансами
2. Платіжні доручення, виписки банку, акти приймання наданих послуг.	б) Розрахунки з підзвітними особами.
3. Товарно-транспортні накладні, накладні.	в) Розрахунки з іншими дебіторами.
4. Звіт про використання коштів наданих на відрядження або під звіт, квитанції, касова книга.	г) Розрахунки за нарахованими доходами.
5. Прибуткові касові ордери, платіжні доручення.	д) Розрахунки за претензіями.

43. Встановіть відповідність між етапами ВК розрахунків з постачальниками та підрядниками:

1.	а) контроль повноти та своєчасності проведення інвентаризацій розрахунків з постачальниками та підрядниками;
2.	б) поточний контроль законності виникнення та дотримання договірної дисципліни на постачання матеріалів для виробництва, а також надання замовлених робіт та послуг;
3.	в) вивчення динаміки заборгованості за операціями з придбання виробничих запасів і замовлення робіт та послуг;
4.	г) контроль розрахунків претензійного характеру;
5.	д) оцінка етапу первинного, аналітичного, синтетичного обліку та звітності за розрахунками з постачальниками та підрядниками.

44. *Встановіть відповідність між етапами контролю розрахунків за кредитними операціями:*

1.	а) правильність організації обліку кредитних операцій;
2.	б) своєчасність повернення позики та сплата відсотків за їх використання;
3.	в) перевірка відповідності залишків позичених коштів у Головній книзі, журналі та в балансі;
4.	г) встановлення форми позики;
5.	д) достовірність записів Головної книги та відображення їх на рахунках.

Необхідно продовжити твердження:

1. «Несвоєчасне виявлення помилок у розрахункових документах призводить до ... виникнення різних суперечок під час розрахунків, створення конфліктних ситуацій між контрагентами ...».

2. «Контроль розрахунків з покупцями та замовниками розпочинають з ... перевірки виконання договірної дисципліни з реалізації готової продукції, товарів, виконання робіт та надання послуг ...».

3. «Під час контролю розрахунків з підзвітними особами в першу чергу перевіряють ... дотримання встановлених термінів складання та подання до бухгалтерії авансових звітів, вчасність повернення до каси підприємств залишку невикористаних коштів ...».

4. «Під час реалізації продукції та товарів, наданні послуг і виконанні робіт у кредит і за іншими розрахунками з дебіторами підприємство має ризик ... непогашення всієї дебіторської заборгованості ...».

5. «Джерелами даних для перевірки документальної обґрунтованості розрахунків з постачальниками та підрядниками є наступні документи: ... рахунки-фактури, накладні, рахунки, акти приймання виконаних робіт (послуг), товарно-транспортні накладні, податкові накладні, документи транспортних підприємств ...».

6. «Перевірку розрахунків підприємства з бюджетом за податком на прибуток проводять на основі ... інформації податкових розрахунків

підприємства, податкової звітності (декларації про прибуток), а також інформації бухгалтерського обліку за рахунками 641, 70–75...».

7. «Основною метою запровадження єдиної системи збору, обліку та контролю за сплатою страхових внесків є...створення умов для зростання сукупної бази нарахування страхових внесків, підвищення рівня охоплення всіх категорій осіб ...».

8. «Метою внутрішнього контролю затрат праці та стану розрахунків з її оплати є...встановлення достовірності облікових і звітних даних стосовно нормування, документування, нарахування, утримання й розрахунків з оплати праці ...».

9. «Метою контролю розрахунків за кредитними операціями є...встановлення дотримання вимог законодавства щодо використання та погашення кредиту банку, правильність відображення кредитних операцій у бухгалтерському обліку ...».

10. «Метою контролю вексельних операцій є ... встановлення достовірності та повноти відображення вексельних операцій в обліку та звітності ...».

11. «Відображення використання коштів цільового фінансування та цільових надходжень залежить...від цілей, на які вони надані ...».

12. Ефективність розрахункових відносин між підприємствами в цілому залежить від

13. Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті затверджена Постановою НБУ 21.01.04 № 22 зареєстрована в Міністерстві юстиції України 29.03.04 № 377/8976; П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» затверджений наказом МФУ від 08.10.1999 р. № 237; П(С)БО 11 «Зобов'язання» затверджений наказом МФУ від 31.01.2000 р. № 20 та інших законодавчих актів стосовно регулювання розрахунків за їх видами це -

14. «Розрахунково-аналітичні методичні прийоми контролю ґрунтуються на застосуванні методів аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості, що дає можливість ...».

15. «Товар вважається наданим у розпорядження покупця, якщо у строк, встановлений договором, він готовий до ...».

16. «Для оформлення результатів інвентаризації розрахунків з покупцями та замовниками використовують ...».

17. «Зустрічною перевіркою інформації документів на оприбуткування матеріальних цінностей, придбаних за підзвітні кошти, та даних авансових звітів підтверджують ...».

18. «Поточний контроль виконання договірних умов здійснює ...».

19. «У функції бухгалтерської служби під час поточного контролю входить відстеження виконання кожною з сторін договірних зобов'язань, зокрема дані про надходження ... на склад отримують із звіту матеріально-відповідальної особи, а про оплату платіжних документів постачальника – із виписки банку.

20. «Об'єктами внутрішнього контролю розрахунків за податками і платежами є розрахунки, що здійснює підприємство на рахунку ...».

21. «Об'єкт оподаткування при нарахуванні доходів у вигляді заробітної плати визначається як ...».

22. «Контроль операцій з нарахування та виплати заробітної плати розпочинають ... щодо обов'язкового проведення інвентаризації розрахунків у порядку планових платежів і розрахунків з депонентами (згідно вимог Інструкції № 90 - не менше одного разу на місяць)».

23. «Первинна та зведена документація: кредитний договір, заява про одержання кредиту, довідки комерційного банку про залишок коштів на рахунку підприємств, копії засновницьких документів підприємства-засновника, довідка органів державної податкової адміністрації про своєчасну сплату податків; виписки банку з позикового рахунку, акти взаєморозрахунків з дочірніми підприємствами; реєстри бухгалтерського обліку (журнал, Головна книга, фінансова звітність - форма 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форма 3 «Звіт про рух грошових коштів»), це - ...».

Практичні завдання

Завдання 8.1

Необхідно: перевірити операції щодо оплати праці, пояснити їх законність або допущені порушення.

Дані для виконання:

1. Працівникові виробництва, який відпрацював увесь лютий 2019 р. при повній тривалості робочого дня нарахована зарплата згідно з трудовим договором в сумі 7500 грн.

2. Окремим працівникам підприємства нарахована зарплата за час простою в зв'язку з проведенням страйку.

3. Працівнику, якому за відпрацьований рік належить відпустка тривалістю 28 календарних днів; 10 днів замінено виплатою компенсації.

Завдання 8.2

Необхідно: перевірити правильність нарахування зарплати і проведених з неї утримань, відкоректувати бухгалтерські записи, підготувати висновок до акту ревізії, вказати джерела контролю.

Дані для виконання:

Робітнику Козак В. І. нараховано по наряду 1700 грн.; Утримано: ЄСВ – 151,95 грн., військовий збір – 30,00 грн. На загальну суму проведених утримань зроблено запис Дт 661–Кт 641 – 204,45 грн. Додаткові дані: робітник-відрядник Козакевич – шліфувальник, згідно наряду – 100 стелажів, розцінка за одиницю 115,00 грн.

Завдання 8.3

Необхідно: Перевірити правильність та законність відображення операцій пов'язаних з розрахунками за виданими авансами на рахунках бухгалтерського обліку «Вінд». Визначити яка сума буде відображена у рядку 1145 Звіту про фінансовий стан (Баланс). Представлені у таблиці (з використанням субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами»).

Розрахунки за виданими авансами

<i>№ з/п</i>	<i>Зміст операції</i>	<i>Д-т</i>	<i>К-т</i>	<i>Сума, грн.</i>
1.	Перерахований аванс транспортній організації за послуги	371	312	1200
2.	Відображена сума ПДВ у складі вартості послуг	641	644	250
3.	Отриманий акт виконаних робіт від транспортного підприємства у період фактичного отримання послуги (на частину суми перерахованого авансу)	23,92, 93	685	500
4.	Відображена сума податкових розрахунків з ПДВ	641	685	100
5.	Здійснений розрахунок заборгованостей	685	371	500

ТЕМА 9. ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ, ДОВГОСТРОКОВИХ БІОЛОГІЧНИХ ТА НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Після вивчення теми 9 студент повинен знати:

- мету, завдання, об'єкти та етапи здійснення контролю основних засобів, довгострокових біологічних активів та нематеріальних активів;
- елементи організаційної моделі контролю необоротних активів;
- джерела інформації та основні методичні прийоми контролю основних засобів, довгострокових біологічних активів та нематеріальних активів;
- об'єкти та суб'єкти контролю операцій із необоротними активами;
- модель внутрішнього контролю основних засобів;
- елементи контролю операцій із довгостроковими біологічними активами;
- організацію внутрішнього контролю операцій з нематеріальними активами.

Після вивчення теми 9 студент повинен уміти:

- застосовувати методичні прийоми при контролі операцій з основними засобами, довгостроковими біологічними активами та нематеріальними активами;
- оперувати нормативно-правовими актами при перевірці операцій з необоротними активами;
- окреслювати та застосовувати контрольні процедури при перевірці залишків сум основних засобів, довгострокових біологічних активів та нематеріальних активів та розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

Термінологічний словник

Основні засоби – це сукупність всіх засобів праці, які функціонують в натуральній формі впродовж тривалого часу (більше одного року) як у сфері виробництва, так і в невиробничій сфері і протягом всього терміну служби не втрачають своєї споживчої форми; поступово зменшують свою вартість у

зв'язку з фізичним або моральним зносом; беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох виробничих циклів.

Нематеріальні активи – це активи, яким притаманна нематеріальна природа, вони фізично не зношуються, невичерпні, мають властивість само відтворення, а також здатні до тиражування.

Капітальне будівництво – це діяльність держави, юридичних і фізичних осіб, спрямована на створення нових та модернізацію наявних основних засобів виробничого і невиробничого призначення.

Біологічні активи – тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносить і в інший спосіб економічні вигоди.

Амортизація – це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Оренда основних засобів – угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку.

Ремонт – це комплекс робіт, щодо підтримування основних засобів у робочому стані протягом усього строку їх служби. Залежно від ролі у відтворенні та оновленні засобів усі види ремонту поділяються на поточні та капітальні.

При вивченні теми слід звернути увагу на *мету внутрішнього контролю операцій з основними засобами та нематеріальними активами підприємств*, яка полягає у встановленні достовірності бухгалтерських даних і звітності щодо наявності, стану й руху цих видів активів, а також забезпечені їхнього збереження та ефективного використання.

Реалізація мети контролю забезпечується на основі вирішення ряду завдань (рис. 9.1).

Основні елементи внутрішнього контролю необоротних активів наведено в додатку С.

Об'єктами внутрішнього контролю основних засобів та нематеріальних активів є: збереження власних і орендованих основних засобів та нематеріальних активів; стан техніко-експлуатаційної дисципліни за операціями з основними засобами та нематеріальними активами; стан бухгалтерського обліку та звітності за операціями з придбання, руху, використання основних засобів та нематеріальних активів.

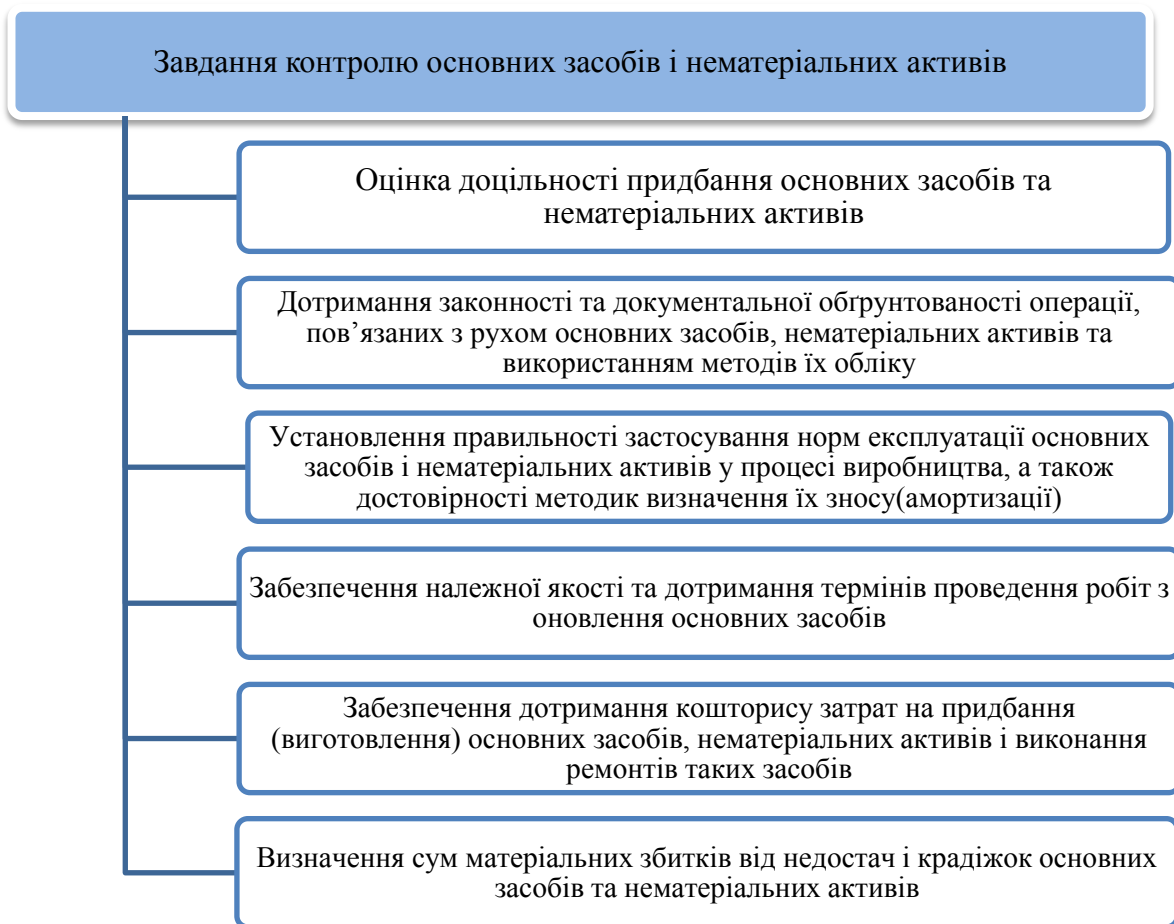

Рис. 9.1. Завдання контролю основних засобів і нематеріальних активів

Під час контролю потрібно керуватись Податковим кодексом України від 02.12.2010 № 2755-VI; П(С)БО 7 «Основні засоби» затверджений наказом МФУ №92 від 27.04.2000 р.; П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» затверджений наказом МФУ №242 від 18.10.1999 р.; Інструкцією з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів, розрахунків та інших статей балансу затверджена наказом МФУ № 90 від 30.10.1998 р.; Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом МФУ від 24.05.1995 р. № 88; Методичними рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів затверджені наказом МФУ № 561 від 30.09.2003 р.

Обліковими джерелами є: інформація за договорами купівлі-продажу об'єктів, договорами на капітальне будівництво, архітектурно-технічними паспортами, розрахунками кошторисами, актами прийому-передачі, актами на списання, картками (книгами, відомостями) інвентарного обліку, розрахунками нарахування амортизації; записами в облікових регістрах за рахунками 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи», 12

«Нематеріальні активи», 13 «Знос необоротних активів», 15 «Капітальні інвестиції», 18 «Інші необоротні активи», Журнал 4, відомості аналітичного обліку №№ 4.1, 4.2, 4.3; баланс (ф. №1); звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (ф. № 2), звіт про власний капітал (ф. № 4), примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5).

Детальніше об'єкти та методичні прийоми внутрішнього контролю операцій з необоротними активами наведено в додатках Т та У відповідно.

До методичних прийомів контролю основних засобів і нематеріальних активів відносять: інвентаризація, вибіркові та суцільні спостереження, обстеження та тематичні перевірки, економічний аналіз та методи перевірки облікової документації (фактична та зустрічна перевірка, перевірка суті та змісту операції, зіставлення документів з обліковими реєстрами аналітичного і синтетичного обліку, аналітична і логічна перевірка та зіставлення даних аналітичного обліку з даними синтетичного обліку).

Основні етапи внутрішнього контролю наявності, стану збереження та використання основних засобів можливо згрупувати наступним чином (рис. 9.2).

Рис. 9.2. Етапи внутрішнього контролю наявності, стану збереження та використання основних засобів

Наявність окремих об'єктів основних засобів перевіряють за даними інвентарних списків (ф. № 03-9) через зіставлення з інформацією інвентаризаційних описів за видами основних засобів (Інвентаризаційний опис основних засобів (ф. № інв-1), Актів інвентаризації незавершених ремонтів основних засобів (ф. № інв-10), Інвентаризаційних описів земельних

угідь (ф. № інв-2 с.г.), Інвентаризаційних описів багаторічних насаджень (ф. № інв-3 с.г.), Інвентаризаційних описів робочої худоби та продуктивних тварин, птиці, бджолосімей (ф. № інв-8 с.г.), Інвентаризаційний опис дорогоцінних металів, що містяться у напівфабрикатах, вузлах і деталях обладнання, приладах та інших виробках (ф. № інв-8а), а також шляхом огляду й перерахунку безпосередньо на місцях їх знаходження та експлуатації.

Дотримання умов збереження основних засобів передбачає закріплення таких об'єктів за матеріально-відповідальними особами в структурних підрозділах підприємства.

В процесі перевірки особливу увагу, звертають на застосовувані методи нарахування амортизації основних засобів. Згідно П(С)БО 7 методами нарахування амортизації є: прямолінійний метод, метод зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий та прискореного зменшення залишкової вартості. Перевірка формування груп основних засобів для нарахування амортизації розпочинається з контролю дотримання термінів початку та припинення нарахування амортизації за придатними до використання об'єктами основних засобів. Для цього аналізують дані інвентарних карток та проводять їх зіставлення з актами приймання-передачі основних засобів та розрахунками амортизаційних відрахувань.

Зміна методу нарахування амортизації можлива лише за умови перегляду попередньо очікуваного способу отримання економічних вигод від використання об'єкта й повинна бути оформлена наказом за підписом керівника підприємства.

Контролер вибіркоким способом проводить арифметичний перерахунок нарахованих сум амортизації за звітними періодами й шляхом зіставлення даних Головної книги, Журналу 4, а також балансу (ф. № 1) й звіту про фінансові результати (ф. № 2) з'ясовують відповідність відображення амортизаційних відрахувань за обліковими рахунками та статтями звітності.

Вивчаючи тему далі, потрібно зупинитися на особливостях контролю довгострокових біологічних активах. *Біологічний актив* за призначенням та терміном використання визнається основним засобом, якщо він використовується в іншій діяльності, ніж сільськогосподарська, та очікуваний строк його використання більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

У процесі контролю довгострокових біологічних активів потрібно пам'ятати, що метою є перевірка публічної фінансової звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо довгострокових біологічних

активів суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності та повноти їх відображення і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам.

Варто знати, що розрізняють довгострокові біологічні активи рослинництва і тваринництва. Перші з них включають штучні багаторічні плодово-ягідні та інші насадження, а другі – дорослу робочу і продуктивну худобу.

Методичними прийомами під час контролю довгострокових біологічних активів перш за все використання прийому документального контролю: формальна перевірка, арифметична перевірка, перевірка за суттю. Важлива роль відводиться вибірковому та суцільному спостереженню, що дає змогу суб'єкту контролю вивчити стан активів, здійснити контрольний обмір робіт з метою обґрунтованості їх обсягу і якості.

Методичними прийомами під час контролю довгострокових біологічних активів є прийоми документального контролю: формальна перевірка, арифметична перевірка, перевірка за суттю. Водночас, важлива роль відводиться вибірковому та суцільному спостереженню, що дає змогу вивчити стан активів, здійснити контрольний обмір робіт з метою обґрунтованості їхнього обсягу і якості.

Завданням внутрішнього контролю нематеріальних активів є забезпечення їх збереження, законності здійснення операцій з такими цінностями, а також повноти та своєчасності відображення вказаних операцій в обліку й звітності підприємства.

Реалізація процедур контролю нематеріальних активів здійснюється за напрямками: контроль правомірності оприбуткування та списання з балансу нематеріальних активів підприємства; контроль достовірності оцінки та переоцінки нематеріальних активів на дату балансу; перевірка обґрунтованості нарахування амортизації нематеріальних активів; перевірка достовірності інформації і звітності.

В процесі контролю за даними первинних документів нематеріальних активів встановлюють законність та ефективність кожного випадку надходження чи вибуття нематеріальних активів. Також звертається увага на первісну оцінку нематеріальних активів та оцінку їх на дату балансу: за первісною вартістю; за амортизованою собівартістю.

Рекомендована література: 6; 7; 46-48; 53; 57; 65; 108; 110.

Питання для самоконтролю

1. Завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми та напрямки проведення контролю основних засобів і нематеріальних активів.
2. Організація контролю розрахунків капітальних вкладень.

3. Організація контролю наявності, стану збереження та використання основних засобів.
4. Організація контролю амортизації (зносу) основних засобів.
5. Організація контролю витрат на ремонт основних засобів.
6. Організація контролю переоцінки основних засобів.
7. Організація контролю наявності і руху довгострокових біологічних активів.
8. Організація контролю наявності, оцінки й руху нематеріальних активів та їх амортизації.

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Інвентаризація як метод внутрішнього контролю необоротних активів.
2. Основні засоби: види, визнання та оцінка.
3. Роль та значення нематеріальних активів в господарській діяльності підприємства.
4. Організаційна модель контролю довгострокових біологічних активів.

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Назвіть функціональні завдання внутрішнього контролю дотримання трудового законодавства.
2. Дайте характеристику законодавчої та нормативної бази контролю основних засобів, довгострокових біологічних та нематеріальних активів.
3. Назвіть наслідки несвоєчасного виявлення помилок у первинних документах.
4. Опишіть методичні прийоми контролю основних засобів та нематеріальних активів.
5. Розкрийте порядок перевірки розрахунків капітальних вкладень.
6. Висвітліть завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми та напрямки проведення контролю основних засобів, довгострокових біологічних та нематеріальних активів.
7. Розкрийте організацію та методику контролю наявності, стану збереження та використання основних засобів.
8. Висвітліть організацію та методику контролю амортизації (зносу) основних засобів.
9. Розкрийте організацію та методику контролю витрат на ремонт основних засобів.

10. Розкрийте організацію та методику контролю переоцінки основних засобів.

11. Розкрийте організацію та методику контролю наявності і руху довгострокових біологічних активів.

12. Розкрийте організацію та методику контролю наявності, оцінки й руху нематеріальних активів та їх амортизації.

Тестові завдання

1. До об'єктів внутрішнього контролю основних засобів та нематеріальних активів **не** відноситься:

а) збереження власних і орендованих основних засобів та нематеріальних активів;

б) стан техніко-експлуатаційної дисципліни за операціями з основними засобами та нематеріальними активами;

в) стан бухгалтерського обліку за операціями з придбання, руху, використання основних засобів та нематеріальних активів;

г) стан звітності за операціями з придбання, руху, використання основних засобів та нематеріальних активів;

д) стан бухгалтерського обліку за операціями з придбання, руху, використання запасів.

2. Під час контролю основних засобів та нематеріальних активів слід керуватись:

а) П(С)БО 9;

б) П(С)БО 10;

в) Податковим кодексом України;

г) Методичними рекомендаціями № 530;

д) М(С)БО 20.

3. Джерелом фактографічних даних для контролю операцій з основними засобами та нематеріальними активами є:

а) відомості аналітичного обліку № 3.1, 3.2, 3.3;

б) журнал 5 та 6;

в) рахунки 2 класу;

г) інформація за договорами купівлі-продажу сировини;

д) журнал 4.

4. До складу капіталовкладень включаються:

а) виробничі витрати;

б) витрати на придбання обладнання, транспортних засобів;

- в) заробітна плата робітників виробництва;
- г) витрати на придбання товарів;
- д) безоплатно одержані ОЗ.

5. Джерелом інформації щодо контролю капіталовкладень є:

- а) законодавчі акти з інвестиційної діяльності;
- б) журнал 1;
- в) відомості аналітичного обліку № 1.1, 1.2, 1.3;
- г) рахунки 9 класу;
- д) акт про оприбуткування запасів;

6. До об'єктів контролю в організаційній моделі контролю капітальних вкладень належить:

- а) плани капітальних вкладень і впровадження нової техніки;
- б) законодавчі акти по плануванню і фінансуванню капітальних вкладень і нової техніки;
- в) аналітичне групування;
- г) первина документація і облікові регістри по капітальних вкладеннях і новій техніці;
- д) розрахунково-аналітичні методи контролю.

7. До джерел інформації в організаційній моделі контролю капітальних вкладень належить:

- а) звітність про виконання планів капітальних вкладень, їх фінансуванні і введенню в дію об'єкту і виробничих потужностей;
- б) фінансування капітальних вкладень і впровадження нової техніки;
- в) виконання плану введення в дію виробничих потужностей і об'єктів основних засобів;
- г) бухгалтерський облік і звітність по капітальних вкладеннях і новій техніці;
- д) документальні прийоми контролю.

8. Акт інвентаризації незавершених ремонтів основних засобів, це:

- а) ф. № інв-8а;
- б) ф. № інв-2 с.г.;
- в) ф. № інв-1;
- г) ф. № інв-10;
- д) ф. № інв-3 с.г.

9. Інвентаризаційних описів багаторічних насаджень, це:

- а) ф. № інв-2 с.г.;
- б) ф. № інв-3 с.г.;

- в) ф. № інв-8а;
- г) ф. № інв-1;
- д) ф. № інв-10.

10. Джерелом фактографічної інформації контролю надходження, оцінки, переміщення та вибуття основних засобів є:

- а) дані облікових реєстрів за рахунком 15;
- б) дані облікових реєстрів за рахунком 40;
- в) журнал 2;
- г) рахунки 9 класу;
- д) акт про оприбуткування ТМЦ.

11. Обґрунтованість відображення результатів переоцінки основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності підприємства перевіряються за допомогою:

- а) звіту про власний капітал;
- б) журналу 3;
- в) рахунків класу 7;
- г) даних облікових реєстрів за рахунком 22;
- д) відомостей аналітичного обліку № 1.1, 1.2, 1.3.

12. Обґрунтованість списання нарахованого зносу за вибулими об'єктами основних засобів та відображення вибуття за рахунками бухгалтерського обліку встановлюють за допомогою:

- а) журналу 6;
- б) головної книги за рахунками 2 класу;
- в) звіту про фінансовий стан;
- г) звіту про рух грошових коштів;
- д) головної книги за рахунками 10, 13, 42.

13. До першого етапу внутрішнього контролю операційної оренди основних засобів належить:

- а) перевірка правильності відображення за рахунками бухгалтерського обліку витрат, пов'язаних із оформленням оренди;
- б) перевірка обґрунтованості балансового та позабалансового обліку об'єктів операційної оренди;
- в) перевірка наявності договірних відносин між суб'єктами операційної оренди;
- г) перевірка достовірності нарахування амортизації за переданими в операційну оренду основними засобами;

д) перевірка порядку списання недоамортизованих витрат з реконструкції об'єктів операційної оренди.

14. До третього етапу внутрішнього контролю операційної оренди основних засобів належить:

а) перевірка правильності відображення за рахунками бухгалтерського обліку витрат, пов'язаних із оформленням оренди;

б) перевірка обґрунтованості балансового та позабалансового обліку об'єктів операційної оренди;

в) перевірка наявності договірних відносин між суб'єктами операційної оренди;

г) перевірка достовірності нарахування амортизації за переданими в операційну оренду основними засобами;

д) перевірка порядку списання недоамортизованих витрат з реконструкції об'єктів операційної оренди.

15. Джерелами фактографічної інформації під час внутрішньогосподарського контролю амортизації (зносу) основних засобів є:

а) баланс (звіт про фінансовий стан) (ф. №1), журнал 4;

б) рахунки класу 2;

в) журнал 7;

г) звіт про власний капітал;

д) дані облікових регістрів за рахунком 36.

16. До групи 1 в класифікації груп основних засобів та інших необоротних активів відноситься:

а) природні ресурси;

б) будівлі;

в) земельні ділянки;

г) машини та обладнання;

д) транспортні засоби.

17. До групи 4 в класифікації груп основних засобів та інших необоротних активів відноситься:

а) природні ресурси;

б) будівлі;

в) земельні ділянки;

г) машини та обладнання;

д) транспортні засоби.

18. Прямолінійний метод нарахування амортизації розраховується як:

а) ділення вартості, що амортизується, на строк корисного використання;

б) добуток залишкової вартості на початок звітного року на річну норму амортизації;

в) добуток вартості, що амортизується, на кумулятивний коефіцієнт;

г) місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) на виробничу ставку;

д) добуток залишкової вартості на початок звітного року на подвоєну річну норму амортизації.

19. *Виробничий метод нарахування амортизації розраховується як:*

а) ділення вартості, що амортизується, на строк корисного використання;

б) добуток залишкової вартості на початок звітного року на річну норму амортизації;

в) добуток вартості, що амортизується, на кумулятивний коефіцієнт;

г) місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) на виробничу ставку;

д) добуток залишкової вартості на початок звітного року на подвоєну річну норму амортизації.

20. *Поточний ремонт основних засобів передбачає:*

а) здійснення незначних виправлень;

б) здійснення значних виправлень;

в) повної заміни всіх елементів ОЗ;

г) приведення ОЗ в робочий стан;

д) повну модернізацію ОЗ.

21. *Джерелом фактографічних даних для проведення контролю ремонту основних засобів є:*

а) відомість аналітичного обліку № 4.1;

б) журнал 7;

в) рахунки класу 2;

г) звіт про фінансовий стан;

д) дані облікових реєстрів за рахунком 16.

22. *Підприємство переоцінює основні засоби у випадку, коли їх справедлива вартість:*

а) не змінилася;

б) незначно менше від залишкової;

в) незначно більше від залишкової;

- г) суттєво відрізняється від залишкової;
- д) несуттєво відрізняється від залишкової.

23. При якому значенні (K_i) проводиться індексація?

- а) при значенні більше одиниці;
- б) при значенні менше одиниці;
- в) при значенні більше 0,5;
- г) при значенні менше 0,5;
- д) при будь-якому значенні.

24. До довгострокових біологічних активів рослинництва належать:

- а) робочі коні;
- б) племінні кобили;
- в) плодові насадження;
- г) вівцематки основного стада тощо;
- д) корови.

25. До довгострокових біологічних активів тваринництва належать:

- а) плодові насадження;
- б) виноградні насадження;
- в) ягідні насадження;
- г) плантації хмелю;
- д) робочі коні.

26. Інвентарна картка обліку об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів, це:

- а) ф. № НА-1;
- б) ф. № НА-2;
- в) ф. № НА-3;
- г) ф. № НА-4;
- д) ф. № ОЗ-1.

27. Мета внутрішнього контролю операцій з основними засобами та нематеріальними активами підприємств полягає у:

- а) розробці оцінки ефективності постачальницької діяльності на підприємстві;
- б) застосуванні збалансованої системи показників для оцінки ефективності операцій з основними засобами;
- в) встановленні достовірності бухгалтерських даних і звітності щодо наявності, стану й руху цих видів активів, а також забезпечені їх збереження та ефективного використання;
- г) визначенні стану бухгалтерського обліку та звітності;

д) виявленні резервів підвищення інтенсивності й ефективності використання основних засобів.

28. Ділення вартості, що амортизується, на строк корисного використання, це розрахунок ... методу нарахування.

- а) кумулятивного;
- б) виробничого;
- в) зменшення залишкової вартості;
- г) прямолінійного;
- д) прискореного зменшення залишкової вартості.

29. Як називається комплекс робіт, щодо підтримування основних засобів у робочому стані протягом усього строку їх служб?

- а) інвентаризація;
- б) ремонт;
- в) перевірка;
- г) контроль;
- д) процедура.

30. Згідно якого пункту Податкового кодексу України первісна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних із ремонтом та поліпшення об'єктів основних засобів (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція), що приводить до зростання майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єктів у сумі, що перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, що підлягають амортизації, на початок звітного податкового року з віднесенням суми поліпшення на об'єкт основного засобу, щодо якого здійснюється ремонт та поліпшення?

- а) п. 146.11;
- б) п. 146.12;
- в) п. 146.13;
- г) п. 146.14;
- д) п. 146.15.

31. Метод амортизації на підприємстві визначається:

- а) П(С)БО 7 «Основні засоби»;;
- б) Наказом про облікову політику;;
- в) наказом підприємства;;
- г) Методичними рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів затверджені наказом МФУ № 561 від 30.09.2003 р.;
- д) П(С)БО 8 «Нематеріальні активи».

32. *Нарахування амортизації не може перевищувати строку корисного використання нематеріальних активів, але не більше:*

- а) 10 років;
- б) 20 років;
- в) 30 років;
- г) 35 років;
- д) не затверджено.

33. *Основні засоби, що отримані безкоштовно підприємство приймає на збільшення:*

- а) власного капіталу;
- б) власних коштів підприємства;
- в) резервного капіталу;
- г) залучених коштів підприємства;
- д) додаткового капіталу.

34. *Які мінімально допустимі строки корисного використання транспортних засобів?*

- а) 1 рік;
- б) 3 роки;
- в) 5 років;
- г) 7 років;
- д) 10 років.

35. *Хто здійснює введення багаторічних насаджень в експлуатацію?*

- а) головний бухгалтер.;
- б) власник підприємства;
- в) бухгалтер;
- г) комісія, призначена керівником;
- д) головний інженер.

36. *Правильність визначення балансової вартості за об'єктами основних засобів підтверджується застосуванням прийому контрольних порівнянь на збалансованість окремих показників*

а) балансова вартість на початок звітного періоду + надходження = балансова вартість на кінець звітного періоду + вибуття + амортизація;

б) балансова вартість на початок звітного періоду - надходження = балансова вартість на кінець звітного періоду - вибуття + амортизація;

в) балансова вартість на початок звітного періоду + надходження = балансова вартість на кінець звітного періоду + вибуття - амортизація;

г) балансова вартість на початок звітного періоду - надходження = балансова вартість на кінець звітного періоду + вибуття - амортизація;

д) балансова вартість на початок звітного періоду - надходження = балансова вартість на кінець звітного періоду - вибуття - амортизація.

37. Встановіть відповідність між видами ремонту основних засобів:

1. За видами	а) власних основних засобів, орендованих основних засобів;
2. За належністю основних засобів	б) виробничих та невиробничих;
3. За відношенням до господарської діяльності	в) поточні, капітальні;
4. За способом здійснення	г) господарським способом, підрядним способом, змішаним способом.

38. Встановіть відповідність між формами контролю та видами робіт їх здійснення:

1. Попередній контроль	а) постійне забезпечення робочого стану виробничого обладнання; забезпечення своєчасного проведення та якості ремонтів; забезпечення своєчасного проведення та якості капітальних вкладень; контроль за дотриманням норм обладнання в запасі і законсервованого та якісного стану їх при зберіганні; контроль за максимальним завантаженням обладнання; контроль за величиною простоїв; оперативний аналіз причин простоїв та винуватців; контроль за ефективним використанням основних засобів в місця експлуатації; коригування виробничого процесу та планів (кошторисів) з урахуванням змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі; контроль за дотриманням перспективних планів по придбанню, модернізації, капітальним вкладенням та оновленню основних засобів; контроль за збереженням основних засобів по місцю їх знаходження та експлуатації;
2. Поточний контроль	б) контроль правильності розрахунків амортизаційних відрахувань (зносу); оцінка якості проведених ремонтів; оцінка доцільності та законності здачі в оренду основних засобів, реалізації та їх вибуття; оцінка об'єктів основних засобів; контроль стану об'єктів основних засобів;

3. Наступний контроль	в) визначення обсягів фінансування на придбання, модернізацію, капітальні вкладення та оновлення основних засобів згідно перспективних напрямків діяльності підприємства та внутрішніх можливостей; Визначення видів, оптимальної кількості робочих машин і обладнання з урахуванням перспектив розвитку підприємства, обсягів виробництва, попиту на зовнішньому ринку, основних техніко-економічних показників основних засобів, технології виробництва та згідно основних напрямків розвитку галузі; Планування обсягів капітальних вкладень і проведення модернізації основних засобів з урахуванням перспектив діяльності підприємства та існуючого фінансування; Визначення потреби кожного центру відповідальності в активних основних засобах з урахуванням його тактичних цілей; Оцінка використання обладнання з урахуванням наявної кількості, основних техніко-економічних характеристик, виробничої програми, завантаження режиму роботи обладнання, технології виробництва.
-----------------------	---

39. Встановіть відповідність між методами нарахування та їх розрахунками:

1.Прямолінійний	а) добуток вартості, що амортизується, на кумулятивний коефіцієнт. Кумулятивний коефіцієнт = відношення кількості років, що залишаються до кінця строку використання, до суми чисел років його корисного використання;
2.Зменшення залишкової вартості	б)ділення вартості, що амортизується, на строк корисного використання;
3. Прискорене зменшення залишкової вартості	в) річна норма амортизації обчислюється відповідно до строку корисного використання і подвоюється Річна норма амортизації (%) = $1 - \sqrt[p]{\text{ліквідаційна вартість} / \text{первісна вартість}}$ п – кількість років експлуатації. Місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) на виробничу ставку. Виробнича ставка = відношення вартості, що амортизується, до загального обсягу продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів;
4.Кумулятивний	г) добуток залишкової вартості на початок звітного року (або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації) на річну норму амортизації;
5.Виробничий	д) добуток залишкової вартості на початок звітного року (або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації) на річну норму амортизації.

40. Встановіть відповідність між видами ОЗ в залежності від чогось:

1. В залежності від участі в процесі виробництва	а) активні та пасивні;
--	------------------------

Тема 9. Організація контролю основних засобів, довгострокових біологічних та нематеріальних активів

2. За роллю у виробництві продукції	б) власні та орендовані;
3. За місцем у виробничому процесі	в) основне обладнання та допоміжне;
4. За використанням	г) виробничі та невиробничі;
5. За ознакою належності	д) діючі та не діючі.

41. Встановіть відповідність між групами та основними засобами, які належать до відповідної групи:

1. група 1	а) будівлі, споруди, передавальні пристрої;
2. група 2	б) транспортні засоби;
3. група 3	в) земельні ділянки;
4. група 4	г) капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані будівництвом;
5. група 5	д) машини та обладнання.

42. Необхідно встановити відповідність між етапами процесу наступного контролю фінансової оренди в орендодавця та їх детальною характеристикою відповідно:

Етап 1	а) перевірка обґрунтованості зарахування на баланс об'єкта фінансової оренди. Одержаний об'єкт орендар відображає як актив і зобов'язання за найменшою на початок строку оренди оцінкою: справедливою вартістю активу або теперішньою вартістю суми мінімальних орендних платежів;
Етап 2	б) контроль правильності нарахування амортизації об'єкта фінансової оренди. Амортизація об'єкта фінансової оренди нараховується орендарем протягом періоду очікуваного використання активу, або протягом коротшого з двох періодів – строку оренди або строку корисного використання. Нархована амортизація включається у витрати того виробництва, для якого придбано такий об'єкт;
Етап 3	в) контроль дотримання порядку бухгалтерського відображення фінансових витрат і розподілу орендних платежів. Різниця між теперішньою вартістю суми мінімальних орендних платежів і вартістю об'єкта фінансової оренди, за якою він був відображений в обліку орендаря на початку строку фінансової оренди, є фінансовими витратами орендаря. В бухгалтерському обліку та звітності вони відображаються в сумі, що відноситься до звітного періоду. Розподіл фінансових витрат між звітними періодами протягом строку оренди здійснюється із застосуванням орендної ставки відсотка на залишок зобов'язань на початок звітного періоду;
Етап 4	г) встановлення достовірності відображення заборгованості за об'єктом основних засобів, наданим у фінансову оренду, та виключення залишкової вартості такого об'єкта з балансу орендодавця. Наданий у фінансову оренду об'єкт орендодавець відображає як дебіторську заборгованість орендаря в сумі мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості. Залишкова вартість об'єкта фінансової оренди списується з балансу й відображається у складі інших витрат (собівартості реалізованих необоротних активів);

Етап 5	д) контроль витрат на поліпшення об'єкта фінансової оренди. Затрати орендаря на поліпшення об'єкта фінансової оренди, що призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, які первісно очікувались від його використання, відображаються як капітальні інвестиції, й на суму цих витрат збільшується вартість такого об'єкта.
Етап 6	є) контроль розподілу фінансового доходу у складі орендних платежів. Різниця між сумою мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта оренди та теперішньою вартістю вказаної суми, що визначена за орендною ставкою відсотка, становить фінансовий дохід орендодавця. Розподіл фінансового доходу між звітними періодами протягом строку оренди здійснюється із застосуванням орендної ставки відсотка на залишок дебіторської заборгованості орендаря на початок звітного періоду;
Етап 7	ж) контроль операцій повернення майна, що знаходилось у фінансовій оренді та дотримання вимог законодавства з оподаткування ПДВ за цими операціями.

Необхідно продовжити твердження:

1. «Мета внутрішнього контролю операцій з основними засобами та нематеріальними активами підприємств полягає у ... встановленні достовірності бухгалтерських даних і звітності щодо наявності, стану й руху цих видів активів, а також забезпечені їх збереження та ефективного використання ...».

2. «Метою контролю розрахунків капітальних вкладень є ... контроль за їх цільовим та ефективним використанням з дотриманням при цьому встановлених норм і нормативів та чинного законодавства ...».

3. «Інформацію про нестачу основних засобів можна підтвердити на основі ... даних проведення постійною інвентаризаційною комісією контрольної перевірки результатів інвентаризації ...».

4. «Під час перевірки формування первісної вартості об'єктів основних засобів суми ПДВ, сплачені постачальникам при придбанні (створенні) основних засобів виробничого призначення не ... включаються до первісної вартості таких об'єктів ...».

5. «Нарахування амортизації за новим методом починається з...місяця, наступного за місяцем прийняття рішення про зміну методу амортизації ...».

6. «Ремонт – це ... комплекс робіт, щодо підтримування основних засобів у робочому стані протягом усього строку їх служби ...».

7. «При прийнятті рішення про переоцінку основних засобів слід врахувати, що...в майбутньому вони переоцінюються регулярно, щоб вартість основних засобів в бухгалтерському обліку і звітності суттєво не відрізнялася від поточної вартості...».

8. «Розрізняють довгострокові біологічні активи ... рослинництва і тваринництва ...».

9. «Нематеріальні активи – це ... активи, яким притаманна нематеріальна природа, вони фізично не зношуються, невичерпні, мають властивість само відтворювання, а також здатні до тиражування ...».

10. «Мета внутрішнього контролю операцій з основними засобами та нематеріальними активами підприємств полягає у ...».

11. «Об'єктами внутрішнього контролю основних засобів та нематеріальних активів є ...».

12. «Інвентаризація, вибіркові та суцільні спостереження, обстеження та тематичні перевірки, економічний аналіз та методи перевірки облікової документації (фактична та зустрічна перевірка, перевірка суті та змісту операції, зіставлення документів з обліковими реєстрами аналітичного і синтетичного обліку, аналітична і логічна перевірка та зіставлення даних аналітичного обліку з даними синтетичного обліку) є ».

13. «Механізм планування та розподілу ... передбачено постановами Кабінету Міністрів України «Деякі питання управління державними інвестиціями» від 22.07.2015 № 571 та «Про затвердження Порядку державного фінансування капітального будівництва» від 27.12.2001 № 1764».

14. «Проводячи контроль ..., перевіряючий встановлює чи були дотримані правила оформлення актів введення їх в експлуатацію, актів капітальних вкладень та прийому передачі основних засобів, а також правильність відображення цих операцій на рахунках бухгалтерського обліку».

15. «Перевірка ведення інвентарного обліку об'єктів основних засобів має на меті ... основних засобів (ф. № 03-6), а також установити відповідність даних інвентарних карток даним опису інвентарних карток з обліку основних засобів (ф. № 03-7)».

16. «Результати проведеної інвентаризації основних засобів групують в ... у розроблених порівняльних відомостях, аналітичних таблицях, відомостях виявлених порушень і недоліків тощо».

17. «договір на капітальне будівництво, договір купівлі-продажу, договір підяду, архітектурно-технічний паспорт, розрахунок-кошторис, відомість розподілу витрат по експлуатації будівельних машин і механізмів, документи приймання-передачі основних засобів, дані облікових реєстрів за рахунком 15: Журнал 4, відомість аналітичного обліку № 4.1».

18. «Під час перевірки формування ... об'єктів основних засобів слід пам'ятати, що суми ПДВ, сплачені постачальникам при придбанні (створенні) основних засобів виробничого призначення, а також витрати на сплату відсотків за користування кредитом не включаються до первісної вартості таких об'єктів».

19. «При ..., які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу».

20. «Економічна доцільність проведення капітального ремонту основних засобів визначається ... із вартістю об'єктів, що ремонтуються».

21. «Перевіряючий повинен пам'ятати, що переоцінка основних засобів у бухгалтерському обліку регламентована ... і проводиться за рішенням керівника підприємства, якщо залишкова вартість об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу».

22. «В П(С)БО 7 «Основні засоби» зазначається, що ...».

23. «Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», який ..., майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні, одним із обов'язкових випадків проведення незалежної оцінки (ст. 7) є переоцінка основних засобів для цілей бухгалтерського обліку».

24. «Інформацію про нестачу основних засобів можна підтвердити на основі даних проведення постійною контрольною перевіркою результатів ..., здійсненої робочою комісією».

25. «Для контролю збереження основних засобів за місцями їх знаходження та використання проводять вибіркову перевірку фактичної наявності шляхом часткової ...».

26. «Амортизація нараховується помісячно, починаючи з ..., що ... об'єкта основних засобів в експлуатацію, протягом строку об'єкта, що встановлюється наказом по підприємству в момент визнання цього об'єкта активом».

27. «Мета капітального ремонту – відшкодування нормального фізичного спрацювання конструктивних елементів основних засобів ...».

28. «Завданням внутрішнього контролю нематеріальних активів є ...».

Практичні завдання

Завдання 9.1

Необхідно: розглянути ситуацію з обліку реалізації основних засобів, пояснити суть допущених помилок та вказати, які рекомендації має дати

контролер, щодо правильності відображення ситуації на рахунках бухгалтерського обліку.

Дані для виконання:

Підприємство реалізувало авто, первісна вартість якого за даними обліку – 21200 грн., нарахований знос за час експлуатації – 3000 грн., ціна реалізації включаючи ПДВ – 25000 грн. Дана ситуація в реєстрах бухгалтерського обліку підприємства ображена наступним чином:

Дт 377 – Кт 742 25000 грн.

Дт 131 – Кт 105 2000 грн.

Дт 311 – Кт 377 24000 грн.

Завдання 9.2

Необхідно: перевірити стан бухгалтерського обліку операцій із основними засобами. У разі виявлених порушень підготувати запис до акту ревізії. Вказати джерела внутрішнього контролю та коригуючі засоби по виправленню допущених помилок.

Дані для виконання:

Під час перевірки по даних первинних документів ревізором встановлено, що на підприємстві 22 липня 2013 року придбано і введено в експлуатацію 10 одиниць нового обладнання. Загальна початкова вартість якого 44 тис. грн. станом на 1 листопада 2013 року та рахунку 10 «Основні засоби» обліковується лише 9 одиниць придбаного обладнання на суму 37,6 тис. грн.

Завдання 9.3

Необхідно: перевірити правильність відображення в обліку операцій з основними засобами та пояснити їхню законність чи допущенні помилки.

Дані для виконання:

Підприємство ПАТ «Мета» у жовтні поточного року придбало лазерний принтер і почало нараховувати амортизацію з листопада поточного року.

У грудні поточного року підприємство придбало комп'ютер разом з мишкою і клавіатурою. Вартість комп'ютера при оприбуткуванні по даних обліку віднесли до складу основних засобів, а комп'ютерну мишку і клавіатуру до інших необоротних активів.

ТЕМА 10.

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗАПАСІВ ТА ПОТОЧНИХ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ

Після вивчення теми 10 студент повинен знати:

- мету, завдання, об'єкти та етапи здійснення внутрішнього контролю матеріальних запасів і поточних біологічних активів тваринництва;
- організаційну модель стану складського господарства й дотримання умов зберігання цінностей;
- джерела інформації та основні методичні прийоми контролю матеріальних запасів і поточних біологічних активів;
- організацію внутрішнього контролю надходження, переміщення і вибуття виробничих запасів;
- елементи внутрішнього контролю операцій із малоцінними та швидкозношуваними предметами;
- організацію внутрішнього контролю наявності і руху поточних біологічних активів;

Після вивчення теми 10 студент повинен уміти:

- застосовувати способи та процедури при контролі операцій пов'язаних з матеріальними запасами і поточними біологічними активами;
- оперувати нормативно-правовими актами при перевірці операцій матеріальними запасами і поточними біологічними активами;
- окреслювати та застосовувати контрольні процедури при перевірці залишків сум матеріальних запасів і поточних біологічних активів та розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

Термінологічний словник

Запаси – активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Виробничі запаси – засоби, що знаходяться на складах споживачів, виробництва, призначені для виробничого споживання, але що ще не вступили у виробничий процес.

Малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) – це запаси, які використовуються підприємством протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року, зокрема: інструменти, господарський інвентар, спеціальне оснащення, спеціальний одяг тощо.

Сільськогосподарська продукція – це сільськогосподарські харчові продукти тваринного та рослинного походження, призначені для споживання людиною у сирому або переробленому стані як інгредієнти для їжі. До них відносяться товари, які вирощуються, відгодовуються, виловлюються, збираються, виготовляються, виробляються, переробляються безпосередньо виробником цих товарів (продукції), а також продукти обробки та переробки цих товарів (продукції), якщо вони були придбані або вироблені на власних та орендованих потужностях (площах).

Поточні біологічні активи – біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі.

При вивченні цієї теми, потрібно розуміти основну мету *внутрішнього контролю операцій із запасами та поточними біологічними активами*, яка полягає в підтвердженні достовірності бухгалтерських даних і звітності щодо наявності та вибуття цих видів активів, а також у дотриманні належних умов їхнього збереження та раціонального розпорядження ними.

Основні методологічні елементи внутрішнього контролю запасів наведено в додатку Ф.

Основні завдання внутрішнього контролю операцій із запасами та поточних біологічних активів представлено на рисунку 10.1.

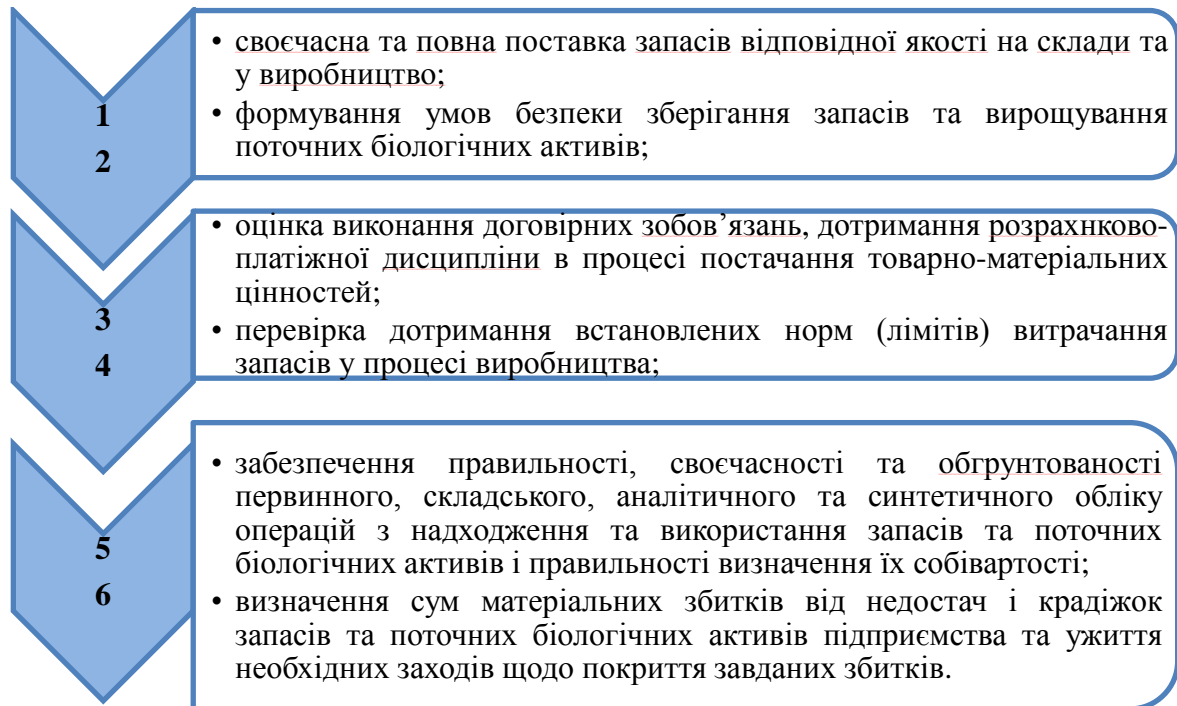

Рис. 10.1. Завдання внутрішнього контролю операцій із запасами та поточними біологічними активами

Об'єктами внутрішнього контролю є інвентарні об'єкти товарно-матеріальних цінностей, стан їхнього збереження та обліку, формування собівартості запасів, відображення витрат пов'язаних із придбанням (створенням), використанням та реалізацією (списанням) таких активів, відображення цих процесів у фінансовій, статистичній та податковій звітності підприємства. Детальний перелік об'єктів внутрішнього контролю операцій із запасами наведено в додатку X.

Джерелами інформації контролю господарських операцій із запасами є:

- 1) Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-ХІУ;
- 2) П(С)БО 9 «Запаси», затверджений наказом МФУ від 20.10.1999 р. № 246;
- 3) П(С)БО «Витрати», затверджений наказом МФУ від 31.12.1999 р. № 318;
- 4) Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом МФУ від 30.11.1999 р. № 291;

5) Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затверджена наказом МФУ від 11.08.1994 р. № 69;

6) Наказ МФУ від 10.01.07 р. № 2 «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів»;

7) П(С)БО 30 «Біологічні активи»;

8) Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджених Міністерством фінансів України від 29.12.2006 р. № 1315;

9) Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів, затверджені наказом Міністерства аграрної політики від 21 лютого 2008 року № 73;

10) Порядок № 116 «Про затвердження порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей» від 22.01.1996;

11) договірна та розпорядча документація, первинні документи, реєстри аналітичного та синтетичного обліку; (баланс (звіт про фінансовий стан)) (ф. №1);

12) звіт про фінансові результати (ф. № 2), примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5).

Важливо звернути увагу на передумови організації дієвого внутрішнього контролю за збереженням запасів підприємства (рис. 10.2).

Зберігання матеріальних цінностей на підприємствах відбувається в умовах складського господарства, що, переважно, включає центральний склад і склади у виробничих підрозділах, що забезпечують поточні потреби останніх.

Контролери в обов'язковому порядку перевіряють наявність укладених договорів (письмових угод) про повну матеріальну відповідальність працівників, які займають такі посади або виконують роботи: завідувачі складами, камерами схову, складами та їх заступники; старші контролери і контролери технічного контролю; агенти з постачання, експедитори з перевезення вантажів; роботи з приймання на зберігання, обробка, зберігання, відпуску матеріальних цінностей на складах; роботи з продажу (відпуску) товарів (продукції) їх підготовці до продажу незалежно від форм торгівлі і профілю підприємства.

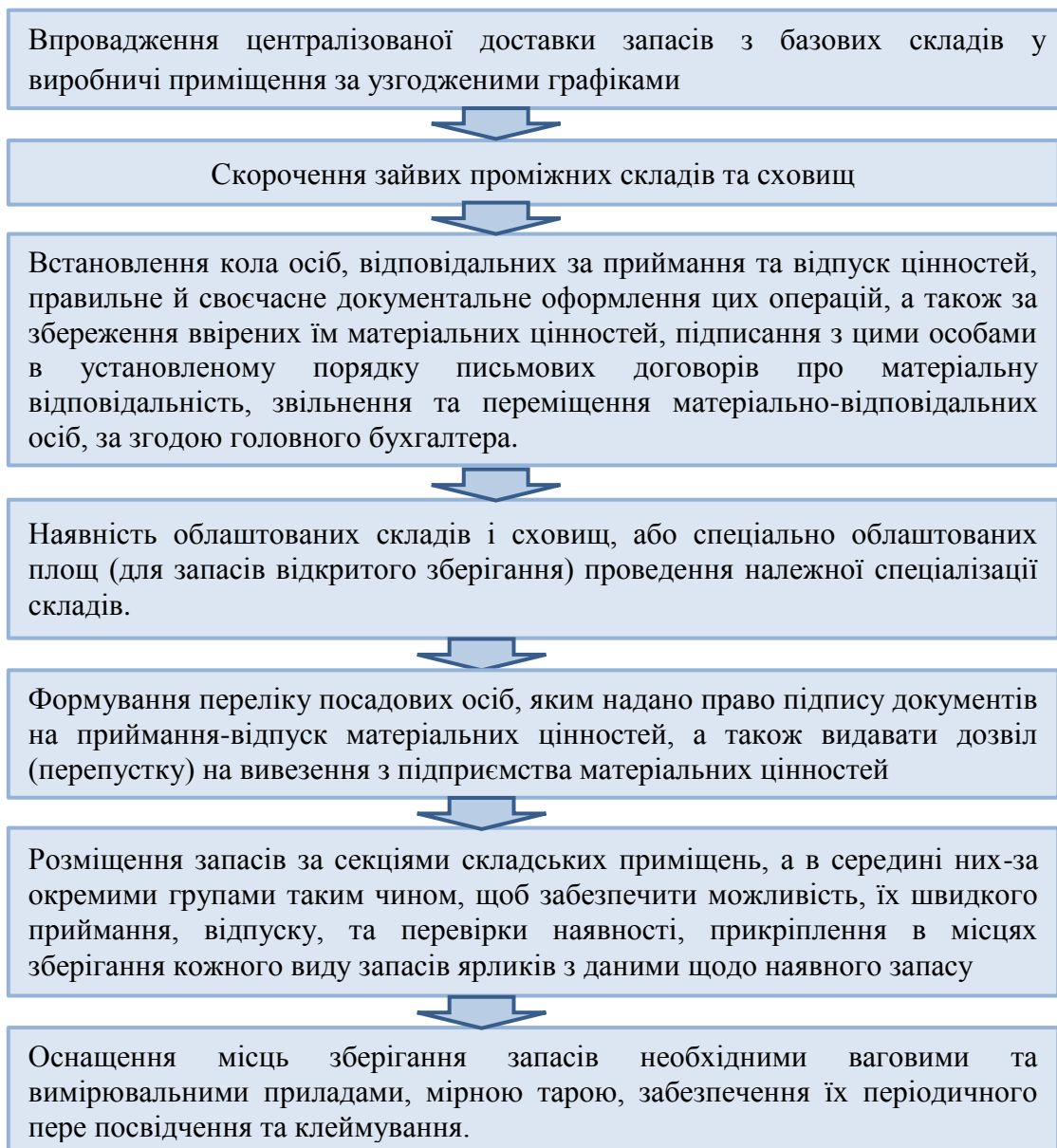

Рис. 10.2. Передумови організації внутрішнього контролю за збереженням запасів

Варто знати, що кількісний облік матеріальних цінностей (за назвами, марками, гатунками) на складах має вестись з використанням карток складського обліку матеріалів (ф. № М-12), а на складах з невеликою номенклатурою матеріальних цінностей допускається ведення книги складського обліку (ф. № 40). Контролери відстежують відповідність даних первинних прибуткових та видаткових документів записам у картках (книгах) складського обліку.

Вагомим є той факт, що ефективним заходом в процесі внутрішнього контролю стає періодичне здійснення на складах контрольних вибіркового перевірок залишків товарно-матеріальних цінностей для порівняння їх з даними обліку. Результати контрольних-вибіркового перевірок та виявлені факти порушення контролери передають керівнику і головному бухгалтеру підприємства для прийняття належних рішень.

Що стосується контролю операцій з руху запасів, то основні його напрямки подано на рисунку 10.3.

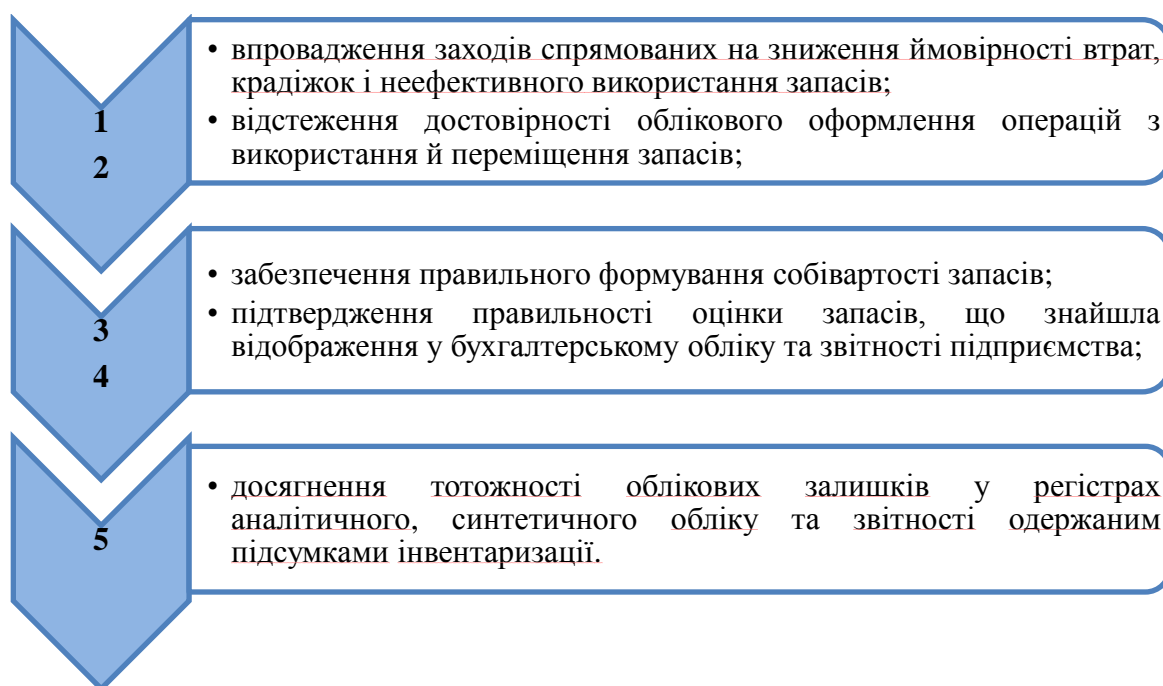

Рис. 10.3. Напрямки внутрішнього контролю операцій з руху запасів

Джерелами фактографічної інформації щодо надходження, переміщення і вибуття виробничих запасів є: Прибутковий ордер (ф. № М-4); Акт про приймання матеріалів (ф. № М-7); Журнал обліку вантажів, що надійшли(ф. № М-1); Журнал 5, 5А, розділ III; Головна книга.

За умов періодичної системи контролю за допомогою інвентаризації товарно-матеріальних запасів наявних на кінець облікового періоду розраховують кінцеве сальдо рахунка товарно-матеріальних запасів. Розраховують вартість цих залишків шляхом множення наявних одиниць товарно-матеріальних запасів на вартість одиниці. Різниця загальної вартості придбаних цінностей (включаючи початкове сальдо) та вартості залишків на кінець облікового періоду формує собівартість відпущених у виробництво (реалізованих) товарно-матеріальних запасів.

За умов постійної системи контролю товарно-матеріальних запасів передбачається визначення кінцевого сальдо як залишкової величини, тобто різниці суми вартості придбаних запасів та їх початкового сальдо і собівартості відпущених у виробництво (реалізованих) товарно-матеріальних запасів. При цьому, варто знати, що на кожний день облікового періоду за кожним елементом товарно-матеріальних запасів відстежують початкове сальдо, кожне надходження і зменшення та кінцеве сальдо товарно-матеріальних запасів підприємства. Зауважте, що ця система передбачає дещо більший обсяг контрольних робіт, проте забезпечує достовірність даних про стан товарно-матеріальних цінностей на кожен день.

Особливої уваги потребує контроль перенесення даних про залишки матеріальних цінностей з матеріальних звітів до реєстрів синтетичного обліку та звітності. З застосуванням арифметичного перерахунку вартості залишків матеріальних цінностей за звітними періодами шляхом зіставлення даних Головної книги, розділу III Журналу 5, 5 А, а також балансу (звіту про фінансовий стан) і звіту про фінансові результати контролюють відповідність відображення вартості матеріальних запасів на рахунках обліку і звітності.

Методичні прийоми проведення перевірки операцій із запасами наведено в додатку Ц.

Внутрішній контроль операцій із малоцінними швидкозношуваними предметами здійснюється з урахуванням ряду особливостей. Оскільки, визначення поняття «малоцінні» стандарти бухгалтерського обліку не містять, підприємство має визначити самостійно, які предмети є малоцінними й обліковуються на рахунку 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети». Відповідно до цього, встановлений вартісний критерій має бути зафіксований у Наказі про облікову політику підприємства.

Збереження цих цінностей залежить від організації матеріальної відповідальності, умов зберігання цінностей та організації щоденного контролю за наявністю цінностей.

Розповсюдженими видами МШП є господарський інвентар (відра, лопати тощо), канцелярські прилади, столярні, малярні і слюсарні інструменти, постільні речі, кухонний посуд, спортивний інвентар, аптечки з набором медикаментів та інші предмети, термін використання яких відповідає вимогам П(С)БО 9 «Запаси».

В процесі внутрішнього контролю операцій з МШП в першу чергу з'ясовують дотримання умови використання не більше одного року або

нормального операційного циклу, якщо він триває понад один рік, та відповідного вартісного критерію для цілей бухгалтерського та податкового обліку.

Типові напрямки контролю операцій з МШП та джерел їх перевірки наведено на рисунку 10.4.

Рис. 10.4. Типові напрямки та джерела внутрішнього контролю МШП

На завершення вивчення теми, варто приділити увагу особливостям контролю поточних біологічних активів. Основною метою контролю поточних біологічних активів є встановлення достовірності щодо досліджуваного об'єкту.

При цьому джерелами нормативно-правового характеру є: П(С)БО 30 «Біологічні активи»; методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджених Міністерством фінансів України від 29.12.2006 р. № 1315; методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів, затверджені наказом Міністерства аграрної політики від 21 лютого 2008 року № 73.

До внутрішніх джерел інформації відносять: наказ про облікову політику (в частині обліку поточних біологічних активів), статутні

документи, первинні документи, реєстри, рахунок 21 «Поточні біологічні активи» та звітність підприємства.

Зверніть увагу, що до напрямків контролю операцій з поточними біологічними активами відносять (рис. 10.5):

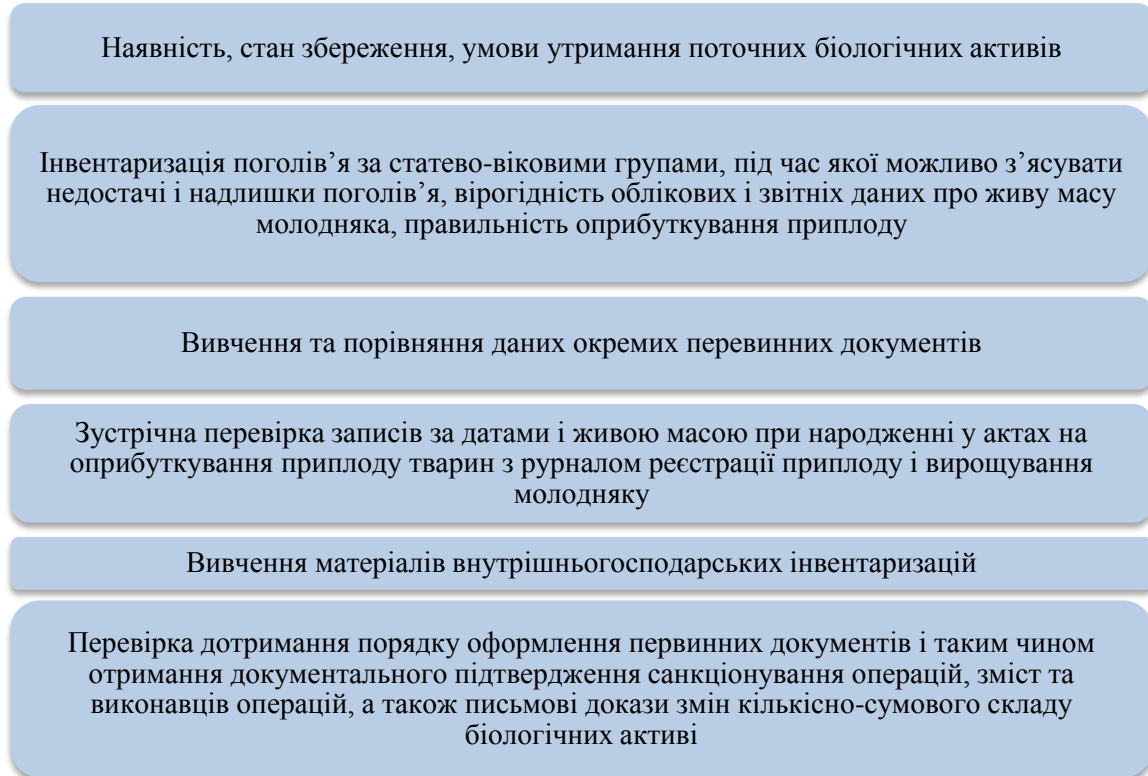

Рис. 10.5. Напрямки внутрішнього контролю поточних біологічних активів

При здійсненні перевірки поточних біологічних активів контролер використовує наступні прийоми: документальний контроль та фактичний контроль; інвентаризація; контрольний обмір; візуальний огляд, спостереження та інші.

Рекомендована література: 38; 39; 46-48; 53; 58; 60; 65; 92; 102; 110.

Питання для самоконтролю

1. Завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми і напрямки проведення контролю матеріальних запасів і поточних біологічних активів тваринництва.

2. Організація контролю стану складського господарства й дотримання умов зберігання цінностей.
3. Організація контролю надходження, переміщення і вибуття виробничих запасів.
4. Організація контролю операцій з малоцінними швидкозношуваними предметами (МШП).
5. Організація контролю наявності і руху поточних біологічних активів тваринництва.

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Виробничі запаси: види, визнання та оцінка.
2. Поточні біологічні активи: види, визнання та оцінка.
3. Роль та значення товарно-матеріальних цінностей в господарській діяльності підприємства.
4. Організаційна модель внутрішнього контролю запасів і поточних біологічних активів.
5. Внутрішній контроль сільськогосподарської продукції.

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Розкрийте мету внутрішнього контролю операцій із запасами та поточними біологічними активами.
2. Розкрийте мету внутрішнього контролю операцій із довгостроковими біологічними активами.
3. Вимогами якого нормативного акту передбачено перелік випадків матеріальної відповідальності працівників у повному розмірі завданої шкоди підприємству?
4. Якою формою подається достовірність даних про залишок на початок місяця, надходження, вибуття та залишок на кінець місяця на складах за кожною групою матеріальних цінностей відстежують порівнянням інформації первинних документів і матеріального звіту?
5. Що передбачає визначення кінцевого сальдо як залишкової величини, тобто різниці суми вартості придбаних запасів і їх початкового сальдо та собівартості відпущених у виробництво (реалізованих) товарно-матеріальних запасів?
6. Висвітліть завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми та напрямки проведення контролю матеріальних запасів.
7. Розкрийте організацію та методику контролю стану складського господарства й дотримання умов зберігання цінностей.

8. Розкрийте організацію та методику контролю надходження, переміщення і вибуття виробничих запасів.

9. Розкрийте організацію та методику контролю операцій з малоцінними швидкозношуваними предметами.

10. Розкрийте організацію та методику контролю наявності і руху готової продукції.

11. Охарактеризуйте методичні прийоми проведення перевірки операцій із запасами.

12. Наведіть перелік об'єктів внутрішнього контролю операцій із запасами.

13. Розкрийте основні методологічні елементи внутрішнього контролю запасів.

Тестові завдання

1. *Запаси – це:*

а) об'єкти, які використовуються підприємством протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року, зокрема: інструменти, господарський інвентар, спеціальне оснащення, спеціальний одяг тощо;

б) біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи;

в) сільськогосподарські харчові продукти тваринного та рослинного походження, призначені для споживання людиною у сирому або переробленому стані як інгредієнти для їжі;

г) активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;

д) засоби, що знаходяться на складах споживачів, виробництва, призначені для виробничого споживання, але що ще не вступили у виробничий процес.

2. *Виробничі запаси – це:*

а) об'єкти, які використовуються підприємством протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року, зокрема: інструменти, господарський інвентар, спеціальне оснащення, спеціальний одяг тощо;

б) біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи;

в) сільськогосподарські харчові продукти тваринного та рослинного походження, призначені для споживання людиною у сирому або переробленому стані як інгредієнти для їжі;

г) активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;

д) засоби, що знаходяться на складах споживачів, виробництва, призначені для виробничого споживання, але що ще не вступили у виробничий процес.

3. Скільки відсотків становлять витрати на придбання матеріальних запасів у структурі собівартості продукції більшості підприємств виробничого спрямування?

- а) 50-55 %;
- б) 80-90 %;
- в) 25-30 %;
- г) 60-70 %;
- д) 10-20 %.

4. До об'єктів контролю операцій із запасами та поточними біологічними активами належить:

а) збереження власних і орендованих основних засобів та нематеріальних активів;

б) стан техніко-експлуатаційної дисципліни за операціями з основними засобами та нематеріальними активами;

в) стан бухгалтерського обліку за операціями з придбання, руху, використання основних засобів та нематеріальних активів;

г) стан звітності за операціями з придбання, руху, використання основних засобів та нематеріальних активів;

д) відображення витрат пов'язаних із придбанням (створенням), використанням та реалізацією (списанням) активів.

5. До джерел контролю господарських операцій, пов'язаних із запасами належить:

- а) рахунок 20;
- б) журнал 7;
- в) звіт про рух грошових коштів ф.3;
- г) аналітична відомість 1.1, 1.2, 1.3;
- д) рахунок 30.

6. Відповідальність за ТМЦ, які зберігаються на складі, несе:

- а) інвентаризаційна комісія;
- б) директор;

- в) власник складу;
- г) комірник;
- д) головний бухгалтер.

7. *Кількісний облік матеріальних цінностей (за назвами, марками, татунками) на складах повинен вестись з використанням:*

- а) ф. № М-1;
- б) ф. № М-19;
- в) ф. № М-16;
- г) ф. № М-12;
- д) ф. № М-13.

8. *Достовірність даних про залишок на початок місяця, надходження, вибуття та залишок на кінець місяця на складах за кожною групою матеріальних цінностей відстежують порівнянням інформації первинних документів і матеріального звіту відображається в:*

- а) ф. № М-1;
- б) ф. № М-19;
- в) ф. № М-16;
- г) ф. № М-12;
- д) ф. № М-13.

9. *Журнал обліку вантажів, що надійшли, це:*

- а) ф. № М-4;
- б) ф. № М-7;
- в) ф. № М-1;
- г) ф. № М-19;
- д) ф. № М-12.

10. *Акт про приймання матеріалів, це:*

- а) ф. № М-4;
- б) ф. № М-7;
- в) ф. № М-1;
- г) ф. № М-19;
- д) ф. № М-12.

11. *«Метод бухгалтерського обліку ТМЦ, відповідно до якого ТМЦ, поставлені на облік першими вибувають з обліку теж першими», вище наведене твердження відповідає методу:*

- а) нормативних затрат;
- б) середньозваженої вартості;
- в) ФІФО;

- г) ціни продажу;
- д) ЛІФО.

12. *Облік операцій з МШП ведеться на рахунку:*

- а) 22;
- б) 20;
- в) 28;
- г) 23;
- д) 21.

13. *Відомість обліку видачі (повернення) спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв – це:*

- а) ф. № МШ-6;
- б) ф. № МШ-7;
- в) ф. № МШ-4;
- г) ф. № МШ-8;
- д) ф. № МШ-5.

14. *Акт вибуття МШП – це:*

- а) ф. № МШ-6;
- б) ф. № МШ-7;
- в) ф. № МШ-4;
- г) ф. № МШ-8;
- д) ф. № МШ-5.

15. *Джерелами інформації при контролі продукції сільськогосподарського виробництва є:*

- а) щоденник надходження сільськогосподарської продукції;
- б) договори купівлі-продажу об'єктів ОЗ;
- в) договори на капітальне будівництво;
- г) розрахунками нарахування амортизації;
- д) журнал 1.

16. *Скільки типів неконтрольованих факторів, які впливають на виробництво сільськогосподарської продукції виділяє американський економіст К.А. Мерчанд:*

- а) 1;
- б) 2;
- в) 3;
- г) 5;
- д) 10.

17. *Фактори, що впливають на процес виробництва сільськогосподарської продукції, а отже і на організацію контролю, можна поділити на:*

- а) дві групи;
- б) три групи;
- в) п'ять груп;
- г) сім груп;
- д) вісім груп.

18. *Джерелом нормативно-правового характеру щодо поточних біологічних активів є:*

- а) П(С)БО 20;
- б) П(С)БО 5;
- в) П(С)БО 30;
- г) П(С)БО 14;
- д) П(С)БО 15.

19. *Поточні біологічні активи обліковують на рахунку:*

- а) 21;
- б) 22;
- в) 20;
- г) 28;
- д) 16.

20. *До поточних біологічних активів відноситься:*

- а) плантації хмелю;
- б) корови, вівці;
- в) плодові дерева;
- г) молоко, мед;
- д) виноградники.

21. *Яке із поданих завдань не належить до завдань внутрішнього контролю операцій із запасами та поточних біологічних активів тваринництва?*

- а) своєчасна та повна поставка запасів відповідної якості на склади та у виробництво;
- б) формування умов безпеки зберігання запасів та вирощування поточних біологічних активів;
- в) перевірка дотримання встановлених норм (лімітів) витрачання запасів у процесі виробництва;

г) перевірка дотримання лімітів використання кормів для утримання та відгодівлі молодняка тварин;

д) перевірка формування умов безпеки зберігання запасів та вирощування поточних біологічних активів.

22. *В умовах якої системи контролю за допомогою інвентаризації товарно-матеріальних запасів наявних на кінець облікового періоду визначають кінцеве сальдо рахунка товарно-матеріальних запасів?*

- а) періодичної;
- б) постійної;
- в) матеріальної;
- г) абстрактної;
- д) товарної.

23. *Дана система контролю товарно-матеріальних запасів передбачає визначення кінцевого сальдо як залишкової величини, тобто різниці суми вартості придбаних запасів і їх початкового сальдо та собівартості відпущених у виробництво (реалізованих) товарно-матеріальних запасів.*

- а) періодичної;
- б) постійної;
- в) матеріальної;
- г) абстрактної;
- д) товарної.

24. *Чого потребує контроль перенесення даних про залишки матеріальних цінностей з матеріальних звітів до регістрів синтетичного обліку та звітності?*

- а) особливої проникливості;
- б) уважності;
- в) неуважності;
- г) гостроти;
- д) особливої пильності.

25. *На якому рахунку обліковуються «Малоцінні та швидкозношувані предмети»?*

- а) 20;
- б) 24;
- в) 23;
- г) 22;
- д) 21.

26. *Як називається П(С)БО 9?*

- а) «Малоцінні та швидкозношувані предмети»;

- б) «Доходи»;
- в) «Витрати»;
- г) «Запаси»;
- д) «Виробничі запаси».

27. *Забезпечення продовольчої безпеки держави якісною сільськогосподарською продукцією, – це:*

- а) завдання внутрішнього контролю сільськогосподарської продукції;
- б) завдання внутрішнього контролю виробничих запасів;
- в) завдання внутрішнього контролю МШП;
- г) завдання внутрішнього контролю поточних біологічних активів тваринництва;
- д) завдання внутрішнього контролю поточних біологічних активів рослинництва.

28. *Який із типів не відноситься до типів неконтрольованих факторів?*

- а) економічні;
- б) конкурентні;
- в) відповідальні;
- г) стан природи;
- д) взаємозалежності.

29. *Що із переліченого не входить до контрольованих типів?*

- а) матеріальні ресурси;
- б) трудові ресурси;
- в) асортимент продукції;
- г) збут продукції;
- д) природні умови.

30. *Поточні біологічні активи тваринництва формують особливі обліково-аналітичні групи ... суб'єкта господарювання:*

- а) матеріальних активів;
- б) нематеріальних активів;
- в) основних засобів;
- г) оборотних активів;
- д) необоротних активів.

31. *За своїм економічним змістом тварини на вирощуванні та відгодівлі, як складова частина поточних біологічних активів, є ... галузі тваринництва, оскільки вони в результаті біологічних перетворень постійно змінюють свою масу і оцінку:*

- а) браком на виробництві;

- б) незавершеним виробництвом;
- в) готовою продукцією;
- г) оборотними активами;
- д) запасами.

32. *Що є джерелом інформації для контролю господарських операцій із запасами?*

- а) П(С)БО 9 «Запаси»;
- б) П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»;
- в) П(С)БО 7 «Основні засоби»;
- г) П(С)БО 15 «Дохід»;
- д) П(С)БО 8 «Нематеріальні активи».

33. *Що є передумовою організації внутрішнього контролю за збереженням запасів?*

- а) дослідження динаміки заборгованості за операціями з постачання готової продукції, товарів, виконаних робіт та надання послуг;
- б) перевірка повноти та своєчасності проведення інвентаризацій розрахунків з покупцями та замовниками;
- в) вибір спеціалістів для виконання контрольних функцій;
- г) порівняння і зіставлення об'єкта з його аналогом, затвердженими зразками, нормативно-правовими актами для виявлення відхилень від них;
- д) скорочення зайвих проміжних складів і сховищ.

34. *На кого покладається обов'язок перевірки ведення записів у картках (книгах) складського обліку покладається?*

- а) матеріально-відповідальних осіб;
- б) головного механіка;
- в) працівників бухгалтерії;
- г) головного директора;
- д) головного технолога.

35. *Як відстежують достовірність даних про залишок на початок місяця, надходження, вибуття та залишок на кінець місяця на складах за кожною групою матеріальних цінностей?*

- а) порівнянням інформації Звіту про сукупний дохід та рух грошових коштів;
- б) порівнянням фінансової звітності за попередні періоди;
- в) порівнянням видаткових накладних за періоди;
- г) порівнянням інформації первинних документів і матеріального звіту;
- д) порівнянням інформації первинних документів за різні періоди.

36. *Що є напрямом внутрішнього контролю операцій з руху запасів?*

- а) збереження власних і орендованих основних засобів та нематеріальних активів;
- б) забезпечення правильного формування собівартості запасів;
- в) забезпечення належної якості та дотримання термінів проведення робіт з оновлення основних засобів;
- г) забезпечення ефективного функціонування підприємства, її фінансової стійкості і перспектив розвитку;
- д) оцінка та аналіз, що спрямовані на вивчення однієї чи декількох сторін фінансово-господарської діяльності підприємства.

37. *Хто відповідає за зберігання запасів на складі?*

- а) матеріально-відповідальні особи;
- б) бухгалтер;
- в) технолог;
- г) механік;
- д) директор.

38. *Хто перевіряє правильність виведення результатів інвентаризації МШП за матеріально-відповідальними особами?*

- а) комісія;
- б) директор;
- в) контролер;
- г) аудитор;
- д) бухгалтер.

39. *На які групи поділяються фактори, що впливають на процес сільськогосподарського виробництва?*

- а) прямі та непрямі;
- б) національні та галузеві;
- в) нормальні та спеціальні;
- г) соціальні та психологічні;
- д) контрольовані та неконтрольовані.

40. *За економічним змістом тварини на вирощуванні та відгодівлі, як складова частина поточних біологічних активів є:*

- а) МШП;
- б) запасами;
- в) біологічним активом;
- г) незавершеним виробництвом галузі тваринництва;
- д) необоротним активом.

41. *Що таке матеріальні запаси?*

а) засоби праці, які підприємство очікує використовувати менше одного року;

матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року, або одного оборотного періоду;

б) це матеріальні і нематеріальні ресурси, що належать установі і забезпечують її функціонування і термін корисної експлуатації яких, як очікується, становить більше одного року;

в) це продукція виробничо-технічного призначення, яка знаходиться на різних стадіях виробництва і обігу, вироби народного споживання та інші товари, що очікують на вступ у процес виробничого або особистого споживання;

г) це продукція, що не пройшла всіх установлених технологічним процесом стадій виробництва й потребує доопрацювання або укомплектування.

42. *Встановіть відповідність між основними словами теми та тлумаченням:*

1. Запаси	а) запаси, які використовуються підприємством протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року, зокрема: інструменти, господарський інвентар, спеціальне оснащення, спеціальний одяг;
2. Виробничі запаси	б) сільськогосподарські харчові продукти тваринного та рослинного походження, призначені для споживання людиною у сирому або переробленому стані як інгредієнти для їжі. До них відносяться товари, які вирощуються, відгодовуються, виловлюються, збираються, виготовляються, виробляються, переробляються безпосередньо виробником цих товарів (продукції), а також продукти обробки та переробки цих товарів (продукції), якщо вони були придбані або вироблені на власних та орендованих потужностях (площах);
3. Малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП)	в) біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі;
4. Сільськогосподарська продукція	г) активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час

	виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством;
5. Поточні біологічні активи	д) засоби, що знаходяться на складах споживачів, виробництва, призначені для виробничого споживання, але що ще не вступили у виробничий процес.

43. *Встановіть відповідність між елементами контролю господарських операцій із біологічними активами та їхнім змістом:*

1. Мета контролю поточних біологічних активів.	а) встановлення достовірності щодо досліджуваного об'єкту;
2. Джерела нормативно-правового характеру поточних біологічних активів	б) наявність, стан збереження, умови утримання поточних біологічних активів; інвентаризація поголів'я за статевіковими групами під час якої можливо з'ясувати недостачі і надлишки поголів'я, вивчення матеріалів внутрішньогосподарських інвентаризацій;
3. Внутрішні джерелами інформації контролю поточних біологічних активів	в) наказ про облікову політику, статутні документи, первинні документи, реєстри;
4. Напрямки внутрішнього контролю поточних біологічних активів тваринництва	г) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів.

44. *Встановіть відповідність між джерелами інформації для контролю господарських операцій із запасами та відповідними номерами:*

1. Наказ МФУ від 10.01.07 р. «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів»	а) № 1315;
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджених Міністерством фінансів України від 29.12.2006 р.	б) № 116;
3. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів, затверджені наказом Міністерства аграрної політики від 21 лютого 2008 року	в) № 2;
4. Порядок «Про затвердження порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей» від 22.01.1996	г) № 73;

45. *Встановіть відповідність між документами та їх формою:*

1. Картка складського обліку матеріалів	а) ф. № М-13;
2. Книга складського обліку	б) ф. № М-12;
3. Приймання-здавання документів	в) ф. № М-19;
4. Матеріальний звіт	г) ф. № 40.

46. Встановіть відповідність між документами та їх формою:

1. Лімітно-забірна картка	а) ф. № 40;
2. Разова накладна	б) ф. № 87;
3. Книга складського обліку	в) ф. № 121;
4. Картка, звіт про рух матеріальних цінностей	г) ф. № 17.

Необхідно продовжити твердження:

1. «Мета внутрішнього контролю операцій із запасами та поточними біологічними активами полягає у...підтвердженні достовірності бухгалтерських даних і звітності щодо наявності та вибуття цих видів активів, а також у дотриманні належних умов їх збереження та раціонального розпорядження ними ...».

2. «Організація складського господарства повинна передбачати збереження матеріальних цінностей ... від псування, крадіжок, а також належне їх приймання та відпуск ...».

3. «Постійна система контролю товарно-матеріальних запасів передбачає визначення ... кінцевого сальдо як залишкової величини, тобто різниці суми вартості придбаних запасів і їх початкового сальдо та собівартості відпущених у виробництво (реалізованих) товарно-матеріальних запасів ...».

4. «В процесі контролю операцій з МШП в першу чергу з'ясовують дотримання ... умови використання не більше одного року або нормального операційного циклу ...».

5. «Завдання внутрішнього контролю сільськогосподарської продукції є ... забезпечення продовольчої безпеки держави якісною сільськогосподарською продукцією ...».

6. «Метою контролю поточних біологічних активів є ... встановлення достовірності щодо досліджуваного об'єкту ...».

7. «Вирішальними умовами підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому є ...».

8. «Завданням внутрішнього контролю сільськогосподарської продукції є ...».

9. «Метою контролю поточних біологічних активів є ...».

10. «Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-ХІУ має за мету ...».

11. «Яка назва положення (стандарт) бухгалтерського обліку (30)?».

12. «Внутрішній контроль операцій із запасами та поточними біологічними активами передбачає ...».

13. «Організація складського господарства повинна передбачати збереження матеріальних цінностей від ..., а також належне їх приймання та відпуск».

14. «Перевіряючи відпуск товарно-матеріальних цінностей у виробництво звертають увагу на додержання ... відпуску».

15. «В процесі контролю операцій з МШП в першу чергу з'ясовують дотримання умови використання не більше ... року або нормального операційного циклу».

16. «При передачі в експлуатацію цінностей, оприбуткованих за рахунком 112 нараховують знос у розмірі ... %) або ... % від їх вартості».

17. «... фактори – це фактори, які діють незалежно від людського фактора».

Практичні завдання

Завдання 10.1

Необхідно: на основі даних табл. 10.1 проаналізуйте запаси матеріальних ресурсів на підприємстві. Визначити оптимальну норму списання запасів при забезпеченні нормального виробництва на місяць.

Таблиця 10.1

Вид ресурсів	Розрахунок необхідної величини запасів		
	Норматив у днях, днів	Ододенні витрати, ц	Фактичні залишки, ц
Сировина	8	20	160
Матеріали	14	47	420
Паливо	30	17	520
Комплектуючі матеріали	4	1	5
Запасні частини	14	2	28

Завдання 10.2

Необхідно: розрахувати оцінку виробничих запасів за методом ФІФО собівартості.

Дані для виконання:

У березні було списано на виробництво 22 одиниці запасу А. Залишок на початок місяця = $15 \times 10 \text{ у.о.} = 150 \text{ у.о.}$ Всього за місяць було придбано 32 одиниці запасу А. Вартість придбання дорівнює 401 у.о. Придбано за місяць:
1 придбання: $15 \times 12 \text{ у.о.} = 180 \text{ у.о.};$
2 придбання: $17 \times 13 \text{ у.о.} = 221 \text{ у.о.}$

Завдання 10.3

Необхідно: визначити розмір збитків та відобразити операції з отримання від винної особи компенсації збитку в обліку.

Дані для виконання:

На підприємстві зберігається олій (нерафінований) у бочках у відкритому приміщенні. В результаті проведеної інвентаризації 07.10.2019 р. була виявлена нестача олії в кількості 26 л. Вартість одиниці за калькуляцією підприємства складає 17,50 грн. Остання інвентаризація проводилася за станом на 01.06.2018р. олія була налита в бочку. Винна особа не встановлена. Індекс інфляції складає 3,0.

Завдання 10.4

Необхідно: відобразити результат інвентаризації МШП в обліку.

Дані для виконання:

У результаті інвентаризації виявлена:

а) тара (паперові мішки) не оприбуткована на баланс через те, що її вартість не була вказана в документах постачальника. Ціна імовірної реалізації тари встановлена в розмірі 0,40 грн за кг, загальна вага мішків - 63 кг. Тара підлягає здачі підприємствам зі збору вторинної сировини;

б) картонна тара, яка прийшла в непридатність через природний знос. Первинна вартість тари -46 грн., вартість імовірної реалізації - 17 грн. Тара підлягає здачі підприємствам зі збору вторинної сировини;

в) нестача склотари у кількості 110 пляшок безповоротної тари. Первісна вартість 1 пляшки -1,45 грн. Збиток тари в межах норм природного збитку склав 26 пляшки. Винна особа не встановлена.

ТЕМА 11. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Після вивчення теми 11 студент повинен знати:

- мету, завдання, об'єкти та етапи здійснення внутрішнього контролю доходів і витрат діяльності та фінансових результатів;
- організаційну модель контролю доходів і витрат діяльності та фінансових результатів;
- джерела інформації та основні методичні прийоми контролю доходів і витрат діяльності та фінансових результатів;
- об'єкти та суб'єкти доходів і витрат діяльності та фінансових результатів;
- організацію внутрішнього контролю реалізації продукції, товарів, робіт і послуг;
- елементи контролю адміністративних витрат;
- організацію внутрішньогосподарського контролю операцій пов'язаних з витратами і доходами від іншої операційної діяльності;
- джерела інформації та послідовність витрат і доходів від фінансових операцій та іншої звичайної діяльності;
- організаційні етапи та способи внутрішнього контролю доходів і витрат майбутніх періодів;
- об'єкти та напрямки внутрішнього контролю формування фінансових результатів та їх використання.

Після вивчення теми 11 студент повинен уміти:

- застосовувати способи та процедури при контролі операцій пов'язаних з доходами і витратами діяльності та фінансовими результатами;
- оперувати нормативно-правовими актами при перевірці операцій з доходами і витратами за видами діяльності, а також фінансовими результатами;
- окреслювати та застосовувати контрольні процедури при перевірці нарахованих сум доходів і витрат діяльності, визначених фінансових результатів та розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

Термінологічний словник

Доходи – збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Витрати – зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Адміністративні витрати – це витрати, пов'язані з управлінням та організацією діяльності підприємства, які не включаються до собівартості реалізованої продукції.

Операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Надзвичайна подія – подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді.

Доходи майбутніх періодів – це засоби, які вже одержані або те, що буде одержано не в даному звітному періоді, а в інших, тих що попереду.

Витрати майбутніх періодів – витрати, сплачені в звітному і попередніх періодах, що підлягають включенню до собівартості продукції в наступних звітних періодах.

Вивчаючи цю тему, потрібно знати, що *метою внутрішнього контролю доходів і витрат діяльності та фінансових результатів* є встановлення об'єктивної істини щодо повноти, правдивості та неупередженості первинних документів, бухгалтерських даних і звітності підприємства в частині його доходів, витрат і фінансових результатів діяльності. Для досягнення цієї мети контролер має виконати такі завдання (рис. 11.1).

Важливим є дотримання вимог чинного законодавства щодо нарахування доходів і витрат підприємства та визначення фінансових результатів, основними з яких є: Податковий кодекс України; Закон України «Про інвестиційну діяльність» №1560-ХІІ редакція від 19.10.2019 р.; Закон України «Про цінні папери та фондову біржу» № 3480-IV редакція від 24.09.2020 р.; НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73; П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції», затверджений наказом МФУ від 17.05.2000 р. № 284/4505 редакція від 09.08.2013 р.; П(С)БО 15

«Дохід», затверджений наказом МФУ від 29.11.1999 р. № 290 редакція від 09.08.2013 р.; П(С)БО 16 «Витрати», затверджений наказом МФУ від 31.12.1999 р. № 318 редакція від 09.08.2013 р.; Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом МФУ від 30.11.1999 р. № 291.

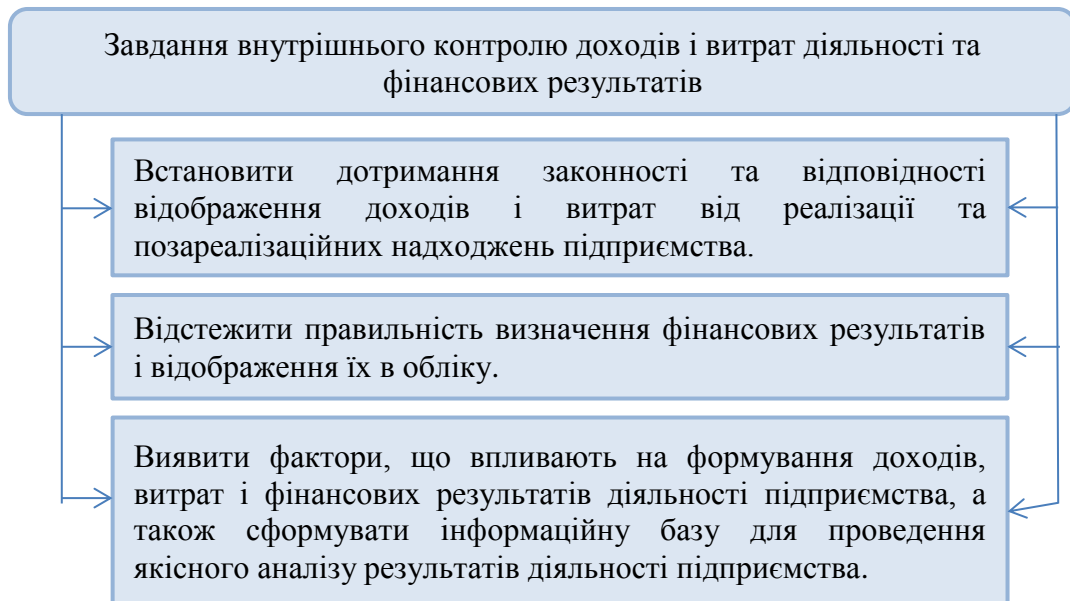

Рис. 11.1. Завдання внутрішнього контролю доходів і витрат діяльності та фінансових результатів

Для перевірки повноти, правдивості та неупередженості відображення в системі обліку та звітності розмірів доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства необхідно з'ясування обґрунтованість цих показників на основі їхнього вивчення за суттю та нормативно-правовою відповідністю, а також щодо їхнього документального оформлення і правильності відображення у регістрах обліку і звітності.

Внутрішній контроль доходів і фінансових результатів здійснюється за рахунками класу 7 «Доходи і результати діяльності», на яких накопичуються доходи протягом звітного періоду (як правило року) у розрізі їхніх видів: доходи від реалізації, інші операційні доходи, доходи від участі в капіталі, інші фінансові доходи, інші доходи, страхові платежі та фінансові результати.

Наприкінці звітної періоду (року) шляхом співставлення сум доходів із витратами розраховуються фінансові результати (рахунок 79 «Фінансові результати»), куди і списуються усі доходи і витрати за рік.

Потрібно знати, що методичні прийоми внутрішнього контролю доходів, витрат і результатів діяльності включають: обстеження діяльності окремих об'єктів підприємства, арифметичну перевірку визначення доходів і фінансових результатів, зустрічну перевірку витрат та обґрунтування доходів на підставі економіко-математичних розрахунків, а також групування та систематизації виявлених порушень й недоліків, складання допоміжних робочих документів контролерів та актів перевірки.

Зауважте, що *об'єктами внутрішнього контролю реалізації продукції, товарів і послуг* виступають обсяг реалізації окремих видів продукції, товарів, робіт, послуг, стан їхнього збереження під час транспортування, первинні документи, бухгалтерські реєстри та звітність, які відображають увесь процес реалізації.

До *джерел фактографічної інформації внутрішнього контролю операцій з реалізації продукції, товарів і послуг* відносять: товарно-транспортні (видаткові) накладні, талони замовників, приймальні квитанції, рахунки-фактури, податкові накладні, книги (картки) складського обліку, звіти про рух матеріальних цінностей.

В процесі перевірки використовують дані бухгалтерського обліку за рахунками 36, 70, 64: розділ 1 Журналу № 3. Облік розрахунків за товари, роботи, послуги, інших розрахунків і резерву сумнівних боргів за кредитом рахунка 36, відомість аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками № 3.1; розділ 3 Журналу № 5 А за кредитом рахунку 28; розділ 4 Журналу 5 і журналу 5А. Аналітичні дані до рахунка 28 «Товари»; Журнал 6 за кредитом рахунку 70 «Доходи від реалізації», 79 «Фінансові результати», розділ 2 Журналу 6 «Аналітичні дані про доходи».

Важливо, при перевірці господарських операцій з обліку доходів від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг контролерам необхідно послідовно дослідити виконання наступних умов (рис. 11.2).

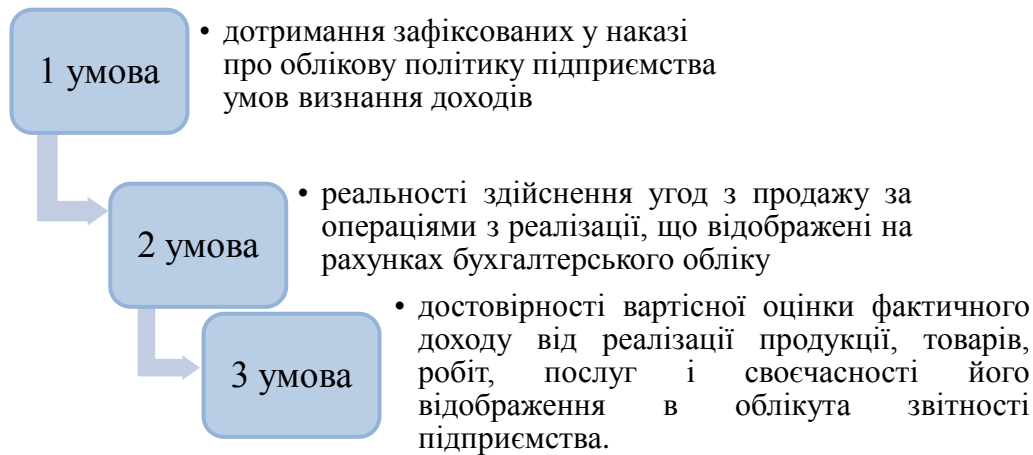

Рис. 11.2. Дії контролерів при перевірці операцій з обліку доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг

Застосовувані процедури контролю дають змогу обґрунтувати достовірність статті «Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг)» Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), де відображається загальний чистий дохід (виручка) від реалізації без урахування сум наданих знижок, повернення реалізованих товарів, непрямих податків.

Також потрібно перевірити обґрунтованість записів за дебетом рахунка 70, щодо сум непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору), списання сум в порядку закриття цього рахунка на рахунок 79 «Фінансові результати». Господарські операції, які пов'язані із вирахуванням доходу від реалізації продукції, перевіряють за даними субрахунку 704 «Вирахування з доходу».

Для того, щоб перевірити достовірність визначення показника чистого доходу у Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупні доходи) варто здійснити перерахунок різниці доходу (виручки) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та відповідних податків, зборів знижок.

Вивчаючи тему, потрібно звернути увагу на особливості внутрішнього контролю витрат за видами діяльності. Що стосується витрат на виробництво, то їх контроль здійснюється в розрізі виробничих підрозділів підприємства за статтями і елементами витрат, відхиленнями від нормативних або планових показників.

У процесі внутрішнього контролю за витратами діяльності потрібно розв'язувати такі основні завдання:

- встановлення цілей об'єктів та напрямків контролю за витратами діяльності підприємства;
- з'ясування порядку здійснення обсягів, термінів та відповідальності осіб за проведення контролю щодо витрат діяльності;
- співставлення бюджетів витрат діяльності за їхніми видами, напрямками та виявлення певних відхилень від цих бюджетів; визначення причин відхилень і корегування бюджетів із врахуванням конкретних даних контролю та перспектив наступного функціонування підприємства та його сегментів;
- встановлення найбільш проблемних напрямків здійснення витрат діяльності (витрати на службовий транспорт, мобільний зв'язок, відрядження і т. д.) та посилення контролю за ними і відповідальності за доцільністю їхнього проведення.

Джерелами інформації внутрішнього контролю адміністративних витрат виступають:

- нормативно-правові акти щодо законності господарської діяльності та організації обліку;
- нормативні акти щодо регламентування складу адміністративних та загальновиробничих витрат, їх обліку та списання;
- інформація про облікову політику підприємства у сфері адміністративних та загальновиробничих витрат;
- планово-нормативна інформація про адміністративні та загальновиробничі витрати підприємства;
- внутрішня організаційно-розпорядча документація;
- первинні і зведені облікові документи та реєстри аналітичного і синтетичного обліку адміністративних та загальновиробничих витрат;
- фінансова і статистична звітність.

Процес перевірки адміністративних витрат на підприємствах доцільно здійснювати поетапно в такій послідовності (рис. 11.3).

Контролеру слід переконатись у порядку, правильності розподілу накладних витрат за об'єктами обліку та поділу на постійні та змінні загальновиробничі витрати, адміністративні витрати та витрати на збут відповідно до класифікаційних ознак П(С)БО 16 «Витрати».

Адміністративні витрати, тобто витрати пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства, обліковуються на рахунок 92 «Адміністративні витрати» наростаючим підсумком, а в кінці звітного

періоду списуються на фінансові результати основної діяльності (рах. 79 «Фінансові результати»).

Зверніть увагу, що внутрішній контроль за адміністративними витратами проводять за чотирма групами цих витрат: 1) адміністративно-господарські витрати; 2) витрати на обслуговування працівників; 3) інші накладні витрати; 4) витрати, що не враховані в нормах накладних витрат, але відносяться до накладних витрат.

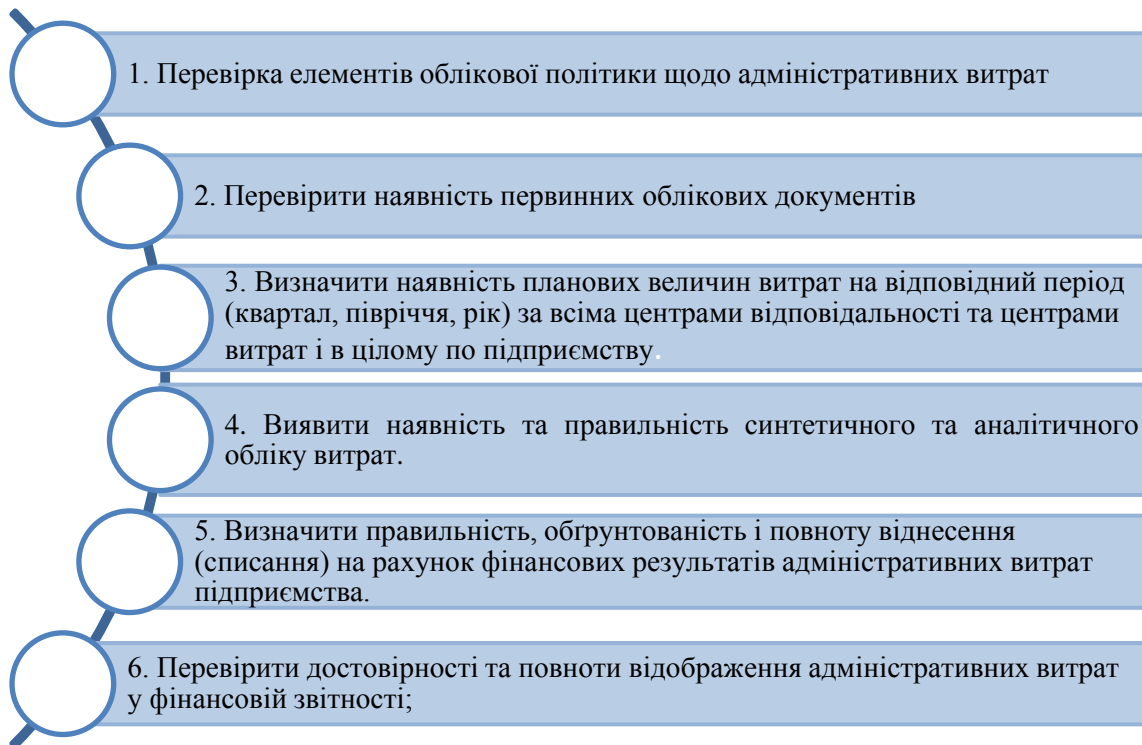

Рис. 11.3. Етапи внутрішнього контролю адміністративних витрат

В результаті перевірки, ефективність внутрішнього контролю належить оцінювати не за кількістю здійснених перевірок і сумах виявлених збитків, а за тим, наскільки поради цієї служби сприяють стійкості фінансового стану досліджуваного підприємства.

Перевірка правильності визначення *доходів від іншої операційної діяльності* здійснюється шляхом аналізу даних щодо встановленого доходу від операційної діяльності із з'ясуванням правильності розрахунку прибутку (збитку) від цієї діяльності, яка є алгебраїчною сумою валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Також варто перевірити за їхнім змістом та зіставити дані документів із даними субрахунків рахунка 71 «Інший операційний дохід» та рахунка 94

«Інші витрати операційної діяльності». Враховуючи, що одержані доходи, які відображені за кредитом відповідних субрахунків рахунка 71, за кожним їх джерелом зіставляють із дебетовими залишками рахунків, які кореспондують із рахунком 71. Водночас, перевіряють обґрунтованість записів за дебетом цього рахунка, в частині сум непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору та інших зборів (обов'язкових платежів), списання сум в порядку закриття 71-го рахунка на рахунок 79 «Фінансові результати».

Зверніть увагу, що контролеру варто оцінити обґрунтованість визнання операційних доходів і витрат та віднесення їх до того періоду, до якого належить пов'язана з ними господарська діяльність.

Метою внутрішнього контролю доходів і витрат від участі в капіталі, (отриманих від інвестицій), інших фінансових доходів, які одержані від дивідендів, відсотків та доходів, що одержані від фінансових інвестицій, а також інших доходів від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів, від неопераційних курсових різниць та інших доходів і витрат, що виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства, є підтвердження точності інформації за даними обліку й звітності, в частині таких доходів і витрат.

Варто знати, що реалізація процедур контролю відбувається за такими напрямками (рис. 11.4).

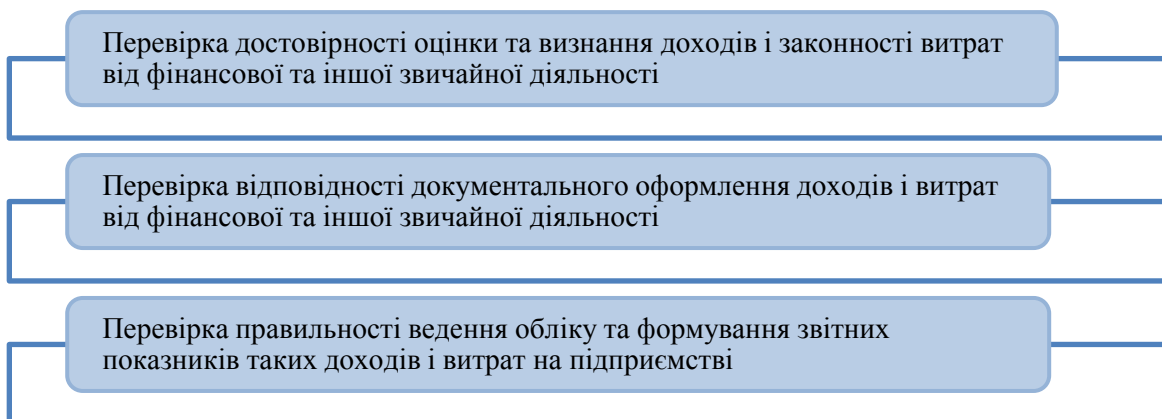

Рис. 11.4. Процедури організації внутрішнього контролю витрат і доходів від фінансових операцій та іншої звичайної діяльності

Об'єктами перевірки є структура підприємства та його установчі документи, облікова політика підприємства, його фінансова звітність і примітки до неї, Головна книга й регістри аналітичного та синтетичного

обліку за рахунками 14 «Довгострокові фінансові інвестиції», 15 «Капітальні інвестиції», 31 «Рахунки в банках», 35 «Поточні фінансові інвестиції», 37 «Розрахунки з різними дебіторами», 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи», 95 «Фінансові витрати», 96 «Втрати від участі в капіталі», 97 «Інші витрати».

Наступним етапом контроль доходів і витрат майбутніх періодів. *Основною метою контролю доходів та витрат майбутніх періодів* є об'єктивне вивчення стану нарахування та списання витрат і доходів майбутніх періодів, повноти та своєчасності відображення інформації в зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку доходів та витрат майбутніх періодів відповідно до затвердженої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності господарюючого суб'єкта та вчасності виправлення відхилень на підприємстві.

Завдання внутрішнього контролю доходів і витрат майбутніх періодів представлені на рис. 11.5.

Перевірка залишків на рахунках 69 «Доходи майбутніх періодів» та 39 «Витрати майбутніх періодів» дає змогу встановити достовірність та повноту відображення операцій на даних рахунках. Джерелом інформації внутрішньогосподарського контролю на підприємстві виступають первинні документи, а саме облікові регістри, які використовуються для відображення господарських операцій, головна книга, акти попереднього контролю, рахунки, платіжні доручення, накладні, лімітно-забірні картки, прибуткові ордери, квитанції, договори оренди, чеки, патенти, видаткові касові ордери, авансовий звіт та інша документація. Також рахунки бухгалтерського обліку, регістри обліку та форми звітності Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», Форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів» та інша документація.

При внутрішньому контролі доходів та витрат майбутніх періодів на підприємстві варто дотримуватися таких етапів (рис. 11.6).

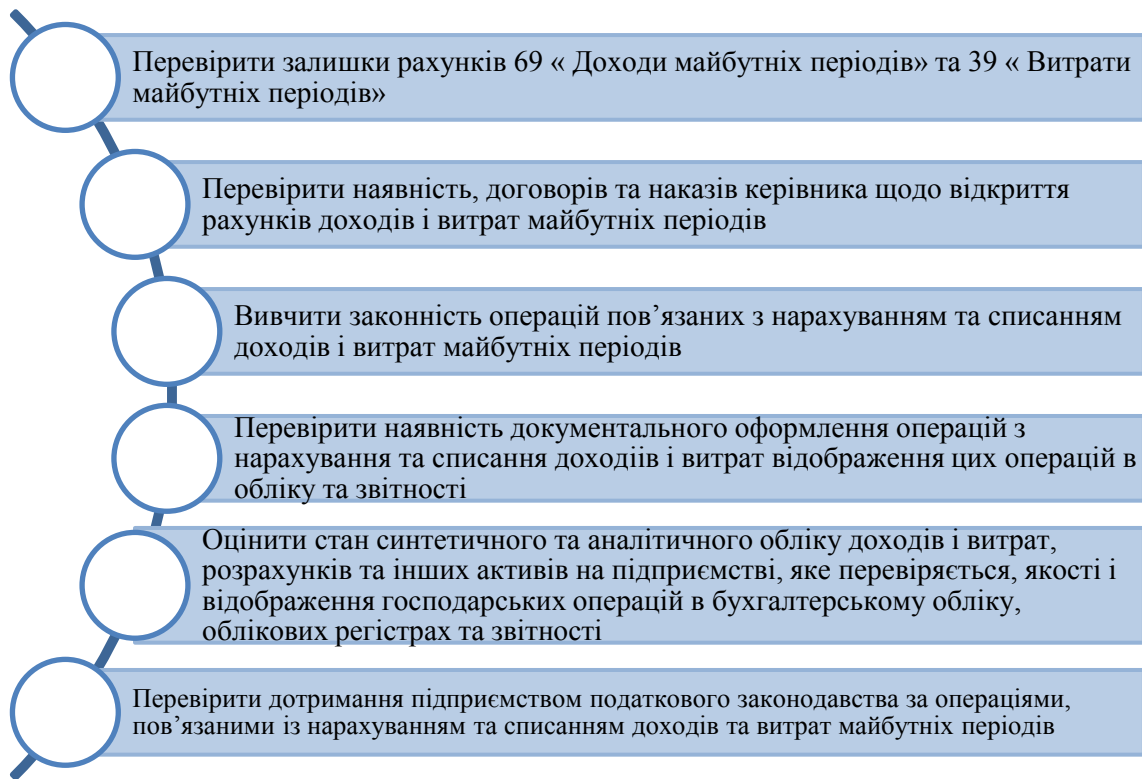

Рис. 11.5. Завдання внутрішнього контролю доходів і витрат майбутніх періодів

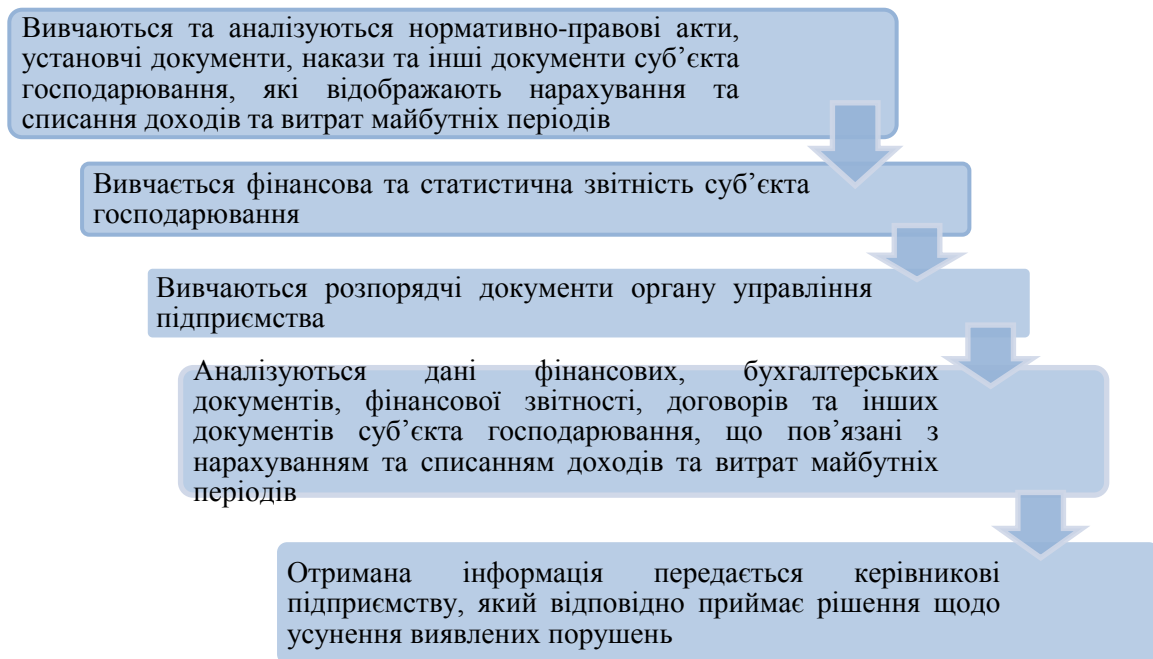

Рис. 11.6. Етапи проведення внутрішнього контролю доходів та витрат майбутніх періодів

Контролеру необхідно сформулювати проблемні питання, які варто дослідити та опрацювати, в результаті чого буде надано висновки, щодо проведеного контролю доходів та витрат майбутніх періодів. Після опрацювання результатів дослідження визначається форма презентації отриманих даних перевірки, яка надається керівнику підприємства, з формулюванням та поданням пропозицій щодо вирішення поставлених проблем.

Внутрішній контроль фінансових результатів підприємства проводиться з метою знаходження шляхів ефективнішого управління підприємством, резервів для підвищення фінансових результатів господарюючого суб'єкта і, як наслідок, виконання основної мети фінансового менеджменту – підвищення добробуту власників підприємства. До основних завдань контролю формування фінансових результатів діяльності відносять:

- перевірка правильності ведення обліку фактичних витрат та наступного включення їх до собівартості продукції (робіт, послуг) відповідно до прийнятого на підприємстві методу обліку витрат та калькулювання;
- підтвердження обґрунтованості обраного методу калькулювання;
- підтвердження правильності методу розподілу непрямих витрат, що використовується, і закріплений в наказі про облікову політику;
- перевірка правильності та обґрунтованості планування розміру прямих витрат, які включаються до собівартості продукції (робіт, послуг) та визначення кошторисних ставок розподілу накладних витрат;
- вивчення правильності накопичення, розподілу та списання загальновиробничих витрат;
- перевірка правильності накопичення та віднесення доходів операційної, інвестиційної, фінансової та надзвичайної діяльності;
- підтвердження законності і правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з обліку витрат, доходів та фінансових результатів;
- перевірка повноти, правильності та достовірності відображення інформації про витрати, доходи та фінансові результати діяльності в звітності;
- перевірка правильності формування чистого прибутку звітного періоду, його розподілу та використання.

Основним етапом здійснення управління процесами формування доходів, витрат та фінансових результатів є застосування аналітичних

процедур. Контроль правильності складання первинних документів варто здійснювати, використовуючи формальну та зустрічну перевірку, перевірку за змістом та арифметичну перевірку.

Результати проведеного внутрішнього контролю фінансових результатів потрібні, першочергово, для власників підприємств, які потребують наявності об'єктивної та достовірної інформації про господарську діяльність, яка є цінною при визначенні та впровадженні подальшої стратегії розвитку господарюючих суб'єктів.

Рекомендована література: 11; 45-48; 51; 53; 59; 65; 72; 89; 91; 92; 99; 107; 110.

Питання для самоконтролю

1. Завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми і напрямки проведення внутрішнього контролю доходів, витрат та фінансових результатів діяльності.
2. Організація контролю реалізації продукції, товарів, робіт і послуг.
3. Організація контролю адміністративних витрат.
4. Організація контролю витрат і доходів від іншої операційної діяльності.
5. Організація контролю витрат і доходів від фінансових операцій та іншої звичайної діяльності.
6. Організація контролю доходів і витрат майбутніх періодів.
7. Організація контролю формування фінансових результатів та їх використання.

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Внутрішній контроль результатів операційної діяльності: завдання, етапи та методи.
2. Фінансові результати: зміст та еволюція розвитку.
3. Роль та значення доходів та витрат майбутніх періодів у господарській діяльності підприємства.
4. Організаційна модель контролю доходів і витрат фінансової діяльності.
5. Внутрішній контроль доходів і витрат інвестиційної діяльності.

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Висвітліть завдання, об'єкти та джерела проведення контролю доходів, витрат та фінансових результатів діяльності.
2. Охарактеризуйте методичні прийоми та напрямки проведення контролю доходів, витрат та фінансових результатів діяльності.
3. Розкрийте організацію та методику контролю реалізації продукції, товарів, робіт і послуг.
4. Опишіть організацію контролю адміністративних витрат.
5. Наведіть особливості організації контролю витрат на збут.
6. Розкрийте організацію та методику контролю витрат і доходів від іншої операційної діяльності.
7. Розкрийте організацію та методику контролю витрат і доходів від фінансових операцій та іншої діяльності.
8. Розкрийте організацію та методику контролю формування фінансових результатів та їх використання.
9. Дайте характеристику доходам підприємства. Наведіть їх класифікацію.
10. Дайте характеристику витратам підприємства та їх видів.
11. Наведіть послідовність процесу внутрішнього контролю доходів і витрат майбутніх періодів.
12. Наведіть джерела контролю доходів, витрат та фінансових результатів підприємства.
13. Висвітліть завдання внутрішнього контролю фінансових результатів підприємства.
14. Опишіть методи і процедури перевірки доходів і витрат підприємства.
15. Назвіть основну ціль внутрішнього контролю доходів і витрат підприємства.
16. Охарактеризуйте кінцевий результат перевірки фінансових результатів.

Тестові завдання

1. Доходи – це:

- а) зростання капіталу за рахунок внесків власників;
- б) подія, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді;

в) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу;

г) основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю;

д) збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу.

2. Витрати майбутніх періодів – це:

а) витрати, сплачені в звітному і попередніх періодах, що підлягають включенню до собівартості продукції в наступних звітних періодах;

б) подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді;

в) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу;

г) основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю;

д) витрати, пов'язані з управлінням та організацією діяльності підприємства, які не включаються до собівартості реалізованої продукції.

3. Фінансові результати визначаються на рахунку:

а) 901;

б) 44;

в) 71;

г) 76;

д) 79.

4. Дебетове сальдо 79 рахунку відображає:

а) непокріті збитки;

б) витрати, які списані на фінансові результати;

в) доходи, які списані на фінансові результати;

г) дохід від реалізації;

д) нарахування ПДВ.

5. Які П(С)БО регулюють діяльність підприємства у сфері визнання доходів та витрат?

а) 5, 6;

б) 10, 11;

в) 15, 16;

г) 5, 16;

д) 20, 21.

6. До об'єктів внутрішнього контролю реалізації продукції, товарів і послуг належать:

- а) придбані запаси;
- б) амортизація;
- в) обсяги реалізації;
- г) курсові різниці;
- д) бухгалтерські регістри та звітність, що відображають рух грошових коштів.

7. Контроль реалізації продукції, товарів, робіт і послуг може здійснюватися за рахунками:

- а) 22, 26, 92;
- б) 28, 36, 65;
- в) 36, 70, 64;
- г) 37, 79, 63;
- д) 30, 31, 60.

8. Валовий прибуток визначається як:

а) різниця між чистим доходом від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг і її собівартістю;

б) різниця між чистим прибутком від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг і її собівартістю

в) різниця між чистим прибутком від реалізації продукції та доходом від її реалізації;

г) добуток чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг і її собівартістю;

д) частка чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг і її собівартості;

9. За кредитом 70 рахунку відображається:

- а) непокриті збитки;
- б) витрати, які списані на фінансові результати;
- в) доходи, які списані на фінансові результати;
- г) дохід від реалізації;
- д) нарахування ПДВ.

10. Адміністративні витрати пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства, обліковуються на рахунок:

- а) 90;
- б) 91;
- в) 92;

г) 93;

д) 94.

11. До елементів витрат **не** відносяться:

а) витрати на оплату праці;

б) витрати на соціальне страхування;

в) амортизація;

г) матеріальні витрати;

д) надзвичайні витрати.

12. У якій формі звітності відображається елементи операційних витрат?

а) ф.1 «Баланс (звіт про фінансовий стан)»;

б) ф.2 «Звіт про фінансові результати»;

в) ф.3 «Звіт про рух грошових коштів»;

г) ф.4 «Звіт про власний капітал»;

д) ф.5 «Приміти до річної фінансової звітності».

13. Інший операційний дохід відображається на рахунку:

а) 70;

б) 71;

в) 72;

г) 76;

д) 79.

14. Дохід від курсової різниці відображається на рахунку:

а) 441;

б) 791;

в) 714;

г) 702;

д) 711.

15. Під час контролю інформації про доходи від інвестицій, які здійснені в асоційовані дочірні або спільні підприємства перевіряється рахунок:

а) 70;

б) 71;

в) 72;

г) 76;

д) 79.

16. Витрати майбутніх періодів обліковуються на рахунку:

а) 61;

- б) 63;
- в) 65;
- г) 66;
- д) 69.

17. *Логічна перевірка дозволяє:*

- а) порівняти фактичні результати з плановими;
- б) перевірити правильність оформлення документів, які повинні містити всі відомості необхідні для обґрунтування облікових записів;
- в) перевірити законність тієї чи іншої операції;
- г) виявити можливі розкрадання використовуючи фактичні результати та пов'язані з ними документи;
- д) перевірити нарахування та списання доходів та витрат майбутніх періодів.

18. *Дані «Звіту про фінансові результати» зіставляють із рахунками:*

- а) 70, 71, 90, 92;
- б) 76, 91, 95, 98;
- в) 30, 31, 36, 92;
- г) 63, 64, 69, 98;
- д) 20, 22, 26, 901.

19. *Скільки особливостей рентабельності, як показника, можна виділити:*

- а) 1;
- б) 2;
- в) 3;
- г) 4;
- д) 6.

20. *Коефіцієнт рентабельності чистих активів (Крча) розраховується як:*

- а) ЧП/ЧА;
- б) ЧП*ЧА;
- в) ЧП+ЧА;
- г) ЧП-ЧА;
- д) ЧП/ЧА×ОП.

21. *Витрати, сплачені в звітному і попередніх періодах, що підлягають включенню до собівартості продукції в наступних звітних періодах, це:*

- а) витрати майбутніх періодів;
- б) надзвичайна подія;

- в) адміністративні витрати;
- г) витрати;
- д) операційна діяльність.

22. Засоби, які вже одержані або те, що буде одержано не в даному звітному періоді, а в інших, тих що попереду, це:

- а) доходи;
- б) витрати майбутніх періодів;
- в) доходи майбутніх періодів;
- г) надзвичайна подія;
- д) операційна діяльність.

23. Встановлення об'єктивної істини щодо повноти, правдивості та неупередженості первинних документів, бухгалтерських даних і звітності підприємства в частині його доходів, витрат і фінансових результатів діяльності є метою:

- а) внутрішнього контролю доходів і витрат діяльності та фінансових результатів;
- б) внутрішнього контролю реалізації продукції, товарів, робіт і послуг;
- в) внутрішнього контролю адміністративних витрат;
- г) внутрішнього контролю витрат і доходів від іншої операційної діяльності;
- д) внутрішнього контролю витрат і доходів від фінансових операцій та іншої звичайної діяльності.

24. Що не є завданням внутрішнього контролю доходів, витрат та фінансових результатів діяльності?

- а) встановити дотримання законності й достовірності відображення доходів і витрат від реалізації та позареалізаційних надходжень підприємства;
- б) відстежити правильність визначення фінансових результатів і відображення їх в обліку;
- в) виявити фактори, що впливають на формування доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства;
- г) сформувати інформаційну базу для проведення якісного аналізу результатів діяльності підприємства;
- д) встановлення менш проблемних напрямків здійснення доходів діяльності та посилення контролю за ними і відповідальності за доцільністю їх проведення.

25. Співставлення бюджетів витрат діяльності за їх видами, напрямками та виявлення певних відхилень від цих бюджетів; визначення причин відхилень і корегування бюджетів із врахуванням конкретних даних контролю та перспектив наступного функціонування підприємства та його сегментів є завданням:

- а) ВК адміністративних витрат;
- б) ВК за витратами діяльності;
- в) ВК витрат і доходів від іншої операційної діяльності;
- г) ВК витрат і доходів від фінансових операцій та іншої звичайної діяльності;
- д) ВК доходів і витрат майбутніх періодів.

26. Яка із груп витрат не належить адміністративним витратам?

- а) адміністративно-господарські витрати;
- б) витрати на обслуговування працівників;
- в) інші накладні витрати;
- г) витрати, що не враховані в нормах накладних витрат, але відносяться до накладних витрат;
- д) виробничі витрати.

27. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування визначається як:

- а) алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків);
- б) алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових витрат (збитків);
- в) алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків);
- г) алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків);
- д) алгебраїчна сума прибутку (збитку) від фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків).

28. Які є особливості рентабельності як показника?

- а) часовий аспект;
- б) фактор ризику;
- в) оцінка складових рентабельності власного капіталу;
- г) правильна відповідь а) і б);
- д) правильна відповідь а), б) і в).

29. Скільки є етапів проведення контролю доходів та витрат майбутніх періодів?

- а) 4;
- б) 5;
- в) 6;
- г) 3;
- д) 2.

30. На якому етапі здійснюються загальні дії щодо визначення предмету та об'єкту контролю на підприємстві, відповідно до яких визначаються та аналізуються нормативно-правові акти, установчі документи, накази та інші документи суб'єкта господарювання, які відображають нарахування на списання доходів та витрат майбутніх періодів, тобто відбувається підбір та нагромадження необхідної інформації?

- а) 1;
- б) 2;
- в) 3;
- г) 4;
- д) 5.

31. Відстеження правильності визначення фінансових результатів і відображення їх в обліку це:

- а) завдання внутрішнього контролю фінансових результатів;
- б) напрям внутрішнього контролю фінансових результатів;
- в) мета внутрішнього контролю фінансових результатів;
- г) принцип внутрішнього контролю фінансових результатів;
- д) метод внутрішнього контролю фінансових результатів.

32. Яким національним (положенням) стандартом бухгалтерського обліку регулюється фінансова звітність підприємства?

- а) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції»;
- б) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»;
- в) П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;
- г) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»;
- д) П(С)БО 9 «Запаси».

33. Які дії контролерів при перевірці операцій з обліку доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг?

а) збереження власних і орендованих основних засобів та нематеріальних активів;

б) використання коштів і стан їх обліку та звітності у процесі наступних операцій: розрахунки з постачання й закупок, розрахунки з іншими дебіторами та кредиторами, розрахунки з бюджетом;

в) аналіз результатів обсягу капіталу, що інвестуються, і віддачі від проєктованих виробництв;

г) дотримання зафіксованих у наказі про облікову політику підприємства умов визнання доходів; здійснення угод з продажу за операціями з реалізації, що відображені на рахунках бухгалтерського обліку;

д) визначення сум матеріальних збитків від недостач і крадіжок основних засобів та матеріальних активів.

34. *Що є джерелами інформації внутрішнього контролю адміністративних витрат?*

а) П(С)БО 15 «Дохід» та П(С)БО 16 «Витрати»;

б) нормативно-правові акти щодо законності господарської діяльності та організації обліку, внутрішня організаційно-розпорядча документація, фінансова і статистична звітність;

в) первинні документи та облікові реєстри;

г) Журнали операцій;

д) Звітність підприємства за попередні періоди.

35. *Що накопичується на рахунках класу 7 «Доходи і результати діяльності»?*

а) доходи протягом звітного періоду (року) в розрізі їх видів;

б) витрати протягом звітного періоду (року);

в) готівкові кошти;

г) дебіторська заборгованість;

д) кредиторська заборгованість.

36. *В який випадках не визнаються витрати?*

а) при попередній (авансовій) оплаті запасів, робіт, послуг;

б) при визнанні доходу;

в) якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів;

г) при зменшенні активів або збільшенні зобов'язань;

д) коли витрати неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду.

37. *Що є фінансовим результатом господарської діяльності підприємства:*

- а) прибуток або збиток;
- б) прибуток;
- в) заробітна плата;
- г) витрати;
- д) дивіденди.

38. *Що входить до інших операційних витрат?*

- а) сировина і основні матеріали, тара;
- б) премії і доплати;
- в) компенсаційні виплати;
- г) витрати на відрядження;
- д) відрахування на пенсійне забезпечення.

39. *Який рахунок призначений для узагальнення інформації про матеріальні витрати за звітний період?*

- а) 80 «Матеріальні витрати»;
- б) 91 «Загальновиробничі витрати»;
- в) 92 «Адміністративні витрати»;
- г) 93 «Витрати на збут»;
- д) 79 «Фінансові результати».

40. *Встановіть відповідність між основними словами доходів і витрат діяльності та їхнім значенням:*

1. Доходи	а) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками);
2. Витрати	б) збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників);
3.Адміністративні витрати	в) основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю;
4.Операційна діяльність	г) витрати, сплачені в звітному і попередніх періодах, що підлягають включенню до собівартості продукції в наступних звітних періодах;
5. Надзвичайна подія	д) витрати, пов'язані з управлінням та організацією діяльності підприємства, які не включаються до собівартості реалізованої продукції;
6. Доходи майбутніх періодів	е) подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді;
7. Витрати майбутніх	є) засоби, які вже одержані або те, що буде одержано не в даному звітному періоді, а в інших, тих що попереду.

періодів	
----------	--

41. *Встановіть послідовність перевірки адміністративних витрат:*

1.	а) визначити правильність, обґрунтованість і повноту віднесення (списання) на рахунок фінансових результатів адміністративних витрат підприємства;
2.	б) перевірити наявність первинних облікових документів;
3.	в) перевірити достовірності та повноти відображення адміністративних витрат у фінансовій звітності;
4.	г) перевірка елементів облікової політики щодо адміністративних витрат;
5.	д) визначити наявність планових величин витрат на відповідний період (квартал, півріччя, рік) за всіма центрами відповідальності та центрами витрат і в цілому по підприємству;
6.	е) виявити наявність та правильність синтетичного та аналітичного обліку витрат.

42. *Встановіть відповідність між рахунками та їхніми назвами:*

1. 14	а) «Розрахунки з різними дебіторами»;
2. 15	б) «Довгострокові фінансові інвестиції»;
3. 31	в) «Поточні фінансові інвестиції»;
4. 35	г) «Капітальні інвестиції»;
5. 37	д) «Дохід від участі в капіталі»;
6. 72	е) «Рахунки в банках».

43. *Встановіть відповідність між рахунками та їхніми назвами:*

1. 73	а) «Інші витрати»;
2. 74	б) «Інші доходи»;
3. 95	в) «Втрати від участі в капіталі»;
4. 96	г) «Інші фінансові доходи»;
5. 97	д) «Фінансові витрати».

44. *Встановіть відповідність між перевіркою та її сутністю:*

1. Зустрічна перевірка	а) порівнюються різні за своїм найменуванням та характером документи, в яких відображаються різні аспекти однієї і тієї ж операції);
2. Взаємний контроль	б) перевірка синтетичного та аналітичного обліку;
3. Аналітична перевірка звітності та балансів	в) дозволяє виявити можливі розкрадання використовуючи фактичні результати та пов'язані з ними документи;
4. Логічна перевірка	г) співставлення двох примірників одного і того ж документа, що знаходяться на різних підприємствах або підрозділах;
5. Формальна перевірка	д) перевіряє законність тієї чи іншої операції;
6. Арифметична	е) контролер перевіряє нарахування та списання доходів та

Тема 11. Організація і методика контролю доходів і витрат діяльності та фінансових результатів

перевірка	витрат майбутніх періодів;
7. Нормативно-правова перевірка	є) контролер може перевірити чи правильно оформлений документ, який повинен містити всі відомості необхідні для обґрунтування облікових записів.

45. Встановіть відповідність між етапами проведення контролю доходів та витрат майбутніх періодів та їх послідовністю:

1.	а) вивчаються розпорядчі документи органу управління підприємства;
2.	б) вивчаються та аналізуються нормативно-правові акти, установчі документи, накази та інші документи суб'єкта господарювання, які відображають нарахування та списання доходів та витрат майбутніх періодів;
3.	в) аналізуються дані фінансових, бухгалтерських документів, фінансової звітності, договорів та інших документів суб'єкта господарювання, що пов'язані з нарахуванням та списанням доходів та витрат майбутніх періодів;
4.	г) вивчається фінансова та статистична звітність суб'єкта господарювання;
5.	д) отримана інформація передається керівникові підприємству, який відповідно приймає рішення щодо усунення виявлених порушень.

46. Встановіть відповідність між фінансовими коефіцієнтами, які використовуються у системі аналізу та оцінці фінансових результатів діяльності підприємства та їх характеристикою:

1. Коефіцієнт рентабельності активів	а) скільки прибутку доводиться на кожен гривню об'єму продажу;
2. Коефіцієнт рентабельності продажу	б) скільки чистого прибутку доводиться на кожен гривню чистих активів;
3. Коефіцієнт чистої рентабельності власного капіталу	в) скільки прибутку доводиться на кожен гривню активів у розрахунковому періоді;
4. Коефіцієнт рентабельності чистих активів	г) скільки чистого прибутку доводиться на кожен гривню власного капіталу.

47. Встановіть відповідність між фінансовими коефіцієнтами, які використовуються у системі аналізу та оцінці фінансових результатів діяльності підприємства та їх формулою:

1. Коефіцієнт рентабельності активів	а) $K_{рвк} = \frac{ЧП}{ВК}$, де ЧП – чистий прибуток; ВК – середня вартість власного капіталу за розрахунковий період;
2. Коефіцієнт рентабельності продажу	б) $K_{рчч} = \frac{ЧП}{ЧА}$, де ЧА – середня вартість чистих активів за розрахункових період;
3. Коефіцієнт чистої рентабельності власного капіталу	в) $K_{ра} = \frac{БП}{А}$, де БП – бухгалтерський прибуток; А – середня вартість активів за розрахунковий період;

4. Коефіцієнт рентабельності чистих активів	г) $K_{рп} = \frac{БП}{ОП}$, де ОП – об'єм продажів (у ринкових цінах без ПДВ);
---	--

48. *Встановіть відповідність між напрямки контролю та їх змістом:*

1. Рахунки бухгалтерського обліку, що мають перевірятися	а) в ході визначення правильності та обґрунтованості обліку доходів перевіряються кредитові обороти по рахунку 70 «Дохід від реалізації» з відповідними кореспондуючими рахунками;
2. Перевірка документального підтвердження	б) наявність відповідним чином оформлених договорів, таких первинних документів, як рахунок-фактура, видаткова накладна, податкова накладна, товарно-транспортна накладна;
3. Дотримання вимог облікової політики	в) методи оцінки сировини та матеріалів для визначення розміру матеріальних витрат. 2. Умови визнання та критерії оцінки доходу від надання і виконання робіт та послуг на дату складання балансу. 3. Порядок списання доходів і витрат на фінансовий результат. 4. Критерії визнання витрат. 5. Порядок віднесення збитків на майбутні періоди;
4. Перевірка правильності визначення фінансового результату на рахунках бухгалтерського обліку	г) полягає в перевірці розрахунку фінансового результату, з врахуванням отриманих доходів, понесених витрат та нарахованого податку на прибуток на рахунку бухгалтерського обліку.

49. *Встановіть відповідність між елементами витрат та їх змістом:*

1. Матеріальні витрати	а) заробітна плата за окладами і тарифами, компенсаційні виплати, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу;
2. Витрати на оплату праці	б) покупні напівфабрикати і комплектуючі вироби, паливо, енергія, запасні частини, будматеріали, тара;
3. Відрахування на соціальні заходи	в) соціальне страхування, страхові внески на випадок безробіття;
4. Амортизація	в) витрати на відрядження, плата за розрахунково-касове обслуговування;
5. Інші операційні витрати	д) сума нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів.

50. *Встановіть відповідність між елементами методик внутрішнього контролю адміністративних витрат та їх змістом:*

1. Завдання контролю адміністративних витрат	а) нормативні акти щодо регламентування складу адміністративних та загальновиробничих витрат, їх обліку та списання; первинні і зведені облікові документи та реєстри аналітичного і синтетичного обліку адміністративних та загальновиробничих
--	---

Тема 11. Організація і методика контролю доходів і витрат діяльності та фінансових результатів

	витрат
2. Джерела інформації внутрішнього контролю адміністративних витрат	б) 92 «Адміністративні витрати»
3. Рахунок, на якому обліковуються адміністративні витрати	в) встановлення цілей об'єктів і напрямків контролю за витратами діяльності підприємств; з'ясування порядку здійснення обсягів, термінів та відповідальності осіб за проведення контролю щодо витрат діяльності;
4. Адміністративні витрати в кінці року списуються на рахунок	г) 79 «Фінансові результати».

Необхідно продовжити твердження:

1. «Метою внутрішнього контролю доходів і витрат діяльності та фінансових результатів є ... встановлення об'єктивної істини щодо повноти, правдивості та неупередженості первинних документів, бухгалтерських даних і звітності підприємства в частині його доходів, витрат і фінансових результатів діяльності ...».

2. «До об'єктів внутрішнього контролю реалізації продукції, товарів і послуг належать ... обсяг реалізації окремих видів продукції, товарів, робіт, послуг, стан їх збереження під час транспортування, первинні документи, бухгалтерські реєстри та звітність, що відображають процес реалізації ...».

3. «Ефективність внутрішнього контролю належить оцінювати не за кількістю проведених перевірок і сумах виявлених збитків, а за тим, ...наскільки поради цієї служби сприяють стійкості фінансового стану певного підприємства...».

4. «В процесі контролю повноти і законності сформованих підприємством адміністративних витрат вивчають...документальну обґрунтованість таких витрат, відповідність їх періоду в якому вони реально понесені, документальну обґрунтованість включення таких витрат до витрат звітного періоду...».

5. «Метою внутрішнього контролю доходів і витрат від участі в капіталі, інших фінансових доходів, що отримані від дивідендів, відсотків та доходів, що одержані від фінансових інвестицій, а також інших доходів від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів є ... підтвердження точності інформації за даними обліку й звітності, в частині таких доходів і витрат ...».

6. «Основною метою контролю доходів та витрат майбутніх періодів є ... об'єктивне вивчення стану нарахування та списання витрат і доходів

майбутніх періодів, повноти та своєчасності відображення інформації в зведених документах та облікових регістрах ...».

7. «Внутрішній контроль фінансових результатів підприємства здійснюється з метою ... знаходження шляхів ефективнішого управління підприємством, резервів для підвищення фінансових результатів господарюючого суб'єкта ...».

8. «Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 ..., затверджений наказом МФУ від 29.11.1999 р. № 290».

9. «У кінці звітної періоду (року) співставленням доходів із витратами визначаються фінансові результати (рахунок 79 «Фінансові результати»), куди і переносяться всі ... за рік».

10. «Метою внутрішнього контролю доходів і витрат діяльності та фінансових результатів є ...».

11. «Об'єктивне вивчення стану нарахування та списання витрат і доходів майбутніх періодів, повноти та своєчасності відображення інформації в зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку доходів та витрат майбутніх періодів відповідно до прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності господарюючого суб'єкта та вчасності виправлення відхилень на підприємстві є ...».

12. «До об'єктів внутрішнього контролю реалізації продукції, товарів і послуг належать ...».

13. «Джерелами фактографічної інформації внутрішнього контролю операцій з реалізації продукції, товарів і послуг є ...».

14. «Операції, що пов'язані з вирахуванням доходу від реалізації продукції, перевіряють за даними субрахунку ...».

15. «Яким шляхом перевіряють достовірність визначення показника чистого доходу у Звіті про фінансові результати?».

16. «Адміністративні витрати та витрати на збут є ...».

17. «Адміністративні витрати пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства, обліковуються на рахунку 92 ...».

18. «Адміністративні витрати обліковуються на рахунку 92 до кінця року наростаючим підсумком, а в кінці року списуються на ... основної діяльності».

19. «Контроль за адміністративними витратами (рахунок 92) здійснюють за чотирма групами цих витрат: 1) адміністративно-господарські

витрати; 2) витрати на обслуговування працівників; 3) інші накладні витрати; 4) ...».

Практичні завдання

Завдання 11.1

Необхідно: Скласти одноступеневий Звіт про прибутки та збитки та визначити суму чистого прибутку, перевірити правильність суми сплаченого податку на прибуток.

Дані для виконання в (тис. грн): собівартість продажу – 5744; витрати на збут – 5144; продаж – 10346; витрати на дослідження та розробки – 979; фінансовий дохід – 1026; відсотки щодо фінансування устаткування – 547; послуги та рента – 7856; собівартість послуг та ренти – 4481; податок на прибуток – 631.

Завдання 11.2

Необхідно: скласти Звіт про прибутки та збитки ПАТ «Віра» за рік, який закінчився 31 грудня 20XX року за такою формою, яка була б прийнятною для оприлюднення та яка б відповідала МСФЗ. Обґрунтуйте обраний формат.

Дані для виконання

Оборотна відомість за синтетичними рахунками ПАТ «Віра» станом на 31 грудня 20XX року представлена у таблиці 11.1.

Таблиця 11.1

Оборотна відомість за синтетичними рахунками ПАТ «Віра» станом на 31 грудня 20XX р.

Назва рахунку	Сума, тис. грн.	
	Оборот за дебетом	Оборот за кредитом
Адміністративні витрати	100	
Рахунок в банку	15	
Податок на прибуток		20
Витрати на збут	60	
Дивіденди отримані		650
Інвестиції у необоротні активи	6500	
Проміжні дивіденди	575	
Позика до сплати у 20X5 р		180
Відсотки за позикою	24	
Обладнання (первісна собівартість)	930	

Обладнання (накопичений знос)		445
Будівлі (первісна собівартість)	2400	
Будівлі (накопичений знос)		720
Нерозподілений прибуток		223
Закупівля	2027	
Реалізація		5050
Акціонерний капітал (0,5 грн. прості акції)		7010
Запаси станом на 1 січня 20XX року	175	
Торгова кредиторська заборгованість		165
Торгова дебіторська заборгованість	437	
Зарплата (адміністративного персоналу)	820	
Зарплата (працівників збуту)	380	
Разом	14463	14463

За період підприємство отримало такі результати діяльності:

1. Собівартість запасів за підсумками інвентаризації станом на 31 грудня 20XX р. склала 175 тис. грн.;
2. Будівлі були переоцінені до 2550 тис. грн. 1 січня 20XX року. Директори вирішили включити цю оцінку до балансу. Ніяких інших операцій або коригувань не виникло з необоротними активами;
3. Будівлі слід амортизувати на 2% від собівартості або від переоціненої суми, а обладнання – на 20% за методом зменшення залишку. Сума амортизації була віднесена до витрат на збут.
4. Податок на прибуток за рік становив 270 тис. грн.
5. Прибуток за фінансовий рік, який закінчився 31 грудня 20XX року, становив 1650 тис. грн.
6. Директори оголосили, що дивіденди по закінченні року будуть складати 0,09 грн. на акцію, але ніяких коригувань у звітах не було зроблено.

Завдання 11.3

Необхідно: дати відповіді на питання: а) чи є така операція за своєю сутністю реалізацією товарів? б) чи слід підприємству Б визнавати реалізацію товарів? в) які основні ризики для підприємства А та підприємства Б?

Дані для виконання:

Підприємство А займається розповсюдженням безалкогольних напоїв у Київській області. Підприємство А купує товари у відомого виробника безалкогольних напоїв підприємства Б на таких умовах:

- а) ціна фіксується у прайс-листі на дату поставки товару підприємству А;

б) зобов'язання підприємства А перед підприємством Б обмежуються тільки тим, що підприємство А протягом трьох днів з дати отримання платежу від продажу товарів кінцевому споживачу здійснює переказ отриманих грошових коштів підприємству Б;

в) підприємство А в будь-який момент часу може повернути неліквідні запаси підприємству Б.

Завдання 11.4

Необхідно: на основі наведених даних скласти розрахункову таблицю, провести необхідні розрахунки динаміки та величини фінансових результатів за досліджуваний проміжок часу. Зробити констатуючий та конструктивний висновок.

Таблиця 11.2

<i>Показники</i>	<i>2017 р</i>	<i>2018 р</i>	<i>2019 р</i>
Чистий дохід(виручка) від реалізації, тис. грн	40040	52000	61203
Собівартість реалізації, тис. грн.	17200	18000	19505
Валовий прибуток, тис. грн.	22840	34000	41698
Адміністративні витрати, тис. грн	9050	8420	18006
Витрати на збут, тис. грн.	5400	540	1580
Інші операційні витрати, тис. грн.	250	650	620
Фінансові доходи, тис. грн.	8569	890	9560
Фінансові витрати, тис. грн.	450	50	650
Податок на прибуток, тис. грн.	4877,7	7569	7600,5
Фінансовий результат діяльності, тис. грн.	11381,3	17661	22801,5

ТЕМА 12. ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ЗВІТНОСТІ ТА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

Після вивчення теми 12 студент повинен знати:

- мету, завдання, об'єкти та етапи здійснення контролю звітності та фінансового стану підприємства;
- складові організації контролю бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- складові процесу внутрішнього контролю фінансової звітності;
- складові організації внутрішнього контролю податкової звітності;
- організацію внутрішнього контролю статистичної звітності;
- організацію внутрішнього контролю фінансового стану підприємства.

Після вивчення теми 12 студент повинен уміти:

- застосовувати способи та процедури при контролі системи бухгалтерського обліку, звітності та фінансового стану підприємства;
- оперувати нормативно-правовими актами при перевірці стану діючої системи бухгалтерського обліку, звітності та наявного фінансового стану підприємства;
- окреслювати та застосовувати контрольні процедури при перевірці статистичної та податкової звітності, та розкриття інформації;
- використовувати методи і моделі прогнозування, пошуку потенційних можливостей розвитку підприємства та оптимізації його діяльності з метою підвищення ефективності формування фінансових ресурсів.

Термінологічний словник

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період

Податкова звітність – сукупність дій платника податків (або особи, що його представляє) і податкового органу зі складання, ведення і здачі

документів установленної форми, що містять відомості про результати діяльності платника податку, його майнове становище і фіксують процес обчислення податку, а також суму, що підлягає сплаті до бюджету.

Статистична звітність – це сукупність звітів компаній, підприємств, організацій, що складаються за затвердженими формами, які підприємства зобов'язані у встановлений термін представляти в регіональні статистичні органи.

Ліквідність – це спроможність підприємства перетворювати свої активи на грошові кошти для покриття необхідних платежів, зумовлених фінансово-господарською діяльністю.

Платоспроможність підприємства – це можливість у практичній ситуації, що склалася, погасити всі свої зобов'язання перед кредиторами (банками, бюджетом, постачальниками тощо).

Фінансова стабільність – це спроможність підприємства здійснювати свою підприємницьку діяльність стабільно завдяки фінансовому забезпеченню власними та залученими засобами.

Рентабельність – це відносний показник інтенсивності виробництва, що характеризує рівень прибутковості (окупності) відповідних складових процесу виробництва чи сукупних витрат підприємства.

Ділова активність – комплексна порівняльна характеристика підприємства, яка відображує ступінь переваги сукупності оціночних показників його діяльності, що визначають успіх підприємства на певному ринку за певний проміжок часу, по відношенню до сукупності показників конкурентів.

Вивчаючи цю тему, варто знати, що контроль стану бухгалтерського обліку, фінансової звітності та фінансового стану націлений на виявлення недоліків в його організації та сприяння подальшої його реалізації.

Порядок організації і ведення бухгалтерського обліку регламентуються чинними законодавчо-нормативними документами, яких дотримуються також при проведенні внутрішньогосподарського контролю. Головними з них є: 1) Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-ХІУ; 2) План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 09.12.2011 № 1591; 3) Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-

матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків та інші.

Для перевірки фінансового стану підприємства основним джерелом інформації виступає Звіт про фінансовий стан (баланс) підприємства (ф. № 1). Окрім балансу джерелом даних для контролю є усі інші форми звітності: Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф. № 2); Звіт про рух грошових коштів (ф. № 3), Звіт про власний капітал (ф. № 4), Примітки до фінансової звітності (ф. № 5).

Варто розглянути основні напрямки контролю бухгалтерського обліку, звітності та фінансового стану, до яких відносять: 1) загальна оцінка фінансового стану підприємства; 2) перевірка наявності й використання власних необоротних активів; 3) перевірка дотримання розрахунково-платіжної дисципліни; 4) узагальнення результатів контролю.

Методика контролю стану системи обліку та звітності наведено в додатку Ч.

В першу чергу, контролери перевіряють стан організації системи бухгалтерського обліку, а саме на наявність, обґрунтованість та дотримання плану затвердженого документообороту, за яким з'ясовують дату складання документа, посаду особи, яка його складала, та чи вся сукупність документів охоплена графіком. Особливу увагу приділяють вивченні структури облікового апарату, розподіл посадових обов'язків, сумісність облікових ділянок та загальну постановку системи бухгалтерського обліку.

До основних методичних прийомів контролю бухгалтерського обліку, звітності та фінансового стану належать: аналітичне та структурне групування показників балансу; тематичні обстеження; узагальнення даних; порівняння даних балансу та звіту про фінансові результати; систематизація даних у вигляді аналітичних таблиць; порівняння наявних власних оборотних коштів з їхніми нормативами й обсягами іммобілізації; розрахунково-аналітичні методи визначення показників оборотності оборотних коштів; оцінка динаміки і складу дебіторської та кредиторської заборгованості; аналіз кореспонденцій рахунків і тематичні обстеження даних про використання оборотних коштів не за призначенням; балансовий і розрахунковий методи визначення показників фінансової стійкості; оцінка співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості; узагальнення результатів внутрішньогосподарського контролю у вигляді аналітичних таблиць, графіків (діаграм).

Метою внутрішнього контролю стану бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства є підтвердити виконання вимог Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та інших законодавчих норм України при організації системи бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності.

Важливим в процесі організації внутрішнього контролю стану бухгалтерського обліку та фінансової звітності переконатись у наступних складових (рис. 12.1).

Рис. 12.1. Складові організації внутрішнього контролю бухгалтерського обліку, фінансової звітності та фінансового стану

Одним із основних засобів організації внутрішнього контролю діяльності з метою раціонального розподілу праці та встановлення

комунікаційних зв'язків між працівниками підприємства є розроблення посадових інструкцій. Тому, важливо перевіряти наявність посадових інструкцій працівників облікового апарату та розподіл посадових обов'язків й повноважень між ними. Посадові інструкції мають бути підтверджені юристом, затверджені керівником підприємства й доведені до відома працівників-виконавців під розпис із зазначенням дати ознайомлення.

В процесі перевірки варто вивчити також дотримання основних організаційних регламентів, що закріплюють структуру управлінської системи підприємства, розподіл повноважень і відповідальності та відображають особливості стосунків власників з управлінським персоналом, а також стосунків між управлінським персоналом та контрольною, бухгалтерською службами підприємства.

Детальнішої уваги потребує організаційний регламент підприємства, який визначає засади системи бухгалтерського обліку підприємства – наказ про облікову політику. При перевірці його змісту встановлюють дотримання принципів, методів і процедур, встановлених як національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, так і іншими документами, що регулюють методологію бухгалтерського обліку.

Вивчаючи тему далі, слід знати, що в процесі внутрішнього контролю фінансової звітності перевіряють правильність відображення у звітності реального фінансового стану підприємства, через взаємозв'язок показників окремих форм звітності, розкриття у фінансовій звітності усіх основних аспектів облікової політики.

Метою перевірки податкової звітності є підтвердження її повноти та достовірності, а також відповідності чинному законодавству України. У Податковому кодексі відсутнє визначення категорії «податкова звітність». У ст. 75 ПКУ «Перевірки» об'єкти перевірок розмежовуються (рис. 12.2):

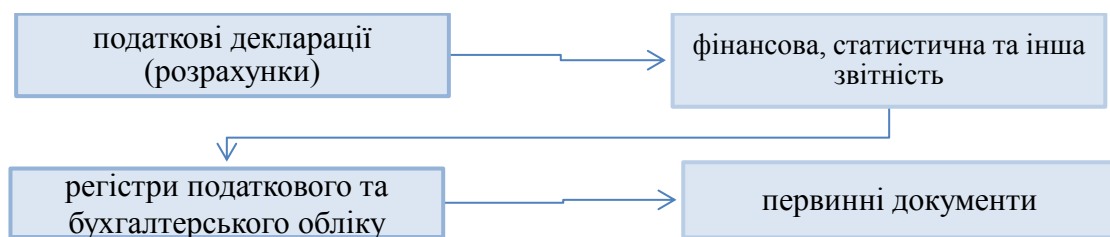

Рис. 12.2. Об'єкти перевірки податкової звітності

Важливо знати, що податкова звітність – це документація (податкові декларації, розрахунки, звіти, тощо), яка містить інформацію про розрахунок

податкових зобов'язань, на підставі яких здійснюється нарахування та/або сплата податку, збору (обов'язкового платежу), який підлягає сплаті до бюджету та державних цільових фондів у визначені законом терміни, яка подається платником податку, податковим агентом в податкові органи. Вона подається суб'єктом господарювання в податкові органи у порядку, встановленому в податковому законодавстві.

До основних форм податкової звітності відносять: 1) Податкова декларація з податку на прибуток підприємств; 2) Декларація з податку на додану вартість; 3) Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку (форма № 1ДФ); 4) Звіт про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування до органів доходів і зборів.

Відповідно до ст. 47. Податкового кодексу України відповідальність за неподання, порушення порядку заповнення документів податкової звітності, порушення строків їх подання контролюючим органам, недостовірність інформації, наведеної у зазначених документах, несуть: юридичні особи, постійні представництва нерезидентів, які відповідно до цього Кодексу визначені платниками податків, а також їх посадові особи.

В процесі внутрішнього контролю статистичної звітності охоплюються показники господарської діяльності підприємств на окремих ділянках за певний період.

Статистична звітність – це система кількісних і якісних показників, вимірювання та узагальнення яких не характерне для системи бухгалтерського обліку, призначену для статистичного вивчення господарської діяльності підприємств. Вона призначена для відображення окремих сторін галузей економіки як в розрізі так і загалом. За допомогою даних статистичної звітності контролюється виконання плану за обсягом та якістю продукції, норми виробітку, використання устаткування та робочого часу, динаміку продуктивності праці та ін. Статистична звітність регулюється Законом України «Про державну статистику».

Контролери мають пам'ятати, що статистична звітність складається на підставі даних бухгалтерського, статистичного і оперативного обліку, а також єдиної методики, за єдиними формами при централізованому управлінні та повній регламентації зі сторони державних органів. Під час перевірки статистичної звітності мають перевірити статистичну інформацію,

що є офіційною державною інформацією, яка характеризує масові явища та процеси, що відбуваються в економічній, соціальній та інших сферах життя України та її регіонів.

Здійснюючи перевірку потрібно звернути увагу на дотримання підприємством певних принципів при складанні статистичної звітності, а саме: достовірність поданої інформації, терміновості, періодичності, об'єктивності та своєчасності.

Методологічно та організаційно звітність є невід'ємним елементом всієї системи бухгалтерського обліку та виступає завершальним етапом облікового процесу, який обумовлює органічну єдність показників, що в ній відображаються, із первинною документацією та обліковими регістрами.

Мета внутрішнього контролю фінансового стану підприємства – оцінка прибутковості його діяльності як загального вираження ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Методика внутрішньогосподарського контролю фінансового стану наведена в додатку III.

Фінансовий стан підприємства контролюється шляхом визначення певних груп аналітичних показників, що дають змогу оцінити фінансовий та майновий стан підприємства, прибутковість його діяльності та платоспроможність виконати свої зобов'язання перед державою та іншими підприємствами, установами, організаціями.

Варто, запам'ятати, що загальна оцінка фінансового стану підприємства визначається методичними прийомами фінансового аналізу за даними балансів на початок року і на кінець звітних кварталів. Спочатку попередньо оцінюється фінансовий стан підприємства. Особлива увага мусить приділятися вивченню так званих «хворих» статей балансу: збитків минулих років і звітного року (рядок 1420 «Непокритий збиток»), дебіторської заборгованості, не сплаченої вчасно (рядок 1180 «Резерви довгострокових зобов'язань»), сум за статтями 1040 «Довгострокова дебіторська заборгованість» і 1190 «Інші оборотні активи».

На підставі порівняльного аналітичного балансу, який складається шляхом об'єднання в окремі групи однорідних статей, визначаються показники фінансової стабільності, прибутковості та платоспроможності.

Перевірка фінансового стану варто починати з визначення платоспроможності підприємства. Контролеру потрібно мати на увазі, що платоспроможним є підприємство, в якого сума поточних активів (матеріальні запаси, грошові кошти, дебіторська заборгованість за

реалізовану продукцію, виконані роботи, надані послуги) перевищує поточні зобов'язання або дорівнює їм (кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги та за розрахунками з бюджетом, з позабюджетних платежів, страхування тощо). Оцінка платоспроможності робиться на підставі структурних аналітичних групувань показників балансу на початок року та кінець звітних кварталів і застосування прийомів аналізу обсягів платіжних зобов'язань та поточних активів. Виявлені при цьому, факти перевищення першочергових платіжних зобов'язань над платіжними засобами свідчать про напруженість фінансового стану ревізованого підприємства.

Суттєвим показником платоспроможності підприємства є рівень ліквідності. Дослідження стану ліквідності поточних активів (особливо виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції і товарів, частина яких може бути неліквідною, наприклад, у зв'язку з відсутністю попиту на ринку збуту), а також оцінка динаміки показника оборотного капіталу допомагають перевіряю чому детально вивчити платоспроможність підприємства в короткостроковій перспективі. Так, виходячи зі змін обсягів оборотного капіталу, можна виявити підвищення або зниження рівня платоспроможності підприємства, використовуючи аналітичний прийом балансового зіставлення показників високоліквідних активів (коштів і дебіторської заборгованості) та поточних зобов'язань оцінюється можливість повернення підприємством короткострокових боргів.

Стабільність фінансового стану підприємства характеризують структура й обсяги джерел коштів (власних і позичених), які вкладено у майно підприємства. Дослідження складу власного капіталу, його рівня, а також структури залучених позикових коштів дає змогу отримати інформацію про розширення або звуження діяльності підприємства. Далі, важливий аналіз зміни показників джерел формування майна, особливої уваги потребує, частка вартості майна підприємства, що покривається за рахунок власних оборотних коштів, а також на зміни їхньої величини і структури. Детальніше етапи перевірки балансу і Звіту про фінансові результати наведено в додатку Щ.

Наявність власних оборотних коштів перевіряється методами тематичних обстежень і техніко-економічних розрахунків даних балансу станом на початок року та за звітні квартали. Результати порівняння підсумкових даних першого, другого та третього розділів пасиву з підсумком першого розділу активу балансу дають змогу оцінити покриття нормативних запасів підприємства власними джерелами коштів, а також стан збереження

його власних оборотних коштів. Основними причинами зменшення власних оборотних коштів можуть бути збитки минулих років і поточного року, низький рівень прибутковості підприємницької діяльності через спад обсягів виробництва та попиту покупців. Причиною зміни власних оборотних коштів є також збільшення зобов'язань за кредитами й позиками.

Контролеру потрібно врахувати, що оптимальна структура фінансових ресурсів підприємства формується лише в частині необоротних активів за рахунок власних джерел коштів, а в частині оборотних – за рахунок кредитів банку. Проте слід мати на увазі, якщо проценти за банківський кредит перевищують середній прибуток з 1 грн. поточних активів, підприємству вигідніше нарощувати власний капітал.

Рекомендована література: 11; 45-48; 53; 65; 74; 108; 110.

Питання для самоконтролю

1. Завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми та напрямки проведення контролю.
2. Організація контролю стану бухгалтерського обліку та фінансової звітності.
3. Організація контролю стану податкової звітності.
4. Організація контролю стану статистичної звітності.
5. Організація контролю фінансового стану підприємства.

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Мета, завдання та основні напрямки перевірки правильності складання фінансової звітності.
2. Методика аналізу платоспроможності й ліквідності балансу підприємства.
3. Організація та загальна методика внутрішнього контролю фінансової звітності підприємства.
4. Перевірка методів і прийомів бухгалтерського обліку та специфіки їх використання під час формування бухгалтерської, управлінської та податкової звітності.
5. Реалізація результатів внутрішнього контролю: проблеми та підвищення ефективності.

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Дайте характеристику основоположних принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності.
2. Опишіть основні вимоги до наказу про облікову політику як нормативного документа аудиту.
3. Розкрийте мету складання фінансової звітності.
4. Опишіть формальну перевірку звітності.
5. Розкрийте зміст аналітичної перевірки звітності, її завдання.
6. Охарактеризуйте призначення порівняльного балансу.
7. Опишіть методи аналізу платоспроможності й фінансової стійкості підприємства.
8. Опишіть методика аналізу платоспроможності й ліквідності балансу підприємства.
9. Розкрийте послідовність перевірки правильності показників балансу.
10. Наведіть визначення фінансової стабільності.
11. Наведіть визначення ліквідності.
12. Назвіть документи, які визначають основні засади роботи відповідних посадових осіб підприємства, а також порядок здійснення ними своїх повноважень, гарантії та компенсації, обмеження, а також порядок вирішення питання про притягнення їх до відповідальності.
13. Назвіть робочі документи, які складають при перевірці показників балансу.
14. Наведіть фактори, що впливають на мотиви викривлення показників звітності.
15. Поясніть, які викривлення даних фінансової звітності вважаються суттєвими.
16. Розкрийте критерії загальної оцінки показників фінансової звітності підприємства.
17. Опишіть послідовність перевірки наявності та належності підприємству активів, що відображені в бухгалтерському балансі.
18. Розкрийте цілі оцінки достовірності та повноти відображення в балансі зобов'язань підприємства.
19. Охарактеризуйте цілі вивчення контролером правильності принципів оцінки активів та зобов'язань підприємства.
20. Обґрунтуйте необхідність вивчення контролером видів діяльності, які реалізовувалися підприємством у звітному періоді.

21. Назвіть основну ціль, яку ставить контролер при оцінці повноти та своєчасності відображення підприємством доходів і витрат.

22. Розкрийте методику аналізу ефективності використання основних засобів.

Тестові завдання

1. Бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітній період, це:

- а) консолідована звітність;
- б) фінансова звітність;
- в) податкова звітність;
- г) статистична звітність;
- д) квартальна звітність.

2. Спроможність підприємства здійснювати свою підприємницьку діяльність стабільно завдяки фінансовому забезпеченню власними та залученими засобами, це:

- а) ліквідність;
- б) платоспроможність підприємства;
- в) фінансова стабільність;
- г) рентабельність;
- д) ділова активність.

3. Відносний показник інтенсивності виробництва, що характеризує рівень прибутковості (окупності) відповідних складових процесу виробництва чи сукупних витрат підприємства, це:

- а) ліквідність;
- б) платоспроможність підприємства;
- в) фінансова стабільність;
- г) рентабельність;
- д) ділова активність.

4. При здійсненні контролю звітності, в першу чергу перевіряються:

- а) журнал-ордера;
- б) первинні документи;
- в) касові документи;
- г) ф.1, ф.2, ф.3, ф.4 та ф.5;
- д) ОЗ-1, ОЗ-2, ОЗ-3.

5. Ф.5 фінансової звітності, це:

- а) звіт про фінансові результати;
- б) звіт про рух грошових коштів;
- в) баланс (звіт про фінансовий стан);
- г) примітки до річної фінансової звітності;
- д) звіт про власний капітал.

6. Під час перевірки бухгалтерського обліку, звітності та фінансового стану в першу чергу перевіряють:

- а) стан організації бухгалтерського обліку;
- б) облікову політику;
- в) первинні документи;
- г) аудиторські висновки;
- д) методологію ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

7. Внутрішній контроль стану бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства має на меті підтвердити виконання вимог:

- а) М(С)БО 1;
- б) Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»;
- в) П(С)БО 1, 2, 3, 4, 5;
- г) методичних рекомендацій з ведення бухгалтерського обліку;
- д) облікової політики.

8. При перевірці складених посадових інструкцій слід керуватися:

- а) методичними рекомендаціями з ведення бухгалтерського обліку;
- б) П(С)БО;
- в) М(С)БО;
- г) довідником професій працівників;
- д) обліковою політикою.

9. Облікова політика підприємства змінюється тільки у випадках, передбачених розділом 3, П(С)БО:

- а) 6;
- б) 10;
- в) 15;
- г) 16;
- д) 20.

10. Наказ про облікову політику є:

- а) необов'язковим;
- б) обов'язковим для декотрих типів підприємств;
- в) обов'язковим для всіх без винятку підприємств;

- г) обов'язковим тільки для державних підприємств;
- д) обов'язковим тільки для нерезидентів.

11. *Податок на прибуток обліковується на рахунку:*

- а) 64;
- б) 65;
- в) 70;
- г) 76;
- д) 98.

12. *Податкова звітність – це:*

- а) вид фінансової звітності;
- б) вид статистичної звітності;
- в) первинний документи;
- г) документи, які відповідно до законодавства подаються платниками податків до органів ДПС і на підставі яких здійснюються нарахування обов'язкового платежу;
- д) частина журнал-ордерного форми обліку.

13. *На 64 рахунку обліковується:*

- а) ПДВ;
- б) військовий збір;
- в) ЄСВ;
- г) податок на прибуток;
- д) екологічний податок.

14. *Форми та періодичність подання податкової звітності за місцевими податками і зборами розробляються:*

- а) Міністерством фінансів України;
- б) Кабінетом Міністрів України;
- в) місцевою владою;
- г) Верховною Радою України;
- д) ДПС.

15. *Змогу детально оцінювати, всебічно аналізувати і контролювати діяльність підприємства дає:*

- а) фінансова звітність;
- б) статистична звітність;
- в) податкова звітність;
- г) первинна документація;
- д) облікова політика.

16. *Державну статистичну звітність підприємства надають:*

- а) місцевим статистичним органам;
- б) місцевій ДПС;
- в) центральній ДПС;
- г) Державному комітету статистики України;
- д) Міністерству фінансів України.

17. *Неподання органам державної статистики даних для проведення державних статистичних спостережень або подання їх недостовірними несе за собою такий вид відповідальності:*

- а) дисциплінарна;
- б) професійна;
- в) кримінальна;
- г) адміністративна;
- д) цивільна.

18. *Загальна оцінка фінансового стану підприємства визначається методичними прийомами фінансового аналізу за даними:*

- а) балансу (звіту про фінансовий стан);
- б) звіту про рух грошових коштів;
- в) первинних документів;
- г) головної книги;
- д) звіту про власний капітал.

19. *Можливість у практичній ситуації, що склалася, погасити всі свої зобов'язання перед кредиторами, це:*

- а) фінансовий стан;
- б) рентабельність;
- в) ліквідність;
- г) фінансова стабільність;
- д) платоспроможність підприємства.

20. *Спроможність підприємства перетворювати свої активи на грошові кошти для покриття необхідних платежів, зумовлених фінансово-господарською діяльністю, це:*

- а) фінансовий стан;
- б) рентабельність;
- в) ліквідність;
- г) фінансова стабільність;
- д) платоспроможність підприємства.

21. Сукупність звітів компаній, підприємств, організацій, що складаються за затвердженими формами, які підприємства зобов'язані у встановлений термін представляти в регіональні статистичні органи, це:

- а) фінансова стабільність;
- б) податкова звітність;
- в) фінансова звітність;
- г) статистична звітність;
- д) бухгалтерська звітність.

22. Відповідно до якої статті Податкового кодексу України, податкова звітність з окремого податку складається наростаючим підсумком, податкова декларація за результатами останнього податкового періоду року прирівнюється до річної податкової декларації, і в такому разі річна податкова декларація не подається?

- а) ст. 46.4.;
- б) ст. 46.3.;
- в) ст. 46.2.;
- г) ст. 46.5.;
- д) ст. 46.1.

23. Відповідно до якої статті Податкового кодексу України відповідальність за неподання, порушення порядку заповнення документів податкової звітності, порушення строків їх подання контролюючим органам, недостовірність інформації, наведеної у зазначених документах, несуть: юридичні особи, постійні представництва нерезидентів, які відповідно до цього Кодексу визначені платниками податків, а також їх посадові особи?

- а) ст. 47;
- б) ст. 46;
- в) ст. 48;
- г) ст. 45;
- д) ст. 43.

24. За якої статті Податкового кодексу України у разі якщо у майбутніх податкових періодах платник податків самостійно виявляє помилки, що містяться у раніше поданій ним податковій декларації (крім митної декларації або обмежень, визначених цією статтею), і зобов'язаний надіслати уточнюючий розрахунок до такої податкової декларації за формою чинного на час подання уточнюючого розрахунку?

- а) ст. 60;

- б) ст. 45;
- в) ст. 54;
- г) ст. 50;
- д) ст. 55.

25. *Податкова декларація має характер податкового розрахунку, відповідно до якого платник податків самостійно обчислює суму податку і несе ... своєчасної сплати.*

- а) обов'язок;
- б) право;
- в) дію;
- г) спосіб;
- д) метод.

26. *Яка звітність представляє собою систему кількісних і якісних показників, вимірювання та узагальнення яких не характерне для бухгалтерського обліку, призначену для статистичного вивчення господарської діяльності підприємств?*

- а) зведена;
- б) господарська;
- в) статистична;
- г) фінансова;
- д) бухгалтерська.

27. *Статистична звітність регулюється ...:*

- а) Законом України «Про державну статистику» (нова редакція ВРУ, 1992 року № 47 ст. 608);
- б) Законом України «Про державну статистику» (нова редакція ВРУ, 1992 року № 46 ст. 608);
- в) Законом України «Про державну статистику» (нова редакція ВРУ, 1992 року № 45 ст. 608);
- г) Законом України «Про державну статистику» (нова редакція ВРУ, 1992 року № 44 ст. 608);
- д) Законом України «Про державну статистику» (нова редакція ВРУ, 1992 року № 43 ст. 608).

28. *При перевірці якої звітності повинні перевірити статистичну інформацію, що є офіційною державною інформацією, яка характеризує масові явища та процеси, що відбуваються в економічній, соціальній та інших сферах життя України та її регіонів?*

- а) фінансової;

- б) статистичної;
- в) бухгалтерської;
- г) податкової;
- д) зведеної.

29. *Оцінка прибутковості його діяльності як загального вираження ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів є метою:*

- а) внутрішнього контролю фінансового стану підприємства;
- б) внутрішнього контролю стану статистичної звітності підприємства;
- в) внутрішнього контролю стану податкової звітності підприємства;
- г) внутрішнього контролю бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства;
- д) внутрішнього контролю зведеного стану підприємства.

30. *Який рядок відповідає за «Резерви довгострокових зобов'язань»?*

- а) 1160;
- б) 1170;
- в) 1180;
- г) 1150;
- д) 1140.

31. *Бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період:*

- а) фінансова звітність;
- б) податкова звітність;
- в) статистична звітність;
- г) управлінська звітність;
- д) бухгалтерська звітність.

32. *Сукупність дій платника податків (або особи, що його представляє) і податкового органу зі складання, ведення і здачі документів установлені форми, що містять відомості про результати діяльності платника податку, його майнове становище і фіксують процес обчислення податку, а також суму, що підлягає сплаті до бюджету:*

- а) фінансова звітність;
- б) податкова звітність;
- в) статистична звітність;
- г) управлінська звітність;
- д) бухгалтерська звітність.

33. Сукупність звітів компаній, підприємств, організацій, що складаються за затвердженими формами, які підприємства зобов'язані у встановлений термін представляти в регіональні статистичні органи:

- а) фінансова звітність;
- б) податкова звітність;
- в) статистична звітність;
- г) управлінська звітність;
- д) бухгалтерська звітність.

34. Метою внутрішнього контролю фінансового стану підприємства є:

- а) отримання доходу у вигляді дивідендів або зростання ринкової вартості акцій, здійснення впливу на діяльність підприємства, що інвестується, отримання податкових пільг за інвестиціями тощо;
- б) забезпечення їх збереження, повноти оприбуткування, раціонального та економного використання, дотримання касової дисципліни й встановленого порядку безготівкових розрахунків;
- в) встановлення достовірності щодо досліджуваного об'єкту;
- г) підтвердження достовірності бухгалтерських даних і звітності щодо наявності та вибуття цих видів активів, а також у дотриманні належних умов їх збереження та раціонального розпорядження ними;
- д) оцінка прибутковості його діяльності як загального вираження ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

35. Що характеризує структура й обсяги джерел коштів (власних і позичених), які вкладено в майно підприємства?

- а) фінансову стабільність підприємства;
- б) ліквідність підприємства;
- в) рентабельність підприємства;
- г) прибутковість підприємства;
- д) платоспроможність підприємства.

36. Що надає оцінку ефективності ведення основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства?

- а) аналіз фінансової стабільності підприємства;
- б) аналіз ліквідності підприємства;
- в) аналіз рентабельності підприємства;
- г) аналіз ділової активності;
- д) аналіз платоспроможності підприємства.

37. Що дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціональність їхнього використання, виконують шляхом розрахунку наступних показників?

- а) аналіз фінансової стабільності підприємства;
- б) аналіз ліквідності підприємства;
- в) аналіз рентабельності підприємства;
- г) аналіз ділової активності;
- д) аналіз платоспроможності підприємства.

38. Спроможність підприємства перетворювати свої активи на грошові кошти для покриття необхідних платежів, зумовлених фінансово-господарською діяльністю:

- а) стабільність;
- б) платоспроможність;
- в) рентабельність;
- г) ліквідність;
- д) ділова активність.

39. Фінансова звітність регламентується:

- а) НП(С)БО 2;
- б) Закон України про податкову звітність;
- в) НП(С)БО 1;
- г) П(С)БО 1;
- д) П(С)БО 2.

40. Звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал – це:

- а) Методичні рекомендації;
- б) Додатки до звітності;
- в) Звіт про рух грошових коштів;
- г) Звіт про фінансові результати;
- д) Баланс.

41. Встановіть відповідність між видами звітності та їхнім визначенням:

1.Фінансова звітність	а) сукупність звітів компаній, підприємств, організацій, що складаються за затвердженими формами, які підприємства зобов'язані у встановлений термін представляти в регіональні статистичні органи;
2.Податкова звітність	б) бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітній період;

Тема 12. Організація контролю бухгалтерського обліку, звітності та фінансового стану підприємств

3. Статистична звітність	в) сукупність дій платника податків (або особи, що його представляє) і податкового органу зі складання, ведення і здачі документів установленої форми, що містять відомості про результати діяльності платника податку, його майнове становище і фіксують процес обчислення податку, а також суму, що підлягає сплаті до бюджету.
--------------------------	---

42. Встановіть відповідність між основними термінами бухгалтерського обліку, звітності, фінансового стану підприємств та їхнім визначенням:

1. Ліквідність	а) спроможність підприємства здійснювати свою підприємницьку діяльність стабільно завдяки фінансовому забезпеченню власними та залученими засобами;
2. Платоспроможність підприємства	б) спроможність підприємства перетворювати свої активи на грошові кошти для покриття необхідних платежів, зумовлених фінансово-господарською діяльністю;
3. Фінансова стабільність	в) комплексна порівняльна характеристика підприємства, яка відображує ступінь переваги сукупності оціночних показників його діяльності, що визначають успіх підприємства на певному ринку за певний проміжок часу, по відношенню до сукупності показників конкурентів;
4. Рентабельність	г) можливість у практичній ситуації, що склалася, погасити всі свої зобов'язання перед кредиторами (банками, бюджетом, постачальниками тощо);
5. Ділова активність	д) відносний показник інтенсивності виробництва, що характеризує рівень прибутковості (окупності) відповідних складових процесу виробництва чи сукупних витрат підприємства.

43. Встановіть відповідність між формами звітності та їх номером:

1. ф. № 1	а) Звіт про рух грошових коштів;
2. ф. № 2	б) Баланс (Звіт про фінансовий стан);
3. ф. № 3	в) Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід);
4. ф. № 4	г) Примітки до фінансової звітності;
5. ф. № 5	д) Звіт про власний капітал.

44. Встановіть відповідність між метою, предметом, об'єктами, джерелами, завданнями та тим, що до них відноситься:

1. Мета	а) встановлення ефективності системи бухгалтерського обліку;
2. Предмет	б) вивчення розподілу функціональних обов'язків та їх дотримання працівниками бухгалтерії підприємства; дослідження організації документообігу та встановлення якості оформлення документів;
3. Об'єкти	в) визначення повноти бухгалтерського обліку, своєчасності

	надання достовірної інформації про активи, зобов'язання, фінансовий стан та результати діяльності підприємства;
4. Джерела	г) реєстри обліку, дані складського обліку, особисті справи працівників, машинограми;
5. Завдання	д) статут та інші установчі документи, Наказ про облікову політику, інструкції, положення та інші внутрішні і зовнішні нормативні акти.

Необхідно продовжити твердження:

1. «Контроль стану бухгалтерського обліку, звітності та фінансового стану спрямований на ... виявлення недоліків в його організації та сприяння дальшому його проведенню ...».

2. «Внутрішній контроль стану бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства має на меті ... підтвердити виконання вимог Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» ...».

3. «Податкова звітність формується відповідно до ... видів податків, які визначені Податковим кодексом України ...».

4. «Під час внутрішнього контролю статистичної звітності охоплюються показники діяльності підприємств на...окремих ділянках за певний період ...».

5. «Метою внутрішнього контролю фінансового стану підприємства є ... оцінка прибутковості його діяльності як загального вираження ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів ...».

6. «Облікова політика підприємства розробляється та затверджується на тривалу перспективу й змінюється тільки у випадках, передбачених розділом ...».

7. «Положення наказу про облікову політику є обов'язковим до...».

8. «Податкова звітність формується відповідно до видів податків, які визначені ...».

9. «Аналітичне групування показників балансу та приведення їх до порівнянного вигляду; тематичні обстеження наявності власних і залучених джерел та коштів; прийоми аналітичних і структурних групувань показників зобов'язань і поточних активів належать до ...».

10. «Контроль стану бухгалтерського обліку, звітності та фінансового стану спрямований на ...».

11. «Статистична звітність представляє собою систему кількісних і якісних показників, вимірювання та узагальнення яких не характерне для бухгалтерського обліку, призначену ...».

12. «Метою внутрішньогосподарського контролю фінансового стану підприємства є ...».

13. «Платоспроможність підприємства – це можливість у практичній ситуації, що склалася, ...».

14. «Перевірка податкової звітності здійснюється з метою ...».

15. «Податкова звітність здійснюється шляхом подачі платником податків податкової документації – документів, які ...».

16. «Пріоритетним напрямом у розвитку партнерських відносин між органами державної податкової служби й платниками податків є ...».

17. «На практиці найчастіше податкова звітність полягає у поданні ...».

Практичні завдання

Завдання 12.1

Необхідно: Скласти Звіт про прибутки та збитки на основі елементів витрат. Перевірити правильність сплаченого податку на прибуток.

Дані для виконання в (тис. грн.):

Витрати на ремонт – 1300; загальногосподарські витрати – 3200; витрачені матеріали – 50000; виручка від реалізації – 120000; нарахована заробітна плата – 27000; нарахована амортизація основних засобів – 4500; сплачені відсотки за кредит – 150; витрати на рекламу – 500; витрати на транспортування – 700; отримані дивіденди від інвестицій – 110; сплачений податок на прибуток – 10000.

Завдання 12.2

Необхідно: скласти Звіт про фінансовий стан (Баланс) за форматом МСБО враховуючи помилки допущені бухгалтером на основі даних табл. 12.2.

Таблиця 12.2

Звіт про фінансовий стан (Баланс) ПАТ «Рівень»
станом на 31 грудня 20XX року

Назва статті	Сума, тис. грн.	
	На початок року	Усього за розділом
Необоротні активи – матеріальні:		
Обладнання (первісна вартість)	110000	
знос	(40000)	
залишкова вартість	70000	
Верстати	22000	

Розділ 2. Організація та методика внутрішнього контролю господарської діяльності підприємств

Земля і споруди (первісна вартість)	400000	
знос	(150000)	
залишкова вартість	250000	
Земля	90000	432000
Оборотні активи:	900	
Торговельна дебіторська заборгованість	175000	
Грошові кошти	80000	
Запаси	220000	
Державні цінні папери	20000	495000
Необоротні активи – нематеріальні:		
Гудвіл	80000	
Інвестиції	40000	
Патенти	26000	
Витрати майбутніх періодів:		
Аванси дилерам	60000	
Адміністративні витрати	12000	
Передплачена оренда	15000	
Інші витрати	75000	162000
ВСЬОГО АКТИВИ		1235000
Короткострокові зобов'язання		
Торговельна кредиторська заборгованість	140000	
Резерв сумнівної дебіторської заборгованості	8000	
Дивіденди до сплати	35000	
Зобов'язання з податку на прибуток	42000	
Податок на додану вартість	17000	242000
Довгострокові облігації	500000	
Резерв непередбачених збитків	150000	650000
Всього зобов'язання		892000
Акціонерний капітал (15000 × 10 грн.)	150000	
Чистий прибуток	90000	
Дивіденди сплачені	(20000)	
Нерозподілений прибуток	123000	
Всього капітал		343000
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ТА КАПІТАЛ		1235000

Завдання 12.3

Необхідно: провести аналіз фінансового стану підприємства (табл. 12.3), розрахувавши при цьому показники: а) ліквідності; б) фінансової стійкості; в) ділової активності.

Дані для виконання:

Чистий дохід від реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) за 2018 р. – 256,5 тис. грн., за 2019 р. – 356,5 тис. грн.

Таблиця 12.3

Дані з балансу ТОВ «Магніт» станом на 31.12.2019 р.

<i>Статті балансу</i>	<i>На початок року</i>	<i>На кінець року</i>
Активи		
<i>1. Необоротні активи</i>		
в тому числі:		
Основні засоби і НМА	323	319
Інші необоротні активи	18	18
<i>2. Оборотні активи</i>		
Виробничі запаси	372	512
Грошові кошти та поточ. фін. інв.	78	67
Інші оборотні активи	429	276
дебіторська заборгованість	90	31
Валюта балансу	1310	1223
Пасиви		
<i>1. Власний капітал</i>		
Зареєстрований капітал	52	52
Додатковий капітал		
Резервний капітал	29	29
Нерозподілений прибуток	6	4
Неоплачений капітал		
Вилучений капітал		
<i>2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення</i>		
Довгострокові кредити банків		
Інші довгострокові зобов'язання		
<i>3. Поточні зобов'язання і забезпечення</i>		
Короткострокові кредити банків	1198	1107
Кредиторська заборгованість товари, роботи, послуги	14	31
Інші поточні зобов'язання	11	
Валюта балансу	1310	1223

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Артамонова Н.Н. Внутрихозяйственный контроль в системе управленческого учета затрат на производство продукции на предприятиях машиностроительной отрасли. *Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук по спец. 08.00.12 “Бухгалтерский учет, статистика”*. М., 2007. 27 с.
2. Бабіч І.І., Зубчик С.М. Об’єкти та суб’єкти внутрішньогосподарського контролю. *Економічний форум: науковий журнал*. № 2. 2011. С. 418-421.
3. Баланюк І.Ф., Шеленко Д.І., Якубів В.М. Теоретичні аспекти контролю господарської діяльності підприємств. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpu/Ekon/2009_7/17.pdf
4. Бардаш С.В. Предмет і об’єкт контролю як галузі наукових знань та практичної діяльності. *Науково-практичний журнал “Бухгалтерський облік і аудит”*. 2008. № 6. С. 55-61.
5. Білуха М. Т. Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту : підручник. К. : ПП “Влад і Влада”, 1996. 320 с.
6. Бондаренко Н.М., Шачаніна Ю.К. Організація внутрішньогосподарського контролю використання основних засобів на вітчизняних підприємствах та шляхи його вдосконалення. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія Економічні науки)*. Випуск 23. Частина 3. 2017 . С. 119-122.
7. Бондаренко Н. М., Бідняк К. І., Шачаніна Ю. К. Організація внутрішньогосподарського контролю використання основних засобів на підприємстві. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2015. Т. 20. Вип. 1/1. С. 157-161.
8. Борисенко М. В. Організація і методика внутрішнього контролю на підприємствах : *автореферат дис. на здобуття вчен. ступеня канд. екон. наук* : спец. 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит”. К. : 2008. 21 с.
9. Булкот Г. В. Місце внутрішньогосподарського контролю в системі управління підприємством. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. 2009. № 24. С. 68-73.
10. Бутинець Т.А. Взаємозв’язок контролю з іншими галузями знань. *Економічні науки. Облік та аудит. Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 4. Т. 4. С. 99-102.

11. Бутинець Т.А. Розвиток науки господарського контролю: проблеми теорії, методології, практики: монографія. Житомир : ЖДТУ, 2011. 772 с.
12. Бутинець Т.А. Внутрішній контроль : суть і зміст. *Вісник Житомирського державного технологічного університету "Економічні науки"*. Житомир : ЖДТУ, 2008. № 2 (44). С. 31-42.
13. Бутинець Т.А. Ефективність господарського контролю: проблеми визначення. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2011. № 2 (56). С. 10-18.
14. Бутинець Т.А., Євдокимов В.В. Особливості організації внутрішньогосподарського контролю в умовах використання комп'ютерних технологій. *Вісник Житомирського державного технологічного університету "Економічні науки"*. Житомир : ЖДТУ, 2008. № 4 (46). С. 6 - 21.
15. Бутинець Т.А. Принципи господарського контролю: суперечності поглядів. *Вісник Житомирського державного технологічного університету "Економічні науки"*. 2009. №1 (47). С. 19-26.
16. Бутинець Т.А. Принципи контролю в новій економіці: необхідність застосування. *Вісник Житомирського державного технологічного університету "Економічні науки"*. 2009. №2 (48). С. 21-26.
17. Виговська Н.Г. Господарський контроль в Україні: теорія, методологія, організація: моногр. Житомир : ЖДТУ, 2008. 532 с.
18. Воронко Р.М., Басіста І.А. Тракткування внутрішнього контролю та проблеми його застосування на підприємствах. *Зб. наук. праць Луцького національного технічного університету "Економічні науки"*. Луцьк, 2013. Вип. 10 (37). Ч. 3. 530 с. С. 139-146.
19. Воронко Р.М., Семенів М.І. Організація внутрішньогосподарського контролю на підприємстві. *Вісник Львівської комерційної академії*. 2011. Вип. 35. С. 76-80.
20. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
21. Дереза З. Г. Розвиток господарського контролю : історичний аспект. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія "Економічні науки"*. Житомир : ЖДТУ, 2004. № 4 (30). С. 45-49.
22. Дікань Л. В. Контроль і ревізія: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2007. 327 с.
23. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація: монографія. К. : Знання, 2001. 402 с.

24. Дрозд І. К. Контроль економічних систем: монографія. К. : Імекс-ЛТД, 2004. 312 с.
25. Дрозд І.К. Удосконалення внутрішнього контролю на підприємствах. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2005. №11 (54). С. 83-88.
26. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Партин Г. О. Облік і аудит: термінологічний словник. Львів : Центр Європи, 2002. 671 с.
27. Закон України “Про акціонерні товариства” 17.09.2008 р. № 514-URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>
28. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р. № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
29. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
30. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
31. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 02.03.2015 р. № 2222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>
32. Зубчик С. М. Класифікація об’єктів внутрішньогосподарського контролю в системі управління підприємством. *Продуктивні сили та продовольча безпека країни: матеріали 2-ї міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених (Київ, трав. 2010 р.)*. К. : ННЦ ІАЕ, 2010. С. 110_112.
33. Зубчик С. М. Організація і методика внутрішньогосподарського контролю. *Учет. Экономика. Менеджмент. Проблемы и перспективы развития экономической науки и образования в условиях европейской интеграции* : [моногр.]; [кол. авторов под ред. С. Башевой, И. Садовской]. Луцк, 2015 . С. 35-44.
34. Ільїна С.Б. Основи аудиту: навчально-практичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Кондор, 2009. 378 с.
35. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: монографія. К. : Ельга, Ніка-Центр, 2002. 360 с.
36. Каменська Т.О. Внутрішній аудит. Сучасний погляд: монографія. Нац. Акад. статистика, облік та аудит. К. : ДП “Інформ.аналіт. агентство ”, 2010. 499 с.

37. Качанова Т. Внутрішньогосподарський контроль: стан і шляхи вдосконалення. URL: <http://sophus.at.ua/>
38. Клименко О. П. Організація і методика контролю поточних біологічних активів тваринництва. *Облік і фінанси АПК*. №1. 2012. С. 103-107.
39. Коблянська І.О., Сіренко А.А., Коблянська Г.Ю. Методика і організація обліку та внутрішнього контролю запасів підприємства в системі управління активами. *Modern Economics*. 2018. № 7. С. 85-97.
40. Ковтун Т. В. Система внутрішнього контролю як невід'ємний елемент операційної системи підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6. Т. 1. С. 165-170.
41. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
42. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. №8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
43. Конституція України від 28.06.1996 р. № 234 К / 96 ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
44. Контроль і ревізія. Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності “Облік і аудит” / Ф. Ф. Бутинець, В. П. Бондар, Н. Г. Виговська, Н. І. Петренко. Житомир : ПП “Рута”, 2006. 560 с.
45. Корінько М.Д. Внутрішній контроль господарської діяльності підприємства. Фастів : Поліфаст, 2006. 440 с.
46. Корінько М.Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, організація : монографія. К. : ДП “Інформ.-аналіт. агенство”, 2007. 395 с.
47. Костирко Р.О. Контроль і аналіз в системі управління економічним потенціалом господарюючого суб'єкта : методологія та організація : монографія. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. 728 с.
48. Кошкаров С.А., Бачинський В.І., Куцик П.О. Внутрішньогосподарський оперативний облік і контроль у системі управління діяльністю виробничих підприємств : монографія. Чернівці : Золоті Литаври, 2012. 264 с.
49. Кузик Н.П. Система внутрішнього контролю в акціонерному товаристві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.04. К., 2004. 20 с.

50. Майданевич Ю.П. Організація внутрішньогосподарського контролю на підприємствах молочної промисловості. *Вісник Житомирського державного технологічного університету “Економічні науки”*. – Житомир : ЖДТУ, 2007. № 2 (40). С. 118-126.

51. Макарук Ф.Ф. Внутрішньогосподарський контроль витрат : теоретико-методичний аспект. Проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах світових інтеграційних процесів : збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції “Проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах світових інтеграційних процесів” / Відповідальний за випуск: проф. П. О. Куцик. Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2012. 196 с.

52. Максимова В.Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства – системний підхід до розвитку: монографія. К : АВРІО, 2005. 264 с.

53. Максимова В.Ф. Контроль в управлінні економічними процесами на підприємстві: навчальний посібник. Суми : ВТД “Університетська книга”, 2008. 190 с.

54. Максимова В.Ф. Система об’єктів внутрішнього економічного контролю. *Економіст (Економіка підприємств)*. 2005. № 4, квітень. С. 71-75.

55. Максимова В.Ф. Теоретичні та методологічні засади формування цілісної системи внутрішнього контролю в управлінні промисловими підприємствами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук; спец. 08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит”. Л. : КНЕУ, 2006. 34 с.

56. Максимова В.Ф. Формалізація системного дослідження внутрішнього економічного контролю. Развитие бухгалтерского учета и контроля в контексте европейской интеграции : монографія. Житомир-Краматорск: ЧП “Рута”, 2005. 588 с.

57. Марчук У. О. Внутрішньогосподарський контроль в системі управління сільськогосподарськими підприємствами : автореф. дис. канд. екон. наук. Київ, 2013. 21 с.

58. Меліхова Т. О., Федоров І. О. Внутрішній контроль виробничих запасів для своєчасного виявлення загроз у системі управління фінансової безпеки підприємства. *Агросвіт*. - №2. – 2018 С. 63-70. URL:http://www.agrosvit.info/pdf/2_2018/11.pdf

59. Меліхова Т.О., Троян О.В., Лауреанті Д.С. Удосконалення методики внутрішнього контролю витрат на виробництво для підвищення економічної безпеки підприємства. *Агросвіт*. №3. 2019. С. 34-41.

60. Мельник К. П. Оперативний контроль в сільськогосподарських підприємствах : автореф. дис. канд. екон. наук. Київ, 2014. 23 с.
61. Мельник Т. Ю. Визначення об'єктів контролювання в системі управлінської діяльності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 4. Т. 4. С. 112 - 119.
62. Мельник Т. Г., Димніч В. В. Організація бухгалтерського обліку та контролю власного капіталу. *Молодий вчений*. № 3 (55), 2018 р. С. 670-675. URL: [file:///C:/Users/ASUS/Downloads/molv_2018_3\(2\)_63.pdf](file:///C:/Users/ASUS/Downloads/molv_2018_3(2)_63.pdf)
63. Михайленко Ю. О. Організація обліку і контролю розрахунків за заробітною платою. *Молодий вчений*. № 2 (42), 2017 р. С. 287-294.
64. Михалевич С. Сутність внутрішньогосподарського контролю та його організація на швейних підприємствах. *Економічний аналіз*. 2010. Випуск 6. С. 467 -469.
65. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016-2017 років. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit>
66. Мних Є. В., Бардаш С. В. Ефективність й ефект внутрішнього контролю : онтологічна інтерпретація сутності, складу та взаємозв'язку. *Наукові записки*. Випуск № 2(35). 2011. С. 116-123.
67. Нагайчук В. Сутність контролю як функції управління. URL:http://sophus.at.ua/publ/2013_11_21_22_kampodilsk/sekcija_6_2013_11_21_22/40
68. Нападовська Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці : монографія. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. 224 с.
69. Новікова Х. С. Внутрішній контроль як основна складова управління діяльністю підприємства. URL: [file:///C:/Users/ASUS/Downloads/ecan_2015_19\(2\)_18.pdf](file:///C:/Users/ASUS/Downloads/ecan_2015_19(2)_18.pdf)
70. Принципи корпоративного управління, затверджені Державною комісією з цінних паперів і фондового ринку № 955 від 22. 07. 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr955863-14#Text>
71. Облік, аналіз та контроль : теорія, методологія, практика : колект. монографія / За ред. І. Б. Садовської; Луцький нац. техн. ун-т [та ін.]. Луцьк : Луцький НТУ, 2014. 270 с.
72. Осадча О.О. Уніфікація облікового забезпечення контролю формування фінансових результатів суб'єктів господарювання : дис. на здобуття вчен. ступеня док. екон. наук.: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» К. : 2017. 321 с.

73. Пантелєєв В. П. Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація : монографія. К. : ДП «Інформ-аналіт. Агентство», 2008. 491 с.
74. Пашкевич М. С., Шишкова Н. Л. Контроль: незалежний, внутрішній, державний: навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1. Незалежний аудиторський та внутрішньогосподарський контроль. Дніпро : НГУ, 2017. 182 с. URL:<http://nmu.org.ua>
75. Петренко С. М. Внутрішній контроль діяльності підприємств і його інформаційне забезпечення : теорія, методологія, організація : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – К., 2010. 39 с.
76. Погрібна О. П. Об'єкти і методи внутрішньогосподарського контролю та їх критична оцінка. *Фінансовий контроль*. 2002. № 1. С. 39-43.
77. Попова Т. Д., Шмельцер Л. А. Внутренний контроль издержек организаций. Новочеркасск : ЮРГТУ, 2001. 87 с.
78. Постанова Кабінету Міністрів України «Модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю» від 27 березня 2019 р. N 367. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367-2019-%D0%BF#n37>
79. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про спостережну раду» від 19 липня 1993 р. N 556. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556-93-%D0%BF#Text>
80. Проданчук М. А. Облік і контроль фінансових результатів / За ред. проф. Г. Г. Кірейцева. К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2004. 232 с.
81. Пушкар М. С., Пушкар М. Р. Контролінг – інформаційна підсистема структури менеджменту. Тернопіль : Карт-Бланш, 2004. 371 с.
82. Разборська О. О., Чопляк І. А. Внутрішній контроль як модель дослідження кругообігу капіталу підприємств. *Фінанси, учет и банки*. № 1 (21). 2016. С.162-171.
83. Редченко К. І., Воронко Р. М. Місце і роль контролю в управлінні розвитком підприємства. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. № 2 (26). С. 280-295.
84. Редченко К. І., Воронко Р. М. Організація контролю інформаційних потоків і ресурсів. *Вісник Житомирського державного технологічного університету “Економічні науки”*. 2010. № 4 (54). С. 44–47.
85. Рыбалко Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в аграрних підприємствах : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.09. Нац. наук. центр “Ін-т аграр. економіки” УААН. К., 2009. 20 с.

86. Рудницький В. С. Методологія і організація аудиту : монографія. Тернопіль, 1998. 192 с.

87. Рудницький В. С. Шляхи вдосконалення діючої системи контролю та пошуку її ефективних форм і методів. *Становлення та розвиток обліку, контролю і аналізу в Україні : тези доповіді Міжнар. наук. конф.* 16–17 березня 2006 р. / Відп. за вип. В. Г. Лінник. К. : КНЕУ. 2006. С. 496.

88. Сагайдак Р. А. Організація внутрішнього аудиту і оцінка його ефективності в сільськогосподарських підприємствах. *Облік і фінанси АПК*. 2011. № 1. С. 88-92.

89. Саченко С.І. Концептуальні проблеми розвитку системи внутрішнього контролю за витратами виробництва в умовах ринку. *Держава і регіони, серія “Економіка та підприємництво”*. 2006. №4. С. 317-320.

90. Сидоренко Р. В. Внутрішньогосподарський контроль як елемент системи обліку за центрами відповідальності. *Економічні науки. Серія “Облік і фінанси”*. 2011. Випуск 8. Ч. 4. URL: <http://archive.nbu.gov.ua>.

91. Сирцева С. В., Мулява Д. Г. Організація внутрішнього контролю фінансових результатів на підприємстві. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. Випуск 12 (45). Ч. 1. 2015. С. 308-316.

92. Сморганюк Т. П., Шрам Т.М., Труш В. Є. Внутрішній контроль в процесі управління виробництвом : навчальний посібник / За ред. В. Є. Труша. К., 2009. 284 с.

93. Соколов Б. Н. Внутренний аудит и контроль. Издво: ИД “Бухгалтерский учет”, 2010. 272 с.

94. Соловьев Г. А. Экономический контроль в системе управления. М. : Финансы и статистика, 1986. 187 с.

95. Стельмах В. С., Єпіфанов А. О., Сало І. В., Єпіфанова М. А. Контроль : інспектування, аудит, банківський нагляд : моногр. Суми : ВТД “Університетська книга”, 2006. 432 с.

96. Стендер С. В. Економічна сутність складових господарського контролю. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2009_1/20_Stend.pdf.

97. Столяр Л. Г. Організація внутрішнього контролю / Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ: (Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція). URL: <http://intkonf.org/stolyar-lg-organizatsiya-vnutrishnogo-kontrolyu>.

98. Сухарева Л. О. Контроль у діяльності бухгалтера : історія досліджень, стан і перспективи. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2003. № 5. С. 15-19.

99. Туз О. К., Бурковська А. В. Організація системи внутрішнього контролю фінансових результатів діяльності підприємства. URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/136.pdf>
100. Федоренко Н. І. Удосконалення організаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю в управлінні. *Управління розвитком*. 2012. №7 (128). С. 78-80.
101. Фоміна Т. В., Пугаченко О. Б. Внутрішній контроль капіталу у дооцінках : [підрозділ 5.12.]. *Emergence of public development: financial and legal aspects : monograph / Yu. Pasichnyk and etc. : [Ed. by Doctor of Economic Sciences, Prof. Pasichnyk Yu.]*. Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2019. P. 520-529.
102. Хомаківська Л., Пономаренко Т. Внутрішньогосподарський контроль збереження і використання матеріальних ресурсів. *Українська наука : минуле, сучасне, майбутнє*. Вип. 19. Ч. 2. 2014. С. 229-236.
103. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
104. Шеленко Д. І., Жук О. І., Матковський П. Є. Завдання та функції внутрішньогосподарського контролю на підприємствах. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2012. Вип. 8(2). С. 202-207.
105. Шеремет А. Д., Суйц В.П. Аудит: Учебник. М.: Инфра-М, 2015. 352 с.
106. Шеремет А. Д., Сайфулин С. Р., Негашев Е. В. Методика фінансового аналізу. 3-е изд., перераб. и доп. М. : Инфра-М, 2000. 208 с.
107. Шипіна С.Б. Фінансові результати як об'єкт внутрішнього контролю. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 1 (22). С. 400-408.
108. Шпанковська Н.Г., Білова О.С., Канська О.І. Внутрішньогосподарський контроль: навчальний посібник. Дніпропетровськ: НметАУ, 2012. 154 с.
109. Штейнман М. Я., Гайдуцкий П. И. Внутрихозяйственный контроль на сельскохозяйственных предприятиях. М. : Агропромиздат, 1990. 143 с.
110. Янчева Л. М., Акімова Н. С., Наумова Т. А., Баранова А. О., Топоркова О. В., Макеева З. О., Герасимова Н. С. Внутрішньогосподарський контроль. Конспект лекцій (у структурно-логічних схемах) Задачі. и: навчальний посібник. Харківський державний університет харчування та торгівлі. Харків. 2012. 236 с.

Таблиця А1. Підходи до визначення поняття «внутрішній контроль»

№ з/п	Автор	Визначення
1	2	3
1.	Бутинець Т. А.	система контролю, яка організується самим підприємством з метою захисту інтересів власників та керівників підприємства і регламентується внутрішніми актами [12, с. 31].
2.	Воронко Р. М., Басіста І. А.	це сукупність контрольних дій, що входить як окрема функція до складу системи управління підприємством, яка за допомогою спеціальних процедур забезпечує перевірку відповідності встановленим параметрам питань фінансово-господарської діяльності і створює умови для ефективної роботи підприємства, є важливим засобом попередження нестач і розкрадання цінностей [18].
3.	Дорош Н. І.	Систему <i>внутрішнього контролю</i> можна визначити як політику і процедури підприємства, спрямовані на попередження, виявлення і виправлення суттєвих помилок та відхилень від норм, які можуть з'явитись у фінансових звітах [23, с. 218].
4.	Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Партич Г. О.	здійснюваний підприємством процес перевірки виконання всіх управлінських рішень у сфері фінансової діяльності з метою організації фінансової стратегії та запобігання кризовим ситуаціям, які можуть призвести до банкрутства цього підприємства” [26, с. 132].
5.	Калюга Є. В.	це система спостереження за ефективністю, доцільністю та законністю здійснюваних операцій з метою збереження грошових потоків та матеріальних цінностей, а також це складова ринкового механізму та одна з основних функцій управління підприємством [35, с. 27].
6.	Ковтун Т. В.	це процес, спрямований на досягнення стратегічних довгострокових цілей компанії, що і є результатом дій керівництва з планування, організації, моніторингу діяльності компанії в цілому та її окремих підрозділів [40].
7.	Корінько М. Д.	система заходів, визначених керівництвом підприємства та здійснюваних на підприємстві з метою найбільш ефективного виконання усіма працівниками своїх обов'язків щодо забезпечення та здійснення господарських операцій. Внутрішній контроль визначає законність цих операцій та їх економічну доцільність для зазначеного підприємства [45, с. 53].

1	2	3
8.	Кузик Н. П.	функція управління із відповідною сукупністю методів і прийомів, здійснюваних особами, що представляють інтереси підприємства [49, с. 3].
9.	Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг	процес, розроблений, запроваджений і підтримуваний тими, кого наділено найвищими повноваженнями, управлінським персоналом, а також іншими працівниками, для забезпечення достатньої впевненості щодо досягнення цілей суб'єкта господарювання стосовно достовірності фінансової звітності, ефективності та результативності діяльності, а також дотримання застосовуваних законів і нормативних актів [65].
10.	Проданчук М. А.	є науково обґрунтованою системою активного спостереження, перевірки та впливу на результати діяльності, що є важливим чинником ефективного управління виробничими структурами, здійснюваного для отримання максимального прибутку [80, с.10].
11.	Стельмах В. С.	сукупність процедур, що забезпечують достовірність і повноту інформації, яка передається керівництву підприємства чи установи, дотримання вимог внутрішніх та зовнішніх нормативних актів при здійсненні операцій, збереження та оптимальне використання ресурсів, забезпечення чіткого виконання працівниками службових обов'язків і розпоряджень органів управління [95, с. 54].

Таблиця Б1. Розгляд поняття «внутрішньогосподарський контроль» різними науковцями

№ з/п	Автор, джерело	Суть визначення «внутрішньогосподарського контролю»
1	2	3
1.	Білуха М. Т. [5, с. 18]	<i>Внутрішньогосподарський контроль</i> включає контрольні функції, які здійснюються власниками підприємств, організацій і установ відповідно до діючого законодавства.
2.	Бутинець Ф. Ф., Бондар В. П., Виговська Н. Г., Петренко Н. І. [44, с. 107]	<i>Внутрішньогосподарський контроль</i> – це система заходів відповідності діяльності підприємства поставленим завданням, надання керівництву інформації про стан об'єктів, які сприятимуть прийняттю правильних управлінських рішень.
3.	Дереза З. П. [621, с. 237]	<i>Внутрішньогосподарський контроль</i> – це система, яка складається з елементів входу (інформаційного забезпечення контролю), елементів виходу (інформації про об'єкт управління, яка одержана в результаті контролю) та сукупності наступних взаємопов'язаних ланцюгів.
4.	Дікань Л. В. [22, с. 46]	<i>Внутрішньогосподарський економічний контроль</i> включає контрольні функції, здійснювані керівниками підприємств, комбінатів, організацій і установ, концернів, асоціацій відповідно до діючого законодавства.
5.	Калюга Є. В. [35, с. 141]	<i>Внутрішньогосподарський контроль</i> являє собою систему безупинного спостереження за ефективністю використання активів і зобов'язань підприємства, законністю і доцільністю господарських операцій і процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей. Він є складовою частиною ринкового механізму, одним із прийомів перевірки виконання прийнятих рішень, найважливішою функцією управління економікою.
6.	Качанова Т. [37]	<i>Внутрішньогосподарський контроль</i> являє собою систему безупинного спостереження за ефективністю використання майна господарського суб'єкта, законністю і доцільністю господарських операцій і процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей.
7.	Майданевич Ю. П. [50, с. 118]	Під <i>внутрішньогосподарським контролем</i> , зазвичай, розуміють: вид контролю, систему взаємопов'язаних ланцюгів; сукупність функцій, які здійснюються виконавцями (перевіряючими); процес перевірки; форму зв'язку; сукупність методів та процедур, спостереження, сферу управлінської діяльності та ін.

1	2	3
8.	Нападовська Л. В. [68, с. 19]	<i>Внутрішньогосподарський контроль</i> як функція управління – це процес, який забезпечує якісну розробку та ефективне досягнення цілей, накреслених організацією, шляхом реалізації прийнятих управлінських рішень.
9.	Погрібна О. П. [76, с. 43]	<i>Внутрішньогосподарський контроль</i> – це комплекс бухгалтерського і управлінського контролю, який допомагає забезпечити відповідність рішень, прийнятих на підприємстві, з реалізацією їх на практиці.
10.	Рибалко Л. В. [85, с. 277-280]	<i>Внутрішньогосподарський контроль</i> – це система заходів, здійснюваних всередині підприємства окремими суб'єктами та спрямованих на підвищення ефективності його діяльності, що досягається шляхом попередження та виявлення фактів відхилень, порушень, зловживань, нерационального або економічно неефективного використання активів, установлення їх причин і розробки механізму щодо усунення чи виправлення відхилень.
11.	Столяр Л. Г. [97]	<i>Внутрішньогосподарський контроль</i> – це сукупність заходів, що вживають всередині підприємства, які забезпечують запобігання та виявлення операцій з господарськими засобами та джерелами і дій посадових осіб, що суперечать цілям їхньої діяльності, або вимогам чинного законодавства.
12.	Ходаківська Л., Пономаренко Т. [101, с. 229]	<i>Внутрішньогосподарський контроль</i> – це система безперервного спостереження за ефективністю використання активів і зобов'язань підприємства, законністю й доцільністю господарських операцій та процесів, збереженням грошових коштів та матеріальних цінностей. Тобто, це такий вид контролю, який здійснюють власники, бухгалтерські, фінансові та інші функціональні служби підприємств.
13.	Штейнман М. Я. [108, с. 5]	<i>Внутрішньогосподарський контроль</i> – один з найважливіших видів економічного контролю, який систематично здійснюють в межах своєї компетенції відділи і служби, керівники і фахівці підприємства і що дозволяє вчасно виявити відхилення у виконанні планів, порушенні технології виробництва, а також усунути господарські порушення в діяльності виробничих підрозділів підприємства.

Таблиця В1. Сучасні концепції внутрішнього контролю

<i>№ з/п</i>	<i>Концепція контролю</i>	<i>Коротка характеристика</i>	<i>Цільова група, на яку зорієнтовані</i>
1	2	3	4
1.	COBIT Control Objectives for Information and Related Technology “Цілі контролю при використанні інформаційних технологій”	Систематизовані міжнародні та національні стандарти в сфері управління ІТ, аудиту та ІТ- безпеки (включають міжнародні технічні стандарти, стандарти управління якістю, стандарти аудиторської діяльності, а також практичні вимоги та досвід). Завдання CobiT полягає у ліквідації розриву між керівництвом компанії щодо їх баченням бізнес-цілей та ІТ-департаментом, що здійснює підтримку інформаційної інфраструктури, яка повинна сприяє досягненню цих цілей. В частині контролю дана концепція визначає послідовність дій та критерії оцінки внутрішнього контролю інформаційної системи для управління. Аудиторам в сфері ІТ допомагає сформулювати власне бачення щодо ефективності внутрішнього контролю.	Керівництво, користувачі та аудитори інформаційних систем.
2.	SAC Systems Auditability and Control “Контроль і аудит систем”	Концепція полягає у підтримці внутрішніми аудиторами питання контролю та аудиту в умовах інформаційних систем, висвітлює детальний механізм вивчення впливу різних компонентів інформаційних технологій на систему внутрішнього контролю. Також наводиться визначення системи внутрішнього контролю і описується її складу, класифікації засобів контролю, його цілі і ризики.	Внутрішні аудитори.
3.	COSO The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission “Внутрішній контроль: інтегрований підхід”	Концепція містить основні принципи організації системи внутрішнього контролю в компанії, які є базовими та першочерговими для її створення і вдосконалення, а також здійснення оцінки даної системи. Визначає основні положення побудови системи внутрішнього контролю, орієнтованого на відстеження економічних ризиків.	Менеджери і рада директорів.

4.	SAS 55 / SAS 78 Стандарти аудиту “Вказівки про розгляд структури внутрішнього контролю при аудиті фінансової звітності”	Визначають внутрішній контроль, описують його компоненти та пропонують рекомендації щодо оцінки впливу засобів контролю при плануванні та проведенні аудиту фінансової звітності.	Зовнішні аудитори.
5.	SOX Закон Sarbanes-Oxley	Згідно даної концепції керівництву компаній поставлено обов'язкову вимогу підтверджувати правильність фінансової звітності особисто, тим самим підтверджувати свою відповідальність за ефективність системи внутрішнього контролю і, в першу чергу, при підготовці фінансової звітності. Крім цього, для дотримання норм Закону необхідно отримати висновок зовнішнього аудитора про ефективність системи внутрішнього контролю компанії.	Керівництво, користувачі, аудитори.
6.	ISA 315 “Розуміння бізнесу підприємства, його середовища та оцінка ризику суттєвого викривлення” / ISA 330 “Аудиторські процедури з оцінки ризиків”	Внесено суттєві зміни у зв'язку з переглядом концепції корпоративного внутрішнього контролю. У стандартах нової концепції приділено увагу виявленню аудиторських ризиків на основі аналізу внутрішнього контролю організацій, звітність яких розглядає аудитор. Стандарти передбачають оцінку аудитором ризиків суттєвого викривлення звітності, за ними визначають подальші процедури, засновуючи їх на аналізі надійності системи внутрішнього контролю організації з точки зору ризиків можливого викривлення фінансової звітності з причини шахрайства або помилки.	Аудитори.
7.	INTOSAI	Концептуальна модель внутрішнього контролю; Рекомендації зі стандартів внутрішнього контролю в державному секторі; Етичний кодекс INTOSAI для аудиторів в державному секторі	Аудитори.

Таблиця Г1. Функції внутрішнього контролю, які виокремлюються різними
вченими

№ з/п	Функції	Автори							
		Бутинець Ф. Ф. [44, с. 12]	Сморжанюк Т. П., Сук Л. К., Труш В. С. та Шрам Т. В. [92, с. 118;	Янчева Л. М. та ін.. [109, с. 14]	Пантелєєв В. П. [172, с. 17]	Федоренко Н. І. [73, с. 80]	Бутинець Ф. Ф., Бардаш С. В., Малюга Н. М., Петренко Н. І. [44]	Максімова В. Ф. [56]	Шеленко Д. І., Жук О. І., Матковський П. С. [104, с. 204]
1.	Інформаційна (сигнальна)	+	+		+	+		+	
2.	Профілактична (виховна)	+	+		+				
3.	Інструктивна (мобілізує, мобілізувальна)	+	+						
4.	Контроль повноважень			+					
5.	Контроль документального оформлення			+					
6.	Контроль збереження			+					
7.	Забезпечення процесу прийняття управлінських рішень				+				
8.	Управлінська					+			+
9.	Коригуючо-регулююча					+			
10.	Прогностична					+			
11.	Спостережна						+		
12.	Попереджувальна						+		
13.	Прогнозна						+		
14.	Координуюча						+		
15.	Перевірочна							+	
16.	Діагностична							+	
17.	Комунікаційна							+	
18.	Орієнтуюча							+	
19.	Захисна							+	
20.	Організаційна								+
21.	Економічна								+
22.	Соціальна								+
23.	Розподільча								+
24.	Контрольна								+
25.	Виробничо-господарська								+

Таблиця Д1. Погляди авторів щодо сутності об'єктів внутрішнього контролю

№ з/п	Автор	Складові об'єктів внутрішньогосподарського контролю
1.	Бутинець Ф. Ф., Бардаш С. В., Малюга Н. М., Петренко Н. І. [44, с. 41]	Стверджують, що об'єктами контролю є “не види діяльності підприємства, а явища і процеси господарської діяльності, які здійснюються в межах окремих видів господарської діяльності ... ними можуть бути окремі сторони діяльності виробничих об'єднань, ... організацій. ... Об'єктами є також норми, плани, управлінські рішення, накази, звітність...».
2.	Виговська Н. Г. [17, с. 114]	Об'єктами внутрішньогосподарського контролю є процеси господарської діяльності, майно підприємства та джерела його формування, а також функції управління.
3.	Калюга Є. В. [35, с. 46-47]	Вважає, що у сфері промисловості об'єктами контролю є: необоротні активи, їх рух, джерела утворення та доцільність використання; плани реалізації продукції, у тому числі державне замовлення; операції з їх виконання; калькулювання і нормування матеріальних і трудових ресурсів; матеріальні запаси і грошові цінності (процеси їх надходження, збереження і використання); господарські взаємовідносини (зовнішні і внутрішні); поточні і довгострокові зобов'язання, їх утворення і використання за призначенням; витрати діяльності і доходи; фонд споживання, його утворення і використання; фінансові результати і резерви; звітна й обліково-аналітична інформація з господарської діяльності підприємств.
4.	Максімова В. Ф. [56, с.79- 94; 55, с. 71-75]	До об'єктів внутрішнього економічного контролю відносить організаційні, економічні, інформаційні й інші складові частини підприємства. При цьому зазначається, що специфічним об'єктом контролю є сама система управління. Також вона класифікує об'єкти внутрішнього економічного контролю за різними ознаками.
5.	Корінько М. Д. [46].	Об'єктами внутрішнього контролю визначають функціональні цикли діяльності організації: постачання, виробництво, реалізація (збут) або отримання доходу.

6.	Мельник Т. Ю. [61, с. 118]	Вказує, що об'єктами контролювання діяльності підприємства є: на «вході в систему» – наявні ресурси та процес їх формування; в процесі здійснення господарської діяльності – процес використання ресурсів та витрати; як результат здійснення господарської діяльності (на «виході із системи») – процес створення доходів, доданої вартості, фінансового результату (прибутку або збитку) та його розподіл.
7.	Нападовська Л. В. [68, с. 56-58]	Виділяє структуру об'єктів контролю як функцію управління (до об'єктів відноситься: розробка стратегії та тактичних планів, реалізація стратегії і тактичних планів, функції управління, виконання управлінських рішень, результат реалізації управлінських рішень, виконання функціональних обов'язків управліннями різних рівнів), структуру об'єктів контролю з урахуванням впливу навколишнього середовища (процеси, що відбуваються в самій організації, процеси, що відбуваються при взаємодії організації із зовнішнім середовищем, діяльність окремих виконавців (посадових осіб)) та структуру об'єктів контролю залежно від рівнів управління (підприємство в цілому, центри відповідальності, функціональні відділи, центри затрат).
8.	Пантелеєв В. П. [73, с. 15, 37]	Об'єктами внутрішньогосподарського контролю є працівники та ресурси підприємства, його господарські, трудові, адміністративні та інші відносини, а також виробничі та фінансові процеси, показники діяльності підприємства та його структурні підрозділи. Він також класифікує об'єкти внутрішньогосподарського контролю за різними ознаками.
9.	Сидоренко Р. В. [90].	В якості об'єктів контролю визначив дії людей, працівників господарства, відповідальних за забезпечення збереження й ефективного використання засобів виробництва, раціональне використання трудових ресурсів і дотримання законності в процесі виробництва.
10.	Сморжанюк Т. П., Труш В. Є., Шрам Т. В. [92, с. 49].	Вважають, що об'єкт внутрішньогосподарського контролю включає ресурси, господарські процеси та їх результати. При цьому під об'єктом внутрішньогосподарського контролю вони розуміють все те, на що направлена контрольна діяльність суб'єкта контролю. Контролюється не підприємство, а його діяльність по ефективному використанню майна, фонду заробітної плати, дотримання технологічної і трудової дисципліни, якість праці та її оплату, використання робочого часу працівників, машин,

		обладнання тощо.
11.	Соколов Б. Н. [93, с. 8-9].	Поділяє об'єкти контролю на дві групи: 1) активи, що забезпечують доцільну працю людей в процесі господарської діяльності організації, і її зобов'язання: основні фонди, нематеріальні активи, матеріальні ресурси, фінансові ресурси, трудові ресурси; 2) бізнес-процеси і їх результати, які складають в сукупності фінансово-господарську діяльність організації: постачальницько-збутова, фінансово-збутова, виробнича, організаційна діяльність.
12.	Столяр Л. Г. [97].	Визначає об'єкт внутрішньогосподарського контролю як запобігання та виявлення операцій з господарськими засобами та джерелами і дій посадових осіб, що суперечать цілям їхньої діяльності, або вимогам чинного законодавства

Таблиця Е1. Погляди авторів щодо сутності предмету внутрішнього контролю

<i>№ з/п</i>	<i>Автор</i>	<i>Погляди авторів щодо сутності предмету внутрішнього контролю</i>
1.	Калюга Є. В. [35, с. 43]	Під предметом контролю розуміє стадії (процеси) розширеного відтворення господарських операцій з погляду їх економічної ефективності, законності, вірогідності та доцільності.
2.	Максімова В. Ф. [55, с. 72]	«Предмет внутрішньогосподарського контролю – це стан організаційних, управлінських, економічних, інформаційних характеристик підприємства як організованої системи, яка вивчається з метою виявлення недоліків у фінансово-господарській діяльності підприємства та їх причин і розроблення пропозицій з поліпшення функціонування об'єкта».
3.	Нападовська Л. В. [68, с. 43]	До предмету внутрішнього контролю відносить «забезпечення діяльності підприємства згідно вибраної економічної політики (в тому числі і облікової)». Таке визначення характеризує сутність внутрішнього контролю, його мету і завдання.
4.	Пантелеєв В. П. [73, с. 58]	Предметом внутрішньогосподарського контролю вважає наявність, стан та / або дію ланки системи управління організацією.
5.	Пушкар М. С. та Пушкар Р. М. [81, с. 100]	Під предметом внутрішньогосподарського контролю розуміють стан і поведінку об'єктів управління. Так, предметом внутрішньогосподарського контролю таких об'єктів, як об'єднання, підприємство, організація, структурний підрозділ або їх окремі частини та елементи, є їх діяльність відповідно до встановлених законів, норм, правил, рішень, доручень, тобто, стан об'єкта контролю на конкретну дату.
6.	Соловійов Г. А. [94, с. 8]	Предмет контролю розглядає як діяльність посадових осіб, дії працівників щодо планування, організації, обліку й аналізу господарської діяльності.

Таблиця Є1. Підходи до визначення мети та цілей внутрішнього контролю

<i>№ з/н</i>	<i>Автор</i>	<i>Мета та цілі внутрішнього контролю</i>
1	2	3
1.	Артамонова Н. Н. [1]	Підкреслює, що існують різні підходи до визначення цілей внутрішньогосподарського контролю. На її думку, «...однією з найважливіших цілей внутрішнього контролю є забезпечення керівництва підприємства оперативною та повною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо усунення негативних відхилень і підвищенню ефективності господарської діяльності».
2.	Бутинець Ф. Ф. [44, с. 125]	Під метою внутрішньогосподарського контролю розуміє недопущення перевитрат матеріальних і фінансових ресурсів підприємства.
3.	Корінько М. Д. [45, с. 69]	Зазначає, що при створенні системи внутрішньогосподарського контролю власник може переслідувати наступні цілі: здійснення впорядкованої та ефективної діяльності; дотримання обраної політики управління; забезпечення збереження майна; ведення якісного документування господарських операцій.
4.	Михалевич С. Г., Булкот Г. В. [64, с. 68; 9, с. 468]	До основних цілей організації системи внутрішньогосподарського контролю на підприємстві відносять: здійснення впорядкованої та ефективної діяльності підприємства; дотримання політики керівництва кожним працівником підприємства; забезпечення контрольних функцій особами, які є членами даного підприємства і представляють його інтереси; своєчасність усунення відхилень та внесення коригувань з боку керівника; збереження майна підприємства; систематична перевірка виробничої і фінансово-господарської діяльності; збір, передача, обробка інформації про стан об'єкта; формування зворотного зв'язку між структурними підрозділами підприємства, об'єктом та органом управління.
5.	Нападівська Л. В. [68, с. 36]	Вважає, що «метою контролю є кваліфікована допомога менеджерам в організації самоконтролю та ефективному прийнятті рішень».
6.	Попова Т. Д. та Шмельцер Л. О. [77, с. 11]	Основною метою внутрішньогосподарського контролю є виявлення відхилень фактичного стану керованого об'єкту від тих нормативних, планових і багатьох інших характеристик, у відповідності до яких він повинен функціонувати.
7.	Рибалко Л. В. [85]	«Метою внутрішньогосподарського контролю інформаційне забезпечення та перевірка управлінських рішень щодо наявності чи попередження помилок, відхилень і усунення їх причин».

8.	Сморжанюк Т. П., Груш В. Є., Шрам Т. В. [92, с. 33]	Основна мета внутрішньогосподарського контролю полягає у зіставленні відповідності процесу розширеного відтворення інтересам невинного зростання матеріального і культурного рівня життя людей.
9.	Сухарева Л. О. [98, с. 15-19]	Внутрішньогосподарський контроль проводиться з метою сприяння раціональному використанню капіталу, збереженню активів відповідно до чинного законодавства та прийнятої обліково-економічної політики.

Таблиця Ж1. Розуміння сутності методів внутрішнього контролю

<i>№ з/п</i>	<i>Автор</i>	<i>Погляди авторів щодо сутності методу внутрішнього контролю</i>	<i>Примітка</i>
1	2	3	4
1.	Бутинець Ф. Ф., Бардаш С. В., Малюга Н. М., Петренко Н. І. [44, с. 47]	Стверджують, що «метод господарського контролю – це сукупність способів і прийомів перевірки законності, достовірності та доцільності операцій господарюючого суб'єкта шляхом документального дослідження, визначення реального стану, порівняння і оцінки результатів перевірки». Призначення методів господарського контролю науковці визначають аналогічно В. Ф. Максимової.	Перевагою даного підходу вважаємо те, що науковцями визначено, яким чином забезпечується реалізація поставлених завдань. Недоліком підходу вважаємо те, що сукупність способів та прийомів господарського контролю визначено неповно. До їх складу вони відносять лише документальне дослідження, визначення реального стану, порівняння і оцінки результатів перевірки об'єкту контролю.
2.	Максімова В. Ф. [56]	Визначила, що «...метод внутрішнього економічного контролю – це сукупність специфічних прийомів, які використовуються за додержання відповідних принципів для вивчення законності, доцільності, достовірності фінансово-господарських операцій на основі облікової, звітної, нормативної та іншої інформації в поєднанні з дослідженням фактичного стану підконтрольних об'єктів».	Перевагою підходу науковця є те, що нею визначено мету застосування методів внутрішньогосподарського контролю, його інформаційне забезпечення. Недоліком, на нашу думку, є те, що нею визначено, що це сукупність специфічних прийомів, але в чому полягає специфіка їх застосування, автор не конкретизує.

Таблиця 31. Нормативно-правове регулювання внутрішнього контролю на національному рівні

<i>№ з/п</i>	<i>Нормативно-правовий акт</i>	<i>Регулювання або висвітлення питання щодо внутрішньогосподарського контролю</i>
1	2	3
1.	Конституція України	Прописані основні правові норми, які визначають організаційну структуру та повноваження контролюючих органів, методи і форми проведення внутрішнього контролю [43]
2.	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а саме ст. 8 п. 5.	Передбачено, що підприємство самостійно розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності та контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів [30].
3.	Національні (стандарти) бухгалтерського (П(С)БО) положення обліку	Крім того, що розкривають принципи і методи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за визначеними об'єктами, ще й містять положення з контролю цих об'єктів.
4.	Господарський кодекс України	Встановлюються правові основи господарської діяльності підприємств різних організаційно-правових форм, відповідно до Конституції України [20]. Відповідно до ст. 57 п.4 даного кодексу відомості про органи управління і контролю суб'єктів господарювання, їх компетенцію повинні бути відображені в статуті.
5.	Цивільний України Кодекс	Регламентується внутрішньогосподарський контроль на товариствах з обмеженою відповідальністю. А саме у ст. 145 п.4 вказано, що «до виключної компетенції загальних зборів учасників товариства з обмеженою відповідальністю належить: визначення форм контролю за діяльністю виконавчого органу, створення та визначення повноважень відповідних контрольних органів» [103]. А ст. 146 говорить про те, що «контроль за діяльністю виконавчого органу товариства з обмеженою відповідальністю здійснюється у порядку, встановленому статутом та законом» [103].

6.	Закон України «Про господарські товариства»	Деякі положення спрямовані на регламентацію внутрішньогосподарського контролю у господарських товариствах. Згідно ст. 59 саме збори товариства з обмеженою відповідальністю повинні визначати форми контролю за діяльністю виконавчого органу, створення та визначення повноважень відповідних контрольних органів [28]. У ст. 63 даного закону вказано, що до компетенції ревізійної комісії товариства з обмеженою відповідальністю входить контроль за діяльністю директора (дирекції). Крім того зазначено, що ревізійна комісія утворюється загальними зборами учасників товариства з їх числа в кількості, передбаченій установчими документами [28].
7.	Постанова КМУ «Модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю»	Містяться ті ж самі вимоги щодо внутрішньогосподарського контролю у товариствах з обмеженою відповідальністю, що і в Законі України «Про господарські товариства» [78].
8.	Закон України «Про акціонерні товариства»	Деякі положення спрямовані на регламентацію внутрішньогосподарського контролю на акціонерних товариствах [27]. Містить схожі положення щодо порядку утворень, вимоги до повноважень і підзвітності контрольних органів наведені у ст. 10 та ст. 73, як і в Законі України «Про господарські товариства», але в акціонерних товариствах.
9.	Постанова КМУ «Про затвердження Положення про спостережну раду»	Регулюється здійснення контролю в акціонерних товариствах спостережною радою [79].
10.	Кодекс законів про працю України	З врахуванням положень даного кодексу здійснюється внутрішньогосподарський контроль трудових ресурсів. Згідно до ст. 259 даного Кодексу нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю здійснюють уповноважені органи, які не залежать у своїй діяльності від власника або уповноваженого ним органу [41].
11.	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Також у своїй діяльності, незалежно від організаційно-правової форми господарювання, суб'єкти внутрішньогосподарського контролю повинні керуватися даним кодексом [42].

12.	Національні Принципи корпоративного управління	Відповідно до даного документу до органів (структурних підрозділів товариства), які здійснюють внутрішній контроль в акціонерних товариствах, належать: наглядова рада (через аудиторський комітет ради); ревізійна комісія; постійно діючий структурний підрозділ товариства, який здійснює функції поточного контролю за його фінансово-господарською діяльністю [70]. Разом з тим даним документом серед контрольних функції спостережної ради визначені наступні: забезпечення цілісності та ефективності існуючих на підприємстві систем обліку і контролю; перевірка достовірності річної та квартальної фінансової звітності, яка оприлюднюється підприємством; контроль за виявленням, запобіганням й врегулюванням конфлікту інтересів посадових осіб органів підприємства; контроль за використанням майна товариства в особистих інтересах, укладанням угод з пов'язаними особами; контроль за усуненням недоліків, які були виявлені під час проведення перевірок ревізійною комісією, службою внутрішнього контролю або аудиту та зовнішнім аудитором [70].
13.	Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»	Визначає дії суб'єктів контролю (аудиторів) під час здійснення ними контрольних процедур у процесі перевірки з метою оцінки ефективності системи внутрішнього контролю підприємства [30].

Види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню

Відповідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [31] ліцензуванню підлягають 59 видів господарської діяльності. Перевірте, чи належить до цієї групи та діяльність, яку Ви маєте намір провадити. Далі подаємо перелік видів діяльності, що підлягають ліцензуванню:

- 1) пошук (розвідка) корисних копалин;
- 2) виробництво, ремонт вогнепальної зброї, боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра й швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівля вогнепальною зброєю та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра й швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду;
- 3) виробництво вибухових речовин і матеріалів (за переліком, який встановлює Кабінет Міністрів України). Нині чинним є перелік, визначений у постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку допущених до виробництва і реалізації вибухових речовин промислового виготовлення та таких, що виготовляються в умовах самого підприємства, що здійснює гірничі роботи» від 13.06.2000 № 941;
- 4) виробництво особливо небезпечних хімічних речовин (за переліком, який встановлює Кабінет Міністрів України). Тепер діє перелік, визначений у постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку особливо небезпечних хімічних речовин, виготовлення та реалізація яких підлягає ліцензуванню» від 17.08.1998 № 1287;
- 5) видобування уранових руд;
- 6) видобуток коштовних металів і коштовного каміння, коштовного каміння органогенного утворення, напівкоштовного каміння;
- 7) виробництво коштовних металів і коштовного каміння, коштовного каміння органогенного утворення, напівкоштовного каміння;
- 8) виготовлення виробів з коштовних металів і коштовного каміння, коштовного каміння органогенного утворення, напівкоштовного каміння, торгівля виробами з коштовних металів і коштовного каміння, коштовного каміння органогенного утворення, напівкоштовного каміння;
- 9) виробництво лікарських засобів, оптова, роздрібна торгівля лікарськими засобами;
- 10) виробництво ветеринарних медикаментів і препаратів, оптова, роздрібна торгівля ветеринарними медикаментами та препаратами;

- 11) виробництво пестицидів та агрохімікатів, оптова, роздрібна торгівля пестицидами й агрохімікатами;
- 12) виробництво спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони;
- 13) розроблення, виготовлення спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації, торгівля спеціальними технічними засобами для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації;
- 14) розроблення, виробництво, використання, експлуатація, сертифікаційні випробування, тематичні дослідження, експертиза, ввезення, вивезення криптосистем і засобів криптографічного захисту інформації, надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації, торгівля криптосистемами й засобами криптографічного захисту інформації;
- 15) розроблення, виробництво, впровадження, сертифікаційні випробування, ввезення, вивезення голографічних захисних елементів;
- 16) розроблення, виробництво, впровадження, обслуговування, дослідження ефективності систем і засобів технічного захисту інформації, надання послуг у галузі технічного захисту інформації;
- 17) виготовлення бланків цінних паперів, документів суворої звітності;
- 18) транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом, транспортування природного й нафтового газу трубопроводами та його розподіл;
- 19) постачання природного газу за регульованим, за нерегульованим тарифом;
- 20) зберігання природного газу в обсягу, що перевищує рівень, встановлюваний у ліцензійних умовах;
- 21) централізоване водопостачання та водовідведення;
- 22) розроблення, випробування, виробництво, експлуатація ракет-носіїв, космічних апаратів та їхніх складових частин, наземної космічної інфраструктури та її складових частин, обладнання, що входить до складу космічного сегменту супутникових систем;
- 23) розроблення, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, пересилання, ввезення, вивезення, видача, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- 24) культивування, використання рослин, що містять наркотичні засоби, для промислових цілей;
- 25) проведення дезінфекційних, дезінсекційних, дератизаційних робіт;
- 26) медична практика;

- 27) переробка донорської крові та її компонентів, виготовлення з них препаратів;
- 28) ветеринарна практика;
- 29) організація та утримання тоталізаторів, гральних закладів, випуск та проведення лотерей;
- 30) будівельна діяльність (пошукові та проектні роботи для будівництва, зведення несучих та огорожувальних конструкцій, будівництво та монтаж інженерних і транспортних мереж);
- 31) надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів повітряним транспортом;
- 32) надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів річковим, морським транспортом;
- 33) надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом загального користування (крім надання послуг з перевезення пасажирів та їхнього багажу на таксі);
- 34) надання послуг з перевезення пасажирів та їхнього багажу на таксі;
- 35) надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів залізничним транспортом;
- 36) заготівля, переробка, металургійна переробка металобрухту кольорових і чорних металів;
- 37) збирання, первинна обробка відходів і брухту кошовних металів та кошовного каміння, кошовного каміння органогенного утворення, напівкошовного каміння;
- 38) заготівля, обробка окремих видів ресурсоцінних відходів, збирання, заготівля окремих видів відходів як вторинної сировини (за переліками, які встановлює Кабінет Міністрів України). Перелік визначено в постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку окремих видів відходів як вторинної сировини, збирання та заготівля яких підлягають ліцензуванню» від 28.02.2001 № 183;
- 39) операції у сфері поводження з небезпечними відходами;
- 40) надання освітніх послуг;
- 41) проектування, монтаж, технічне обслуговування засобів протипожежного захисту та систем опалення, оцінювання протипожежного стану об'єктів;
- 42) проведення випробувань на пожежну безпеку речовин, матеріалів, будівельних конструкцій, виробів і обладнання, а також пожежної техніки, пожежно-технічного озброєння, продукції протипожежного призначення на відповідність встановленим вимогам;

43) надання послуг, пов'язаних з охороною державної та іншої власності, надання послуг з охорони громадян;

44) виконання топографічно-геодезичних, картографічних робіт;

45) виконання авіаційно-хімічних робіт;

46) пересилання грошових переказів;

47) надання послуг радіозв'язку (з використанням радіочастот);

48) надання послуг телефонного зв'язку (крім відомчих об'єктів);

49) технічне обслуговування мереж теле-, радіо- та проводового мовлення в межах промислової експлуатації;

50) організація іноземного, внутрішнього, закордонного туризму, екскурсійна діяльність;

51) фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність:

- організація та проведення спортивних занять професіоналів і аматорів
- діяльність з підготовки спортсменів до змагань з різних видів спорту,

визнаних в Україні;

52) страхова діяльність;

53) діяльність арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів);

54) посередництво в працевлаштуванні за кордоном;

55) професійна діяльність на ринку цінних паперів;

56) проведення землевпорядних та землеоцінних робіт;

57) проектування, будівництво нових і реконструкція чинних меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури;

58) діяльність, пов'язана з промисловим виловлюванням риби на промислових ділянках рибогосподарських водойм, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств;

59) посередницька діяльність митного брокера та митного перевізника.

Крім того, відповідно до Закону України «Про державне регулювання виробництва і торгівлі спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами» ліцензуванню підлягають такі види господарської діяльності:

1) виробництво спирту етилового, коньячного й плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів;

2) оптова й роздрібна торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами.

Як бачимо, ліцензуванню підлягає широкий спектр видів господарської діяльності — від пасажирських і вантажних перевезень до виробництва й експлуатації ракет-носіїв та космічних апаратів.

Назви деяких видів діяльності в законі вказано досить загально. У такому разі потрібно ознайомитися з ліцензійними умовами провадження діяльності цих видів, де часто вказують, які саме операції, роботи та послуги належать до виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Якщо Ваша діяльність належить до наведеного переліку, то необхідною умовою законності входження на ринок є одержання ліцензії на цей вид діяльності. Якщо Ви бажаєте провадити господарську діяльність кількох видів, то мусите отримати відповідну кількість ліцензій — на кожний вид окремо.

Джерела юридичної інформації:

- стаття 9 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 02.03.2015 р. № 2222-VIII;
- статті 3, 14, 15 Закону України «Про державне регулювання виробництва і торгівлі спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами» від 19.12.1995 № 481/95-ВР

Таблиця К1. Перелік органів ліцензування

<i>Найменування органу ліцензування</i>	<i>Вид господарської діяльності</i>
1. Нацкомфінпослуг	надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів)
2. НКЦПФР	професійна діяльність на ринку цінних паперів
3. Національна рада з питань телебачення і радіомовлення	діяльність у галузі телебачення і радіомовлення
4. Держатомрегулювання	діяльність у сфері використання ядерної енергії
5. МОН, обласні, Київська міська держадміністрації	освітня діяльність закладів освіти
6. ДФС	виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами
7. НКРЗІ	діяльність у сфері телекомунікацій
8. Адміністрація Держспецзв'язку	надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису) та технічного захисту інформації за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України
9. Держархбудінспекція	будівництво об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми та значними наслідками
10. Держлікслужба	виробництво лікарських засобів, оптова та роздрібна торгівля лікарськими засобами, імпорт лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів); культивування рослин, включених до таблиці І переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, розроблення, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізація (відпуск), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного переліку.
11. МВС	виробництво та ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду торгівля вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї,

Додатки

	холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; виробництво спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продаж.
	охоронна діяльність
12. Держпраці	виробництво вибухових матеріалів промислового призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України
13. ДСНС	надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України
14. Мінприроди	виробництво особливо небезпечних хімічних речовин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, поводження з небезпечними відходами. Не підлягає ліцензуванню зберігання (накопичення) суб'єктом господарювання утворених ним небезпечних відходів, якщо протягом року з дня утворення небезпечні відходи передаються суб'єктам господарювання, що мають ліцензію на поводження з небезпечними відходами
15. МОЗ	медична практика
	діяльність банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим МОЗ
16. Держпродспоживслужба	ветеринарна практика
	виробництво ветеринарних препаратів
17. Мінфін	випуск та проведення лотерей
18. Мінсоцполітики	посередництво у працевлаштуванні за кордоном
19. Держрибагентство	промисловий вилов водних біоресурсів за межами юрисдикції України
20. СБУ	діяльність, пов'язана з розробленням, виготовленням, постачанням спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації (критерії належності та перелік технічних засобів негласного отримання інформації визначаються Кабінетом Міністрів України за поданням СБУ)
21. Укртрансбезпека	перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів автомобільним, залізничним транспортом, міжнародні перевезення пасажирів та вантажів автомобільним транспортом

Додатки

212. Морська адміністрація	перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів річковим, морським транспортом
22. Державіаслужба	перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів повітряним транспортом
23. Мінекономрозвитку	імпорт, експорт спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, алкогольних напоїв
	імпорт, експорт тютюнових виробів
	туроператорська діяльність
24. Мінекономрозвитку, обласні, Київська міська держадміністрації	зовнішньоекономічна діяльність
25. НКРЕКП	діяльність у сфері електроенергетики, крім діяльності з постачання електричної енергії за нерегульованим тарифом (постачання незалежним електропостачальником)
	транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом
	транспортування та розподіл природного газу, газу (метану) вугільних родовищ, його зберігання в обсягах, що перевищують рівень, встановлений ліцензійними умовами, та постачання, крім постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за нерегульованим тарифом
26. НКРЕКП, обласні, Київська міська держадміністрації	централізоване водопостачання та водовідведення, крім централізованого водопостачання та водовідведення за нерегульованим тарифом
	виробництво теплової енергії, транспортування теплової енергії магістральними і місцевими (розподільчими) тепловими мережами та постачання теплової енергії, крім виробництва, транспортування та постачання теплової енергії за нерегульованим тарифом

(Перелік із змінами, внесеними згідно з постановами)

Рис. Л1. Послідовність обробки інформації в умовах АСУТП

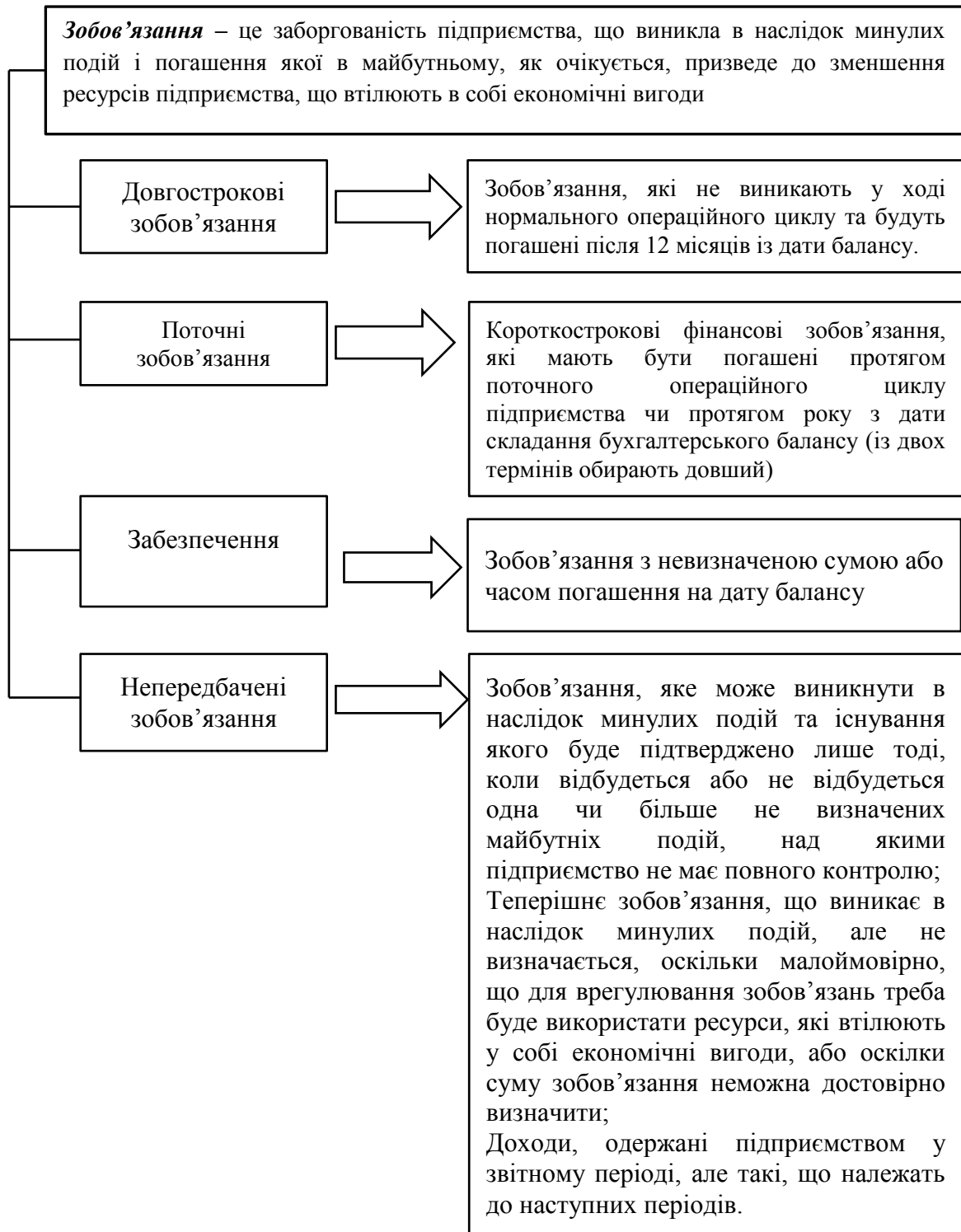

Рис. М1. Основні категорії зобов'язань.

Рис. П1. Об'єкти внутрішнього контролю дотримання трудового законодавства

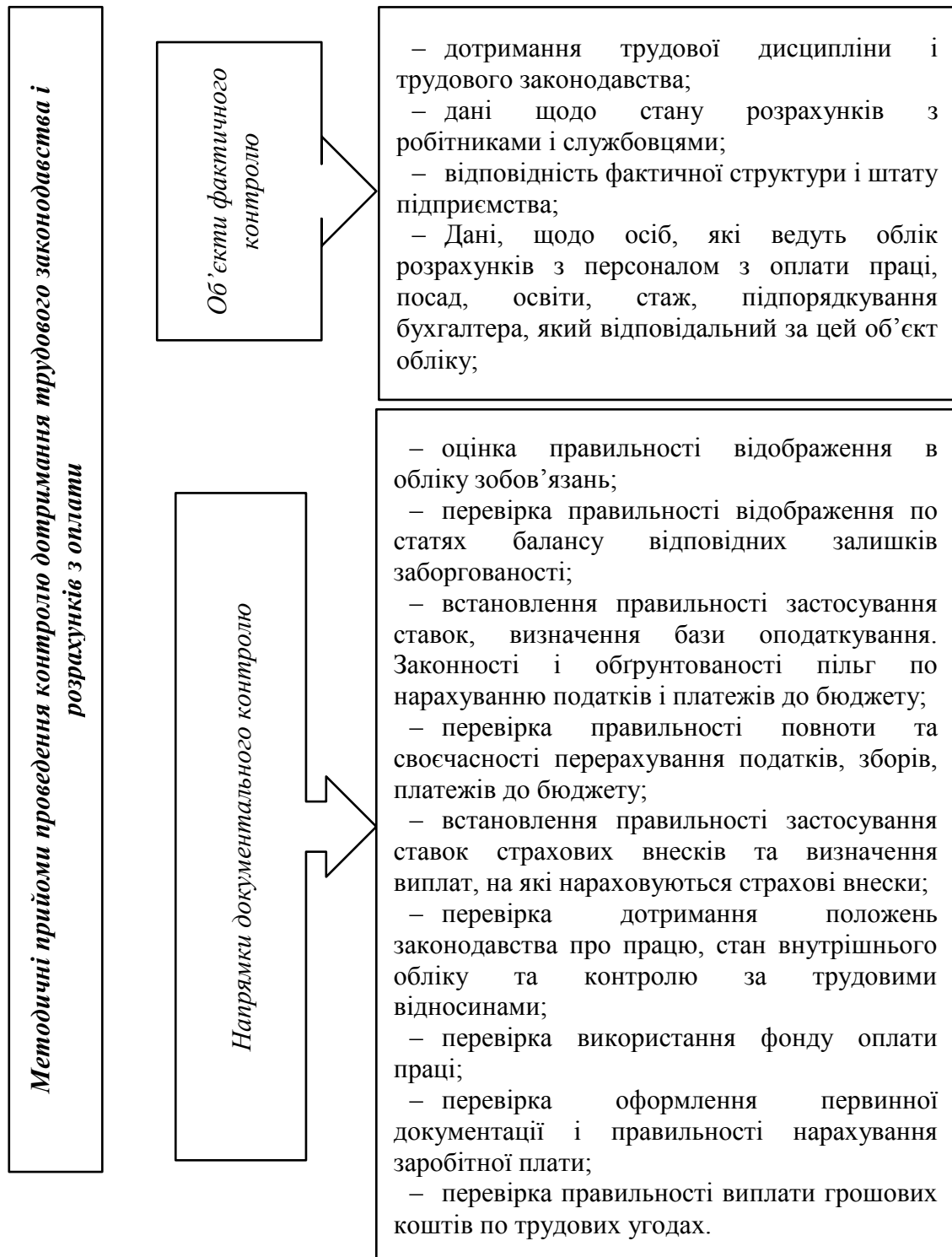

Рис. Р1. Методичні прийоми контролю дотримання трудового законодавства

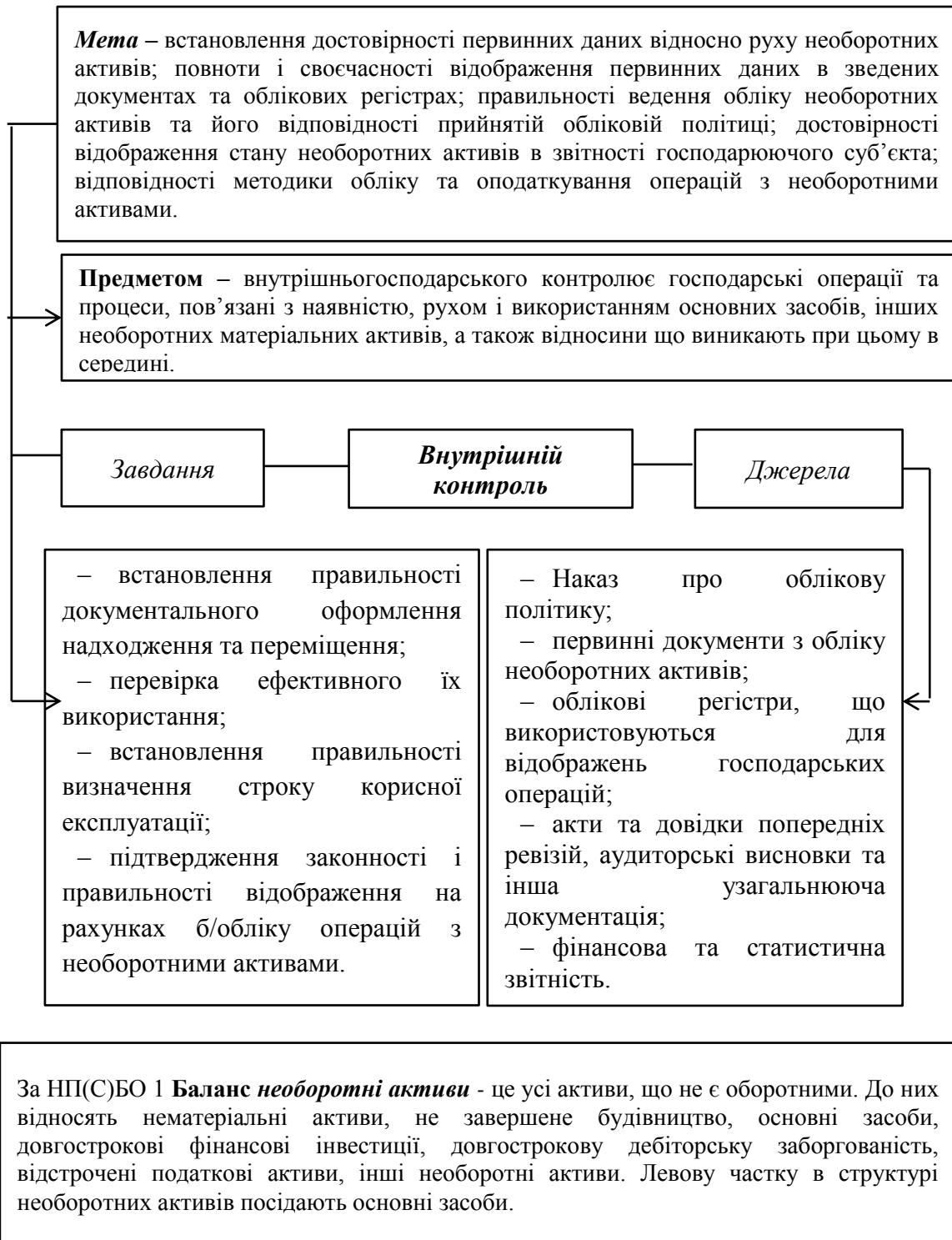

Рис. С1. Елементи внутрішнього контролю необоротних активів

Рис. Т1. Об'єкти внутрішнього контролю операцій з необоротними активами

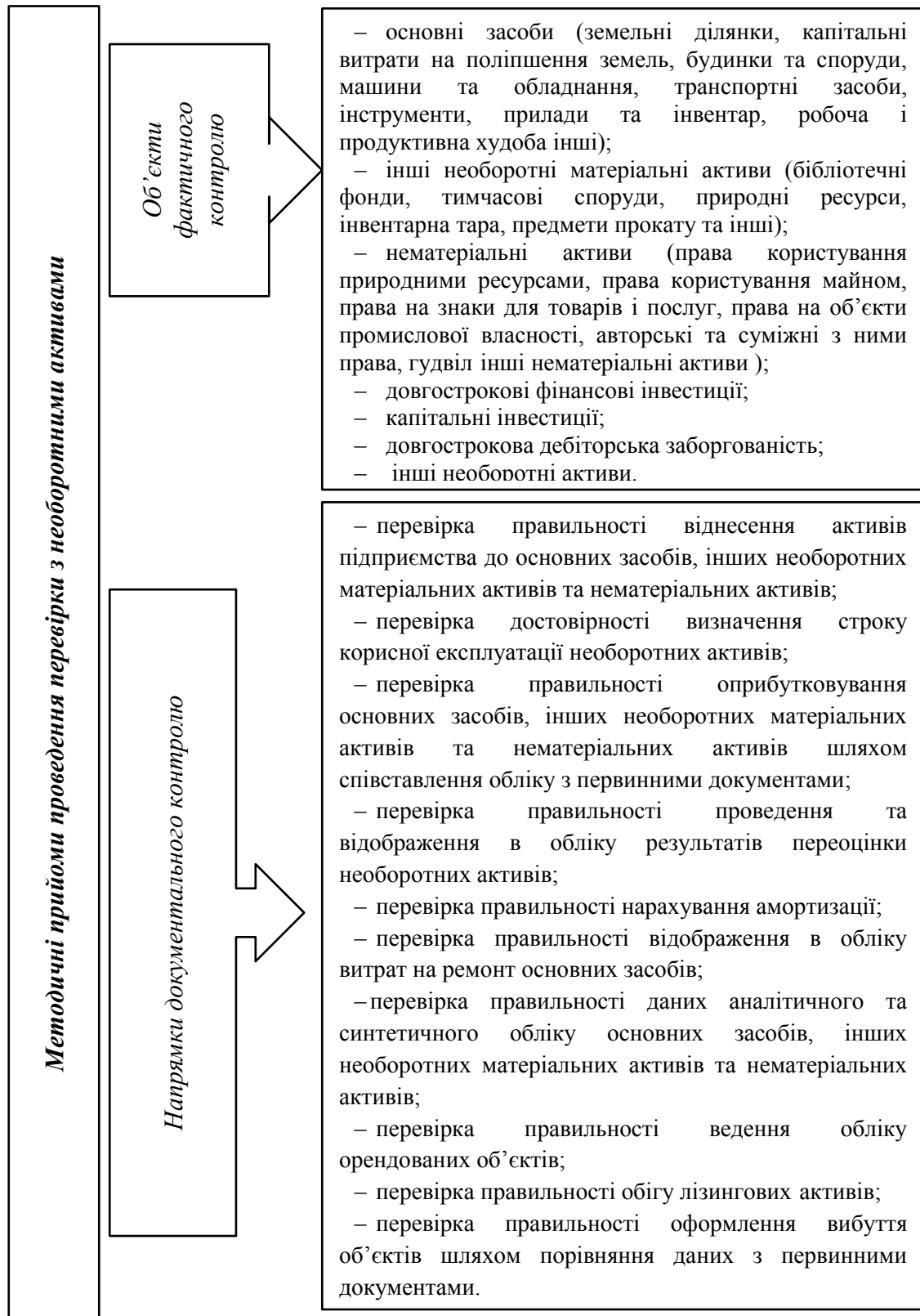

Рис. У1. Методичні прийоми перевірки операцій з необоротними активами

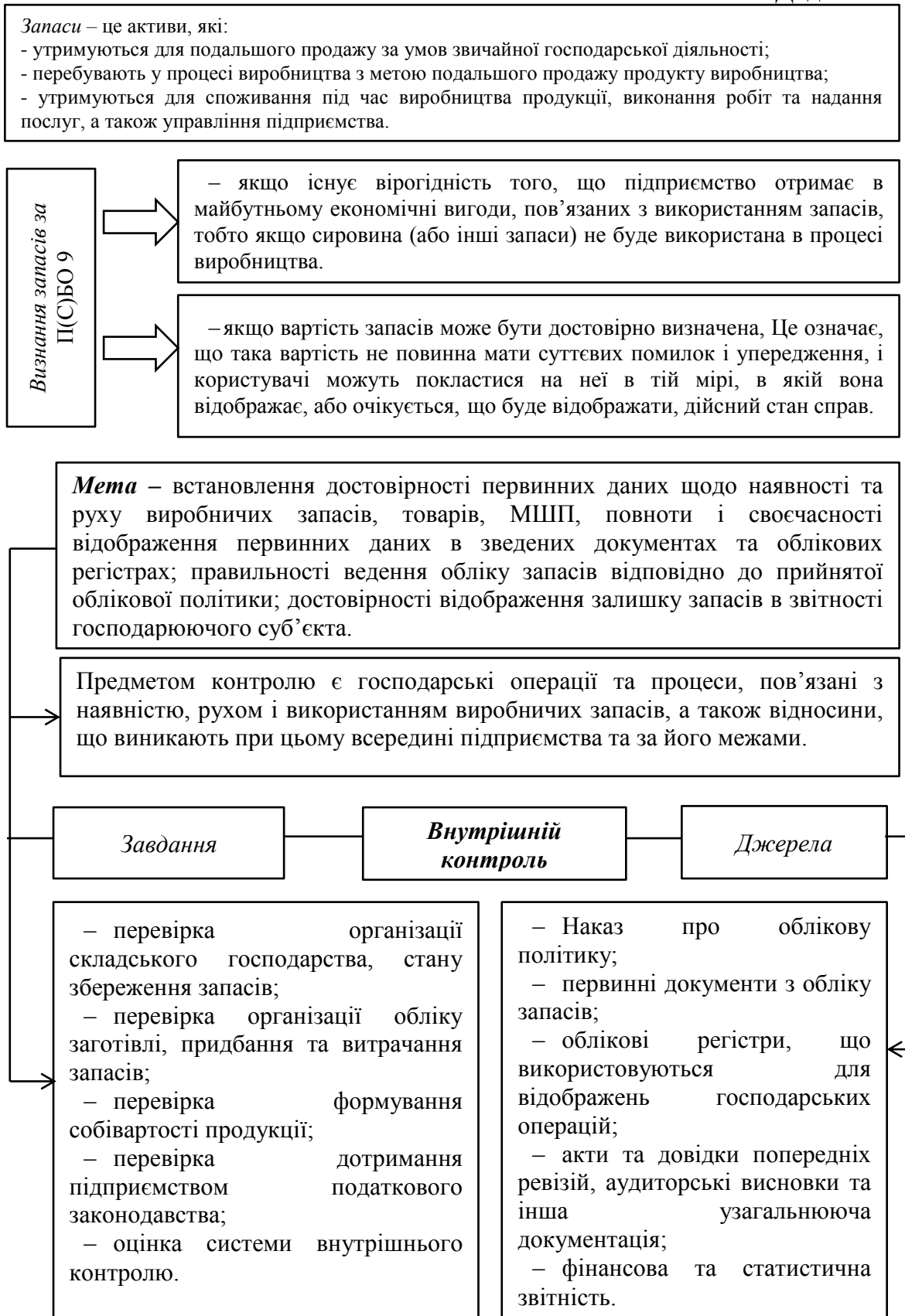

Рис. Ф1. Основні методологічні елементи внутрішнього контролю запасів

Рис. X1. Об'єкти внутрішнього контролю операцій із запасами

Рис. Ц1. Методичні прийоми проведення перевірки операцій із запасами

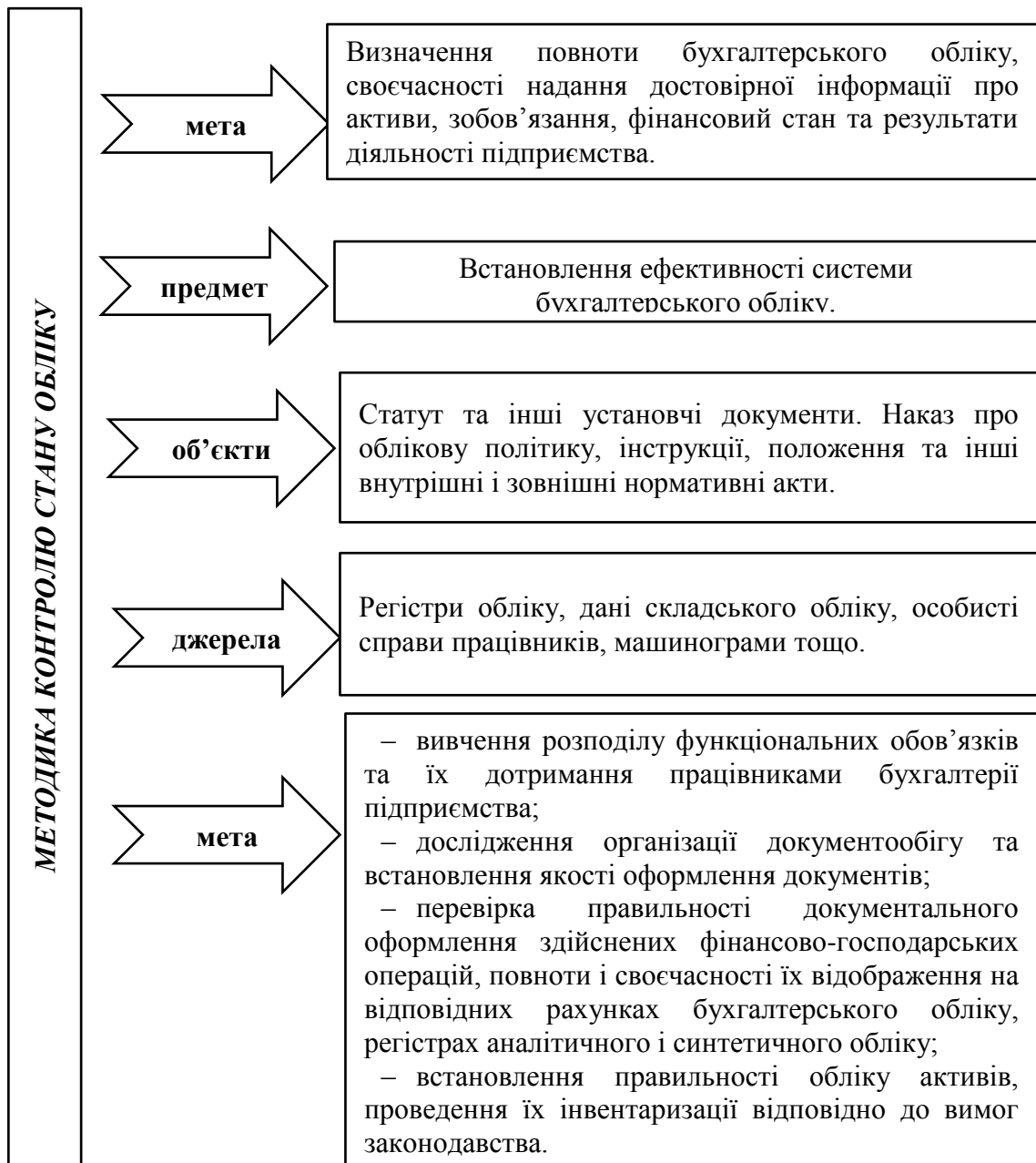

Рис. Ч1. Методика внутрішнього контролю стану обліку

Метою складання є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Фінансова звітність

Звітність для зовнішніх користувачів

– призначена для загального користування зовнішніми користувачами та передбачена законом.

Звітність для внутрішніх користувачів

– призначена для забезпечення більш ефективного управління внутрішніми підрозділами, прийняття більш оперативних рішень на рівні цехів, дільниць бригад, тощо.

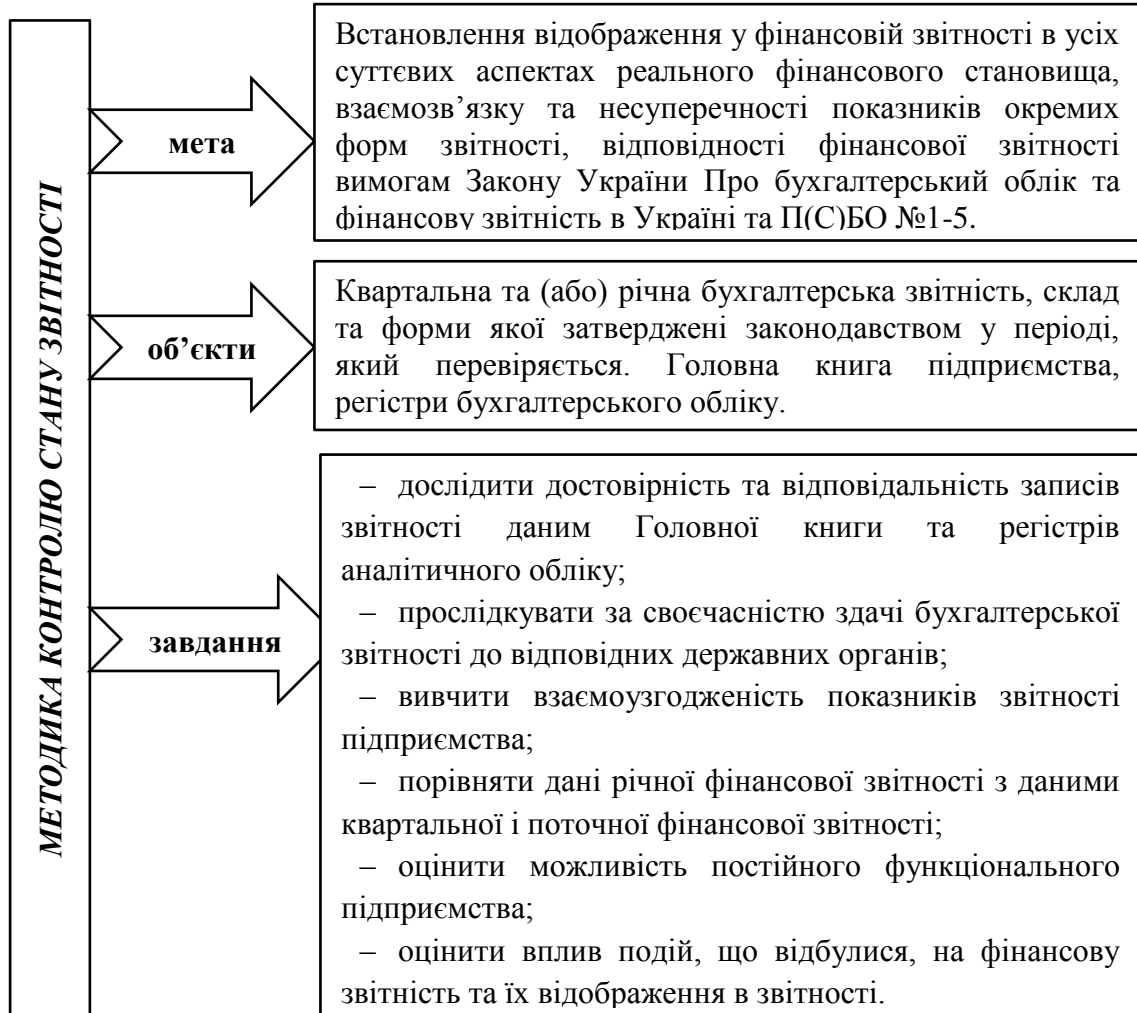

Рис. Ш1. Методика внутрішнього контролю стану звітності

Рис. Щ1. Методика внутрішнього контролю фінансового стану

Рис. Ю1. Етапи перевірки Звіту про фінансовий стан (Балансу) і Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупні доходи)

Навчальне видання

Замула Ірина Валеріївна
Танасієва Марина Миколаївна

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ

Навчальний посібник

Підп. до друку 30.03.2021 р. Папір офсетний. Формат 60x84/16.
Ум. друк. арк. 19,53. Вид. № 21-11. Зам. № 9. Тираж 300 прим.
Видавець та виготівник: ПБКФ «Технодрук»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №1841 від 10.06.2004 р.
58000, м. Чернівці, вул. І. Франка, 20, оф.18, тел. (0372) 55-05-85